

ZAPOMENUTÉ HOUSLE

Helena Procházková

Obsah

U táboráku	3
Návrat domů	8
Dobrý večer, Valerie	13
Adventní rozjímání	21
Hvězda	26
Vzpomínky na Mag	31
Maminko, co je to písek	61
Punni	73
Zapomenuté housle	82
Lukrécie	98

U táboráku

Je zvláštní, jak oheň sbližuje lidi. Zpráva o chystaném táboráku se rychle roznese do celého kraje a není k tomu zapotřebí ani plakátu ani rozhlasu. Rychle se šíří ústním podáním a nemine nikoho, kdo ji chce slyšet. V okamžiku, kdy vrchní kutič zapaluje planoucí pochodní vysokou, pečlivě poskládanou hranici, jsou tam všichni. Vyšlehlé plameny ozáří kruh tváří a probudí hřejivé plamínky v srdcích přihlížejících lidí. Kruh v sobě uzavírá teplo, vstřícnost, přátelství, ale i nepostižitelné tajemno.

Ve všech očích se rozhoří maličcí bratříčci velkého ohně a kruh je prostoupen teplem, světlem a radostí. Tma a chlad zůstaly vně kruhu. Ve chvíli, kdy vyšlehnou plameny a hranice se rozhoří, jsou si všichni rovni. K obloze se spolu s jiskrami nesou večerní melodie, ozývají se kytary i jímavý zpěv, který připomíná příběhy dávných dobyvatelů neznámých dalek. Na scénu vystupují trapezi i kovbojové, pouště i nezkrotné řeky se řvoucími vodopády, stáda bizonů a divokých koní, kojoti i škorpióni. To vše trvá do chvíle, než začne oheň skomírat.

S křikem skotačících dětí mizí kouzlo, které sjednocovalo společenství kolem ohně ne snad v myšlenkách, ale v pocitech. Bratrem byl les za zády a sestrami hvězdy na obloze. Vše bylo v jednom a vše bylo krásné. S odcházejícím ohněm mizí i kouzlo a lidé se vracejí k realitě. Přichází fáze opékání špekáčků a posléze zůstane u žhavých zbytků polen jen skupinka vytrvalců, pro něž je oheň božstvem, které je třeba uctívat, i když už zmírá. Postupující temnota přehlazuje odlesk velkého ohně v lidských srdcích a to si žádá změnu repertoáru. Teď je ta pravá chvíle, kdy mezi písňe vstoupí i vyprávění.

Žhavé uhlíky, co zbyly po velikém ohni, obsluhoval chlapec, který nebyl ničím nápadný. Nebyl obutý v kanadách, neměl koženou bundu ani náušnici v uchu, jeho vlasy nebyly ani dlouhé ani krátké nebo vytvrdlé do neobyčejného účesu. Neměl pistoli nebo nůž za opaskem, ostatně neměl ani ocvočkovaný opasek, ale jen obyčejný pásek. Prostě jeho zevnějšek nedemonstroval žádnou názorovou skupinu či hnutí.

Tento mladý muž se ujal ohně ve chvíli, kdy se stal malým ohýnkem. Pomáhal dětem opékat špekáčky a tiše je poučoval o tom, co je třeba dělat, aby se život ohně udržel za každého počasí.

Když už všichni předvedli své umění, každý něco zazpíval, zahrál, předvedl kouzlo nebo řekl anekdotu, obrátila jsem se na tohoto tichého mladíka a zeptala se ho:

„Co nám předvedete vy?“

„Já?“ podivil se, „nic neumím.“

„Třeba jste prožil něco, co stojí za vyprávění,“ dotírala jsem.

„Tak dobře,“ řekl po chvíli, když nalámal chrastí, které oživilo skomírající plameny.

„Povím vám o dvou starých lidech a o tom, jak jsem se s nima seznámil.“

Zde je jeho vyprávění.

„Když jdu čundrem, zařídím si to obyčejně tak, abych byl soběstačný a nebyl vázán na cizí pomoc. Tenkrát to však bylo jinak.

Bouřka mě zastihla nepřipraveného v polích a promokl jsem nejen já, ale i můj tlumok, a co bylo vůbec nejhorší, i spacák. Zkrátka nebylo na mně suché nitky a navíc mě rozklepala neovladatelná třesavka. Dodrkotal jsem se ke skupině stavení vzdálených asi kilometr, rozhodnut poprosit o pomoc. Zaklepal jsem na dveře domku, který měl v průčelí dvě nevelká okna s kuchyňskými záclonkami. Otevřít mi přišel bělovlasý děda. Chtěl jsem mu vysvětlit svou situaci, ale on se jen podíval na moje bosé nohy, mokrou košili, všiml si, jak se repetám a hned pochopil, co potřebuju.

„Pojď dál, chlapče,“ řekl mi a já beze slova vstoupil za ním do domu. V kuchyni na velkém stole žehlila jeho stará žena prádlo. Já jsem stál na bílé prkenné podlaze a kolem mne se rozrůstala loužička pravé dešťovky.

„Maminko, podívej se, jak je mokrá,“ oslovil děda ženu s výtkou v hlase a mně mlčky ukázal na lavici, kam jsem si odložil tlumok i spací pytel.

Žena vzala z hromádky na stole ručník, zvolna jej přejela žehličkou a podala mi ho. Ručník byl měkký a hřejivý a silně připomínal ráj.

„Vydrbej si pořádně celé tělo,“ radil mi děda a babka zatím postavila na vařič hrnec s vodou.

„Přines pár polínek,“ řekla dědovi, „zatopíme trochu.“

Než se muž vrátil s náručí dříví, prohrábla popel v kamnech a připravila na zatopení. Vařič vypnula a hrnec s vodou postavila na plotnu kuchyňského sporáku, která byla ve chvíli rozžhavená. Půllitr božského lipového čaje s medem zahnal třesavku a rozpálil mě pěkně do červena. Stařenka si toho všimla a povídá:

„Že ty máš horečku,“ a přitom položila svou dlaň na mé čelo. Horečku jsem měl a jakou! Stařenka odestlala postel v rohu kuchyně, podala mi čisté pyžamo a se starostí v očích odešla. Vyměnil jsem mokré oblečení za suché příjemné pyžamo, a potopil se do nadýchaných peřin ve velké voňavé posteli, kde jsem v mžiku usnul.

Probudila mě zimnice, nepříjemná bolest v těle a hluk v místnosti. Na mé posteli seděl asi čtyřicetiletý fešák, nutil mě, abych se posadil a vyplázl na něj jazyk. Udělal bych to býval ochotně, protože fešáky jaksi nemám rád a tenhle se mi navíc posmíval, ale bylo mi hrozně bídně. Byl to doktor, předepsal mi antibiotika a ještě něco navíc.

Dva dny a tři noci jsem prakticky prospal. Babička mne vždycky vzbudila tukaním na čelo, dala mi prášky, které jsem zapíjel voňavým lipákem, natřepala mi polštář i peřinu, občas mi vyměnila propocené pyžamo a já jsem se vždycky propadl do blahodárného spánku.

Třetí den jsem se probudil a byl jsem báječně vyspalý a svěží. Stařenka dělala něco u plotny a děda seděl na nízké stoličce u škopíku s horkou vodou, kde škubal slepici, kterou v té vodě máčel.

„Ta je na polívku,“ řekl, když jsem se probudil, a tajnůstkářsky na mne mrknul.

Okno bylo otevřené a za ním bylo slyšet šumění deště. Mé věci ležely srovnány v malých úhledných hromádkách na lavici. Na jedné z nich ležela občanka s peněženkou. Stařenka si všimla mého pohledu a začala se omlouvat:

„Byl tu doktor a my jsme neznali vaše jméno,“ začala mi vykat, „a taky jsem vám musela něco vyprat a usušit.“

„Mrzí mne, že jsem vám ani neřek, co jsem zač a přitom jsem vám nadělal takových starostí,“ pronesl jsem dlouhou řeč, přičemž jsem se cítil jako falešnej pětník a velikej dlužník.

„Bud' rád, že to nebyl zápal,“ řekl mi děda a babička ho hned okřikla, proč mi tyká. Řekl jsem jí, že jsem rád, když mi tykají a tak mi začala tykat taky. Vzal jsem z hromádky trenýrky a tričko a chtěl jsem vyjít z kuchyně, abych se převlékl, ale starouškové to nedovolili. Zůstal jsem tedy v posteli a dostal půllitrák výborného bílého kafe z kozího mlíka a pořádněj zouvak chleba se sádlem. V životě jsem si tak nepochutnal. Stařenka se na mne dívala jasnýma očima a měla viditelnou radost, že mi chutná. Stejně si myslím, že mě tenkrát neuzdravil doktorův penicilin, ale babiččiny polívky. Zvláště ta ze slepice, co ji měl děda ve škopíku.... Dověděl jsem se, že jsem „jako lunt“ a starouškové si vzali za úkol vykrmit mne, než mě pustí domů k mamince. Jenomže netušili, že žádnou nemám.

Prožil jsem v té báječné posteli a kuchyni naplněné těma nejlíbeznějšíma vůněma ještě další tři dny blažené zahálky. Až mi bylo hanba, že jenom ležím a jím, zatím co starouškové se o mne starají. A tak jsem aspoň přebíral čočku a pak zase hrách i fazole a došlo i na rýži. Mezitím jsem se dověděl, že mají dvě děti, čtyři vnuky a tři pravnoučata, ale stejně jsou pořád sami.

„Syn šel za prací a dcera za mužem. Tady se zastaví vždycky jen krátce,“ řekl mi děda a já jsem v jeho hlasu postřehl výčitku.

Sedmej den jsem vstal a šel babičce do vesnice nakoupit. Za chalupou byla hromada dříví, tak já jsem staroušky požádal, jestli bych tam směl ještě nějakou chvíli zůstat. Souhlasili a tak děda nabrousil cirkulárku. Dva dny jsme jenom řezali. Babička výborně vařila a já na její bramboračku i buchty budu vzpomínat do konce života. Rychle jsem se zotavil a opět se cítil zdravěj a silnej, a svět se mi zdál mnohem menší.

V dalších dnech jsem štípal dříví na polínka a děda je rovnal do hranic. Když byla chalupa pěkně obrovnaná, zasekl jsem sekyru do špalku a šel se rozloučit. Protože už bylo po čundru a já měl ještě všechny peníze, položil jsem starouškům na stůl pětistovku. Ale ti se urazili a peníze odmítli. Musel jsem vyslechnout, že je samozřejmostí pomoci tomu, kdo pomoc potřebuje.

„Vždyť jste mne neznali,“ namítl jsem, „nevěděli jste, co jsem zač. Mohl jsem vám taky ublížit.“

„To je pravda,“ vysvětlil mi děda, „ale my jsme viděli člověka, který potřebuje pomoc. Kdyby ses jen viděl, jak jsi vypadal.“

„Co kdybys byl anděl?“ dodala babička, „andělé se z domu nevyhánějí.“

Nepoznal jsem, jestli to myslela vážně nebo si dělala legraci. V kuchyni však byl na stěně kříž ozdobený suchýma kočičkama a v ložnici nad postelema obraz madony v oválném rámu. Fakt je, že jejich pohostinství neznalo mezí. Chtěl jsem se taky nějak odvděčit a tak jsem vzal peníze, které odmítli a šel jsem nakupovat. Babičce jsem koupil šátek s růžičkama a dědovi flašku něčeho ostřejšího. Bylo vidět, že mají radost, i když mne babička napomínala, abych si šetřil peníze, že je budu určitě potřebovat.

Vracím se tam vždycky, když jdu na čundr. Dědovi přinesu láhev a babičce někdy šátek a jindy klubko vlny. Děda si se mnou připije a babička mi dá pár měkkých ponožek z toho minulého klubka. Já naštípu dříví a pak teprve vyrazím do světa....“

„To je všechno?“ zeptala jsem se po odmlce, která nastala. „To je skutečně šťastný příběh. Po tak pohodovém vyprávění bych čekala dramatické vyvrcholení. Tak se to aspoň teď nosí.“

Mladý muž na mne pohlédl s údivem. Moje poznámka byla naprosto nepatřičná, hned mi však odpověděl:

„Drama se nekonalo a nic krutého se nestalo. Ještě pořád žijí slušní lidi a ještě pořád je jich většina.“

Tento nenápadný mladík skončil část příběhu určenou pro veřejnost. V myšlenkách však zůstal u svých staroušků. Po tiché chvíli dodal:

„Jen mne děsí neodvratnost času.“

Vypravěč prohrábnul dohořívající uhlíky, ale oheň už nezachránil. Měsíc zahnal tmu a nad loukou se vznášel lehký opar. Zvolna jsme se zvedali od vyhaslého ohniště a rozcházeli se pod své střechy. Někdo měl postel ve svém domě a jiný si ustlal ve stanu. Byla jsem vděčná tomu chlapci. Připomněl nám, že ještě existují dobří lidé. Dobří v tom nejhlubším a nejprostším slova smyslu. Dobrota je pro ně samozřejmostí jako třeba dýchání a nepotřebují žádná velká gesta, aby ji projevili.

„Pod kterou střechou budete spát dneska?“ zeptala jsem se napůl žertem vypravěče, který byl stejně prostý a stejně opravdový jako jeho příběh. Podíval se na mne se zájmem.

„Pod tou největší a nejkrásnější,“ řekl a ukázal prstem vzhůru.

„Nevadí vám, že je někdy trochu děravá?“ pokračovala jsem v žertovném tónu.

„Někdy trochu a někdy pořádně,“ odpověděl. „My si všímáme jen rosy a deště nebo sněhu, ale kdo ví, co všechno odtud přichází.“

Zamyslela jsem se a zamyslel se i on. Kdo ví, co je ukryto za tou velikou klenbou, která nebývá vždycky modrá a která je pro nás velikým tajemstvím. Kdo ví, jaké se za ní odehrávají děje a co z toho vstupuje do našich životů. Kdo to ví?

S určitostí nikdo. Jsou však lidé, kteří tou klenbou prostrčili aspoň hlavu a podávají o tom svědectví.

„Možná jsme s tím nahoře svázáni víc, než tušíme.“

„Jak to myslíte?“ byla jsem zvědavá.

„Možná je to tak, že když je tam nahoře klid,“ řekl po krátké odmlce mladík, „je klid a mír i na naší zemi.“

„A když tam není klid?“ zeptala jsem se.

„Tak se na zemi válčí nebo jsou povodně a zemětřesení.“

Byl velmi mladý. Na Zemi se válčí pořád, dá se říci nepřetržitě. Možná by se nenašel v dějinách lidstva den, kdy se vůbec nikde neválčilo a kdy nebyl nikdo úmyslně zabit. A přírodní pohromy? Na jednom konci jsou povodně, na jiném požáry, nad tím řadí tornáda a uragány a do toto všeho se Země občas otřeše.

„To o těch válkách a povodních víte nebo si to jen myslíte?“ zeptala jsem se.

„Ne, nevím. To mě jen tak napadlo, ale zapomeňte na to. Takových a ještě bláznivějších nápadů projde člověku hlavou každé den stovka. Žijeme tady na Zemi a není slušný hledat klíčovou díрку, abysme se mohli podívat jinam.“

„Ani tu do nebe?“ pokoušela jsem.

„Ani tu. Kdo si nebe zaslouží, toho nemine. A komu není určeno, tak ho neuvidí, i kdyby byla brána dokořán.“

Mýlil se. Život je plný klíčových dírek a kdybychom je neodkrývali, zastavil by se vývoj jedince i lidstva. Věda se nezabývá ničím jiným, než hledáním klíčových dírek a nakukováním do nich. Zjišťovat, co je za neznámými dveřmi a otvírat je dokořán, to je její úkol.

„Pokud je nějaká taková brána, vaši starouškové jí projdou a budou se přitom držet za ruce, ale co když není žádná brána?“ zeptala jsem se spíše sebe. Napadlo mne, jestli nejsme jen jak ta tráva, která na jaře vyraší, prožije léto a na podzim uvadne, aby příští rok mohla vyrůst jiná.

„Podívejte se nahoru,“ řekl mi najednou a zvedl hlavu ke hvězdám. „Myslíte, že jsme od toho neprodyšně oddělení? Že tam nepatříme nebo že je to jen klam? To by mi bylo doopravdy líto. Nebo věříte tomu, že to, co je nad náma, je jen prázdnota bez života? Že jsme v tom nekonečném prostoru tak výluční?“

„Nevím,“ řekla jsem, „ale ty vzdálenosti jsou přece jen příliš veliké.“ Současně jsem si uvědomila, že představa naší osamocenosti ve vesmíru, naší výlučnosti vyvolává smutek stejně hluboký, jako je hluboké nebe nad našimi hlavami.

„Věřím, že navzdory těm nepředstavitelným vzdálenostem nejsme sami. Bylo by to moc smutné.“

„Vzdálenosti jsou od toho, aby se překonávaly a dříve nebo později je překonáme i my, ale o to nejde.“

„O co tedy jde?“

Chlapec se zamyslel a po chvíli řekl:

„Možná o to, abychom pochopili, že jsme součástí něčeho nepředstavitelně velkého, co na nás působí bez ohledu na to, jestli si to uvědomujeme. To, co je

nad námi tolik nadřazeno, jistě potřebuje, abychom se zdravě vyvíjeli a udrželi i tuto planetu zdravou.“

„Snad máte pravdu,“ řekla jsem v zamyšlení, „nejspíš však je pravda daleko fantastičtější, než si vůbec můžeme představit. Když se podíváme nahoru, vidíme samet pošíť třpytivými kamínky. Víme však, že to celé je obrovský kolotoč, který se točí šílenou rychlostí. Naše Země je jen jedním sedátkem v tom obrovském kolotoči. Nedej Bože, aby se odpojil řetízek, na kterém je upevněná.“

Rozloučili jsme se a odcházeli každý se svými myšlenkami. V mém obdivu k inteligenci mladých lidí byla i starost o to, kam je jejich touha po poznání dovede a co jim přinese dobrého.

A mladíkovy myšlenky? Ty řídila naděje, která je s mládím tak úzce spjatá. „Tak mladý a tak moudrý,“ pomyslela jsem si s radostí.

Návrat domů

Čeští emigranti, čeští exulanti. Jsme národem, jehož děti musely mnohokrát v historii opustit vlast, se kterou byli spojeni srdcem, často bez možnosti návratu. Lidé odcházeli za obživou nebo proto, že se nechtěli podřítit útlaku. Všichni však za to nějakým způsobem zaplatili. Jejich vazby s domovem byly zpřetrhány. I když si v cizině nakonec zvykli a třeba i zbohatli, stesk po domově zůstal. Ti, co se vrátili, byli často postaveni do role cizinců, zatím co jiní už nenašli po svém návratu nikoho blízkého. V cizině se jim o domově zdávaly ty nejkrásnější sny, které však končily probuzením. Jejich život nebyl lehký a mnozí by po druhé tento osudový krok do neznáma neudělali. Zůstali by i přes nepřítel osudu věrni místu, které jim k životu určil Bůh.

Vazba na domov je zakotvena v našem podvědomí. Domov je místo, ve kterém jsou zaznamenány činy našich předků i stopy našich dětských her. Jen málo lidí však tuší, jak jsou tyto vazby hluboké a osudové. Čím více se tomuto místu vzdálíme, tím více nám ťuká na čelo a volá: „*Vrať se, vrať se aspoň na chvíli*“. Někdy to však není možné, protože pro navrátilce jsou otevřené jen jediné dveře a ty vedou do vězení, a jindy umíme toto volání překrýt bezcenným balastem. Okouzleně hledíme na jiné národy, které nás lákají svou svobodou, blahobytem, kulturní úrovní. Nabízejí mnoho možností tomu, kdo jich umí využít.

Doma hudrujeme na všechno. Na to, že jsme zaostali ve vývoji, na technický vzestup, který nám ničí přírodu, na pohodlí i nesnáze, na anonymní sídliště, která způsobila zánik mnoha starých domů, na nové silnice i na špatné silnice, a na mnoho jiných věcí. Někdy to vypadá, že jsme národem reptalů a neumíme rozpoznat, co je pro nás důležité. Přístupme však k příběhu.

V jednom zastaralém vláčku připomínajícím hračku seděl muž, který se lišil od ostatních cestujících. Byl příliš elegantní, na svůj věk příliš svižný a na očích měl černé brýle. Svým neobvyklým zjevem upoutával pozornost pravidelných cestujících vracejících se z práce. Jen mládež si ho nevšímala. Neomylně si jej zařadila do kategorie „dědek“.

Na jedné venkovské stanici neznámý vystoupil a bez váhání se pustil zkratkou, která tu bývala odjakživa. Nechal předejít babku s velikou taškou a hlouček mladších lidí. Všichni na něj v jakémisi očekávání pohlédli, on však nepozdravil nikoho. Chtěl být sám. Vracel se domů a nechtěl být rušen. Báł se, když sem jel. Ve vlaku se báł, že přijede do kraje, který nepozná, který bude cizí.

Lidé přešli a on si sedl na travnatý okraj pole, aby si srovnal myšlenky. Vzpomněl si na matku. Nikdy nezapomněl na bolest v jejích očích, když se s ním před třiceti lety loučila. Nikomu neřekl, že chce odejít, ani jí, ona to však přesto poznala... Zahnal tuto bolestnou vzpomínku a pokusil se představit si radostný údiv v její tváři, až ho uvidí. Nenapsal, že se chce vrátit. Dlouho, strašně dlouho nepsal a když se poměry ve vlasti změnily, rozhodl se, že ji překvapí.

Matka to neměla v životě lehké. Svým odchodem uvolnil řetěz osudových událostí, které těžce dopadly na rodinu. Vyhnaly mladšího bratra, který našel svůj hrob někde v Austrálii a zemřel i otec. Matka zůstala sama. Teď tu však byl, aby jí vynahradil všechny útrapy, které musela prožít a které cítil jako svou vinu.

Vstal a vydal se k nedaleké vesnici. Cesta jej vedla mezi poli, kde obrovské lány obilí zářily hojností a neobyčejným klidem. Tu a tam prokvétaly chrpy a svítily vlčí máky. Kam až dohlédl, všude bylo obilí. Na obzoru tvořil les tmavou hradbu, která oddělovala nebe a zemi. Na kraji lesa byla hájenka, kterou si pamatoval z dětství. Po obloze pluly bílé mraky a u potoka zpíval rákosník. Kobylky doplňovaly tiché šumění zralé pšenice a to vše vlévalo do jeho duše radost, pokoj a naději. Byl doma.

Pěšina jej dovedla k silnici, ze které už bylo do vesnice jenom kousek. Na rozcestí stála boží muka s obrazem Panny Marie. Vzpomněl si, že když odcházel, byla silnice prašná, pokrytá hrubým šterkem. Teď tu byla dokonalá asfaltka s vyznačenými krajnicemi. Kaplička byla stejně čistě obílená jako tenkrát. Před obrazem však nestála vázička, ale zavařovací láhev se zvadlou kytkou. Muž květiny vyměnil a zkusil se pomodlit, ale neuměl to. Nechtěl však dopustit, aby ho to rozčarovalo, proto poděkoval, jak uměl nejlíp. Děkoval za to, že se mohl vrátit domů a že se vrací zdravý. Ani on to neměl lehké. Často jej úplně pohlcovaly existenční starosti a nejednou byl na pokraji zoufalství. Všechno však překonal, a teď se vrací a vrací se s čistýma rukama. Byl šťasten, že se nedopustil ničeho zlého, i když nejednou k tomu měl blízko. Poprosil ještě, aby se do setkání nevloudil žádný stín a vykročil k chalupám, které už byly, co by kamenem dohodil.

Prošel vesnicí a došel až na náves s lípou uprostřed, pod kterou byla lavička. Posadil se a rozhlédl. Náves byla stejná a přece jiná než před mnoha lety. I když se téměř vůbec nezměnila, byl překvapen, jak je malá. Kolem dokola stály staré

obílené chalupy s tmavými šikmými střechami a lípa uprostřed za tu dobu téměř nevyrostla.

„Bože, tady nic nestárne,“ pomyslel si, „ty chalupy byly už tenkrát staré.“

Byl tam i kopeček, ze kterého jako malý kluk jezdil na saních. Teď mu však připomínal krtčí hromádku. Viděl i rodinný dům. Byl značně zestárlý, zchátralý a jeho okna byla slepá. Dívala se do ulice vrstvou prachu usazenou na sklech i na oprýskaných rámech a za nimi bylo vidět zažloutlé záclony. Za každým oknem stály dva květináče s úplně uschlými kytkami. Dům vypadal opuštěně a muže se zmocnila úzkost. Tolik se těšil domů. Představoval si, jak matka stojí u okna celá zarámovaná rozkvetlými muškáty a vítá ho úsměvem. Za těmito okny se však nemohl nikdo usmívat, tam nemohl ani nikdo stát. Vzpomněl si, jak to bylo, když odcházel. Tenkrát položil nenápadně svůj klíč mezi hrnečky v kredenci, ale matce to neuniklo. Neuniklo jí vůbec nic. Aby zastřela bolest a vyjádřila své odpuštění, tak vzala klíč a řekla:

„Vždycky bude viset na trámku za plotem. Pamatuj si to. Vždycky.“

Pak už neřekla ani slovo, políbila ho a šla po své práci, aby zakryla slzy. On si přehodil tlumok přes rameno a mlčky odešel. Venku se ještě ohlédl. U otevřeného okna stála matka a dívala se za ním. Bolest, kterou spatřil v jejích očích, jím otrásla. Tehdy si slíbil, že zbohatne a odveze svou rodinu z této země, která tak krutě přistřihuje křídla těm, co chtějí létat. Do otevřeného okna ještě stačil zavolat:

„Pošlu zprávu hned, jak to bude možné.“

Matka jen mlčky přikývla a našla sílu i k tomu, aby se neodvrátila. Stála tam, dokud úplně nezmizel z dohledu.

To bylo poslední, co si pamatoval. Zprávu tenkrát opravdu poslal, ale s psaním to bylo špatné. Nejdřív se s tím cizím světem pral, pak se s ním sžil a na domov téměř zapomněl. Čas od času se ozvala vzpomínka, nebyla však dost silná, aby překonal stud a napsal. Teď před těmi smutnými okny pocítil svou vinu a ta narůstala do obludných rozměrů, jak rostl jeho strach z pravdy, která se jevila tak neúprosná. Najednou však temné nebe jeho zmučené duše osvítila naděje, že matka je někde jinde, že se někam přestěhovala.

Mezitím, co takto uvažoval, přišourala se k němu na lavičku ohnutá stařena, která se při chůzi opírala o dvě hole. Chvíli se uvelebovala a něco si potichu brumlala. Tvář měla vráscitou a hnědé ruce samý kloub. Takto unavené bývají jen venkovské ženy, které celý život velice tvrdě pracovaly. Stařena si muže na lavičce nevšímala. Ten na ni hleděl v očekávání, nakonec to však nevydržel a zeptal se:

„Bydlí někdo tady v tom domě?“

Stařena k němu otočila hlavu, pozorně si ho prohlédla a řekla:

„Ale kdež, všichni jsou mrtví.“

Muž pocítil obrovskou prázdnotu a chlad, který se mu sunul od hlavy směrem dolů. Současně mu přitom ztuhly svaly. Cítil, že kdyby se chtěl v tuto chvíli postavit, nedokázal by to.

„I Růžena Beránková?“ zeptala se ústa bez jeho přičinění.

„I ta,“ odpověděla stařena a začala se sbírat k odchodu.

„Kdy zemřela?“

„Nevím, já už si nic nepamatuju.“

„Ona snad věděla i to, že už se nikdy neuvidíme,“ pomyslel si s bolestí o matce a babce už nevěnoval pozornost. Ta se odšourala a muž zůstal sám. Když mohl opět ovládnout své tělo, přistoupil ke starému dřevěnému plotu a sáhl na tajné místo. Klíč tam byl a hodil se do zámku ve dveřích.

Muž vstoupil dovnitř a tam se po prvé po mnoha letech rozplakal. Lítost, která se nezadržitelně drala z jeho srdce, prolomila tvrdou slupku chladu a nepřístupnosti, kterou se v tom cizím a často krutém světě obrnil. Byla to lítost nad celou rodinou, nad tímto smutným domem i nad vlastním zmařeným životem. Měl peníze, ale byl sám. Teď už úplně sám...

Druhý den vyřídil formality, přivezl si zavazadla a uklidil dům. Když dal na stůl ubrus a vázu s květinami, napadla ho bláznivá myšlenka, že všichni tři jsou tam s ním a mají radost, že se vrátil a dal to tu do pořádku. Vzpomněl si na písničky, které zněly v tomto domě. Jedna za druhou mu táhly hlavou, tak vzal do ruky kytaru a jednu po druhé si je zazpíval. Byl doma, i když tento domov byl smutný, ale byl to jeho skutečný domov.

Příští den si opatřil růže a šel na hřbitov. Prošel zpustlým parkem, až došel k rozlámáné hřbitovní bráně. Odtud se pustil rovnou mezi hroby. Kráčel od pomníku k pomníku a četl jména, která znal z dětství. U některých se mu vybavila i tvář, bylo jich však málo. Prošel už téměř celý hřbitov, ale matčino jméno nenašel. Připadalo mu, že tu místo něj bloudí někdo jiný, cizí a on sám je někde úplně jinde. Unavený a smutný usedl na obrubník jednoho hrobu.

„Pozdrav pámbu,“ ozvalo se nedaleko od něj. Muž zvedl hlavu a pohlédl tím směrem.

Ve vykopaném hrobě stál děda s fajfkou a rukou otíral lopatu.

„Hledám hrob Růženy Beránkové a jejího manžela,“ řekl, když odpověděl na pozdrav.

„Právě před váma,“ ukázal rukou děda a podával si žebříček, aby mohl vylézt z jámy. Muž překvapeně vstal a prohlížel si volné místo mezi hroby. Rostly na něm kopřivy a ošklivá zvadlá tráva. Tam, kde měl stát pomník, ležel neopracovaný kámen. Sem tam bylo vidět pampeliškové listí a v rohu se krčil keříček mateřídoušky. Tento hrob byl stejně bezútěšný jako jeho rodný dům.

Tak toto je hrob mých rodičů, pomyslel si se směsí lítosti a zahanbení. Měl o něj pečovat, jako to dělají ostatní lidé. Měl pečovat o rodiče a možná by tu ještě dneska byli. Rozlítostněný a zmatený z tohoto smutného místa odložil růže a začal vytrhávat kopřivy na matčině hrobě.

Děda se zatím usadil na hromadě vykopané hlíny a pokojně jedl svačinu. Byla to podivná situace. Hrobník, pojídající chleba na vykopaném hrobě, vedle sebe šátek s pozůstatky, a elegantní muž zápasící s kopřivami na zchátralém hrobě.

Najednou se mu rozsvítilo a on poznal, jak je všechno pomíjející. Jak je jeho svět náročný a prázdný, a jak o sám se velice vzdálil podstatě, jak se vzdálil domovu. Život nenaplní ani věci, ani úspěchy, ani zábava, ale jen práce, kterou člověk dělá s láskou a vazby, které si tak pečlivě chrání malé děti. Pro ně je matka a rodina tím nejdůležitějším na světě. Tento cit vylučuje kritiku, protože má původ v samotném Bohu. Člověk vnesl do vztahu k rodičům neúctu a vzpouru, a rozbil tak rodinu. Vlákna spojující rodiče s dětmi se začala rozpadat, neztratila však svůj význam. Stále patří do souboru absolutních hodnot, stále jsou to vlákna, která spojují ty, co patří k sobě. Lidské sobectví se to však snaží znehodnotit.

„Zdá se, že tady je to ještě jiné,“ řekl si v duchu muž, který si připadal na tomto venkovském hřbitůvku jako cizinec. Vrátil se z cizího světa s touhou zabydlet se ve svém původním domově jako v milém pokojíku. Jedněmi z dveří, které k němu vedly, byl i tento hřbitov, i děda kopající nový hrob. Pocítil, že pro tyto lidi je ještě stále důležité, co ctili jejich otcové, a proto je tu všechno tak prosté a neodlidštěné. Proto žijí lidé v domech, které postavili jejich už dávno zemřelí předkové, a proto také nezarostla pěšina od nádraží, která vede přes něčí pozemky. Byl rád, že sem přijel, i když to dopadlo tak špatně. Vzpomněl si na vlčí máky v obilí a byl rád, že dosud existovaly. Všechno tu bylo malé, skromné, ale každý tu měl střechu nad hlavou i kousek místa pro poslední odpočinek. Všichni se sem vešli. Vzpomněl si na mamutí urnové hřbitovy velkoměst, kde byla stejná tlačeníce jako na přeplněných sídlištích.

„Jste její syn?“ zeptal se hrobník a nacpával si fajfku.

„Příbuzný, jel jsem náhodou kolem,“ řekl váhavě cizinec, ale okamžitě se za tuto lež zastyděl.

„Je to smutný případ. Jak se asi musela provinit matka, když ji děti nenávidí až za hrob. Když jí nepřijdou ani na pohřeb.“

„Jak se provinil syn, když takto zapomněl na své rodiče,“ řekl cizinec a sklonil hlavu.

„Tak přece syn, myslel jsem si to. Na lidech se to vždycky pozná, i když to chtějí zatajit. Tak pozdrav pámbu,“ rozloučil se hrobník a měl se k odchodu.

„Počkejte, kdy zemřela maminka?“

„Nevím to přesně, ale může to být tak dva, tři roky. Chcete, abych o hrob pečoval nebo abych nechal postavit pomník?“

„Ne, ne, nic takového. Nechte tam ten kámen i tu mateřídoušku. Maminka ji mívala ráda. Nikdy ji od nikoho nedostala.“

„Teď jí ji nadělil Pán Bůh,“ řekl hrobař a smekl promaštěný klobouk.

A co ten, co se vrátil? Položil na hrob růže a poprosil o odpuštění. Jeho srdce se vrátilo domů a on našel maličký kousíček země, o který mohl pečovat a rozjímat tam o životě a vinách, kterým se žádný člověk nedokáže vyhnout. Tam také poznal, že k domovu patří i hroby předků, se kterými nás svazují neviditelná vlákna lásky, stejně jako s našimi potomky. Vrátila se i naděje, kterou tam v té daleké zemi už dávno ztratil. Znovu uvěřil v život. V život s rozkvetlými muškáty, se skřivánčím zpěvem, s prací, kterou člověk vykonává s

radostí i s milou tváří, která jej bude vyhlížet zarámována záclonkami a muškáty. Betonové mrakodrapy velkoměsta takovýto obraz nenabízejí.

Tak je to u lidí, aspoň u některých. A jak je to u kolibříků? Když si tento příběh přečetl jeden mladý muž, který ví své o životě v cizině, jemně mě pokáral za příliš subjektivní pohled na problém emigrantství, zvláště však za ten happy end. Možná právem. Kde jinde než doma však může člověk najít ztracenou naději? Vždyť kdyby ani domov nebyl spojován s nadějí, byl by život velice smutný. Ostatně, platí jiná pravda pro lidi a jiná pro kolibříky?

Mladý muž mi vyprávěl o kolibříkovi, který svými třpytivými křídélky protřepotá život v Jižní Kalifornii, kde mu za potravu slouží nektar z nespočetného množství květů. V tomto vlhkém kvetoucím kraji je mu dobře. Každý rok před začátkem jara jej však zavolá génus loci kraje, ve kterém se narodil a on, ač tak maličký a zranitelný, se pustí svým třepotavým letem tisíce mil na sever, aby našel na Aljašce tu správnou louku, kterou si zvolil pro založení své rodiny jeho dávný praprapředek. To stejné místo pak ctí všichni jeho potomci a ctí je i náš kolibřík jako své rodné místo a rodné místo i jeho potomků. Letí tam za jediným účelem. Letí tam proto, aby tam paní kolibříková nakladla vajíčka a spolu vychovali mláďata. Při zpáteční cestě pak celá rodina odpočívá na stejných místech, na kterých odpočívali i jejich prapředkové. Cesta je velmi náročná a mnoho kolibříků ji nepřežije. Přesto však všichni, ať slabí nebo silní, ctí tento kolibří zákon.

Co mi tím chtěl ten mladý muž říci? Snad to, že v krvi lidí i mnohých zvířat je zakódován nomádí zákon, který je nutí být chvíli zde a pak zase jinde? Možná. Nejvíce o tom asi vědí Rómové. Ať už je to jak chce, vím, že rodný kraj má sílu a moc svolávat všechny své děti, které se tam narodily, a že v tom volání nebývá ukryta zrada. Možná, že toto volání slyší jen někteří a jen někdy. Z těch opět jen někteří uposlechnou a vrátí se. Někteří z těch, co se vrátí, pak najdou ve svém rodném kraji pokoj a mír, který zhojí jejich zmučenou duši.

Dobrý večer, Valerie

Cestou do zaměstnání potkávám pravidelně několik lidí, s nimiž se neznám, protože nás nikdy nikdo nepředstavil. Přesto jsou mi určitým způsobem blízcí a pokud je nepotkám, kladu si otázku, co se jim asi přihodilo.

Bývá to mladičká učitelka, v jejíchž povětšině veselých očích hledám posilu pro nadcházející den, a také maminka se dvěma začínajícími školáčky, ze které láska k malým capartům září do daleka a celou skupinku obklopuje jako ochranný oblak.

Potkávala jsem také stařenku, která vždycky krmila holuby a vrabce uprostřed nevelkého parku. Tato stará paní nosila v létě v zimě stále stejný klobouk a s dojemnou starostlivostí peskovala opeřence, kteří seřazeni na větvích stromů a

keřů na ni čekávali. V parčíku už se víc jak dva měsíce neobjevila a já společně s ptačí drobotinou to pociťuji jako mezeru, ze které vane chlad.

Potkávám také penzistu na kole, který s přísnou pravidelností a za každého počasí, v pátek i ve svátek, dokonce i na Štědrý den jezdívá nakrmit opuštěné kočky do podniku, ve kterém dříve pracoval. Ale to není vše. Zdaleka a halasně mě zdravívá človíček v černém obleku a s černým motýlkem pod bradou. Mívá už za sebou svou první ranní skleničku nebo také dvě a vždycky bývá ve vynikající náladě. Tento člověk snad vyloudí úsměv na tváři i tomu největšímu mrzoutovi.

Vídávám však také staříčkého pána, který bývá vždy pečlivě upraven, opírá se o hůl a jeho kroky směřují k poště. Když se potkáme, tak uctivě smekne, maličko se usměje, já úsměv opětuji a tím naše komunikace končí. V jeho pomněnkových očích je skryté tajemství.

Všichni tito lidé jsou radostnými milníky na mé cestě do práce. Mimo rámec své každodenní cesty na ně nemyslím, ale kdyby se kdokoliv z nich v určitý čas neobjevil na svém místě, zůstala by po něm smutná mezera. Neočekávala jsem, že bych mohla proniknout do osudu kteréhokoliv z těchto lidí, přece však se tak stalo.

Seděla jsem v parku na lavičce a vychutnávala pohodu slunečného letního dopoledne. Zavřela jsem oči a zaposlouchala se do zvuků, které tento čas přináší. Z dálky ke mně doléhal plynulý hukot dopravy a naléhavé houkání sanitky, které okamžitě vyrylo jemnou vrásku do mé duše. Z kteréhosi okna nedaleko se s vůní cibulky linuly i operetní melodie. Na pískovišti nedaleko ode mne řešili dva caparti problém spojený s lopatičkou a bábovkami. V křoví se hádali vrabci a v dálce zakokrhál kohout. Tak se stalo, že jsem ani nepostřehla, že k mé lavičce přistoupil staříčkový pán z našich ranních setkání a obřadně mě oslovil:

„Nebude vám vadit, když si k vám přisednu?“

„Ne, jistěže ne, právě naopak, jen se posaďte,“ odpověděla jsem překotně.

„My se přece známe,“ řekl starý pán a tázavě na mne pohlédl.

„Ano, každý den se potkáváme. ...U pošty,“ dodala jsem po krátké odmlce.

„U pošty,“ opakoval spíše pro sebe. „Chodím tam každý den a nikdy nedojdu.“

„Vím,“ odpověděla jsem.

„Co víte?“ zeptal se.

„Nic. Jen to, že chodíte k poště a do budovy nikdy nevstoupíte.“

„Ach tak. Chodím tam telefonovat a přece nikdy netelefonuji,“ řekl s provinilým úsměvem, „je to smutný příběh o frajeřině a zbabělosti, co mě tam vyhání. Smutný a bez konce.“

„Mám ráda příběhy, vyprávějte mi jej prosím.“

Starý pán na mne překvapeně pohlédl, chvíli mě zkoumal a pak řekl:

„Tak tedy poslouchejte.“

Pohodlně se posadil, opřel hůl o lavičku, přimhouřenýma očima se zahleděl do dálky a spustil:

„Jsem už velice starý a sám. Procházím se každý den kolem řeky a pořádám svůj život. Zvláštní, člověk už nevzpomíná toho, co dokázal, ale na to, čeho nedosáhl. Neúspěchy už nebolí a úspěchy? Ty stojí tak nanejvýš za úsměv. S lidmi je to podobné. Ti, co trápili, se ztrácejí v mlze zapomnění a do vzpomínek přicházejí ti, co měli pro člověka význam, i když si to v té době třeba vůbec neuvědomoval. Mně se vrací jedna vzpomínka. Přichází neohlášena, v různých podobách a různých chvílích a já jen čekám a hýčkám ji, aby se znovu vrátila.“

Starý muž se na mne zkoumavě podíval.

„Jaká je to vzpomínka?“ zeptala jsem se.

„Je to už dávno,“ pokračoval, „služební povinnost mne tehdy zavedla do lesnatého kraje ve středních Čechách. Okolnosti tomu chtěly, že jsem se dostal do míst, kde jsem strávil mládí. Byl večer a mně se nechtělo dál. Zaparkoval jsem auto na postranní cestě a chystal se jít hledat nocleh. Byl krásný podzimní večer s krajinou tichou a mírnou, ozářenou obrovským měsícem nad obzorem. Rozhodl jsem se, že se nejdřív projdu místy, po kterých jsem se v minulosti procházel a pak teprve pojedu hledat nocleh.“

Sešel jsem tedy lesní cestou do údolí a našel tam veliký pařez, který tam vždycky býval. Usedl jsem. Přede mnou zářila hladina jezera a za mnou tiše šuměl les. Příroda v té chvíli dýchala zvláštní neproniknutelnou harmonií, přitom tak měkkou a laskavou, že jsem měl pocit, že jsem součástí té tiché krásy. Nikde nebylo slyšet nic lidského, jen na druhém břehu jezera jsem viděl obrysy domu s rozsvícenými okny. Znal jsem ten dům, ach jak dobře jsem jej znal! Stál na skále tajemný jako hrad. Nebyl honosný, byl spíše zpustlý. Porostlý od základů až po střechu břečťanem připomínal vilu, kterou už zdělila řada generací. Zahrada kolem domu se podobala zanedbanému parku. Z přístupové strany byla ohrazena vysokou rozpadávající se zdí. Jinak byla obehnána plotem, jehož část už zřejmě dávno spadla do jezera. Do skály byly vytesány schůdky, u kterých byla vždy uvázána loďka.“

Starý muž se na chvíli odmlčel, a když se hlouběji ponořil do svých vzpomínek, tak pokračoval:

„V tom domě žila žena. Byla to zvláštní žena. Způsobem svého života se jaksi nehodila do druhé poloviny dvacátého století. Bylo záhadou, z čeho žije. Chodívala na dlouhé procházky nebo vyjížděla na jezero, přitom se však s nikým nestýkala a nikdo se k ní nepřibližoval. Obklopovalo ji tajemství a musím přiznat, že mne tím dráždila. Bůhví jak se to stalo, ale já jsem se rozhodl, že se o ni pokusím. Cítil jsem, že za ní nemohu přijít a požádat ji o schůzku a na náhodné setkání ve společnosti jsem neměl chuť čekat. Ona ostatně do žádné společnosti nechodila, tak by to čekání bylo marné. Zbývala mi jediná možnost jak navázat kontakt a sice prostřednictvím telefonu.“

Starý pán byl vynikající vypravěč a já jsem dychtila, jak bude příběh pokračovat.

Pohlédla jsem na něj a v mých očích byl zřetelný otazník.

„Jak to dopadlo?“

Špatně,“ odpověděl. „Jedině tak, jak to může dopadnout, když hloupý mladý frajer narazí na tajemnou něžnou krásu. Byl jsem příliš hloupý a příliš samolibý na to, abych pochopil, do jakých hlubin chci vstoupit. Bral jsem to jako tuctové dobrodružství,“ neodpustil si starý pán sarkasmus na vlastní adresu. Do pravé ruky vzal svoji hůl, chvíli s ní čmáral po písčité pěšině a posléze pokračoval ve vyprávění:

„Poslouvejte, jak se vyvíjel tento podivuhodný vztah, který jsem nedokázal ocenit.“

Muž na mne zkoumavě pohlédl ve snaze zjistit, jak jeho příběh působí a zřejmě spokojen pokračoval ve vyprávění:

„Jednou jsem vytočil její číslo a když se ozvala, zavěsil jsem. Jmenovala se Valerie. Druhý den jsem to udělal opět a pak zas a znovu. Za nějaký čas začala naléhat, abych se představil, ale já mlčel. Byl jsem v té době šťasten vzrušením lovce, který ví o své převaze. A pak jsem si dovolil hanebnou rafinovanost. Týden jsem nezavola. Když jsem se pak znovu ozval, pochopil jsem, že se bála, že jsem pro ni ztracen. A tak začaly naše rozhovory. Oh, jaké to byly rozhovory! Ona byla vzdělaná, citlivá a moudrá. Začal jsem být šťastný a na svůj původní záměr jsem docela zapomněl. I ona byla šťastná, nejednou mi to naznačila. Trvalo to dlouho a bylo to krásné jak pavučina, které jsem se bál dotknout.“

Starý muž se tiše ponořil do vzpomínek a já jsem se neodvážila jej vyrušit. Pozorovala jsem děti na pískovišti, jejichž problém s bábovičkami se rozrostl do rozporu a chlapeček jej vyřešil tím, že holčičku bacil lopatičkou po hlavě.

„A přece jsem ji požádal o schůzku,“ ozvalo se najednou vedle mne.

„Jak to dopadlo?“ zeptala jsem se se zájmem, „odmítla vás snad?“

„Ne, ne,“ zavrtěl starý pán hlavou, tím by přece příběh skončil a já bych neměl dál co vyprávět. Slíbila mi schůzku, ale s podmínkou.“

„Jaká to byla podmínka?“ zeptala jsem se zřejmě nevhod. Vypravěč na mne káravě pohlédl a já jsem si uvědomila, že má laskavé oči, před kterými se odvíjel film vzpomínek, z něhož nechtěl být vyrušován. Po chvíli však splynul se svým ztraceným světem a pokračoval ve vyprávění:

„I já jsem byl zvědavý, jaká to je podmínka. Zeptal jsem se na to dokonce stejnými slovy jako vy před chvílí. A ona odpověděla:

„Za tu dobu, co se známe, jsem si o vás vytvořila představu. Je to dost přesná představa. Chtěla bych, abyste se jí podobal.“

„Mám uhrančivé oči,“ řekl jsem žertem, „a na hlavě jsem si právě nahmatal pučící rohy.“

Srdečně se tomu zasmála, ale pak pokračovala ve vážném tónu:

„Ne, o to nejde. O to vůbec nejde. Jestli se budete příliš lišit od mé představy, nepromluví s vámi už ani jediné slovo.“

Souhlasil jsem. Dokonce mne to pobavilo. Připadalo mi to vzrušující a mé vítězství, o kterém jsem ani vteřinu nepochyboval, o to cennější. V duchu jsem sám sebe viděl jako hrdinu a tu nádhernou tajemnou ženu jsem vůbec nebral vážně. Považoval jsem to za normální ženský rozmar. Napadlo mě také, že se

chtěla pojistit pro případ, že bych se jí nelíbil. Trochu mne to na ni mrzelo, ale byl jsem pohledný mládenec a se ženami jsem to uměl, tak jsem se nebál. Schůzku jsme si smluvili v galerii. Ta byla vždycky prázdná a k ní se to hodilo. Navíc poskytovala množství podnětů k rozhovoru. Kromě toho jsem se trochu vyznal v obrazech a mohl jsem se blýsknout i svými vědomostmi. Zkrátka situaci jsem tenkrát viděl jako velmi příznivou. Samozřejmě příznivou pro sebe. Ještě jednou jsem jí zavolaal, abych se ujistil, že přijde a tehdy mi řekla něco neobyčejného, co jsem ovšem v té chvíli za neobyčejné nepovažoval.

„Ať už se stane cokoli,“ řekla mi, „nikdy na vás nezapomenu. To, co prožíváme teď, už se nemůže nikdy opakovat. Rozumíte mi? Rozumíte? To je pro vždy.“

Mluvila horečně, zřejmě měla trému. Bylo to krásné, ale já jsem to tehdy příliš nevnímal. Těšil jsem se na jiné prožitky a její slova jsem nechal plynout jako hřejivý obláček.

Připravoval jsem se pečlivě. Měl jsem promyšleno, o čem s ní budu mluvit, kam ji zavedu na zmrzlinový pohár, měl jsem i květiny. Všechno mi krásně vycházelo, dokonce i den se vydařil, až v poslední chvíli jsem dostal nápad. Byl to nešťastný a bláznivý nápad, ale byl tady. Osud mi jej přihrál v okamžiku, když jsem se holil a do koupelny vstoupil můj kamarád. Dostal jsem chuť potrestat ji trochu za tu podmínku a navíc jsem to viděl jako dobrý vtip. Zkrátka rozhodl jsem se poslat tam místo sebe svého přítele. Byl to typ muže, který měl známosti všude, kde se zastavil a dokonce i tam, kde se nezastavil. Ženy se na něj lepily jak mouchy na mucholapku a on je nestačil odhánět. Ten mohl v životě pokazit cokoli. Vždycky se našla žena, která ho vytáhla z bryndy. Nu a tohoto člověka jsem tenkrát poslal na tu schůzku místo sebe.“

„Přebral vám ji?“ zeptala jsem se dychtivě a hlavou mi proběhla představa komického příběhu. Možná jsem se i usmála, ale starý pán si toho nevšiml a pokračoval:

„Kamarád mne sice varoval, zapřísahal, ať to nedělám, jestli mi na té dívce záleží... Záleželo mi na ní, moc mi na ní záleželo, ale já byl v tu chvíli posedlý touhou podrobit ji zkoušce, která mi připadala výsostně zábavná a také ji trochu potrestat za tu podmínku. Byl jsem nemálo pyšný na ten svůj nemožný nápad.“

Starý pán se odmlčel a viditelně zneklidněl. Jeho oči hleděly do neurčita, rysy mu ztvrdly do masky nepřístupnosti a já jsem cítila, že už dál vyprávět nechce. Zeptala jsem se více pro formu než ze skutečného zájmu, protože i mne tato náhlá odtažitosť nakazila:

„Jak to dopadlo?“

„Jak to dopadlo? Špatně samozřejmě. Jak jinak to mohlo dopadnout?“ odpověděl poté, co se ještě na chvilíčku vrátil ke svým vzpomínkám. Náhle se však ke mně obrátil, aby se rozloučil.

„Odpusťte,“ řekl, „jsem zvyklý žít naprosto pravidelným životem, proto musím teď odejít.“

„Povíte mi, jak to vše dopadlo?“ zeptala jsem se.

„Ano, jistě, když budete mít zájem, tak zítra touto dobou,“ řekl mi vlídně a tak jsme se rozloučili. Člověk, který snad v průběhu života zmoudřel a nabyl důstojnosti, odcházel pomalým krokem. Jeho příběh mi připadal trochu podivínský a trochu neskutečný, přesto mě však po celý zbytek dne neopouštěl. V duchu jsem uvažovala o tom, co to mohlo být za ženu, která se zavírala do tak přísné samoty a co to bylo za muže, který navazuje kontakt formou nekonečných telefonických rozhovorů, místo aby se s ní normálně sešel. Grotesknosti příběhu odpovídala i schůzka v galerii. Jeho vyprávění bylo zdlouhavé. Patřím ke generaci, která čte knížky odzadu, pokud vůbec čte.

Druhý den jsem seděla ve stejnou dobu na stejné lavičce a netrpělivě čekala, jestli bude mít ten nanicovatý příběh pokračování. Starý pán byl přesný a krátkozraký. Když se ke mně přiblížil a poznal mě, jeho pomněnkové oči ještě více zmodřely. S pokynem hlavy se posadil a mlčky čekal na narážku.

„Jak to dopadlo?“ zeptala jsem se, „šel váš přítel na tu schůzku?“

„Jistěže šel,“ dal se starý pán do vyprávění, „a já jsem čekal v kavárničce naproti. Pil jsem kávu, alkoholu jsem se trochu bál, a čekal jsem, až přijde má chvíle. Trvalo to dost dlouho a já jsem začal být netrpělivý. Dostal jsem strach, že ji tím urazím a dokonce jsem začal i žárlit. Naštěstí však ne dlouho. Z mučivých myšlenek mě osvobodil přítel, který se objevil na schodech do galerie sám.“

„Můžeš si klidně dát koňak,“ sděloval mi, když si přisedl k mému stolku, „všechno jsi prohrál.“

Líbilo se mi jeho prohlášení. Měl jsem radost, že se mu nepodařilo polapit tu skvělou ženu.

„Povídej,“ vybídl jsem ho se samolibostí, kterou jsem jen těžko skrýval. On si toho však nevšímal a pustil se do vyprávění:

„Když jsem ji uviděl, bylo mi docela líto, že tam jdu jen v zastoupení. Seděla na pohovce uprostřed místnosti, prohlížela si obraz před sebou a byla opravdu pěkná. Pozdravil jsem a posadil se vedle ní.“

„To jste tedy vy?“ zeptala se, když si mne prohlédla.

„Ano, já,“ odpověděl jsem a ani jsem neměl pocit, že jsem lhář, protože jsem to byl opravdu já a na tebe jsem v tu chvíli nemyslel.

„Nelíbím se vám snad?“

„Ne, ne, to ne, jste velice hezký.“

„To je kompliment?“ zeptal jsem se. Ona se ke mně udiveně obrátila a řekla:

„Kompliment? Ne, to ne. Jste opravdu pohledný.“

„Řekla to, jako kdyby mluvila o fotce někoho neznámého a mně z toho bylo pěkně úzko. Začal jsem koktat, přesněji řečeno blekotat cosi o jejích uhrančivých očích a pěkných nohách. Neumíš si představit, jak jsem tam blábolil, prostě jsem mektal jako koza. Ona to chvíli poslouchala a pak mi to jedinou stručnou větou zadržela:

„Nevolejte mi už více, nemá to smysl.“

„Proč? Urazil jsem vás snad něčím?“ zeptal jsem se zděšeně, protože jsem si vzpomněl na tebe.

„Ne, nedělejte si starost,“ řekla s úsměvem, „jen jsem si vás představovala jinak.“

„Jinak? Jak jinak? Menšího? Většího? Světlovlasého nebo docela šikmookého?“ snažil jsem se vše převést v legrácku, protože jsem si vzpomněl na tebe a doopravdy jsem se začal bát.

Ona však jen vytrvale vrtěla hlavou.

„Ne, ne, nic z toho,“ řekla, „prostě jinak. Odpuště, je mi to líto. Je mi to moc líto...“

„A pak mě tam prostě nechala a odešla.“

Pohlédla jsem na muže vedle sebe. Vzprámená štíhlá postava, husté tmavé vlasy, šedivý pečlivě zastřižený vous, prostě pěstěný vzhled. Byl to člověk, který rád působil dobrým dojmem i teď, ve vysokém věku.

„Kamarád skončil a mně se radostí roztáhla pusa od ucha k uchu,“ pokračoval soused, zahleděn do vzpomínek. „Rozběhl jsem se do galerie, tam však už nebyla. Volal jsem jí domů, ale marně. Jak mě uslyšela, tak zavěsila. Nakonec odjela někam pryč a já byl mezitím přeložen jinam. Nějaký čas jsem jí posílal pohlednice z cest, ale nakonec i to přestalo. Oženil jsem se a do toho kraje jsem se vrátil až po dvaceti letech.“

Muž se odmlčel a mně připadlo, že jsem se tu setkala s nějakým jiným časem, s dávno uplynulým věkem. Vedle mne nebyla přítomnost, která je přímočará a volí nekratší cestu k úspěchu, ale minulost, která pro mne byla už úplně nepochopitelná. Jeho umírněná tvář svědčila o tom, že si nepěstoval jen tělo, ale že dbal i na své vystupování. Napadlo mne, že se snad kontroluje i ve vaně. Dostala jsem zběsilou chuť ranit ho.

„Váš příběh je zvláštní,“ řekla jsem, „jen mi jaksi uniklo, kdy a kde se stal,“ řekla jsem s naprosto nevinnou tváří.

„Máte pravdu,“ zesmutněl, „vždycky takhle působím na lidi. Něčím je dráždím. Ale abych vám odpověděl. Stalo se to v Čechách, v polovině dvacátého století. Ale jsem už velice starý a přežil jsem svou dobu. Mé vzpomínky jsou vám cizí. Nebudu vás už více unavovat.“

Unaveně se zvedl a chystal se odejít. V tom okamžiku na mne dopadla moje hanebnost a já jsem se zastyděla.

„Počkejte, neodcházejte přece, aspoň ne takto. Ráda si poslechnu váš příběh. Zajímá mne, jak to dopadlo, opravdu mě to zajímá,“ vychrlila jsem ze sebe překotně.

„Dobře,“ řekl ten pěstěný člověk a zkoumavě na mne pohlédl. „Dopovím vám to, ale ne dnes. Přijďte zítra.“

Druhý den se trochu opozdil. Protože jsem po zbytek minulého dne byla rozladěná ze své netaktnosti, zářila jsem dnes vstřícnými úsměvy ve snaze odčinit své včerejší provinění a tak jej povzbudit. On však prokouknul i toto a věcně se zeptal:

„Chcete můj příběh slyšet doopravdy nebo mi jen chcete udělat radost?“

„Chci jej slyšet doopravdy,“ řekla jsem pevně a pohlédla mu do očí.

„Dobrá, tak kde jsme to přestali?“

„Oženil jste se,“ odpověděla jsem, „a na stejné místo jste se vrátil až po dvaceti letech.“

„Oh ano, vzpomínám si na to, jako by se to stalo včera. Nuže poslouchejte, jak to tehdy probíhalo.“

Starý pán, který mi už nepřípadl tak starý, se zahleděl do koruny nedalekého buku, s jehož listy si vánek jemně pohrával. Tiché třepetání sluncem pozlacených listů vrátilo vypravěče o mnoho let zpátky a do úplně jiného lesa. Příběh se vynořil a on jako by jej četl:

„Seděl jsem na pařezu a hleděl k domu na druhém břehu jezera, který pro mne znamenal kousek mládí. V tu chvíli jsem pochopil, že tenhle sen utvářel mé pozdější nazírání na svět. Působil na mne silou nesplněné touhy a zvláštní bylo, že nezanechal ani stín trpkosti, jen přání znovu se pokusit. V nedaleké hospodě jsem vytočil číslo, které se mi uchovalo dvacet let v paměti a rozechvělým hlasem jsem řekl:

„Dobrý večer, Valerie.“

„Dobrý večer,.....Jiří, jste to vy?“

„Ano, jsem to já,“ řekl jsem překvapen, že mne poznala.

„Tak jsem se přece jen dočkala. Jiří,..."

„Poslouchám vás, Valerie.“

„Věřila jsem, že vás ještě jednou uslyším,“ řekla mi dojatě a já jsem si uvědomil, že na mne všechna ta léta čekala. Připadal jsem si v tu chvíli jako bídák.

„Opravdu jste čekala?“ zeptal jsem se úplně zbytečně.

Nad tím, co mi odpověděla, se mi srdce zachvělo dojetím a já jsem dostal chuť rozdat se v tu chvíli. Byl jsem ochoten slíbit a připraven splnit cokoliv.

„Kdybyste věděla,..."

„Vím, možná vím,“ přesvědčoval a lákal mne její hlas. Stačil jsem se zeptat, jestli se nezlobí za to, co jsem jí provedl před dvaceti lety.

„Ne, Jiří, je to v pořádku. Byl to osud, asi to nemělo být jinak.“

Dověděl jsem se, že není vdaná a tak jsem jí řekl onu osudnou větu, která mne trápí dodnes a kvůli které denně chodím na poštu:

„Víte co, Valerie, když jste čekala takovou dobu, tak počkejte ještě chvíličku. Za dvacet minut jsem u vás.“

„Copak vy jste tady v kraji?“ zeptala se a já odpověděl:

„Ano, vrátil jsem se a za chvíli jsem jen s vámi. Na shledanou, Valerie.“

Nevím, proč jsem to tenkrát řekl tak podivně, že to vyznělo jako veliký slib, ale bylo to už vysloveno a já myslel, že to napravím, až se s ní setkám.

Na cestu k domu jsem se vydal s radostí. Uvažoval jsem, jak se s ní pozdravím, jak překvapím, co jí řeknu, ale vše, co mě napadalo, mi připadlo hloupé a nevhodné. Nadšení se rozplývalo jako kapka mléka ve sklenici vody a odvaha se mi ztrácela v oparu nad vodou. Když jsem přišel k domu, byl jsem chudý jako kostelní myš. Nebylo už nic, co bych jí mohl říci nebo co bych mohl nabídnout.

Věděl jsem, že už bych ji nedokázal vzít ani za ruku. K oknu jsem přistupoval studený a bez nadšení, ale ještě s chutí aspoň ji spatřit.

Seděla u stolu a zabývala se jakousi titěrnou prací s korálky. Připadala mi krásná klidnou niternou krásou ženy, která se dokázala vyhnout bouřím a zklamáním. Díval jsem se dlouho a snažil se prohlédnout vyrovnanost a jistotu, která se jí zračila ve tváři. Díval jsem se a v duchu ji odprošoval za kousek, který jsem se teprve chystal provést.

Najednou vstala a šla ke dveřím nahlédnout, jestli už nejdu. Skrčil jsem se za keř, aby mne nespatriła. V měsíčním světle jsem uviděl nějaké květiny. Jednu z nich jsem utrl, naposled pohlédl do okna a odešel jako zloděj. V autě jsem květinu uložil do knihy, kterou nikdy nikdo neotvíral kromě mne. Sliboval jsem si, že až přijdu domů, tak jí zavolám a všechno vysvětlím. Sliboval jsem si, že ji budu často volat, aby věděla, že na ni vzpomínám.

Od té doby uplynulo dalších třicet let. Tu knihu otevírám čím dál častěji a zvonek, který jsem tenkrát utrl, je stále modrý. Nikdy jsem nezavolał a nikdy už ji nespatrił. Možná, že jsem byl jednou v životě milován. Tak milován, jak se to podaří jen málokomu. Pochybnosti se mi střídají s nadějí a já chodím každý den k poště, abych požádal o hovor. Vždycky však na mne padne strach, který mne pokaždé vrátí domů. Bojím se, že tam bude telefon zvonit dlouho, nekonečně dlouho a nikdo jej nezvedne.“

Starý pán domluvil a v rukou se mu bezděčně otevřela kniha, ve které jsem spatřila úplně suchý, ale stále ještě modrý hořec.

„Hezký příběh,“ řekla jsem, „to jste na Valeriei celý život vzpomínal?“

„Ne tak, jak si myslíte. Žil jsem svůj život a nebyl jsem samotář. Měl jsem rád lidi a ženy se mi líbily... Lidi měli rádi mne a ženám jsem se taky líbil. Ale kdesi v srdci byla Valerie, ale také vina.“

„Vina?“

„Ano. Kdysi jsem cosi slíbil čistému milujícímu stvoření a svůj slib jsem nesplnil. Utekl jsem jako malý kluk. Utekl jsem před láskou. Na poštu mne nežene jen vzpomínka, ale především vina. Ta je silnější. Chci ji poprosit o odpuštění, chci jí říct, že jsem na ni ve skutečnosti nikdy nezapomněl, ale je to tak těžké, tak těžké.“

Dál jsme se potkávali u pošty. Vždycky jsem na něj spiklenecky mrkla a on se lehounce uklonil. Teď jsem jej však už několik dnů nepotkala. Věřím však, že příští den opět spatřím u pošty jeho štíhlou vzpřímenou postavu a každý den se znovu bojím, že už ho nikdy neuvidím, že po něm u pošty zbude jen prázdné místo.

Adventní rozjímání

Je časné jitro na konci adventu, má cesta mezi zahradami směřuje k jihu a na nebi je vše, jak má být. Vpravo tlumeně září Aldebaran, hned vedle spiklenecky zablikaly Plejády a dost vysoko na obloze na sebe pomrkávají Castor a Polux. Ve

světlejším vatovém chomáčku lze vytušit souhvězdí Raka. Přímo přede mnou se přes pořádný kus nebe majestátně rozložil Lev. Za celou tou šňůrou souhvězdí dělá výrazný žlutý puntík Spika, která bezděčně vyloudí představu starověké dámy ležící na rákosovém lehátku. Dáma si ze zlaté misky bere nádherný hrozen růžového vína, opatrně odlamuje kuličku naditou sladkou šťávou a něžně ji vkládá do úst. Vzdálené kráse jitrní oblohy vévodí srpek couvajícího měsíce.

Je naprostý klid a v jitrním mrazivém vzduchu jsou Venuše i Jupiter velice blízko. Stačí jen vztáhnout ruku, opatrně, jemně je pohladit a načerpat energii, kterou tak marnotratně rozhazují do tmy. Zmocňuje se mne stesk a já si v okamžiku uvědomuji, že tam kdesi je náš domov, odtud pocházíme a tam se opět jednou vrátíme. Zde jsme jen na návštěvě. Z hlubokého hvězdného prostoru nade mnou ke mně přichází radost a já potěšena ji posílám po paprsku Venuše zpět.

Probouzí se slibný předvánoční den, i když je dosud ukrytý v temnotě. Jdu tichou probouzející se ulicí a pod nohama mi křupe jiskřící sníh. V roztroušených domcích svítí tu a tam barevnými světélky vyzdobená okna. Sníh je bohatý miliony dýmů, které probuzeny k jemnému třpytu světlem pouličních lamp se hravě mihotají a já jdu cestou, kterou jsem prošla tisíckrát, ale která je pro mne vždy nová, jako bych tu šla po prvé. Vždy se mi vrací neodbytný pocit, že jsem tu cizí. Že smím svými smysly vnímat krásu i pohodu, jež tato cesta připravenému člověku poskytuje, ale nic z toho, co nabízí krajina a vyzařují stěny domů, si nesmím přivlastnit. Je mi, jako bych procházela filmem, který se odvíjí po obou stranách mé cesty, ale do něhož nesmím vstoupit. Převládá pocit teskné samoty, touha po účasti na dějích okolo mne, ale je zde bariéra, jež mi nedovoluje udělat krok, který by mne odchýlil z mé cesty. Na zasněžené hrušni tiše zapípal pták a přes cestu měkce přeběhla černá kočka. Pod nohama mi křupe sníh a já toužím přitisknout tvář k některému z rozsvícených oken, v jejichž světle je obsaženo i teplo, pospolitost, láska. Kdesi v dálce zaštěkal pes a kolem mne tlumeně projelo auto. Znáám ta okna a znám i lidi za nimi.

Přicházím k domu, nad nímž se sklání mohutná smuteční vrba s větvkami, které jako šňůrky visí až k zemi. Dům i vrba jsou zčásti skryty za plotem ze vzrostlých tují. Mezi stromy prosvítá okno, ve kterém je barevnými žárovkami znázorněn stromek. Bezděčně vztahuji dlaně a cítím, jak na ně dopadá světlo, teplo i vstřícnost. Lidé, co v tomto domě žijí, nepotřebují myslet na nebe, oni je žijí už tady na zemi, oni si je nosí v sobě. Bylo by prosté vzít za kliku dveří, které jistě nejsou zamčené, posadit se na židli, ohřát si ruce o hrníček s čajem, který by se přede mnou objevil, vzít na klín některé z dětí, jimiž je tento dům požehnán a prohrábnout mu ještě zkřehlými prsty jeho kučery. Je to prosté, ale já to udělat nemohu. Jsem tu cizí, zranitelná, obehnaná bariérou, která mi nedovolí udělat ten vstřícný krok.

V tomto domě žijí manželé, kteří vzorně vychovali své tři děti. A protože ještě nebyli staří, když je děti začaly opouštět, a protože vědí, že tu nejsou sami pro sebe, ale pro druhé, starají se teď o šest malých dětí, které ztýrali a posléze

opustili jejich vlastní rodiče. Poskytují jim nejen obživu a dobrou výchovu, ale dávají jim i ten nejhřejivější a nejbezpečnější domov.

Možná právě sedí všichni kolem stolu, z bachraté konvice s bílou kávou sálá vlídnost a porozumění a teplé pečivo na ošatce zahřívá dušičky malých capartů. Chtěla bych sedět za tím stolem, pozorovat ty černé i blondáté hlavičky, dívat se do očí plných naděje i do těch, ve kterých světlo zcela vyhaslo, protože jsou slepé. I takové děti v tomto domě žijí. Chtěla bych, ale není to možné. Vstoupím-li, kávová konvice přestane sálat harmonii a v šesti párech bezelstných očí se objeví otázka:

„Copak ty nemáš svou rodinu?“

Mám, jistěže mám. Proto jen posílám myšlenkový pozdrav s přáním, aby jim tento maličký hřejivý svět provždy vydržel. Cítím odezvu. Kdesi blízko tichounce, snad jen ze sna zapípal pták a po obloze ohnivou stopou projela hvězda.

Mé kroky dokřupávají k domečku s jediným okénkem, které je dnes temné. Domečku chybí jen kuří nožka. Za úhlednou záclonkou žije starý muž, který chodívá na pravidelné procházky do parku, aby se tam s hejnem vrabčáků hašteřících se v okrajovém houští podělil o večeri. Vždycky chvíli postojí na náměstí, kde se vyhřívá v odpoledním slunci a pozoruje hemžení lidí vracejících se z práce, pak vstoupí do obchodu, kde koupí dvě žemle, z nichž jedna je určena vrabcům. Vždy stejný a vždy spokojen se vrací domů.

Pokračuji v cestě, která se klikatí jak lidský osud a přivádí mne k místu, kde se zastavuji. Nalevo přede mnou za třemi lípami -strážkyněmi tajemství- stojí dům. Dům uprostřed krásné zahrady. Dívám se do tlumeně osvětlených oken a vybavuji si události, které tu byly prožity.

Tento dům byl vždy otevřen poutníkům, kteří potřebovali střechu nad hlavou a neměli na zaplacení. Útočiště tu našla i stařenka, jejíž city směřovaly do éteru, aby se vracely bez odezvy, protože její vlastní děti na ni neměly čas. Zde byli vítanými hosty i cizinci, pro které byl vzácností i kousek mýdla, ale i malé děti, které bylo třeba pohlídat. Zde je velmi srdečně vítán i kněz. Tady hledal útěchu i velmi podivný osamělý chlapec. Vždycky tiše poseděl v koutku a mlčky vstřebával lásku, které bylo v tomto domě vždy dostatek. Tady nacházejí útočiště i zvířata, která se dostala do nesnází. Kde je láska, tam je i moudrost, a kde je moudrost, tam nechybí láska. Je to dům na výsluní Boží milosti a přece i jej navštívila série událostí, které silně připomínají Knihu Job.

Do tohoto domu vstoupilo neštěstí. Přesněji řečeno, to neštěstí se v něm po dlouhá léta ukrývalo, aby jednoho dne vystoupilo na světlo a zplna strašlivou silou udeřilo. Pod podlahami tohoto domu byl ukryt džin, který zvolna unikal v podobě jedovatého radonu. Ten připoutal jednu ze tří dcer na dlouhou dobu k nemocničnímu lůžku, odkud si v přestávkách mezi léčením odbíhala složit semestrální zkoušky z našich národních i světových dějin. Lékaři znali pravdu a tak jen s obdivem hleděli na statečnou dívku, která se nevzdávala a hravě a s radostí skládala jednu zkoušku za druhou.

To zlé přichází v sériích a nebyli ušetřeni ani rodiče, kterým starost o dceru podlomila zdraví, oni však ani na okamžik nemysleli jen sami na sebe. Ještě dnes vidím v duchu stopy bosých nohou otce v jedovatém popelu, který v nekonečné řadě kbelíků vynášel tuto smrt ze svého domu. Rodina však ve všech těžkých zkouškách obstála a teď žije šťastně.

Vidiny se střídají. Rychle zaháním chmurné myšlenky a můj pohled sklouzne na hrušeň v zahradě, jejíž větve sahají až k zemi. Domáci ji něžně nazývají hruškou chuvičkou, protože v letním parnu poskytovala stín třem dcerám, které v čase miminkovského věku pod ní spávaly. Vánek se províval jejími listy, které tichounce a něžně zpívaly maličkým v kočárku sladkou ukolébavku.

„Dej Bůh štěstí tomuto domu,“ posílám tiché přání k jeho měkce osvětleným oknům a hladím štěně irského setra, které s tichým kňučením přiběhlo od branky, rozechvěle se ke mně lísá a vrtí ocáskem.

„No tak, Jasane, běž domů,“ vybízím ho a zavírám za ním branku.

Cesta mne vede dál mezi zahradami. Na neosvětleném konci ulice už nezáří ve sněhu brilianty. Pouliční světla jsou rozbitá, a tak je nemá co oživit. Zato však je na obloze více hvězd, jsou jasnější a blíží tomuto kousíčku světa, kde žijí Rómové. Tma tu bývá tmavší, zima mrazivější, vítr ostřejší. Bezděčně si přitahuji límec u kabátu. Přicházím k domu s vyhaslými okny, před jehož dveřmi leží schoulený černý pes.

„Vždyť je ti zima a asi máš i hlad,“ říkám mu a lámu rohlík, který jsem vyndala z tašky. Pes sbírá kousky a pomalu je žvýká. „Kde máš pána?“ ptám se, ale on si mne nevšímá.

Stojím před domem, který znám. Z jeho smutných oken na mne dýchl nelítostný osud, který poznamenal život osmi lidí. Žila tu kdysi mladá krásná Rómka, která měla šest dětí. Učila jsem ji číst a psát, když už jí bylo víc jak třicet. Měla velmi nemocné srdce a nakonec už vůbec nevycházela z domu. Chodila jsem ji tedy navštěvovat, abychom spolu dokončily základ jejího vzdělání.

Z oprýskané fasády a chybějících tabulek v oknech na mne dýchá smutek nad osudem rodiny, která v tomto domě do nedávna žila, především však nad osudem ženy, která tuto rodinu obdivuhodně řídila a vychovávala své děti. Aby jim byla dobrým příkladem, tak se učila číst, ačkoliv věděla, že už si nepřečte žádnou knížku.

V duchu vidím čistě uklizenou kuchyň, prozářenou poledním sluncem. V rohu místnosti na gauči leží pod pokrývkou mladá matka rodiny, která patrně před chvílí doprala prádlo, protože uprostřed kuchyně stojí pračka. Žena je unavená, ale pokouší se pod mým vedením skládat slabiky ve slova, potýká se s novými písmeny a hledá smysl přečteného. Vtom se otevrou dveře a do místnosti vstupuje její nejstarší syn, který se právě vrátil ze školy. Je to vysoký, štíhlý, asi čtrnáctiletý chlapec. Jeho zevnějšek i vystupování svědčí o dobré výchově. Při vstupu do místnosti nás tiše pozdravil, a když sklídl pračku a snědl polévku, kterou si nalil z červeného hrnce na kamnech, tak umyl talíř a tiše odešel. Za celou tu dobu jeho matka nepromluvila ani jediné slovo. Nedala mu žádný pokyn,

o nic ho nepožádala. Chlapec udělal vše tiše, pečlivě, se zřejmou snahou potěšit svou matku. S uznáním jsem na ni pohlédla. Ten chlapec se choval tak dokonale, že každá jiná matka na společenském výsluní by v takové chvíli byla nesmírně pyšná.

Tato vynikající matka umřela velmi mladá. Při posledním rozloučení stáli u hrobu její synové, dcery, bratři a sestry, všichni mlčenliví, vysocí a štíhlí jako jedle. Na druhé straně vykopané jámy byl její muž Fero se dvěma nejmenšími dětmi. Svou bolest svěřil houslím a ty jímavě vypovídaly o jeho lásce k ženě, která ho navždy opouštěla. V tu chvíli se zastavil čas a prostor se zaplnil úchvatným lkaním houslí, které živým pomáhaly překonat bolest a mrtvé usnadnily její poslední cestu. Její duše stoupala po čisté jímavé melodii k nekonečným výškám, až tam, kam podle svých skutků náležela. Housle hrály a příroda ztichla, aby nechala zaznít koncert posvěcený láskou a bolestí. Obraz mizí. V duchu popřeji pokoj té neobyčejné ženě i celé její rodině.

Domek, který je poslední v ulici, je podivný. Tam, kde by měly být dveře, zeje jen černý otvor. I zde bydlí Rómové. Okénko, které se otvírá ven do ulice, má jednu tabulku zaslepenou kusem lepenky z jakési krabice, na níž se zachytila v jemném poprašku jinovatka. Okénko je však slabě osvětlené a já nahlížím dovnitř. Za špinavou potrhanou záclonou mezi čtyřmi zakouřenými stěnami vidím pobíhat mladou ženu. V místnosti je nepořádek. Nad stolem plným špinavého nádobí smutně visí slabá žárovka bez stínidla.

K ní se vlnivě zvedá obláček dýmu z cigarety na stole. V rohu místnosti ze špinavých peřin na posteli vykukují dvě dětské hlavičky.

Dívám se do okna domu, který je úplně stejný, jako byl před deseti lety. Už tenkrát mu chyběly domovní dveře a okno mělo rozbitou tabulku. Změnili se jen obyvatelé. V mladé ženě, která tu dnes bezradně pobíhá, poznávám desetileté děvčátko, které právě pochovalo svou maminku.

Bylo to jako v Maryčce Magdonové. Otec, který se ze žalu topil v alkoholu, skončil v nemocnici s rozdrčeným kyčelním kloubem. Desetiletá Margitka zůstala se svými sedmi sourozenci bez ochrany. Bylo dva dny před Štědrým dnem a špatně oblečené děvčátko se zimomřivě choulilo u obchodu s hračkami na hlavní třídě.

„Margitko, co tu děláš?“ oslovila jsem ji tenkrát, ona však na mne vážně pohlédla a řekla:

„Je mi smutno za maminkou.“

Ten Štědrý den prožila Margitka u nás ve světlém a vyhřátém bytě s mými dětmi. Ty na ni byly hodné a tak si s nimi celý den spokojeně hrála. Přišel však večer, rozsvítili jsme stromeček a na stůl jsem dala štedrovečerní večeři. Margitka sklopila hlavu a do úst si nevzala ani sousto.

„Co je ti, Margitko, nechutná ti?“ zeptala jsem se opatrně.

„Je mi smutno za Etelkou,“ odpověděla a vážně na mne pohlédla.

Tím bylo rozhodnuto. Přivedli jsme ji tenkrát k domečku, před kterým stojím dnes. Okénko bylo i tenkrát rozsvícené a kolem stolu sedělo sedm dětí, kterým

vládla nejstarší sestra. Nejmenší byla Etelka. Když ji Margitka uviděla, oči jí zazářily radostí. Vběhla do domku a na nás docela zapomněla.

„Za kým je ti smutno dnes, Margit?“ ptám se v duchu a mezerou za odchlípnutou lepenkou pokládám vedle prázdného květináče obálku. Je to můj vánoční dárek malé holčičce, která se do bídy narodila, v ní vyrostla a do ní také dospěla. Není schopna změnit svůj osud a předurčuje jej i svým dětem.

Svítá, je zima a já jdu dál cestou, kterou jsem tisíckrát prošla a tisíckrát ji vnímala, jako kdybych tudy šla po prvé. Zním osudy obyvatel domů, které ji lemují, mohu nahlédnout, ale nesmím vstoupit. Rozbila bych svou neobratností křehkou stavbu jejich maličkého světa, porušila jemnou pavučinu citů, kterou jsou tito lidé pospojováni. Každý máme svůj maličký kosmos, který si chráníme, ale všichni dohromady na celém světě i v celém vesmíru jsme bratři a právě toto poznání předurčuje i budoucnost našich pravníků.

Hvězda

Začíná Štědrý večer a má cesta směřuje k nedalekému městu. Ujel mi autobus a já už mám pořádný kus cesty za sebou. Bolí mne nohy, jsem však rozhodnuta nenechat si tento svatý večer pokazit mrzutostí, která mne potkala. Uvědomuji si, jak velice se liší od ostatních večerů v roce. Prostředkem téměř prázdné čtyřproudé silnice se vine obrovský světelný had. Nepříliš vzdálené lidské mraveniště vykukuje do světa nesčetnými rozsvícenými okny. Je to šťastný pohled. Zaplavuje mne vlna radosti a vděčnosti. Uvědomuji si, jak nepatrným zrníčkem je toto město, jak nepatrnou kuličkou je naše Země v nekonečné velikosti vesmíru. Pouhý pohyb konečku prstu Stvořitele může způsobit, že se Země zachvěje nelibostí a lidský rod bude smeten jako obtížný hmyz. Bůh to však dosud neudělal. Díky za milosrdenství i za tento šťastný den. Velikým požehnáním, které si člověk mohl v plné míře vychutnat až ve dvacátém století, je světlo. Osvětlená města i vesnice, osvětlená dálnice, světlo a teplo ve všech bytech. Město přede mnou září blahobytem a já jen lituji, že neumím rozpoznat, co vyzařují lidé skryti za zdmi domů.

Kladu si otázku, jak by toto město vypadalo, kdyby měl světlo jen ten, kdo si je doopravdy zaslouží. Jaká by byla moje cesta? Šla bych vedena zářivou stuhou nebo bych bloudila v úplné tmě? Ať je to jak chce, svítí pro dobré i zlé a já si uvědomuji, jakým obrovským darem je světlo. Tma znamená cizotu, chlad a nebezpečí.

Rychle zaháním chmurné myšlenky. Město dýchá a pulzuje rytmem, který v sobě skrývá i mnohé arytmie. Pro mne je však hřejivým oblakem, ve kterém se chci ukrýt. Toužím vstoupit do teplé místnosti, s ostatními si zazpívat koledy a pozorovat stočený obláček nad šálkem horkého čaje. Dnes je večer rozkrojených jablíček, zázraků, pohádek a příběhů, ze kterých stříbrovlasý vypravěč vyloupne zlaté jádro. Je to jediný večer v roce, kdy se dveře domů i lidská srdce otevírají

pro každého, kdo potřebuje vstoupit. Je to jediný večer, kdy pohár lásky přetéká a drobnými potůčky se rozlévá do celého světa. Kdo se na své cestě setká s tímto požehnaným pramínkem, bývá šťasten, kdo se do něj ponoří, k tomu přijde zázrak....

Myslím na lidskou drobotinu. Dnes jistě všechny děti pocítí závan lásky, která aspoň na chvíli zahřeje i ty nešťastné a opuštěné. Kde to nedokáží lidé, tam to zařídí nebesa. V malých dětech je upřímnost a víra, o jaké se nám dospělým ani nezdá. Znáám příběh hodný tohoto svatého večera. Znáám jej, ale nevím, jestli jej budu umět vyprávět.

- Za jedním tím rozsvíceným oknem na sídlišti žije malý Filip, který už je tak velký, že bez nesnází dosáhne na kliku, ale příliš malý na to, aby mohl jít sám nakoupit rohlíky do vedlejšího vchodu stejného domu. Chtěl by být popelářem, ale často se přitulí k mamince a škemrá o pochování.

Už třikrát mu Ježíšek přinesl stromeček a jeho oči vždy zářily štěstím. Podobně tomu bylo i tentokrát. Filip našel pod stromečkem veliký auták a medvěda. Trochu si s nimi pohrál, ale vzápětí je odložil. Ne, že by neměl radost, ale v jeho pokojíku už bylo příliš mnoho hraček a všechny se sobě podobaly. Všechny byly němé. Náhle spatřil pod stromečkem spadlou figurku. Sebral ji a běžel s ní za otcem.

„Tatínku, co je to?“

„To je anděl.“

„Co dělá anděl?“ následovala další otázka.

„Anděl si vybere vždycky nějakého človíčka a toho po celý život chrání, aby se dobře choval a nic zlého se mu nestalo,“ řekl otec a pobaveně ťuknul chlapce do nosíku.

„Anděl bývá na stromečku?“ chtěl vědět Filip.

„Ne, andělé jsou na nebesích.“

„To je tam, jak jsou obláčky?“

„Ano, tam, ale teď už si běž hrát.“

„Toto je můj anděl, tatínku?“ nedalo se dítě odbýt.

„Když chceš, tak může být tvůj,“ odpověděl přísně otec, „ale teď už si běž doopravdy hrát. Potřebuju si popovídat s maminkou.“

Otec odešel za matkou do kuchyně, Filip si začal hrát, ale byl neklidný. S každou hrou byl rychle hotov a dožadoval se pozornosti rodičů. Ti však řešili problém, jak se rozejít a na syna neměli čas. Proto jej matka uložila v dětském pokojíku do postýlky, a aby nebyl tak sám, nechala mu rozsvícený stromeček. Filip držel v ručičce figurku anděla a choval se k ní jako k maličkému živému človíčku. Nejdřív ho chtěl uspat, anděl však měl stále otevřené oči.

„Proč nejsi aspoň jako mrkačka,“ domlouval mu a vyndal z jeho hlavičky zavěšovací háček, který pověsil na stromeček, „ta když se položí, tak zavře oči. A ty pořád jen koukáš a koukáš.“

Filip vzal neposlušného anděla k balkónovým dveřím a vysvětloval mu:

„Vidíš všechny ty světýlka? To je naše město. Až budu tak veliký jako tatínek, tak budu taky chodit do města do práce. Ale domů budu chodit brzy, aby neměla maminka starost. Aby nebyla jako starej nervóza.“

Najednou proťala oblohu padající hvězda. Filip sledoval její dráhu a všiml si zlatého kříže na věži kostela. Tam mu zmizela. Chlapec běžel za rodiči a vzrušeně volal:

„Tatínku, viděls to? Viděls? Co to bylo?“

Otec vzal chlapce do náruče a přitiskl ho k sobě.

„Copak, Filipku, co se stalo?“

„Takhle to letělo po obloze jako malé světýlko a u kostela to zmizelo,“ vysvětloval Filip a ručičkou ukazoval pomyslnou dráhu padající hvězdy.

„Viděl jsem to taky, Filipku,“ uklidňoval otec syna, „to spadla hvězda.“

„Co dělají hvězdy, tatínku?“ zeptal se Filip, když se uvelebil na otcově klíně.

„Hvězdy svítí a hřejí a jsou moc krásné,“ vysvětloval otec.

„Filipe, ale honem do postele,“ vstoupila do hovoru matka, která to vše pochopila jako Filípkovu výmluvu, aby nemusel spát.

„Tatínku, máš rád hvězdy?“ stačil se ještě zeptat Filip.

„Mám je moc rád, jsou překrásné.“

„A ty je máš, maminko, taky ráda?“

„Taky, ale teď už budeš spát a nebudeš si vymýšlet hlouposti,“ řekla přísně matka a odnesla Filípku do pokojíčku, uložila ho do postele a zavřela za ním dveře.

Filip chvíli přemýšlel o tom, co mu řekl otec o hvězdách a pak se zrodil v jeho malé hlavičce nápad. Důležité bylo, že hvězdy se líbily jak tatínkovi, tak mamince.

„Už to mám,“ řekl andělovi a začal si shánět svršky. „My tu hvězdu přineseme domů. Maminka se přestane zlobit a nebude chtít, aby se tatínek od nás rozvedl a tatínek nebude smutný. Hvězda bude svítit a maminka nebude muset platit za eletriku.“

Dítě nemá od rozhodnutí k činu nikdy daleko. Filip se oblékl, nasadil si čepici, anděla zastrčil do kapsičky na bundě a potichu se vytratil z bytu. Rodiče byli natolik zaujati svými problémy, že si toho ani nevšimli.

Filip stál ve dveřích domu a váhal. Ještě nikdy nebyl sám na ulici a navíc měl strach ze tmy. Ale více se bál o tatínka a o maminku, a proto vykročil do zimy a tmy. Chvíli běžel po sídlišti, ale najednou se polekal. Byl mezi těmi obrovskými domy sám a cítil se docela ztracený. Vysoké domy vrhaly dlouhé tmavé stíny a Filipovi naháněly hrůzu. Večer vypadá všechno jinak a malému človíčkovi se svíralo srdíčko úzkostí. Navíc uviděl toulavého psa a dostal z něj opravdový strach. Pes si ho však naštěstí nevšímal.

Filipovi bylo smutno a chtělo se mu plakat. Ještě nikdy nebyl tak sám. Možná by se byl vrátil, najednou však uslyšel tiché zamňoukání. U jedněch domovních dveří se choulilo koťátko, kterému bylo viditelně zima. Filip je vzal do náruče,

hladil je a dýchal mu do kožíšku. Kotě po chvíli pookřálo a začalo spokojeně vrnět.

„Ty nemáš maminku ani tatínka?“ zeptal se nového kamaráda, „neboj se, já tě tady nenechám. Až se budu vracet, tak si tě vezmu s sebou domů.“

Filip položil kotě na zem, to se však nechtělo jen tak vzdát a začalo žalostně mňoukat. Chlapec však odolal tomuto pokušení. Posadil kotě do koutku ke dveřím a vysvětlil mu:

„Ty truhlíku, vždyť nemáš bačkůrky a bolely by tě nožičky.“

Starost o malého třesoucího se tvorečka zahнала Filipův vlastní strach. Začalo sněžit. Veliké načechrané vločky poletovaly řídce v ovzduší a hošík se z nich upřímně radoval. Přeběhl správně na zelenou světelnou křižovatku a po chvíli sněžení zhoustlo, že bylo vidět sotva na několik kroků. Filipovi začalo být zima. Drobné ruce měl úplně zkřehlé a do nožiček ho záblo, protože si zapomněl vzít boty. Něžnou řádku stop po malých bačkůrkách rychle smazával padající sníh.

Najednou vedle něj zastavil kočár jako z pohádky. Vousatý kočí na kozlíku zastavil koně, zatočil klikou brzdy jako mlýnkem a zavolal na Filipa:

„Tak kampak máš namířeno, mladej?“

„Na kostel spadla hvězda a skutálela se na zem.“

„Ach tak, no to je vážná věc,“ řekl kočí a slezl z kozlíku, „jestli se nepletu, tak ty si ji chceš přinést domů.“

„Ano prosím, svítila by u nás doma.“

„Tak to jo, to chápu, a ví o tom maminka?“

„Neví, ona by mě nepustila, ale já trefím,“ hájil se Filip. Z kočího se však vyklubal pokušitel.

„Možná by stačila jen nějaká lampička, třeba taková pěkná беруška. Co říkáš?“ zkoušel Filipa, ale ten o tom nechtěl ani slyšet.

„Já tu hvězdu moc potřebuju,“ hájí svou myšlenku Filip, „ona u nás bude pořád svítit a tatínek se od nás nerozvede.“

„To abych tě nezdržoval,“ míní kočí, „ale rád tě tam odvezu.“

„Když já nesmím k nikomu nastoupit do auta.“

„Já nemám auto,“ nevzdává se kočí, „toto je bryčka.“

„Já nevím,“ zamyslel se Filip, „ale myslím, že ani tam nesmím.“

„Když nesmíš, tak nesmíš. To se nedá nic dělat,“ kapituloval kočí a sundal si z krku šálu, kterou omotal kolem Filipa. Na ruce mu navlékl své veliké rukavice a přitom si všiml figurky, kterou svíral Filip v ručičce.

„Copak to máš?“ zeptal se a schoval mu figurku do kapsy na bundě.

„To je můj anděl. Ten mě chrání, aby mě nepřejelo auto.“

„To je jiná,“ řekl uznale kočí, „jak máš svého anděla, tak se nemusíš ničeho bát. A teď mě trochu poslouvej. Kostel je hned támhle za rohem a je otevřený. Jak tu hvězdu najdeš, tak se tam hned schovej a počkej tam, až přestane sněžit. V tomhle bys zabloudil. A kdybys ji hned nenašel, tak se tam taky schovej. Možná je zapadaná ve sněhu a to se špatně hledá. To chce počkat, až sníh roztaje. To ji pak najdeš okamžitě. A teď už utíkej, ať mi tady nezmrzneš,“ ukončil kočí svou

dlouhou řeč a sáhnul Filipovi na zmrzlý nosík. Ten poděkoval a rozběhl se ke kostelu. Hlavička se mu třásla, jak utíkal a za chvíli zmizel v chumelenici.

„Zatrápenej kluk,“ říkal si kočí, když vystupoval na kozlík, „ten aby měl aspoň šest andělů strážnejch. A zatrápený rodiče. Kdyby jen tušili, jakýho mají kluka, snad by přestali blbnout. Musím se za ním podívat, aby se z něho nestal rampouch a musím to taky ohlásit na policii.“

Filip utíkal, jenže v té ulici byly rohy dva a Filip zahnul za ten nesprávný. Neuviděl kostel, jak sliboval kočí, ale veliké kluziště v zasněženém parku. Na ledě krásně tančili dva mladí lidé. Filip se zastavil a pozoroval jejich tanec. Najednou dívka zabrzdila a povídá:

„Podívej, tak malé dítě a je tady samo. Jistě je mu zima.“

Oba mladí lidé se rozjeli za Filipem.

„Kde ses tu vzal?“ zeptala se dívka.

„Já si jdu prosím pro hvězdu a asi jsem trochu zabloudil.“

„Pro jakou hvězdu?“

„Spadla ke kostelu a já si ji chci odnést domů.“

„K čemu ti bude taková hvězda?“ zeptal se mladý muž.

„Bude hezky hřát a svítit a maminka ušetří za elektriku.“

„Tak to jo. To je hned každému jasné“, řekl bruslař a dodal: „Nechceš se trochu povožit?“

„Rád bych,“ odpověděl hošík, „ale bojím se o tu hvězdu, aby se mi zatím neztratila.“

„Neboj se, trochu tě povožíme a pak ti ukážeme cestu,“ slibovala dívka a upravovala mu šálu, aby ho více hřála.

Mladík vzal Filipa do náruče a rozjel se s ním po ledě. Dělal s ním kličky a smyčky i osmičky, jezdil s ním dopředu i pozadu a roztočil s ním i piruetu. Klučina výskal a radostí mu zářily oči.

„Jak ti říká maminka?“ zeptala se dívka, když skončili.

„Podle toho,“ odpověděl Filip.

„Podle čeho?“

„Říká mi Filipe, ale když jsem hodný, tak Filípku.“

„Tak je to taky správné, aspoň poznáš, kdy jsi hodný a kdy zlobíš,“ rozhodl mladík. „A teď se podívej přímo před sebe. Co vidíš?“

„Kostel, to je kostel,“ zvolal radostně hošík.

Filip se už nedal zdržovat. Rozběhl se ke kostelu a našel i svou hvězdu. Uviděl ji přes slzičky zklamání a bolesti, až když se šel po hledání, které se mu zdálo nekonečné, schovat do kostela. Ležela tam na prahu jako malá třpytivá kulička. Filip ji zvedl a položil na dlaň. Byla složená z malých třpytivých kamínků, ale nesvítla ani nehřála. Byla celá zkřehlá a potřebovala zahřát. Sevřel ji ve svých zčervenalých ručičkách a dýchal na ni, jako prve na koťátko. Po chvíli se mu zdálo, že jeho hvězda už není tak studená. Zato jeho nohy a ruce byly ledové a chtělo se mu spát.

Z pootevřených velikých dveří vycházelo světlo a uslyšel tajemnou hudbu s líbezným zpěvem. Vstoupil do kostela. Před ním se klenul zvláštní, velmi vysoký prostor. Filip ještě nikdy nebyl v kostele. Všechno tu pro něj bylo nové a tajemné. Překrásná hudba se linula kdesi ze shora a ozvučovala celý ten tajemný prostor naplněný světlem a zvláštní vůní. Filipovy oči hledaly, čeho se mezi tolika neznámými věcmi zachytit. Prohlížel si stěny ozdobené obrazy i překrásný vysoký strop a všiml si i oltáře. Kostel byl vyzdoben stromky a nesčetnými světýlky a všechno bylo neobyčejné a příliš vzdálené jeho chápání.

Náhle spatřil malé osvětlené město, kde se pohybovali drobouncí lidičkové. Nad městem svítila veliká hvězda. Filipovi to bylo okamžitě blízké. Přistoupil blíž a oči se mu rozzářily radostí. Uviděl ovečky i pastýře, řemeslníky při práci, pekaře s chlebem, kováře u kovadliny, povoz tažený koňmi a celý zástup podivných lidiček. Všichni směřovali k malé jeskyňce docela nahoře ve skále, nad kterou se vznášeli dva andělé. V jeskyňce leželo v jesličkách děťátko a vedle něho byla jeho maminka s tatínkem. Oslík s kravičkou kývali moudře hlavami.

„Kdo je to tam nahoře?“ zeptal se bezděčně Filip.

„To je Ježíšek,“ ozval se za ním vlídný hlas. Klouček se prudce otočil a spatřil muže v dlouhých černých šatech. „Neboj se,“ řekl muž, „tady ti nic zlého nehrozí.“ Vzal prokřehlého chlapce do náruče a odnesl ho k oltáři, kde ho napůl posadil a napůl uložil do měkkého křesla, a přikryl ho teplou přikrývkou.

„Jak se jmenuješ?“ zeptala se usínajícího dítěte ta vlídná tvář.

„Filip a mám svého anděla,“ stačil ještě klučina odpovědět, než usnul.

„To je dobře,“ řekl kněz a pohladil hošíka, který se ze sna usmíval, po tváříčce. Když ztichla hudba, zavolal kněz na kůr:

„Pojďte sem dolů, navštívilo nás děťátko, musíme se o ně postarat.“

Chlapci a dívky, co přiběhli z kůru, pečovali o Filipovo pohodlí a také o to, aby se co nejrychleji zahřál. Kdesi sehnali teplomet, který s teplou přikrývkou rychle zahnal chlad. Starý varhaník zahrál a mladí lidé zazpívali Filipovi do snů koledy.

Když se probudil, byl už doma ve své postýlce. Nad ním stáli ještě trochu vylekaní, ale šťastní rodiče.

„Tatínku,“ vztáhl Filip ruce k otci, „našel jsem hvězdu. Že se od nás nerozvedeš?“

„I to víš, že ne, ty můj mudrlante, vždyť tě máme s maminkou moc rádi,“ odpověděl otec, který už věděl od kočího, proč šel Filip hledat hvězdu, co spadla z nebe.

Příběh skončil. V ten svatý večer najde každý potřebný otevřené dveře do lidských srdcí a malý hošík zadržel štěstí, které ho už už chtělo opustit. Rodiče uložili štrasovou kuličku, která byla spíše jako knoflík, do malé čínské misky mezi hrníčky z jemného porcelánu. Byla pro ně mementem, kdykoliv na sebe zanevřeli. Tam jsem ji uviděla i já a její blýskavé kamínky mi prozradily, jak povýšila mezi hvězdy.

Vzpomínky na Magnólii

Bylo po jarním dešti a já jsem na větvi nedaleké borovice pozorovala jedinou kapku vody. Spadlo mnoho kapek, ale jen ta jedna jediná zářila ve slunečním svitu do dálky jako nejskvostnější briliant. Její zářivé kráse byl určen jen krátký život, ale byla tak chvějivá, tak naplněná světlem, že na ni nezapomenu, i když to byla jen kapka vody, jedna z milionů.

To mi připomnělo příběh. Není v něm hrdina, jen věrnost vzpomínce staré jako celý lidský věk, která mne okouzila svou čistotou a průzračností. Některé události jsou jako mimořádný přírodní úkaz. Ten, kdo spatří polární záři v její plné kráse a proměnlivosti, nikdy na ni nezapomene, i když si na ni nemohl sáhnout... Navíc mi tento příběh připomíná, jak mohou být mé úsudky o lidech mylné. Lidé nám blízcí jsou často jiní, než si představujeme. Skrývat mohou nejen své špatné vlastnosti, ale i veliké bohatství citů a fantazie.

Je to příběh muzikanta, který byl tělem i duší ztracen ve své hudbě. Hudba jej však také chránila. Zakrývala jej před celým světem. Letorou byl tichý, nenápadný, věcný a nevtíravý člověk, který se převážně usmíval. Jeho úsměv však byl vnitřní, nebyl určen veřejnosti. On se ostatně cítil být tak nenápadný, že se stal nenápadným i pro ostatní lidi. Nikdy nemluvil o citech a nikdy nenadbíhal ženám. Protože si nepotřeboval přidávat na důležitosti, tak velice málo mluvil. Byl to veskrze mlčenlivý člověk. Vždycky jsem si myslela, že jeho jedinou a velikou láskou je flétna. Když mluvil, tak to bylo o hudbě a nikdy nepoužíval superlativy. Netušila jsem, že superlativy prožívá. Sonáty rozebíral tak, jako třeba hodinář rozebírá neobvyklého budíka. Bavilo mě poslouchat, když nahlas uvažoval, co by se se skladbou stalo, kdyby se ta nebo ona nota posunula někam jinam, případně zvýšila či snížila. Jeho přístup k tomu, jak vyjádřit hudbu, se mi zdál být ryze technický. Ale houslař, který vkládá do houslí, na nichž pracuje, svou duši a vyladňuje ji s duší stromu, z něhož housle pocházejí, také nemluví v superlativech, ale vyjadřuje se v technických termínech.

Nikdy neprojevil jásavou radost, ale ani smutek, či zklamání, nebo dokonce zlost. Zdálo se, že emoce jsou mu cizí, že si jeho technický mozek umí všechno rozebrat, vysvětlit a složit. Zdálo se, že tento svět jde kolem něj, aniž by se ho dotknul nebo jej nějak poznamenal. Nacházel rád v notách, ten cítil, a chaos, ve kterém se zmítá svět, ho nezajímal, natož aby do něj vstoupil. A přece, jednou jedinkrát se zachoval, jak by to nikdo nečekal. Možná ani on sám ne. Jednou jedinkrát se v něm vzedmuly emoce, že nebylo možné si toho nevšimnout.

Stalo se to před několika lety. Tenkrát za mnou přišla jeho žena a se slzami v očích mi vyprávěla, že se její Martin právě zbláznil a že ona se bojí jít domů.

„Představ si, že ten starej blázen si přinesl do kuchyně sekyrku a rozštípal mi všechny prkýnka.“

„Jaký prkýnka?“ zeptala jsem se nechápavě.

„No na maso, na cibuli, na chleba, prostě prkýnka.“

Připadlo mi to trochu směšné, když jsem si představila toho vyrovnaného, kultivovaného a vždycky vlídného člověka, jak v kuchyni vyrábí z prkýnek třísky, ale zeptala jsem se:

„Pohádali jste se?“

„Ne, vůbec ne,“ řekla mi jeho žena Věra, „prostě přišel domů a takhle řádl.“

„Říkal něco?“ zeptala jsem se.

„Ne, nic. Mlčel a sekal do těch prkýnek jako pomínutej. Když jsem se ho zeptala, co to vyvádí, vůbec mi neodpověděl.“

Vytušila jsem za tím neřešitelný a nesdělitelný problém člověka, který si takto vybil svou bezmocnost. Věře jsem řekla:

„Neboj se ničeho, Martin je jistě v pořádku. Běž klidně domů. Uvidíš, že kuchyň bude uklizená a Martin se ti omluví.“

Bylo to v podstatě tak, jak jsem to očekávala. Kuchyň sice uklizená nebyla, ale omluvy se Věra dočkala. Martin nic nevysvětloval, jen se více uzavřel do sebe a do své hudby. Jestli byl do té doby vyrovnaný a charakterově pevný, tak po té události byl vyrovnanější a pevnější. Zpětně si uvědomuji, že se lišil především tím, že jej žádná z dějinných a politických vichřic ani neohnula ani nezlomila. Připomínal skálu v příboji. Stál uprostřed věčně neklidných vod lidských vášní a nedovolil, aby jím zmítaly jako s bezmocnou bárkou. Možná to bylo tím, že ze své výšky viděl oceán a z jeho rozlehlé klidné hladiny čerpal vyrovnanost a svým tichým způsobem šířil pohodu. Jen oči prozrazovaly skrytý smutek.

Tento člověk, který se tak dobře pohyboval v hájemství hudby, zemřel, a zanechal zde smutnou a bezradnou ženu, ale také velikou hromadu not.

Nějaký čas po pohřbu za mnou Věra přijela a přivezla mi noty, které zaplnily kufr auta. Když jsme je vynosily ke mně do bytu, tázavě jsem na ni pohlédla.

„Martin si přál, abych ti to dala,“ řekla mi, „valnou cenu to nemá, ale on myslel, že tobě by to mohlo být k užitku.“

Poseděly jsme, zavzpomínaly a když odešla, začala jsem třídit hromadu v koutě obývacího pokoje. V notách byli bohatě zastoupeni světoví i čeští hudební klasikové. Probírala jsem se skladbami, četla ručně psané poznámky na okrajích i mezi řádky notové osnovy a pokoušela se představit si melodie, které byly v notách skryty. Některé z nich jsem znala a ty jsem si dokázala vybavit. Našla jsem tam i jeho skladby. Ty jsem dávala stranou, i když jsem zatím neměla představu, co s nimi udělám. Listovala jsem už pěkně dlouho, když se mi dostalo do rukou několik ručně psaných, špatně čitelných listů zažloutlého papíru. Znala jsem to neuspořádané písmo, v tomto případě obohacené četnými škrty. Bylo mi dovoleno nahlédnout do tajemství člověka, který už nežil. On sám mi to dovolil svým odkazem, a tak jsem se začetla. Nebyl to deník. Byly to jen záznamy několika událostí, které ho zaujaly.

První záznam se týkal snu, který se mu zdál v necelých patnácti letech a pomohl mu určit životní dráhu. Ve snu se octnul ve dvou životních situacích. Vlastně to byly dva sny v jednom. V prvním stál na stupních vítězů jako motocyklový závodník ověnčen slávou a ovacemi, které mu provolávali nesčetní lidé okolo. To

si v tom věku přál, proto se mu o tom zdálo. Druhý sen byl více prorocký, protože mu jej napověděl jeho zatím ještě nepřilíš projevený talent. Nesliboval mu ani slávu ani bohatství, ale jen lásku ke stříbrné píšťalce. Ve svém snu na ni hrál v malém, nepřilíš světlém pokojíku a přestože trpěl úzkostí, že to neumí, flétna vyluzovala krásnou melodii. Otevřeným oknem vnikl do pokoje vánek, který si jemně pohrával s lehkou záclonou. Chlapec v té chvíli pocítil podivné blaho.

Vše bylo zapsáno útržkovitě, s četnými škrty, prostě jako když si zapisujeme nepřilíš jasný sen. Druhý záznam nebyl tak proškrtán. Byl psán spontánně, jakoby mu do pera vstupovaly vzpomínky, které se souvisle odvíjely z prožitého příběhu. Vyprávění, které jsem přečetla, mne zaujalo, a proto je přenáším na papír tak, jak bylo zaznamenáno, i když vybledlé věkem a špatně čitelné.

„Jednou v létě,“ stálo v Martinově záznamu, „snad to bylo první neděli v prázdninách, jsem se vydal jen tak nazdařbůh a sám. Seběhl jsem po pěšinách do Gránic.“ / Zde si dovolím vysvětlení. Gránice jsou hluboké zalesněné údolí pod Znojmem, kterým protéká Gránický potok, co se vlévá do Dyje./

„Gránice jsou pěkné, ať tam jdete v kteroukoliv denní nebo roční dobu, ale tu neděli byly přímo kouzelné. Na dně hlubokého údolí ševalil křišťálový potok a do jeho melodie švitořila spousta ptáků. Bylo bezvětří, že se ani lísteček nepohnul. Jen ten šepot potoka a pokojný zpěv ptáků. Celému tomu obrazu míru a pokoje dodával tajemného kouzla zlatý přísvit krásného dne v hlubokém háji. Zelený průzračný vzduch hrál svou hru se slunkem a vytvářel přede mnou podivné přeludy. Bezděčně jsem si zapisoval do duše všechnu tu harmonii a byl jsem nesmírně rád pohodě, které se mi tu dostávalo.

Překročil jsem potok a začal vystupovat na protější kopec. Tajemné kouzlo údolí pominulo a přede mnou se otevřel pěkný pokojný modrý den. Znal jsem tam na skále takové pěkné místo, podlouhlé hnízdo přímo nad propastí, ale ne hrozné. Milé, teplé, vystlané sporým mechem a trávou, chráněné před větrem, o který nebyla v těchto místech nikdy nouze. A tam jsem mířil tu neděli. Měl jsem velmi rád řeku a odtud byl na ni pěkný pohled. Z té výšky působila docela jinak než z bezprostřední blízkosti.

Stoupal jsem do kopce a na nic jsem nemyslel. Pozoroval jsem ptáky a motýly, kteří se přede mnou příliš neostýchali a dělalo mi to radost. Najednou jsem uslyšel vzdálený hukot jezu a bylo to takové zvláštní a ojedinělé, že ještě dnes na to rád vzpomínám. Všechno to působilo až pohádkově vlídně a musím přiznat, že moje nálada se bezděčně přizpůsobovala kouzlu krajiny. Vystoupil jsem na vrchol kopce a vtom jsem spatřil něco nečekaného. V mém dolíku nad řekou seděla dívka. Byla tak půvabná, tak křehká, že připomínala vzácný květ. Chvíli jsem ji pozoroval a snažil se pro ni nalézt příměr. Magnólie, napadlo mne. Připomněla mi magnólii.

„Krásný den,“ řekl jsem, když mne spatřila a usedl jsem proti ní do trávy.

„Ano, takový lenivý,“ řekla vážně, jako kdyby pokračovala v načatém rozhovoru, „nezdá se vám, že v takovýto den je možné zastavit čas?“

„Zastavit čas ? Copak se dá zastavit čas?“ Musím dodat, že v té chvíli jsem nebyl schopen jediné pořádné myšlenky.

„Myslím, že je to možné. Ne vždycky a ne na dlouho,“ řekla.

Neposlouchal jsem příliš její moudré, milé štěbetání. Pozoroval jsem její řasy. Byly dlouhé, husté, tmavé a pod nimi pomněnkové oči. Vlasy světlého lnu povívaly v mírném vánku.

„Jak byste chtěla zastavit čas?“ zeptal jsem se, aniž bych čekal odpověď. Více mne zajímal její zjev, než povídání o čase.

„Čas se zastaví, když se stane něco nečekaného,“ řekla a vzápětí se zeptala, „copak jste to ještě nepoznal?“

„Zatím ne,“ odpověděl jsem a trochu posměšně jsem se na ni díval. Pozoroval jsem její pleť. Byla jemná, trochu průsvitná, dětský nos a tváře jí zdobily pihy. Pochopila, že se jí posmívám a začala se bránit:

„Představte si, že byste se najednou dověděl, že jste smrtelně nemocný. Co myslíte, že byste vnímal? Skutečnost? Vůbec ne. V žilách by se vám zastavila krev a patrně by se vám zatmělo před očima. Tělo by fungovalo reflexivně, ale všechno, co až do tohoto okamžiku tvořilo váš život, by najednou bylo pryč.“

Její ruce byly štíhlé, s dokonale formovanými prsty, které zakončovaly přirozeně ostříhané, velmi jemné nehty.... Krásné ruce.

„Mohla byste hrát na klavír, máte na to přímo stvořené ruce,“ řekl jsem.

„Mohla, ale nehraju,“ odsekla a pokračovala nelítostně ve svých úvahách:

„Čas by se pro vás zastavil i kdybych skočila tady z té skály...“

„Ano, to by se opravdu zastavil,“ probral jsem se konečně. Bylo to velice zvláštní. Na vrcholu skály potkám dívku nádhernou jak sen a ona místo aby mluvila o lásce, která k ní zákonitě patří, mi tu vypráví o smrti.

„Stalo se vám něco, jste nešťastná?“ zeptal jsem se účastně.

„Ne, asi ne, spíš mám pocit ulehčení... Kdo jste?“ změnila náhle téma hovoru.

„Flétnista, hraju na flétnu, totiž učím se hrát, na konzervatoři,“ vykoktal jsem, zaskočen její otázkou.

„Tedy virtuos. Ale na to jste příliš mladý,“ začala se mi posmívat, „budu vám tedy říkat virtuozeček.“

„Jsem Martin,“ představil jsem se zčásti.

„Těší mne, máte s sebou flétnu?“

Mlčky jsem přikývl.

„Zahrejte mi něco,“ zaprosila dětsky půvabně, a já jsem poslechl. Flétna v tom volném prostoru získala dokonalý hlas a já hrál, jak jsem nejlíp uměl, ba ještě líp než jsem uměl. Byl to můj první a nejlepší koncert.

„Hrajete krásně,“ řekla zamyšleně s bradou přitisknutou ke kolenům, která objímala štíhlýma rukama, „hrajete krásně. Jednou možná zastavíte svou flétnou čas.“

„Rád bych,“ řekl jsem polichocen, „ale kolem mne je konkurence, ve které nemůžu obstát. Slyšíte?“ řekl jsem a přitiskl prst na její ústa. „Každý si v tomto prostoru hraje svůj part. Slyšíme ptáky, ale i cvrčky, bzučení hmyzu, i hukot jezu.“

Večer se přidají žáby a patrně také slavík. Je to velkolepý koncert, ve kterém má všechno své místo a nic se vzájemně neruší. Jsou slyšet i tiché hlasy. A když nechcete poslouchat, stačí se jen dívat a člověku se nad vší tou krásou, kterou nevytvořil, zatají dech... Ozvučené nekonečno.“

„Tedy nejen muzikant, ale i básník a filozof,“ posmívala se mi jemně, ale já jsem cítil, že má slova přijala.

„Nebojíte se někdy, že vás nekonečno pohltí a vy v něm zabloudíte?“ dodala ještě.

„Možná by to bylo hezké,“ odpověděl jsem po chvíli, „bylo by to určitě jiné. My známe prostor, který můžeme zaplnit domy a silnicemi, betonovými bazény a továrnami, prostě něčím, co je možné zvážít, změřit, popsat, zařadit do přihrádek. A čas, ze kterého je možné odsekávat hodiny a minuty, dny i léta jako polínka ze špalku. Ve skutečnosti je to všechno určitě jinak. Hledáme pravdu, ale jsme zaujati především sami sebou. Pro naši zahleděnost do sebe a svých často malicherných problémů, nám uniká něco velmi důležitého.“

„Důležitého?“ zeptala se.

„Ano. Určitě by stál za úvahu vztah prostoru, času a života v nekonečnu. Třeba dává možnosti především životu. Možná je to vše pro život a život je cílem. Prostor, ve kterém přibývá života v různých podobách. Zdá se, že kolem nás život rychle ubývá a my přitom nevíme, jak to přijímá“ a teď jsem se zarazil neschopen vyslovit to správné slovo. Rozhodl jsem se vyjádřit to opisem. Hleděla na mne bezelstně a čekala, co ze mne vypadne. Ukázal jsem výmluvně palcem nahoru. Ona porozuměla a já jsem pokračoval trochu v rozpacích:

„Dejme tomu Intelligence s velkým I, která tomu všemu, co vidíme i nevidíme, vnímáme i nevnímáme, měříme i neměříme, je nadřazena. Tato Intelligence nastartovala celý ten vesmírný kolotoč a možná rozhoduje i o tom, jestli se ráno probudíme, či nikoli.“

Bylo to silné a pro ni určitě překvapivé. Bylo nám vštěpováno přesvědčení, že za všechno na Zemi i ve vesmíru může hmota, že i náš mozek je jen vysoce organizovaná hmota. Atomy a molekuly, které se samy seřadily do určitého řádu. Byl jsem zvědav, jak bude reagovat.

„Jste zvláštní.“

„Zvláštní?“

„Ano. Nikdo se nebaví o těchto věcech. Touláte se po nekonečných dálkách. Víte však také něco o lidské špatnosti?“ zeptala se vážně, „víte něco o tom, jak je život těžký? Jak snadno nás kdekdo a kdekdo zraní? A jak to poranění bolí?“

„Vám někdo ublížil,“ řekl jsem s účastí.

„I vám jednou někdo ublíží a asi vám k tomu nepříjde nikdo zahrát na flétnu. Když toho tolik víte, co bude potom, až tady nebudeme?“

„Nerozumím, co tím myslíte.“

„Co by se stalo, kdybych třeba skočila tady z té skály?“

„Ach tak,“ pochopil jsem, že to nebylo míněno vážně, „to už tu jednou bylo. Tak především byste tím zarmoutila jednoho začínajícího muzikanta a taky

byste,“ a to už jsem ji vážně káral, „způsobila bolest všem lidem, kteří vás mají rádi.“

„Není nikdo takový,“ řekla smutně.

„Opravdu by pro vás nikdo netesknil?“ zeptal jsem se pochybovačně, „to se mi nechce věřit. Teskní se i pro psa nebo pro kočku a vás že by nikdo nepostrádal?“

Byla překrásná. Měla přirozenou důstojnost. Přestože působila dojmem, že je velice pěstěné stvoření, patrně prožila nějaké trauma. Napadlo mne, že ji možná někdo zradil nebo umřel a ona se s tím těžko smíruje. Proč ji napadlo, že by mohla skočit ze skály? Má představu, co by to znamenalo? Možná to byla jen prázdná slova. Rozhodl jsem se dát jí lekci.

„Jestli vím něco o životě? Každého potkají radosti i strasti a podle toho, co jsem stačil vypozerovat, těch strastí je víc. Nebo se o nich aspoň více mluví. Nebudu vám však povídat o životě a svých trampotách nebo trampotách jiných lidí. Řeknu vám něco o smrti.“

Zarazil jsem se. Byla to přece jen opovážlivost probírat se zcela neznámou dívkou tak vážná témata. Možná by bylo lepší povídat jen tak o ničem, jak se běžně mluví, ale na to jsem příliš nebyl. Byl jsem ve věku, kdy člověk nasává informace, jako houba saje vodu. Vlastně jsem byl spíše mlčenlivý. Více jsem přemýšlel a v myšlenkách jsem se neustále vracel k tomu, co mne zajímalo. Teď jsem však byl nejistý a tázavě jsem na ni pohlédl. Ona však přikývla.

„Tak dobře,“ řekl jsem, „když to nebude ono, můžete mne zarazit. Setkal jsem se se smrtí, ale ne u lidí. Viděl jsem umírat psa, který nesmírně trpěl a přece neudělal nic, aby své trápení ukončil. Byl dokonale tichý a všechna jeho bolest byla jen v očích. Byla tam i vděčnost, že ho v jeho nejtěžší chvíli nenechávám samotného, že jsem s ním. Zatímco jsem si vyčítal, že mu nedokážu pomoci, on žádnou pomoc nečekal. Byl rád, že není sám. Věděl, že jeho život končí a hledal si úkryt, kde chtěl opustit své tělo. Než se tak stalo, přišel se se mnou ještě rozloučit. Chápete, co tím chci říct?“

Tázavě jsem na ni pohlédl, ona však neříkala nic.

„Ten pes, přestože strašlivě trpěl, tak neskučel, nepobíhal, nevyváděl. Prostě ve vší tichosti přijal to, co ho potkalo. Přijal svůj osud, přestože ještě nebyl starý.“

„Myslíte, že jen lidi se bouří proti osudu?“

„Nevím, možná. Zdá se, že zvířata více ctí život, ale když přijde konec, tak jej přijmou bez reptání. My lidé žijeme svůj život, jako bychom byli středem světa a neuvědomujeme si, jak jsme ve skutečnosti nepatrní. Povím vám ještě jeden případ, na který asi nikdy nezapomenu. Je to o velikém trápení. Viděl jsem bolest vlaštovek, kterým v jednom studeném létě zahynulo postupně pět mlád'at, protože staří pro ně nedokázali sehnat dostatek potravy. Ty vlaštovky se až do poslední chvíle snažily zachránit své potomky, ale marně. Když vše skončilo, tak odlétly a nikdy víc se nevrátily.“

Chtěl jsem tuto snovou krásku polapit do pasti utkané ze slov a ona mi unikala jako hravý motýl před sítkou entomologovou. Byl jsem zklamán sám sebou a cítil jsem se ztrapněn jako vždy, když jsem vyslovil více slov, než kolik se vejde do

jedné krátké věty. V mé hlavě se vynořila myšlenka z knihy knih: „...važte svá slova, krot'te své myšlenky, neboť budete voláni k odpovědnosti za každé plané slovo...“ Napadlo mne, jak asi budou platit novináři a spisovatelé, ti neúnavní tlachalové.

„Chmurné příběhy se vyprávějí v zimě a teď je léto,“ řekla, „proč mi to povídáte?“

„Ptala jste se mne, co by se stalo, kdybyste skočila tady ze skály a myslela jste tím, co by to znamenalo pro vás.“

„Co by to pro mne znamenalo?“ zeptala se.

„Nevím,“ odpověděl jsem po pravdě, „určitě změnu. Věříte v Boha?“

„Myslíte toho nespravedlivého pána tam nahoře? Jestli existuje, tak proč trestá i nevinné? Proč dopouští války, hlad, bídu, smrtelné nemoci, které postihují i malé děti? Jestli je všemohoucí, tak proč se to všechno děje? Vždyť to není spravedlivé. Co pociťuje smrtelně nemocný člověk, který ví, že jeho dny jsou sečteny a že bude narůstat jen bolest a utrpení, které vyžene ze zbývajících života všechno pěkné a milé, všechnu naději? Nebylo by lepší píchnout si v tom případě injekci a odejít ve spánek nebo skočit ze skály a prožít ještě poslední překrásný zážitek, který může život poskytnout?“

Ztrnul jsem úzkostí. Ten překrásný den i to nádherné stvoření přede mnou se celé proměnily. Zmocnila se mě ošklivost. Představil jsem si jablko, které člověk nesmí rozkrojit, aby nebyl zklamán tím, co spatří uvnitř. Dívka mne bedlivě pozorovala a já jsem se zastyděl. Rychle jsem zahnal nespravedlnost, která se ve mně chtěla usadit a s úsměvem, o němž jsem si nebyl jist, jestli je dost upřímný, jsem se zeptal:

„Co může být na skoku ze skály krásného? Takový člověk jistě prožívá úzkost.“

„Možná,“ řekla, „možná však také na okamžik zapomene, že mu v žilách proudí smrt a prožije poslední vteřiny tisíckrát intenzivněji. Možná slyší něco víc než jen hukot jezu a zpěv ptáků. Možná to vnímá jinak. Třeba je pro něj všechno jiné. Třeba slyší i ozvěnu, kterou příroda doprovází tento čin.“

„Leukémie?“ zeptal jsem se přímo.

„Zapomeňte na to. Nepřišel jste sem proto, abyste si pokazil tento krásný den.“ Zahleděla se do dálky a v zamyšlení dodala: „Když je krása na vrcholu, určitě už někde blízko číhá ošklivost a láska s nenávistí si také podávají ruce. Zapomeňte na tento rozhovor a řekněte mi něco veselého.“

Ulehčeně jsem si oddechl, když se na mne mile usmála.

„Je líbezná,“ pomyslel jsem si, „líbezná a k zbláznění krásná.“

Utrhl jsem opožděnou pampelišku a podal jsem jí ji. Vzala ji s milým úsměvem a to mi dodalo odvahy. Naklonil jsem se a políbil ji na ústa. Nebránila se. Malouňko zaklonila hlavu a zavřela oči.

„Zavřete oči,“ řekla najednou a když jsem poslechl, políbila mne na čelo.

„A teď je zavřete ještě jednou a neotvírejte je, dokud vám neřeknu.“

Poslechl jsem a čekal nějaké veselé překvapení. Dlouho se však nic nedělo, tak jsem opatrně prohlédl. Bezděčně jsem pohlédl dolů pod skálu a ztrnul jsem

děsem. Na keři vyrůstajícím ze skály visela stuha z jejích šatů. Vítr si s ní pohrával, jakoby se nic nestalo. Docela dole na dně propasti se bíle pěníl a temně hučel jez.

Zděšen tou nepochopitelnou příhodou, utíkal jsem z toho místa jako šílený a nikdy více jsem se tam nevrátil. Dlouho jsem měl pocit závratě, děsu a dokonce horečku. Pohádkové stvoření, které jsem tam potkal, se mi zjevovalo ve snu. Nemohl jsem zapomenout a užíraly mne výčitky. Napadalo mě čím dál víc možností, co všechno jsem v tu strašlivou chvíli mohl udělat a neudělal. Bylo to tak hrozné, že jsem se začínal bát žen, jejich nevyzpytatelnosti. Doufal jsem, že čas smaže tu strašnou vzpomínku, ale v tomto ohledu se nedělo nic. Nemyslel jsem na to příliš často, ale kdykoliv jsem si vzpomněl, vystoupily přede mnou všechny podrobnosti naprosto přesně a po zádech mi přeběhl mráz. Jak jiné všechno mohlo být, kdybychom se stačili sblížit. Jak jiné pro nás oba. Mohli jsme se stát nadějí jeden pro druhého, třeba bychom prožili i společný život. Ta dívka byla můj nenaplněný osud.

Asi tři roky po té události jsem šel v Brně Starobrněnskou na Zelný trh, který byl plný lidí. Byl jsem rozladěný a snažil se zaplašit chmurné myšlenky, když vtom jsem uslyšel známý hlas:

„Martine, virtuosku.“

To něžné zavolání mne doslova přimrazilo k zemi. Nevím, co jsem v té chvíli udělal, ale najednou jsem ji viděl před sebou. Oči měla snad ještě modřejší a hlubší než před třemi roky. Byla krásná a vážná. V mém srdci se probudila bouře. Měl jsem radost, měl jsem neskonalejší radost, že ji vidím živou a zdravou, současně jsem však čekal omluvu, vysvětlení, projev lítosti nad tím, co mi provedla před několika lety... Byl jsem osvobozen.

„Co mi povíte?“ zeptal jsem se, vzal ji za ruku a táhl z hlučícího davu stranou.

„Co mi povíte?“ zopakoval jsem otázku a pohlédl jí pevně do očí. Ona však sklonila hlavu a bez špetky radosti mi oznámila:

„Martine, zítra se vdávám.“

„Neříkáte to moc vesele.“

„Není mi veselo, ale jsem ráda, že jsem vás ještě potkala. Často jsem na vás myslela.“

„I já jsem na vás myslel,“ řekl jsem a po krátkém zaváhání jsem dodal:

„Zřejmě netušíte, jak moc jsem na vás myslel. Co to bylo tam na té skále?“

Pohlédla na mne a v jejích očích byla otázka. Viditelně nechápala, co mám na mysli.

„Proč jste mi tenkrát utekla bez vysvětlení? Co to bylo za vtip? Víte vy, co jsem pak prožil? Tušíte aspoň, jak strašně jsem se bál, že jste spadla nebo skočila z té skály? Co všechno jsem si vyčítal?“

Chrlil jsem na ni bezohledně výčitky a ona nabírala dech, aby se ozvala, ale já jí to nedovolil. Teprve, když jsem se vymluvil, mi vysvětlila:

„Nebyl to žert a neutekla jsem. Jen jsem poodešla. Když jsem se vrátila, vy jste tam nebyl. Hledala jsem vás všude. Chodila jsem tam často a hledala vás i na ulicích ve Znojmě. Bylo to však marné.“

Byl jsem osel. Vynadal jsem neprávem tomuto nádhernému stvoření. Zatímco jsem se mučil černými myšlenkami, ona neztrácela naději a hledala mne.

Osud si s námi opět zažertoval. Teď mi byla stejně blízka jako tam na té skále, ale stejně jako tam se mezi nás postavil osud. Ona se vdávala bez nadšení a já byl stále sám. Proč jsme se potkali právě teď? Proč až teď? Proč jsme se vůbec potkali, když naše cesty vedou každá jinam? Cítil jsem se velmi bídě.

„Tak vy se zítra vdáváte,“ udělal jsem tečku za svými úvahami, „řekněte mi aspoň, jak se jmenujete.“

„Vždyť na tom vůbec nezáleží, stejně se už neuvidíme.“

„Máte pravdu,“ odtušil jsem a hledal slova, kterými bych vyjádřil, co k ní cítím, „jste krásná a křehká jako magnólie. Provždy už pro mne budete magnólií. Budu vám říkat Mag.“

Má slova ji potěšila. Ústa se usmívala a v očích se objevily slzy. Pohládl jsem ji po tváři a to pohlázení bylo to poslední, na co jsem se zmohl. Možná čekala, že ji vytrhnu z manželství, do kterého se očividně nehrnula. Možná čekala, že se o to aspoň pokusím, ale já nebyl v tu chvíli ničeho schopen.

„Sbohem, Martine.“

„Sbohem, Mag,“ řekl jsem, „nikdy na vás nezapomenu.“

Chvíli se na mne dívala, oči se jí zvětšovaly slzami, pak se však prudce otočila a zmizela mi v davu.

„Tak tentokrát je to definitivní,“ pomyslel jsem si a pocítil lítost nad rozmarným osudem, který mi předkládá předem prohrané partie. Teprve mnohem později jsem si uvědomil, že to nebyl ani tak osud, kdo mi nepřál, ale má nerozhodnost a neschopnost činu.

Můj život vytvářela práce. Přesněji řečeno propadl jsem kouzlu flétny a flétně jsem zůstal věrný. Po studiích jsem získal místo ve filharmonii, kde jsem hrával sólové party a občas jsem měl i samostatný koncert. Na Mag jsem nikdy nezapomněl, ale také jsem na ni nevzpomínal. Vzpomínka znamenala stesk, který sice slábnul, ale nikdy nezmlkl. Mag byla hvězdou, která prolétla nebem mého života, aby je na okamžik oslnivě ozářila a pak zmizela. Místo, kam dopadla, jsem nikdy nehledal.-“

Takto smutně a trapně končil příběh, který se mohl rozvinout v něco neobyčejného. Jak radostně se asi píše o velkolepém životě a jak je trapné psát o něčem, co se stalo ničím.

Noty jsem nechala na hromadě a několik dnů jsem si jich nevšimla. Kouzlo, které v nich bylo skryto, vyprchalo a proměnily se v hromadu veteše, která začala být na obtíž. Posléze jsem se rozhodla, že je vynosím do staré almary na půdě. Připravila jsem si prádelní koš a začala do něj rovnat papíry podle velikosti bez zájmu o jakékoli prohlížení. V jedné hromádce šikmo přečínal volný list.

Vyndala jsem jej v úmyslu, že jej přeložím a zařadím, aby nevyčníval. Můj pohled bezděčně sklouzl na text, který upoutal mou pozornost. Stálo tam:

–„Dnes se stalo něco zvláštního. Před koncertem v Karlových Varech ležela na mém stolku v šatně kytice magnólií a uvaděčka mi řekla, že ty květiny přinesla mladá žena. Úplně mne to rozhodilo. Marně jsem očima hledal v hledišti svou krásku z dávného slunečného dne. Pomalu jsem si začínal myslet, že ten podivný příběh na skále bylo jen snové mámení roztouženého mládí. Co to však znamenalo teď? Byl to příslib nebo opět jen plané mámení? Možná ty květiny s mou kráskou na skále neměly vůbec nic společného a já se zbytečně znepokojuji.

Sotva jsem opustil divadlo, pochopil jsem, že nejde o žádné mámení. Stála na chodníku před vyprázdněným divadlem. Byla sama a byla ještě krásnější než před osmi lety. V mých vzpomínkách se postupně měnila v průsvitného anděla, který se příliš nedotýkal země, aby na jeho střevíčkách neulpěl prach.... Má hvězda se teď vrátila a byla to reálná mladá žena. Měl jsem pocit, že tentokrát ji neodvane ani vánek, ani silný vítr. Už to nebyl list ve větru osudu, ale odolný mladý strom. Tak na mne zapůsobila a tak jsem ji vnímal před divadlem. Usmál jsem se.

„Je to Mag nebo je to jen sen, který zmizí, jak to mají sny ve zvyku?“ zeptal jsem se napůl žertem.

„Když mne pozvete, tak spolu můžeme povečeřet,“ odpověděla mi, „pak třeba najdete odpověď na svou otázku.“

„Pojďme tedy večeřet.“

Usedli jsme ke stolku v kavárně hotelu, ve kterém jsem bydlel a číšník nám nalil víno. Tajemné kouzlo, které doprovázelo tuto ženu, se vrátilo a já jsem se začínal zaplétat do stříbrného závoje jejího půvabu.

„Tak kde jsme přerušili náš rozhovor?“ zeptal jsem se, jako bychom se viděli včera.

„Povídali jsme si o pádu do zpěněné řeky,“ odpověděla mi.

„Už vím. Bavili jsme se o smrti. Co kdybychom změnili téma?“

„Souhlasím,“ řekla, „bavme se o životě. Máme přece kus života za sebou a něco už o něm víme.“

Jenom za sebou? zeptal jsem se v duchu sám sebe, *co vlastně víme o životě?* Hlavou mi proběhla myšlenka, že možná jen kloužeme po povrchu a o jeho skutečné hloubce nemáme ani představu. Tímto rozhovorem jsme opět mohli vstoupit do slepé uličky a to už jsem nechtěl dopustit.

„A také snad něco před sebou,“ řekl jsem.

„Co je pro vás symbolem života?“

„Symbolů je moc, stačí se jen zamyslet.“

„Tak líp. Co vás napadne, když se řekne život?“

Na chvíli se zamyslela a já jsem ji pozoroval. Ruce, které byly před osmi lety téměř průsvitné, teď měly bezchybně upravené nehty a byly krásné. Už mi

nepřipomínaly klavíristku, ale okouzující sebevědomou sekretářku. Vlasy byly jako zlaté hedvábí a tvář nesla stopy jemného nalíčení. Oči však zůstaly původní. Byly velmi hluboké.

„Mně se vynoří před očima obraz,“ řekla.

„Obraz?“ podivil jsem se, „a co je na tom obraze?“

„Lod'ka,“ řekla úplně prostě bez akcentu.

„Tedy lod'ka,“ řekl jsem v zamyšlení. Její odpověď mne překvapila. Opět se pro mne stávala jedním velikým otazníkem.

„Pluje snad ta kocábka do přístavu?“ řekl jsem trochu neomaleně.

„Ne, to ne, je to bárka plující po klidném jezeře k ostrovu.“

Její způsob uvažování mne začal zajímat.

„Kdo je v tom člunu?“ zeptal jsem se.

„V lodičce stojí mladá žena a v náruči chová dítě.“

Zase hádanka. Jak mne mohlo napadnout, že bych od této ženy mohl slyšet něco, co se říká běžně.

„Jenom žena s dítětem?“ zeptal jsem se. „A kde je muž? Ten čeká na ostrově?“

„Možná,“ odpověděla s tím nejupřímnějším úsměvem, „možná však také ne. Třeba zůstal na břehu.“

„Proč? Proč ho necháváte na břehu?“

„Já ho tam přece nenechávám, on je tam vázán jiným vztahem. Je zadaný.“

„Budiž, to se může stát, ale proč ten ostrov?“

„To je přece prosté,“ řekla, jako by to byla ta nejobyčejnější věc na světě, „jen v osamění, nerušená vnějšími vlivy může ta žena s láskou vychovávat svého syna, aspoň dokud je malý a přitom si uchovat lásku k jeho otci.“

„Ten ostrov je pustý?“ zeptal jsem se jako idiot.

„Jistě. Jak jinak by se vyhnula mnohým zklamáním a roztrpčení?“

To byla ovšem logika, do které jsem neuměl proniknout.

„Co ten muž? Copak jemu se nestýská? Třeba někde umírá steskem,“ namítl jsem téměř rozhořčeně.

„Jistěže se mu stýská. Stesk vždycky provází lásku. Je daní za lásku a tu musí platit oba. V tom stesku je však i naděje na kousek věčnosti.“

„Tedy bárka a pustý ostrov. Trochu nepraktické.“

„To ano, jenže to navozuje asociace, které neumím slovy vyjádřit. Je to stejné, jako obraz bezbranného dítěte sedícího na sněhu uprostřed lesa. Kolem něj je kruh vlků. Ti však pokojně leží a neublíží mu.“

„Trochu naivní představa.“

„Možná. Možná však také ne. Vždyť co víme o zázracích? Jen to, že se vyprávějí a nikdo jim nevěří? Věřím ve vnitřní čistotu a právě ta, když je dokonalá, dítě ochrání.“

„Jako třeba Daniel v jámě lvové?“ skrytě jsem se jí posmíval. Byla tak daleko od reality, že bych se asi nedivil, kdyby se lehce odrazila špičkou svého sandálu a půvabně se vznesla ke stropu.

„Třeba jako Daniel,“ řekla s jemnou výtkou v hlase. „Copak za tím necítíte něco, co překračuje hranici tohoto světa? Něco, co se zdá být nad naše možnosti a přesto to v nás je? I když je to skryté, možná je to naše vazba na nekonečno a na věčnost.“

„Vy byste své dítě vystavila takovéto zkoušce?“ zeptal jsem se tvrdě.

„Jistěže ne. Takto se přece osud nepokouší. Ale kdyby se dostalo do nebezpečí, svolávala bych celá nebesa na jeho záchranu.“

„Před divadlem jste vypadala jako skutečná ženská a teď se mi opět před očima měníte v obláček a to se mi nelíbí,“ řekl jsem s úsměvnou výtkou a ona se začervenala.

„Jste vdaná?“ zeptal jsem se, ale neodpověděla mi. Přestože pro mne byla hádankou na pokračování, cítil jsem v té chvíli převahu a té jsem využil.

„Zkusme ten obraz vyložit jinak. Zkusme jinou legendu.“

„Jinou?“ pokrčila rameny, „proč ne? Tak začněte.“

„Žena v bárce pluje k ostrovu.“

„Zatím je to stejné. Co dál?“

„Jen to, že ten ostrov není azyl, ale vězení.“

„Proč vězení?“ zeptala se.

„Provinila se a její vládce nemá sílu ji zabít, tak ji uvězní na ostrově a sebere jí loďku.“

„Jak jí tu loďku sebere? To by tam musel být veslař.“

„Třeba,“ řekl jsem.

„Jenže ten na obraze chybí.“

Dostala mne a srdečně jsme se zasmáli. Byla to hra a já jsem chtěl mít poslední slovo.

„Veslař tam nemusí být. Pán jí přikáže, aby u ostrova loďku potopila.“

„A sleduje ji dalekohledem, jestli ta kocábka opravdu zmizela pod vodou,“ řekla už v žertu.

„Tenkrát dalekohledy ještě nebyly.“

Oba jsme se zasmáli, ale Mag najednou zvažněla.

„To je pravděpodobnější výklad,“ řekla, „jádro příběhu je však stejné.“

Tázavě jsem na ni pohlédl.

„Žena odloučena od světa vychovává dítě.“

Ano, pomyslel jsem si, to je jádro příběhu všech filozofů. Potřebují být sami, aby v tichu a klidu stvořili myšlenku. Žena na obraze chce vychovat dítě podle svých představ a celá scéna napovídá, že ty představy jsou velmi čisté. Krásné, ale nereálné.

„Nerušte mé kruhy,“ citoval jsem starověkého filozofa, „vytvořit matematický vzorec je něco jiného než vychovat dítě. Filozof potřebuje samotu a dítě naopak společnost.“

„Ale teď vážně,“ řekla najednou, „život je opravdu loďka, která nás nese rozbouřenými vlnami skutečnosti i po klidné hladině snění. I sen patří k životu.“

Asi měla ráda sny. Od prvního setkání mi připomínala snovou bytost a rozhovor s ní byl také více sen než skutečnost. Zkusil jsem ji vzít za ruku. Nerozplynula se, ale polekala se.

Po večeři jsem ji doprovodil k jejímu léčebnému domu. Požádal jsem ji o schůzku na příští den a ona přislíbila.

Byl jsem rozrušen tímto setkáním a nemohl jsem usnout. Tato půvabná žena byla stejně tajemná jako před léty. Cítil jsem, že tajemství nepředstírá, že prostě taková je. Její logika, to byly hlubokomyslné rébusy, na které jsem nestačil. Co mi tím chtěla říct? Loďka na jezeře, ve které stojí žena s dítětem. Zkusil jsem si to představit a pak jsem to pochopil. Ostrov byl vězením i azylem dohromady. Chránil ženu před lidskou zlobou i před pokušením. Nebyl to jen výmysl, byl to osud některých královen. Nebyl to ani příběh bez naděje, mohl se objevit přítel. Viděl jsem v duchu ten obraz, byl krásný a smutný. Obohatil jsem jej ve svých představách několika detaily. Jako obraz to bylo působivé, ale pro život nerealizovatelné. Byl to sen, který Mag vyzdvihl nad realitu. V tu chvíli jsem si ji neuměl představit, jak stojí na zemi, ale kousek nad ní. V mé hlavě se rodily různé asociace a všechny byly pěkné. Dívka a svatojánské mušky, dívka ležící mezi hvězdami, dívka a rackové, dívka a sluncem pozlacené vlnky na jezeře. Nakonec jsem z toho usnul.

Druhý den jsme se procházeli po břehu říčky, co protékala lázněmi a ona viditelně ožila. Příroda byla zřejmě jejím prostředím. Připomněla mi svým zjevem pohádku o dívence, která se zrodila ze sněhu a zima byla jejím živlem, zatímco horko jí ubíralo života.

„Někdo vám ubližuje?“ zeptal jsem se.

V údivu na mne pohlédla.

„Ale ne, to vůbec ne. Proč si to myslíte?“

„Zdá se, že hledáte samotu.“

Zamyslela se a pak mi řekla:

„Někdy jsem ráda sama. Mám však ráda i lidi. Dokonce je mám moc ráda, ale vážne mi komunikace.“

Nedivil jsem se tomu. Komunikovat s Mag znamenalo odrazit se od země a plout v éteru a to každý nedokázal.

Po večeři, při které jsme byli ponořeni do obláčku vzájemného porozumění, jsem se rozhodl zaútočit na její tajemství.

„Jak se doopravdy jmenuješ?“ začal jsem jí tykat.

Podívala se na mne v údivu a řekla:

„Pro tebe jsem květinou a květinou chci zůstat.“

„Květinou jsi jen ve snu. Chci ten sen proměnit ve skutečnost.“

Sklopila hlavu a vážně řekla:

„Nejde to.“

„Ničemu nerozumím. Jestli máš muže, kterého miluješ, tak bys tu nebyla teď se mnou. Proč od něho neodejdeš?“

„Nejde to a už o tom nemluvme.“

Nechápal jsem to a hlavou se mi hnaly výčitky jako zdivočelé stádo. Jejich vyslovení by nás rozdělilo navždy a to jsem nechtěl. Přesto jsem si neodpustil jednu zlou otázku:

„Nebo mne potřebuješ jen na to, abys zahнала nudu?“

Zarazila se a v jejích očích se objevil smutek. Řekla:

„Proč říkáš takovou věc, když víš, že to tak není?“

„Jak to tedy je?“

„Nerozuměl bys tomu,“ řekla, vzala svou kabelku a vstala. To byl jasný signál, že večer končí. Doprovodil jsem ji a měl jsem o čem přemýšlet.

V noci jsem špatně spal. Mag se proplétala mými sny, ve kterých jsem se ji snažil dostihnout, ona mi však stále unikala. Báł jsem se, že ji ztratím a každou chvíli jsem se budil. Nakonec jsem vstal, nalil si koňak a posadil se do křesla. Uvažoval jsem a cítil jsem se mizerně. Po dvou společně prožitých dnech s tak osudovou ženou jsem se zmohl jen na to, že jsem ji doprovodil do jejího penzionu. Ptal jsem se sám sebe, co pro mne toto dobrodružství, ve kterém vlastně nebylo nic dobrodružného, znamená, a musel jsem si poctivě přiznat, že to z mé strany byla posedlost. Báł jsem se, že už se nesetkáme, že prostě zmizí a já už ji nikdy neuvidím. Tyhle propady se střídaly s nadějí, že jsem pro ni důležitý, protože jinak by mne přece nevyhledala a nedala mi magnólie. Marně jsem se snažil pochopit, co přede mnou skrývá. Má psychika byla jako gumový míček, který skáče nahoru a dolů, až jsem se unavil a usnul v křesle. Probudil mne ruch hezkého slunečného dne a já jsem měl najednou pocit, že všechno dobře dopadne.

Sešli jsme se už dopoledne a bylo nám veselo. Po včerejším nedorozumění nebylo ani stopy. Procházeli jsme se po kolonádě i po okolí lázní, pili jsme vodu i víno, četli a rozprávěli o čteném. Radovali jsme se ze slunce i z deště, z květin, stromů i lidí, z piknikového oběda i z golfu, který jsme si zkusili zahrát. Tentokrát jsem byl rozhodnut nedat se, nepustit tuto neobyčejnou ženu, která mi opět vstoupila do cesty, nedovolit osudu, aby si s námi pohrával. Čekal jsem jen na příležitost k vážnějšímu rozhovoru. Ta přišla až večer.

„Čemu bych nerozuměl?“ navázal jsem na její poslední slova z minulého dne. Chvilí trvalo, než se zorientovala. Trochu znejistěla a pak řekla:

„Mé vysvětlení bys nepřijal.“

„Schválně, zkus to,“ vybídl jsem ji.

„Jde o obraz.“

„Zase obraz?“

„Ano, každý vytváříme svým životem nějaké umělecké dílo. V mém případě je to obraz.“

„A jaký je ten tvůj obraz?“

„Není hodnotný, chybí mu jeden základní odstín.“

Opět hádanka, se kterou jsem si nevěděl rady.

„Ty mu chceš dodat hodnotu?“

„Ano,“ přikývla.

„Jaká je ta hodnota?“

„Je to láska.“

„Tomu že bych neporozuměl? Vždyť tě mám k zbláznění rád.“

„I já tě miluji. Proto jsem přijela.“

Tu noc jsme prožili spolu. Není třeba ji okrašlovat superlativy, byla to noc dvou lidí, kteří se velice milovali... Příští den však přišlo loučení.

„Mag, že to je jen na chvíli, že se zase brzy uvidíme,“ naléhal jsem, ona však viditelně zesmutněla.

„Mám přeplavat La Manche?“

„Proč bys to dělal?“ zeptala se v údivu.

„Aby sis mne vzala, Mag, chci s tebou žít. Chci, abychom šli životem spolu, měli spolu děti a prožívali spolu všechno, co nám život přinese.“

„Dobré i zlé,“ povzdechla si, „bylo by to krásné, jenže to není možné.“

„Proč? Proč je to tak nemožné?“ téměř jsem vykřikl, „třeba jde jen o to, rozhodnout se.“

„Není co rozhodovat. Situace je daná a já ji nemůžu změnit. Nebyli bychom šťastni. Štěstí nemůžeš postavit na troskách jiného štěstí, které jsi zničil.“

Měla pravdu. I když jsem si přál, abych se od ní nemusel už nikdy odloučit, v každém okamžiku jsem ve své duši věděl, že se rozloučíme a že to bude navždy. Přesto jsme spolu prožili ještě jeden den a dokonce jeden večer v přírodě. Vezl jsem ji do Prahy a cestou jsme zastavili v krajině, která se nám zalíbila. Seděli jsme na svahu jakéhosi kopce a celý kraj byl před námi jako na dlani. Připomnělo mi to naše první setkání. Vnímál jsem bzučení hmyzu i zpěv ptáků a milostné hry motýlů. Utrhl jsem opět opožděnou pampelišku a podal jí Mag se slovy:

„Když jsem tě viděl po prvé, hledal jsem pro tebe přirovnání. Připadala jsi mi tajemná a dokonalá jako exotická květina. Proto jsem ti dal jméno Mag. Dnes vím, že v tajemství, které tě obklopuje jako neproniknutelný oblak, bych našel vedle vznešené magnólie i jiné květiny.“

„Myslíš pampelišku?“

„Ano. Prostinkou a přece tak zářivou.“

„Škoda,“ povzdechla, „líbilo by se mi být pampeliškou.“ Při těch slovech vyndala z tašky knížku a květinu do ní vložila.

„Uvadne a ztratí svou krásu, ale vždycky mi připomene tuto chvíli,“ řekla.

Jeden z nejkrásnějších dnů v mém životě se proměnil v hezký večer. Po západu slunce, který jsme spolu mlčky pozorovali, se začaly jedna po druhé rozsvěcovat hvězdy, až jich byla obloha plná. Byly tak veliké a jasné a tak blízko, že jsem bezděčně zatoužil utrhnout si některou jako třeba jablko ze stromu. Náhle jedna spadla a mihla se prostorem jako světelný šíp.

„Přála sis něco?“ zeptal jsem se.

„Ne,“ zavrtila hlavou a po chvíli dodala:

„Mihla se jen krátce. Hvězdy jsou nekonečně daleko a přece nám připadají tak blízké. Čas a vzdálenost,“ povzdechla.

„Co je s tím?“

„Jen to, že je to jen technický problém. Pro lidi, kteří se mají rádi, to nic neznamená. Zákony času a velkých vzdáleností přestanou platit.“

Opět filozfovala a mne to docela bavilo.

„To potřebuje vysvětlení.“

„Je prosté. Dva lidi, kteří se mají rádi, nemůže rozdělit ani vzdálenost ani čas. Nezapomenu na tebe, i kdybys byl na konci světa, i kdybys byl na jiné planetě. Nezapomenu na tebe do konce života. Třeba se jednou setkáme v přijatelnějších podmínkách. Třeba bude naše setkání odměnou za prožitý život.“

Bylo to krásné a rád bych tomu věřil. Rád bych také takové vyznání opětoval. Jenže v té době už jsem o lidských vztazích něco věděl. Nepochyboval jsem o vnitřní kráse své Mag, věděl jsem však, jak snadno se člověk unaví a city se rozmělní. Trvale milovat bez naděje, žít lásku jen z krátkých vzpomínek je téměř nemožné. Chce to stejnou odvahu a víru jako výstup na nejvyšší horu. Rád bych slíbil totéž, dokonce jsem si to doopravdy přál, nechtěl jsem však dát slib, o kterém jsem nevěděl, jestli jej budu umět splnit a tak jsem jen řekl:

„To je absolutní podoba lásky. Jenže jsme jen lidi a ty zapomínáš, že na tomto světě je všechno relativní. Umíš si představit, kolik lákavých pokušení na tebe bude číhat?“

Viditelně jsem ji tímto projevem nedůvěry ranil.

„Vzpomeneš si někdy?“

„Ano, jistě,“ řekl jsem trochu rozverně, „třeba když bude padat hvězda.“

„Dobře,“ oplatila mi stejnou mincí, „i já ti budu posílat vzkazy.“

„Vzkazy po kom?“ ožil jsem.

„To poznáš,“ řekla, „třeba po hejnu divokých hus.“

Zajímavý nápad, pomyslel jsem si, jenže kolik asi viděla v životě divokých husí?

Seděli jsme ve venkovní části jedné kavárny na Václaváku a bolestně jsme vnímali čas, který pro nás běžel jako splašený. Zbývaly nám už jen minuty a já jsem se nechtěl jen tak vzdát. Vzal jsem Mag za ruku a prosebně na ni pohlédl.

„Mag, jak jsi myslela to, že se setkáme v příznivějších podmínkách? Můžu to chápat jako příslib?“

„Ne, to ne,“ zavrtěla záporně hlavou, „život je příliš veliký a příliš krásný. Je jako diamant a ten nezaslouží, aby byl porušován prasklinami. Je obrazem nebe na čisté hladině jezera, je to tanec na pavučině. Když hodíš do jezera kámen, hladina se rozvlní a obraz zmizí.“

„Jistě,“ namítl jsem, „po chvíli se však vlny ztiší a obraz na jezeře se znovu objeví.“

„Ovšem, ale už to není to jezero a tentýž obraz, už je to trochu jiné. Nevyjádřila jsem se dobře, ale tanec na pavučině je snad srozumitelný. Tam se nesmí přetrhat vlákna a pavučina musí zůstat čistá, aby zářila. Zaprášená odpuzuje. Stačí, aby na ni dopadl stín a ztrácí své kouzlo.“

„Asi mluvíš o duši a já myslím na život,“ řekl jsem zklamaně. „Na obyčejný život tady na Zemi.“

„Copak to není totéž? Životem vyjadřujeme, kdo jsme. Náš život je jen nepatrným kamínkem v nekonečně velké mozaice. Na té záleží,“ řekla po chvíli zamyšlení, „na tom velikém obraze.“

V té chvíli se mezi námi něco zachvělo a ona to poznala. Byla citlivá jako nejjemnější seismograf. Nerozuměl jsem jí. Možná věděla o životě něco, o čem jsem neměl tušení. V tu chvíli jsem si ji představil jako bytost, která může opravdu tančit na pavučině.

„Sejdeme se, když budeš chtít,“ řekla najednou a mne to omráčilo.

„Ty bys to chtěla?“ zeptal jsem se opatrně.

„Ano, moc bych si to přála,“ přiznala a její oči to potvrdily.

„Kdy a kde?“ vybafnul jsem.

„Třeba tady přesně za pět let. Na den přesně.“

Byl to úder, který mi připadnul jako výsměch mým citům. Copak si na mne za pět let ještě vzpomene? Napadlo mne, že to celé dobrodružství byl jen její rozmar a ta schůzka za pět let bylo elegantní kvinde. Rozloučil jsem se s ní chladně. Zamával jsem jí, ona mi odpověděla z okénka vlaku a v jejích očích byly slzy. Mé se zúžily pohrdáním.

V duchu jsem jí spílal a přirovnával jsem ji ke všemu možnému. Říkal jsem si, že je tvrdá jako ten diamant, ledová jako rampouch a šalebná jako fata morgana. Má ješitnost ji proměnila v chladnou bestii. Teprve za dlouho jsem pochopil, jak jí křivdím. Nebyl to chlad, co ji ode mne vzdalovalo, ale veliké sebezapření. Mag byla posedlá čistotou, neposkvřeností. Já jsem byl také posedlý, ale jinak. Byl jsem v roli pokušeitele a šířila mne touha vlastnit tuto neobyčejnou ženu. Ona toužila po souznění a já jsem jí nabízel nelítostný zápas o záchranu naší lásky. Byli jsme tak jiní. Byli jsme dvě stránky téhož principu. Muže jejich dějinná role bojovníků a lovců, ale i vůdců a dobyvatelů naučila ptát se, co získají za vynaloženou energii. I když umí milovat, jejich přístup k životu je více rozumový a rozum má svou roli, i když někdy zcela nepatrnou, i v lásce. Ženy jsou jiné. Ty poznávají svět více intuitivně a intuice je vede až k podstatě života. Jsou hlouběji založené, tohoto daru však neumějí vždy využít. Často kloužou po povrchu. Když se však žena povede podle toho, jak byla stvořena, pak je to zázrak. A Mag byla ten zázrak. Intuice není méně hodnotná než rozum, je jen jiná. Možná, že nejednomu ze slavných filozofů napověděla jeho myšlenky žena, která je vycítila jako pták, jenž v lednu zazpívá jásavou árii, aby ohlásil jaro, které je ještě daleko za horami.

Viděl jsem u Mag její tajemnost, která mne domněle přitahovala a úplně jsem přehlédl její průzračnost. Život pro ni byl křišťálem, který umí proměňovat světlo v nejčistších barvách. Ona v nich viděla i svět. Byla jak studánka, chránila svou průzračnost a očekávala ji i od ostatních. Tak jako zbabělec hledá v každém zbabělce a pro zloděje se svět hemží zloději, tak dobrý člověk vidí v lidech hlavně to dobré. Mag byla složena z čistých barev a nacházela je i v lidech. I když měla tajemství, tak jistě neskrývala nic záludného. Teď jsem si byl jist, že věděla o životě víc nežli já.

Zůstal jsem sám a bylo to, jako by mne bylo jen půl. Moji Mag mi připomínalo téměř všechno. Nebyly to jen padající hvězdy. Byl to jemný vánek i šumění lesa, mraky, které se zběsile hnaly po obloze, něžné obláčky i stříbrná hladina klidné řeky. Chtěl jsem ji mít vedle sebe při bouřce i v tichém sněžení, nebylo to však možné. Nevěděl jsem o ní nic a nevěděl jsem, kde bych ji našel. Nemohl jsem se o ní dovědět nic ani v léčebném domě, kde nějaký čas žila. I kdybych znal její jméno nebo měl její fotografii, nebylo by mi to nic platné, protože v těchto zařízeních je režim stejně přísný jako v klášteře a nikdo by mi o ní nic neřekl. Neměl jsem však nic kromě magnólií, které mi přinesla do divadla. Tři z nich jsem odlomil a vložil do knihy.

Pracoval jsem ze všech sil, abych zaplnil prázdné místo vedle sebe a čas běžel svým ustáleným tempem bez ohledu na to, co jsem cítil. Když uplynul asi rok a já už jsem ztrácel naději, že se o Mag ještě někdy něco dozvím, přišel mi dopis. Byl velmi stručný, velmi výmluvný a opět tajemný. Nechci rozpitvávat jeho záhadné, ale i protichůdné myšlenky. Cítím, že se za nimi skrývá veliké tajemství chráněné samým osudem. Proniknout do něj by znamenalo utkat se s osudem a nejspíš prohrát.“-

Zde záznam končil, nekončil však příběh. Lačná po jeho pokračování obracela jsem list za listem v té hromadě not, jen abych našla ten dopis. Byl ukryt ve starém německém vydání jedné Wágnerovy opery. Stálo v něm:

Drahý,

i když se to zdá protismyslné, jsem velmi, velmi šťastná. Vůbec to neznámá, že mne naše odloučení nebolí. I s touto bolestí jsem šťastná. Čas ani vzdálenost opravdu nic neznamenaají, ale naopak mají v sobě seménko věčnosti, které je i zárodkem naděje. Na obraze, který vytvářím svým životem, nebude chybět žádný ze základních odstínů a věřím, že všechny barvy, které na něj nanesu, budou čisté. Je na něm i loďka na klidné hladině jezera. Kéž by směřovala k ostrovu.

Přeji ti, milovaný, aby Tvá životní symfonie byla hluboká a harmonická, ale hlavně jen a jen z čistých tónů.

Navždy Tvoje

Mag

Ve stejné knize, mezi jinými listy jsem našla i papír popsaný Martinovým písmem. Stálo tam:

„Jsem přece jen osel. Od mého posledního setkání s Mag uplynulo pět let a mně to uniklo. Vzpomněl jsem si až den po smluvené schůzce. Běžel jsem do té kavárny, jako bych chtěl zastavit čas, ale čas se zastavit nedá. Mag tam samozřejmě nebyla a já jsem ani nevěděl, jestli přijela. Býval jsem tam často a číšníci mne znali, tak jsem se jednoho z nich zeptal na Mag.

„Ano, ovšem,“ řekl mi, „včera tu byla jedna dáma. Vypadala velmi exoticky.“

„Exoticky?“

To slovo mi k Mag moc nesešlo a číšníka jsem tím uvedl do rozpaků.

„Jak bych to jen řekl. Vypadala jako cizinka. Byla to dáma, kterou žádný muž sám od sebe neosloví. Čekala tu celý den. Asi dvakrát poodešla, od kavárny se však příliš nevzdálila. Ptala se na vás a myslím, že vám tu nechala dopis.“

„Dopis?“

„Ano. Zeptám se kolegy.“

„Číšník odešel, ale za chvíli se vrátil a na tácku nesl dopis. Lačně jsem jej otevřel a četl. Stálo v něm:

„Drahý,

velice jsem se těšila na tuto schůzku, ale od okamžiku, kdy jsem vstoupila do vlaku, jsem cítila, že se neuvidíme. Je mi to líto, ale asi to tak má být. I když se sami rozhodujeme, neřídíme vždy svůj osud. Naše kroky chrání Prozřetelnost a ta nám někdy nedovolí udělat něco neuváženého.

Věřím, že tvá láska nevyšuměla do nicoty, věřím, že bychom se setkali, kdyby mezi nás nevstoupil osud. Pokud je tomu tak, nestalo se nic zlého. Lidské tužby jsou tak proměnlivé, tak nestálé! Ale to, co je pevné, stálé, to dojde naplnění. Patří nám přece všechnen čas vesmíru.

Navždy Tvoje Mag“

Zklamán jsem dopis odložil. Vlastně ani nevím, jestli jsem byl tak moc zklamán. Měl jsem Mag stále rád, nevím však, jestli jsem tolik toužil po tomto setkání. Kdyby přišla s nabídkou, že spolu budeme žít normální život, tak by to bylo jiné, ale jediné setkání byla zase jen hra, která nikam nevedla.

Brzy jsem poznal, že tyhle pošmourné myšlenky mi pošeptala má otupělost. Miloval jsem Mag. Ne stále a ne pořád stejně, ale miloval jsem ji. Její dopis byla ryzí pravda. Pochopil jsem náš vztah jako velikou zkoušku osudu a chtěl jsem v ní uspět.“

Byla jsem zasvěcena do osudu, který mě překvapil a který by se jistě dobře četl jako příběh někoho neznámého, ale Martin byl svým způsobem můj příbuzný a já jsem měla pocit, že otevírám dveře, které měly zůstat zavřené. Situaci ještě zkomplikovala jeho žena Věra, když mi zavolala, že se jí stýská a že by si se mnou chtěla popovídat. Rozhodla jsem se pro neutrální prostředí a navrhla procházku lesem.

Podzimní usínající a jarní probouzející se les je stejně krásný. Na jaře nabízí celou škálu zelených odstínů a na podzim je to zlatá. Podzimní les je harmonie teplých barev, ve kterých vládne směs všech zlatých tónů. Jarní les zpívá a podzimní je ozvučen šustěním suchého listí.

Pro naši vycházku jsme si vybraly pěkný slunný den. Věra si stýskala na samotu, které špatně uvykala a posléze otevřela jakousi knihu, ve které jsem uviděla pěkně vylišané tři květy magnólie. Zarazilo mne to, ale nedala jsem na sobě nic znát.

„Pěkné,“ řekla jsem, „to jsou magnólie.“

„To vím, ale víš co je na tom zvláštní?“

Tušila jsem, ale své tušení jsem neprozradila.

„Že to dal do té knihy Martin.“

Věděla jsem to, ale nevěděla jsem, co na to říci. Cítila jsem se nepříjemně. Zнала jsem tajemství jejího muže, ale neměla jsem odvahu něco jí prozradit. Lhát jsem nechtěla a pravda by ji velice ranila.

„Jak jste s Martinem žili?“ zeptala jsem se trochu stísněně.

„Jak jsme žili?“ začala vyprávět po krátkém zamyšlení, „Martin byl úžasný. Jemný, laskavý a ohleduplný, ale po celých pětadvacet let, které jsme spolu prožili, jsem měla pocit, že mi ani na minutu nepatřil.“

„Ted' doopravdy přeháníš. Nevzal by si tě, kdyby k tobě nic necítil.“

„Možná chvíli po svatbě, ale svět, ve kterém žil, byl jiný než ten můj, nerozuměla jsem mu a neměla jsem do něj přístup. Často jsem ho podezřívala, že má jinou ženu, nikdy jsem však nenarazila na nic, co by to potvrzovalo. Trápila jsem sebe i jeho podezříváním, ale bylo mi to houby platné.“

„Martin byl asi velice svobodný duch,“ řekla jsem s neurčitým pocitem viny, „a ty je těžké svázat. Byl to umělec.“

„Vždycky se skrýval,“ řekla s trpkostí, „skrýval se za hudbu.“

„Třeba si to jen myslíš, třeba v tom nebylo nic zlého. Každý člověk má nějaké tajemství.“

„Nevím, jestli mi to uvěříš,“ řekla Věra, „ale já jsem si připadala jako strašné a zbytečné závaží na jeho životě. Jako balvan, který s sebou vláčí. Neumíš si představit, jak jsem proto nenáviděla sebe i jeho.“

Podívala jsem se na ni překvapeně. Její vyznání bylo velmi intimní a já jsem si s ním nevěděla rady.

„Musela jsem to někomu říct,“ přiznala nešťastně, „a o tobě vím, že jsi s Martinem nikdy nic neměla. Proto mne třeba pochopíš a poradíš mi.“

„Třeba to všechno vidíš zkresleně,“ namítla jsem opatrně. „Podle tvého vyprávění to vypadá, jakoby tě Martin přehlížel, možná i litoval, že s tebou žije. Myslím si, že tě měl rád. Přece si tě vybral.“

„Tím si právě nejsem jistá. Když jsme se seznámili, tak nebyl moc aktivní. Mám pocit, že jsem ho dotlačila někam, kam se mu možná ani moc nechtělo. Byl spíše pasivní a já se svou povahou jsem ho chtěla ovládnout.“

„A ovládla?“

„Jo, myslím, že jsem ho zvládla,“ řekla s určitou dávkou samolibosti.

„Tak proč máš tak špatné pocity?“ zeptala jsem se skoro pohoršeně.

„Něco jiného je muže zvládnout a něco jiného proniknout do jeho myšlenek a ovládnout je. Řídit je směrem, kterým chceš ty.“

„Tak je to tedy,“ řekla jsem si a pocítila ošklivost. Vždycky, když narazím na situaci, že někdo chce někoho ovládnout, pokořit a zlomit, všechno se ve mně vzpříčí a já pocítím hněv. Stalo se mi to i teď. V duchu jsem svou sestřenicí odsuzovala, ale teď už nešlo nic napravit, proto jsem se jen zeptala:

„Jaká bys byla, kdyby se mohlo všechno zopakovat?“

„To nevím,“ přiznala poctivě, „jsem zvyklá vítězit a vždycky jsem chtěla vyhrávat.“

„Víš co, dej mi ty magnólie,“ požádala jsem ji.

Udivilo ji to, ale dala mi je.

Nechala jsem suché květy zatavit mezi skleněné destičky a dohledala mezi Martinovými notami konec příběhu. Pak jsem zavolala Věru:

„Můžu s tebou jít na hřbitov?“ zeptala jsem se jí.

Na hřbitově jsem jí dala destičky se zasazenými květy a řekla jsem:

„Kdyby se toto stalo mně, nechala bych tyto květiny zasadit do náhrobní desky nejen proto, že by to byla pěkná ozdoba. Ať už něco znamenají, či nikoliv, tobě by tento čin mohl přinést smíření. Smíření se sebou i s Martinem a možná i s jeho tajemstvím, jestli nějaké měl. A jestli měl tajemství, tak určitě bylo hezké a tobě ublížit nechtěl. Měl tě svým způsobem rád.“

„To si opravdu myslíš?“

„Tím jsem si jistá,“ řekla jsem po pravdě, protože jsem už věděla, jak vše skončilo.

Konec příběhu mne nepřekvapil. Odpovídal všemu, co jsem si zatím přečetla. Martin zaznamenal toto:

- „Bůh mi dopřál spatřit Mag ještě na konci života. Zdraví už mám velice špatné, tak jsem se před časem rozjel do Znojma, abych ještě naposled viděl místa svého mládí. Protože jsem měl Znojmo vždycky rád, rozhodl jsem se, že určitý čas věnuji procházce starým městem. Plánoval jsem si, že se také podívám do Granic a vystoupím na Obří hlavu, projdu se říčním údolím až k Devíti mlýnům a zbude-li čas, tak se projdu i voňavou stráň, kde jsou pěšiny lemovány nesčítnými keři rozkvetlého šefíku.

Nejdříve jsem šel ke kostelu sv. Mikuláše s úmyslem, že se tam pomodlím za svou ženu, které jsem neuměl dát to, co potřebovala. Bůh mi to odpusť. Chtěl jsem se pomodlit i za toto město, ve kterém jsem prožil mládí plné nadějí a radosti. Vznosná gotika mne jako vždy uchvátila svou štíhlou výškou směřující přímo do nebe, kostel však byl zamčený. Přistoupil jsem tedy k ochozu, který odděloval město na vršku od předměstí v údolí, abych se podíval na řeku a byl jsem překvapen. Prastarý jez jsem nenašel a nebyl ani slyšet. Místo toho jsem uviděl přehradu, která změnila ráz krajiny. Krásné říční údolí s břehy lemovanými smutečnými vrbami i stará dřevěná plovárna zmizely a Obří hlava už zdaleka nebyla tak impozantní jako před mnoha léty.

„Tak i toto město podlehlo?“ pomyslel jsem si s lítostí. Jsem starý a tak teskním po zmizelém. Ne však proto, že bych to nové považoval za horší, ale proto, že byly zpřetrhány citové vazby několika generací. Každý kámen v tom údolí, každý strom, každý kousek půdy vyzařoval vzpomínku, která byla částí nějakého osudu a to vše teď bylo smazáno, zatopeno vodou. Staré věci máme rádi především pro jemné předivo událostí, které jsou v nich absorbovány a které citlivé duše vnímají. Ale to jsem trochu odbočil. Jestliže mne pohled na řeku zklamal, pohled na podhradí pod ochozem mne okouznil. Miniaturní domečky přilepené na strmé

stráni pod hradební zdi připomínaly vlaštovčí hnízda. Lidé, kteří tu žili, museli žít prostě a přirozeně, protože úzké uličky a strmý svah znemožňovaly jakoukoliv dopravu, ale i přepych. Před maličkými domečky byly ještě menší zahrádky.

Srdce se mi sevřelo touhou prožít zbytek života pávě zde, v těchto místech. Celý svůj život jsem podřídil zájmům jiných lidí a své vlastní touhy jsem postupně anuloval. Teď jsem byl připraven rozhodnout se podle vlastního přání, ve svůj prospěch. Měl jsem našetřené nějaké peníze a nechtěl jsem se s nikým radit. Předem jsem věděl, jak by porada s manželkou dopadla. Rozmluvila by mi tento nápad, jako mi ostatně vymluvila všechny mé nápady. Tento poslední vážný krok jsem si nechtěl nechat nikým zkazit. Má touha byla velmi silná a velmi překvapivá. Rozhodnut jsem byl v mžiku a také jsem začal hned jednat. Zašel jsem na faru, která byla nejbliž, zeptat se, jestli není v okolí na prodej nějaký domek. Mladý kněz o ničem nevěděl, ale odkázal mne na městský úřad.

Odešel jsem zklamán. Na běhání po úřadech mi nezbýval čas, nehledě k tomu, že byla sobota. Opřel jsem se o prastaré hradby a smutně se díval na pohádkové městečko na druhé straně zdi, která mne od něj oddělovala. Sen, který na okamžik ozářil mé stáří, se zvolna ztrácel v mlze. Uvědomil jsem si, že manželce bych tímto činem zlomil srdce a že by si tu nezvykla. A to jsem nechtěl. Nechtěl jsem ji trápit. Vzpourey starých lidí jsou zpravidla vykládány jako nemoc, ale ona to může být i touha po nesplněných snech.

Stál jsem tam jako dítě, kterému vzali hračku a snažil jsem se s tímto zklamáním vyrovnat. Ani jsem nepostřehl, že ke mně přichází jakási žena. Uviděl jsem ji, až když byla několik metrů ode mne. Byla drobná, štíhlá, nevťiravě elegantní. Mohlo jí být sedmdesát, její jemné rysy však prozrazovaly bývalou krásu. Milé oči vyzařovaly oduševnělost. Nechápal jsem, jak si mohla až do stáří udržet tak dokonalý vzhled. Ta žena nepředstírala mládí, ta byla krásná i se svými lety. Pozdravil jsem ji a hledal slova, jak navázat hovor. Ona se na mne pozorně podívala a usmála se. Vtom jsem si vzpomněl na Mag. Takhle nějak by mohla vypadat po padesáti letech.

„Zdá se, že Znojmo také zaplatilo daň pohodlí,“ řekl jsem a pokynul hlavou směrem k přehradě.

„Ta přehrada tu stojí už řadu let. Vy nejste ze Znojma?“

„Ne,“ odpověděl jsem, „ale mám toto město moc rád. Zvláště jeho okolí támhle u přehrady, ale i to, co je pod vodou.“

„To jste tady asi dlouho nebyl,“ řekla žena a tázavě na mne pohlédla.

„Do Znojma se čas od času dostanu, ale v Gránicích, nad Obří hlavou, u Králova stolce a jinde v okolí jsem nebyl padesát let.“

Pozorně na mne pohlédla a zeptala se:

„Vy jste tu někdy žil?“

„Jen krátce v mládí. Možná právě pro to mládí a pro nesplněný sen to tady mám rád. Rád se sem vracím, tady mě to vždycky vytrhne ze všednosti.“

Žena mě viditelně zkoumala a hledala v paměti, jestli mne může znát. Měl jsem stále silnější pocit, že je to Mag a moc jsem toužil zjistit, jestli je to opravdu ona.

Současně ve mně probouzel ostych moje stařecká zchátralost. Báł jsem se, aby mne nepoznala, abych v jejích očích nezahlédl výsměch nebo soucit, i když od ní se dal čekat spíše ten soucit. Vzpomněl jsem si na všechny své prohry, poslední před několika minutami a rozhodl jsem se vložit do hry i tuto půl století starou kartu.

„Ve Znojmě teď kvetou šeríky a sakury,“ řekl jsem.

„Ano, jsou pro toto město charakteristické.“

„Jestlipak tu také máte magnólie?“

Žena, která v té chvíli sledovala hladinu přehrady, ke mně prudce otočila hlavu. Její oči byly zúžené, soustředěně hledaly, čeho by se na mně zachytily. Byla to ona. Byla to moje Mag.

„Magnólii mám ze všech květin nejraději,“ dodal jsem v rozpacích.

„Těch je tu málo,“ řekla, „jsou choulostivé.“

„Jako všechno, co je dokonalé a krásné.“

„Ale já mám jednu na zahradě,“ řekla a já jsem si nebyl jist, jestli to nebylo pozvání, abych ji doprovodil.

Byl jsem rád, že jsem ji poznal a byl jsem rád, že jsme se setkali. Rád bych se jí představil, ale stáří a ostych mi to nedovolovaly. Nechtěl jsem jí připravit zklamání, nechtěl jsem, aby si připadala trapně. Mezi dívenkou Magnólií a touto starou dámou uběhlo padesát let, ve kterých určitě mnoho prožila. Dávná vzpomínka už jistě před mnoha lety vybledla a pokrytá prachem byla někde zasutá.

A přece jsem ji doprovodil. Žila v domě se zahradou, ve které právě kvetla mohutná magnólie.

„Ta je ale veliká,“ řekl jsem s obdivem.

„Sázela jsem ji téměř před padesáti lety,“ prozradila mi a znovu se na mne pozorně zahleděla.

Sebral jsem všechnu odvahu. Pohybem, který by nikdy neudělal mladý muž, jsem si uhladil vlasy a řekl jsem:

„Je překrásná. Pro mne vždycky byla a navždy zůstane královnou mezi květinami. Kdysi na kratičkou chvíli mi ozářila život.“

Milá stará paní, kterou jsem doprovodil, se mne na nic nezeptala. Prošla brankou, pak zavřela a rukama ve světlých jelenicových rukavičkách se opírala o mříž, která byla mezi námi. Zasněně se usmívala. Najednou jsem uslyšel klavír. Ten, kdo na něj hrál, jej ovládal dokonale.

„Kdo to hraje?“ zeptal jsem se v údivu.

„To je můj vnuk.“

„Po kom zdědil takový talent?“

„Nejspíš po dědečkovi,“ usmála se Mag a v jejím úsměvu se skrývalo tajemství. Aspoň mi to tak připadlo mnohem později, když jsem přemýšlel o každém jejím slově. „Byl muzikant,“ dodala a já jsem si nebyl jist, jestli přitom šibalsky nemrkla.

Hudba dozněla a ve dveřích domu jsem uviděl asi dvacetiletého hezkého chlapce. Najednou jsem stál tváří v tvář svému mládí a bylo to pro mne takové překvapení, že jsem se bál, že to neunesu. Bylo to, jako bych v těch dveřích stál já sám.

„Babičko, máme hosta?“

Vzpomněl jsem si na dávnou scénu na skále nad řekou a řekl jsem:

„Hrajete krásně, mladý muži, jednou třeba zastavíte svou hudbou čas.“

Chlapec v údivu řekl:

„Přesně takhle mi to říká babička. Zvlášť tehdy, když ztrácím chuť ke cvičení.“

„I veliký talent potřebuje oporu a porozumění svého okolí. Máte štěstí, že jste z muzikantské rodiny.“

„V naší rodině nejsou muzikanti, ale babička mne vždycky udržela u klavíru. Hlavně v začátcích, když se mi moc nechtělo.“

„Pak máte štěstí, že máte přísnou babičku.“

„Mám postavit na kávu nebo raději čaj?“ zeptal se vnuk své babičky.

Doufal jsem v pozvání a teď byla příležitost. Mag na mne tázavě pohlédla, já jsem však plný zmatku odmítnul.

„Ne, Martine,“ odpověděla vnukovi, „hned přijdu.“

Chlapec odešel a vzápětí se znovu ozval klavír.

„Tedy Martin,“ řekl jsem jako ve snu.

„Ano, jméno má po otci.“

Netroufl jsem si zeptat se na další jméno ve zpětném pořadí, možná mne to ani nenapadlo. Myšlenky mi v hlavě vířily ve zrychlujícím se tempu a já jsem se bál, aby mne nepřemohl šok. Tak jsem se jen mírně uklonil a velmi vzpřímeně jsem odešel. Na svých zádech jsem cítil pohled dvou překvapených a možná i smutných očí.

„Počkej přece,“ zaslechl jsem slabé zavolání, ale neohlédl jsem se. Neměl jsem k tomu sílu. Dodnes nevím, co by se stalo, kdybych to byl učinil.

Odcházel jsem se smíšeným pocitem smutku a bolesti, ale i radosti, ve kterém převládalo přesvědčení, že jsem ještě jednou spatřil sen svého mládí a že ten sen nebyl jen planým snem, ale reálnou úžasnou skutečností. Mag zůstala vnitřně i zevnějškem krásná a svou krásu předávala dál, dalším pokolením. Byl jsem šťastný, že jsem měl na kráse jejího života svůj podíl. Mag byla jediná žena, která jako tichá řeka proplouvala celým mým životem a životodárné světlo se od ní odráželo jako sluneční záře od klidné hladiny. Tak působila na mne a jistě i na své potomky. Teprve teď jsem pochopil, proč jí tolik záleželo na tom, aby její životní obraz byl v čistých barvách. Tvořila jej pro sebe a předávala jej svým potomkům. Proto jej nechtěla znehodnotit temnými nebo špinavými odstíny.

Znal jsem ženy, které dělaly všechno pro to, aby si udržely mládí a krásu. I když se jim to dost dařilo, vždycky nakonec zůstala jen skořápka. Slupka bez vnitřního duchovního obsahu, která nakonec připomínala masku. Krásné jablko, které uvnitř vyzobali a nakonec se v něm uhnízdili sršni. Krása v mládí je přirozený Boží dar, ale krása ve stáří svědčí o životě. Jen čistý život nezatížený

negativními emocemi uchovává krásu a ušlechtilý duch ji prosvětluje. Není krásy bez ducha a není krásy bez vnitřní ušlechtilosti.

Bůh odívá stromy krásou od jara až do zimy, od počátku až do zániku. V každém období jsou jiné a vždycky krásné. Tak nějak to asi může být i u člověka, pokud si to sami nepokazíme. Ale kdo zůstane po celý život jako ten strom tichý a vděčný, schopný shlížet z výšky na hašteřící se chamrad' pod sebou a ještě jí poskytnout stín a útočiště ve vichřici? Taková byla Mag. Strom, který nejde proti osudu, ale odolává mu, nereptá, ale poradí si s tím, co přichází, protože se umí podívat na svět a život z výšky.

Koupil jsem velikou kytici rudých růží a poslal je Mag s lístkem, na kterém stálo:

„Mé malé Mag, která milovala krásu a po celý život jí zůstala věrná. Díky za vše. M.“

Mou myslí ještě jednou prolétla vichřice, která mne málem roztrhala na kusy. Nejspíš jsem měl syna a netušil jsem to, nepochopil jsem to z dopisu od Mag. Byl jsem jako v každé rozhodující situaci natvrdlý. Možná mi ten dopis měl oznámit, že mám syna. Možná mi chtěl připomenout, že se mám porvat o naše společné štěstí, možná mne volal, já jsem však nic nepochopil a tak jsem neprocítil dojetí z jeho narození, z jeho drobounkých ručiček, z jeho bezbrannosti. Nezabezpečil jsem jej a nepostaral se o jeho výchovu. Nesdílel jsem s ním jeho starosti a nevěděl jsem nic o jeho radostech. Neviděl jsem ho vyrůstat a on o mně neměl ani tušení. O toto vše a ještě mnohem víc jsem byl ochuzen. Mé city byly jak na trampolíně. Ze zdola jsem vylétl vzhůru, abych vzápětí spadl a natloukl si nos.

„Ach, Mag, jak jsi mi mohla něco takového udělat?“

Copak teď můžu za tím klukem jít a říct mu, aby si mne dobře prohlédl, že jsem jeho děda? Byla to situace k neunesení. Vrátil jsem se domů úplně zmatený. Byl jsem snad na pokraji šílenství. Nikdy v životě jsem se necítil tak bezmocný a tak zahlcený protichůdnými city. Za dveřma stála sekera, tak jsem ji vzal do ruky a rozštípal v kuchyni všechny prkýnka. Pak jsem se šel do hospody opít. Teprve pak se mi ulevilo.

Bouře se utišila, mraky se rozplynuly a opět se ukázal jasný den. Vše bylo tak, jak to mělo být. Stáří mi přineslo ještě jeden rébus a je na mně, abych jej vyřešil, pokud mi na to budou stačit síly. Pokud jsem měl syna, nechtěla ho Mag vystavit rozporům, které by mu poznamenaly život. Nic jsem nevěděl o jejím životě, nemohl jsem ji tedy soudit. Ona si svůj velký boj vybojovala už dávno, na mně byla řada teď.

Domek jsem nekoupil a do Znojma se nepřestěhoval. Zůstal jsem tam, kam mne osud zasadil, byl jsem však šťastnější. Cítil jsem se obohacen. Setkal jsem se znovu s krásou a nebyl to klam. K té kráse, z níž se mi teď vracely úroky, jsem přispěl a jsem za to šťastný. Kdyby nebylo krásy a tajemného kouzla, které je v ní ukryto, byl by život jen živořením. Schopnost nacházet a vnímat všemi smysly krásu, kterou pro tento svět vytvořil sám Bůh, zkvalitňuje náš život. Koho

nepotěší podzimní les se všemi jeho barvami a jemnými zvuky, horská bystřina nebo rozkvetlá louka, nemůže být šťasten.“-

A to už byl doopravdy konec příběhu. Dočetla jsem a byla jsem dojata. Vybavil se mi osud muže, kterého jsem znala, považovala za milého a všedního, dokud jsem si nepřečetla jeho příběh. Zůstala po něm smutná a bezradná žena, veliká hromada not všeho druhu a útlá hromádka toho, co sám vytvořil. Chtěla jsem to vrátit jeho ženě Věře, mezi notami však byla skladba, která se jmenovala Vzpomínka na Magnólii a to byl problém. Uvažovala jsem, jestli mám právo změnit tento název nebo aspoň změnit velké písmeno ve slově Magnólii. Nakonec jsem se rozhodla, že to nechám osudu, vložila vše do obálky a zavolala Věře.

„Něco pro tebe mám,“ řekla jsem. Navrhla, že se sejdeme u hrobu. Koupila jsem tedy kytku a vydala se na hřbitov.

„Co to je?“ zeptala se Věra, když jsem jí s pocitem nejistoty podávala obálku.

„Skladby, které Martin složil.“

„Co já s tím?“ zeptala se nešťastně, „vůbec tomu nerozumím a nikdy jsem jeho hraní neměla ráda. Oddělovalo mne to od něho.“

Složku s Martinovými výtvary bezradně překládala z ruky do ruky, ale dovnitř se nepodívala.

„Víš co? Já to nechci. Nech si to. Prodala jsem i flétnu.“

Bylo rozhodnuto. Když prodala i jeho flétnu, kterou tolik miloval, nenašla by vztah ani k tomu, co vytvořil a co si nemohl vzít s sebou na svou poslední cestu. Jen by to v ní probouzelo žárlivost. Ale co s tím, proč se to dostalo právě ke mně? Co ode mne Martin očekával? Naše rozhovory, pokud k nim někdy došlo, nebyly nikdy důvěrné, přesto jsem cítila, že mi důvěřuje. To, co vytvořil, mi nepatřilo, nechtěla jsem si to tedy nechat. Rozhodla jsem se, že zajdu na hřbitov ještě jednou, ale sama. Třeba mne něco napadne.

Na hřbitov jsem přišla v podvečer, kdy už byla krajina ztichlá. Modřiny ve své majestátní výšce ještě zářily zlatem a mladé buky mne překvapily svou barevností. Plot této posvátné zahrady odděloval dva světy. Když jsem prošla bránou, vstoupil do mé mysli pokoj, jaký člověk nezažije nikde jinde než v kostele nebo zde, na hřbitově. Sedla jsem si na lavičku nedaleko místa, kde byl pochován Martin a rozjímala. Kupodivu ne o něm, ale o svém životě. Na tomto místě se všechno jeví jinak než v ruchu města nebo vesnice. Zde jsem pochopila, proč malé děti, které o smrti neví vůbec nic, si tak rády dělají hrobečky, do kterých pochovávají mrtvého brouka, či motýla. Rodina se stává skutečnou rodinou až teprve tehdy, když plamen svíčky, který jsme rozzáli na hrobě našich předků rozzáří otisk genetické paměti v naší duši. Celí jsme teprve tehdy, když je za námi hrob, ke kterému se s úctou a vzpomínkou vracíme a před námi naši potomci, kterým se snažíme vštěpovat to dobré v nás.

Zapálila jsem svíčku a vrátila se v myšlenkách k Martinovi. Napadlo mne, co bych si asi přála v jeho situaci. Nejspíš bych chtěla, aby mé knihy dostal ten, kdo

by byl ochoten si je aspoň přečíst. Podobné to jistě bylo s Martinem. Jeho hudba patřila tomu, v kom mohla probudit vzpomínky a rozeznít duši. Najednou mi svítllo. Jediným člověkem, ke kterému mohl Martin tímto způsobem promlouvat, byla jeho vzdálená tajemná kráska. Pochopila jsem, oč by mne požádal, kdyby to bylo možné, ale nevěděla jsem, jak bych jeho přání mohla splnit. Vždyť jsem neznala jméno ani adresu, ani jsem nevěděla, jak ta snová bytost vypadá.

Tak uplynul podzim i zima a mé myšlenky se neustále vracely ke stejnému tématu. Jak splnit odkaz, který jsem cítila jako svůj dluh. Prostě jsem neměla klid. Když přišlo jaro a příroda rozkvetla, koupila jsem si na Florenci místenku do znojenského autobusu a ve Znojmě jsem si objednala pokoj v hotelu. Rozhodla jsem se, že se budu držet poslední Martinovy cesty.

Znojmo mne překvapilo svou charismatickou krásou. Jeho génus loci velmi silně působil i na mne. Historická část města nebyla tak veliká a tak jsem se tam brzy docela dobře orientovala. Celé město i jeho okolí bylo přesně takové, jak o něm psal Martin. Ulice kolem kulatého náměstí krásily sakury, v zahradách kvetly ovocné stromy a parku, který procházel velkou částí města vládly rozkvetlé kaštiny. Město od řeky a protějších rozkvetlých strání oddělovaly nesčetné keře šeříků, které se rozvoněly hlavně v podvečer. Město bylo jistě krásné v kterémkoliv ročním období, teď však bylo přímo líbezné. Kdybych byla ve studentských letech, chtěla bych v tomto městě studovat. Kdybych se mohla znovu narodit, chtěla bych tu prožít celý život. Teď jsem však měla před sebou úkol, se kterým jsem si nevěděla rady.

Veliký gotický chrám, který dominoval starému městu, byl impozantní zvenku i uvnitř. Vstoupila jsem tam a bezděčně se stala svatebním hostem při obřadu v přední části kostela, kde si dva mladí lidé slibovali lásku až za hrob. Oddával je mladý hezký kněz. Posadila jsem se tiše do poslední lavice a prohlížela si kostel. Najednou se z kůru ozval nádherný soprán jako z nebe a zapěl doprovázen impozantním hlasem varhan starou lidovou svatební píseň s takovým citem, že to rozechvělo srdce. Svatební hosté byli překvapeni a překvapený byl i sám kněz. Nebylo divu, takový hlas nebývá často slyšet ani na koncertě. V duchu jsem se ptala, jaké překvapení mi toto město ještě připraví.

Když svatebčané opustili kostel, dal kněz pokyn i mně, abych odešla. Přistoupila jsem k němu a řekla jsem:

„Hledám starší paní, o které vím jen to, že má na své zahrádce velikou magnólii.“

Kněz nevěděl, ale obrátil se na varhaníka, který mezitím sešel z kůru.

„Martine, ty to tu znáš líp než já, uměl bys poradit?“

„Moje babička má také magnólii, třeba bude vědět ještě o jiném velikém keři,“ řekl varhaník, „když chvíli počkáte, zavedu vás k ní.“

Ptala jsem se lidí na zahradu s magnólií, nikdo však nevěděl. V tuto chvíli se však zdálo, že jsem narazila na správnou stopu. Byla jsem připravena na veliké a pracné hledání a zde to vypadalo přímo na nalezení. Nevěřím na šťastné náhody, toto by však byla velice šťastná náhoda.

Na varhaníka jsem čekala u výhledu na přehradu a na skálu, která se podobala obrovské lidské hlavě. Asi v polovině výšky té skály byl k její stěně přilepen jako vlaštovčí hnízdo skutečný lidský dům. Nebylo vidět, že by k němu vedla nějaká cesta. Bylo to bizarní. Dům přísátý na těle obra. Kudy se tam asi vystupovalo? Nebyly vidět žádné schody. Na jiné skále, která byla blíže než ta obrovitá hlava, stál hrad a mezi ním a pozorovatelnou, na které jsem byla, byl prudký svah porostlý mnoha maličkými domečky, ve kterých také žili lidé. To bylo pravé podhradí ve tvaru otevřené podkovy. Kdyby nad tímto miniaturním městečkem zářila kometa a vznášeli se andělé, připomínalo by vánoční betlém. Tak tam bylo všechno malé a milé. Pochopila jsem Martinovu touhu vrátit se sem. I já jsem byla okouzlena a hlavou mi probleskla myšlenka, jak by mohlo být hezké prožít tu část svého života.

„Není už vám čekání dlouhé?“ ozvalo se najednou vedle mne. Byl to varhaník, který na mne nezapomněl.

„Ne, ani ne,“ odpověděla jsem, „prohlížím si zajímavosti města a hledám místo, kterému se říká Gránice.“

„Ty nejsou vidět z tohoto místa, ale můžu vám k nim ukázat cestu. Vy neznáte Znojmo?“ zeptal se.

„Jsem tu dnes po prvé, ale moc se mi toto město líbí. Nejen architektura a urbanistické pojetí. Dá se tu přímo vycítit, že tu prošlo téměř tisíc let.“

„Možná jich nebylo tolik, moc však chybět nebude.“

Prošli jsme dlouhým, převážně renezančním náměstím, na jehož horním konci byla jedna vysoká věž a na opačném druhá. Byla jsem poučena, že horní je radniční a dolní Vlkova. Mladý muž byl zdvořilý a seznamoval mne s pozoruhodnostmi svého města. Cesta nám tak rychle ubíhala. U soudní budovy jsem se zastavila. Tázavě na mne pohlédl.

„Nemůžete mne přivést přímo domů,“ řekla jsem.

„Proč ne?“ podivil se.

„Možná by bylo lepší, kdybyste babičce o mně nejdřív řekl. Takové překvapení by jí nemuselo být milé.“

„Myslel jsem, že s ní chcete mluvit.“

„Možná ano. Hledám starší paní, která má ve své zahrádce velikou magnólii. Moc víc o ní nevím.“

Mladík se trochu zarazil a pak se zeptal:

„Mohl bych něco vyřídit?“

„Je mi líto, musím s ní mluvit osobně. Třeba to ani nebude ona.“

„Víte co? Pojdme. Už jsme skoro tady.“

A opravdu. Prošli jsme uličkou kolem soudu a když se nám otevřel výhled, spatřila jsem vedle domu v zahradě veliký keř, plný nápadných květů magnólií. Chlapec otevřel branku a tázavě na mne pohlédl.

„Počkám tady,“ řekla jsem.

Mladík odběhl do domu a za chvíli vyšla žena. Měla vlídnou oduševnělou tvář, ze které se dalo vytušit, že bývala v mládí krásná.

„Asi to budete vy,“ řekla jsem, když ke mně přišla.

„Chcete si prohlédnout mou magnólii? Vnuk mi cosi říkal.“

„Ne, to ne. I když je nádherná, proto jsem nepřijela,“ říkala jsem a přitom jsem vyndala z tašky složku s notami. Podala jsem jí je a zeptala se:

„Mohlo by to patřit vám?“

„Martin,“ řekla, když uviděla skladbu Vzpomínka na Magnólii, „co je s Martinem? Pojd'te přece dál.“

Zavedla mne na terasu s výhledem na řeku a protějšší kopec plný rozkvetlých stromů. Než připravila občerstvení, prohlédla jsem si její zahradu. Byla udržovaná a pěkná, jako ostatně vše, co s ní nějak souviselo. Tak ji viděl Martin a tak jsem si ji představovala i já.

„Co se stalo?“ zeptala se, když přišla a nalila mi z konvice kávu. „Martin je nemocný?“

„Martin zemřel.“

„Zemřel?“ řekla a zahleděla se do dálky, „to už se opravdu nesetkáme. Vyprávěl vám něco?“

„Ne, nebojte se, byla jste jeho tajemství a tajemstvím jste zůstala. Zůstala po něm veliká hromada not a mezi nimi jsem našla těchto několik jeho skladeb a také nějaké zápisky. Podle nich jsem vás našla.“

Tázavě na mne pohlédla a já jsem jí podala obálku se záznamy, ze kterých jsem si přečetla Martinův tajný příběh.

„Jste jeho žena?“ zeptala se nejistě.

„Ne,“ zavrtěla jsem hlavou, „jeho žena nic neví a snad se ani nedoví.“

„Byl šťastný?“ zeptala se.

„Šťastný,“ zamyslela jsem se. Co je to vlastně štěstí? Soubor okolností, které nám umožňují žít? Zdraví, střecha nad hlavou, rodina, práce? Jsou lidé, kteří to mají všechno ve vrchovaté míře a přece nejsou šťastni. Jiní nemají téměř nic, ale kam přijdou, tam přinášejí štěstí. Ne, štěstí není v tom, co jsme a co máme. Štěstí je vlastnost. Nosíme si ho v sobě.

„Ano,“ řekla jsem, „byl šťastný. Žil svou hudbou.“

Rozloučily jsme se, abychom se už nikdy neviděly. Když jsem odcházela k brance, podala vnukovi noty a požádala ho:

„Martínku, prosím tě, zahrej mi tady toto.“

Mně dala kytici magnólií s prosbou, abych je dala na Martinův hrob. Jeho vnuk hrál v tu chvíli sonátu o bohyni květů. Čím jiným by byla magnólie, když je růže královnou? Čím jiným byla pro jednoho muzikanta, který upsal svůj život stříbrné píšťalce a bílému květu?

Po návratu domů jsem zašla na hřbitov dát na Martinův hrob květiny od Mag. Zapálila jsem svíčku a v duchu jsem mu domlouvala:

„Měl jsi několik příležitostí a všechny jsi prohrál. Proč ses více nesnažil o své štěstí? Proč jsi nebojoval, když byl ještě čas, když jsi byl svobodný?“

Uvědomila jsem si, že moje poslední věta byla jako výčitka a vzápětí jsem pocítila odezvu.

„Možná proto, že jen dítě utrhne každou květinu, která ho zaujme.“

„Mag přece nebyla „každá“ květina.“

„Neboj se, patří nám všechen čas vesmíru.“

„Jen jestli to není planá útěcha. A máš vnuka, který netuší, že jsi jeho dědečkem.“

„To přece vůbec nevadí. Jednou to pozná. Mag mu to poví.“

„Najde k takovému vyznání odvahu?“

„Nezáleží tolik na tom, jestli bude znát Martin svůj původ. Důležité je, že žije. Můj vnuk je mým vkladem do budoucnosti. Mým příspěvkem pro tento svět. Ale Mag najde odvahu říct mu pravdu. Najde ji v pravý čas. Zná ji a vím to.“

„Ano, asi to tak bude,“ pomyslela jsem si a měla jsem velmi silný pocit, že Martin je tam se mnou, že ho vidím. Stál za svým náhrobkem a díval se na mne. Jeho oči prosily:

„Nesud' mne, nesud' nás. Možná jsme se provinili láskou, nebyli jsme však rozmařilí.“

Ano, rozmařilí opravdu nebyli. Potkali se, vstoupila mezi ně láska, ale osud se svou moudrostí byl jiného mínění. Třeba by neunesli lásku, kterou by spolu prožívali. Láska není nic statického, je velmi proměnlivá. Těšili by se na radost, ale láska jim mohla přinést i velikou bolest a zklamání. Snad bylo Božím záměrem, aby plnili svůj životní úkol vzdálení od sebe a přece si tak blízcí. Mnoho lidí si přísahá lásku až za hrob a nakonec ji rozdrobí v milion a jednu malichernost. Toho byli tito dva uchráněni. Věřím, že se jednou potkají v podmínkách mnohem příznivějších.

Maminko, co je to písek

„Maminko, co je to písek?“

„Jak ti to mám vysvětlit, dítě? Zapomněli jsme jej vzít s sebou. Ale viděl jsi dokument o písečných bouřích na poušti i písečných dunách pod jasnou modrou oblohou. Vzpomínáš na karavany zasypané pískem nebo tekuté písky, do kterých se tak snadno propadne člověk nebo zvíře?“

„Takový písek nemyslím, maminko. Já myslím ten, co si z něj děti dělají bábovičky a staví hrady. Stavěla sis také pískové hrady, maminko?“

„Jistě, miláčku, když jsem byla tak velká, jako jsi teď ty.“

„A budu si je také stavět, maminko?“

„Ovšem, že budeš, jen co se vrátíme domů.“

Za pět let po tomto rozhovoru seděl asi desetiletý chlapec před obrazovkou a pozorně sledoval osudy jiného kluka. Ten druhý leze po stromech, kde se cpe třešněmi a pecky cvrnká po děvčatech. Chytá ryby, plave, pozoruje motýly, jezdí na kole, hraje s jinými kluky kopanou, honí se se psem, střílí prakem a pouští si

velikého draka, který se vznáší vysoko pod podivnými plynnými útvary, kterým lidé říkají mraky. Chlapec na obrazovce se dívá za drakem široce otevřenýma očima a jeho pootevřená ústa se smějí. Je šťasten.

„Tati, udělej mi draka,“ obrátil se chlapec před obrazovkou na svého otce.

„K čemu by ti byl, synku?“

„Budu si jej pouštět. Podívej, provázek už mám.“

„Tady to nejde, chlapče, není tu vítr.“

„Co je to vítr, tatínku?“

„Jak bych ti to jen řekl?“ zrozpačitěl otec. „Seznámil ses s obrazovým záznamem o velikém vzdušném víru, který odnášel střechy domů a vyvracel stromy i s kořeny. Znáš rozsáhlé frontální poruchy, které přinášejí deště, víš o tom, že vítr umí tak rozehnat mraky, že na zemi v některých oblastech po celé dlouhé měsíce nepadne ani kapka vody. Pak žízní celá příroda, zvířata i lidé.“

„Ano, to všechno vím. Ale to jsou jen děsivé podoby větru. Lidé však mají pro vítr tolik různých slov a každé z nich znamená něco jiného. Jen poslouvej.“

Chlapec zmáčknu tlačítko přístroje, ze kterého se ozývala slova: vítr, větrík, větříček, vánek, pasát, monzun, mistral, vichr, vichřice, meluzína, severák, fén, tajfun, tornádo, uragan.

„Vítr je pohyb vzduchu. Ty víš, jak vypadá naše galaxie. Uragan je jejím nepatrným obrázkem, a tornádo, které je mnohem menší, ale stejně ničivé, by mohlo zobrazovat střed galaxie,“ snažil se otec odvést synovu pozornost.

„A co všechno umí vítr,“ nedal se chlapec. „Umí vanout, šumět, ševelit, foukat i fičet, svištět a burácet. Copak ti ta slova nic neříkají? Ta jistě vyprávějí o tom, že vítr je slyšet, možná i vidět. Snad má i nějakou vůni a možná i chuť.“

„Jistě, synku, to všechno je pravda a možná i víc,“ řekl otec a odešel za svou prací, protože neměl, co by k tomu řekl. Jeho syn se nenarodil na Zemi, jako ostatní děti, ale na palubě kosmické lodi, jejíž posádka měla veliký, hlavně však dlouho trvající výzkumný úkol. Geny tisíce generací lidských předků poutaly chlapce k Zemi, kterou nepoznal a nebyla ani jistota, že ji kdy pozná. V důvěře ve šťastný návrat ho však rodiče vychovávali tak, aby se jednou Země stala i jeho domovinou. Ve vesmíru neplyne čas tak jako na Zemi, tam prostě není dělen, tam snad vůbec není. Aby si však lidé plující v křehké kocábce nekonečnými prostory vesmíru uvědomovali běh života, aby nepropadali zmatku a nenastal tak chaos, pečují stroje, které koráb řídí, o to, aby lidé na palubě měli pocit dne, který začíná a končí, který má svou světlou část, ale také noc. A tak plynou dny, měsíce a ubíhají léta, ale jak je to doopravdy, to snad nikdo neví.

A právě podle tohoto umělého času nastala našemu chlapci mezi třináctým a patnáctým rokem života doba hledání. Stále častěji kladl rodičům otázky, na které se špatně odpovídalo. Protože mnohé odpovědi byly rozpačité a občas odpověď vůbec nepřišla, vloudilo se mezi rodiče a jejich syna určité odcizení. Ne že by se neměli i dál rádi, ale přece jen práh jejich vztahu překračovalo stále častěji neporozumění, které zanechávalo ve třech srdcích osten. Chlapec se stahoval do samoty a rodiče se cítili bezradní. Celé hodiny trávil buď v knihovně, kde hledal

poznání v paměti planety Země nebo trávil celé dny u dalekohledů ve snaze pochopit vesmír. Nedbal ani o jídlo, ani o zábavu a stal se zádumčivým.

Jednou ho otec našel, jak stojí před velikým odkrytým oknem. Chlapec pozoroval vzdálená souhvězdí a nic nedbal na to, že průhledná stěna nechrání dobře před kosmickým zářením. Otec mu starostlivě položil ruku na rameno.

„Tati, co je to Bůh?“

„Nesnadná odpověď,“ řekl otec po krátkém zaváhání. „Většina lidí by se zeptala, kdo je Bůh. Hledáš ho za tím oknem?“

„Nevím, možná. Snažím se pochopit smysl toho všeho.“

„Smysl čeho?“ zeptal se otec.

„Smysl naší cesty, proč žijeme, kam svým životem směřujeme, jestli hvězdy za tímto oknem jsou skutečné nebo si jen můj mozek tímto způsobem okrášlil tu černočernou tmou.“

„Ty hvězdy jsou skutečné, o to neměj obavu a teď prosím zavři tu stěnu. Záření, které sem přichází z venku, je pro tebe nebezpečné.“

Chlapec poslechl a otec mu řekl:

„Teď mám ještě chvíli neodkladnou práci, ale asi za hodinu se můžeme sejít ve studovně. Třeba se nám podaří najít odpověď aspoň na něco z toho, co tě trápí. Souhlasíš?“

„Ano,“ přikývl chlapec, „budu se těšit.“

Když otec vstoupil do studovny, chlapec už tam byl. Na simulátoru si promítal hologram o životě kuřete ve vajíčku. Otec se tiše posadil a se zájmem sledoval promítaný děj.

„Nepřipadá ti, že na tom nejsme o moc líp než to kuře?“ zeptal se syn a vypnul přístroj. „Jeho svět je omezen skořápkou a co je za ní, o tom nemá ani tušení, protože to nemůže vnímat svými smysly.“

„Určitá paralela tu může být. My však máme na rozdíl od kuřete k dispozici paměť celého lidstva uloženou dříve v knihách a teď v technických nosičích informací. Tím je náš obzor rozšířen do nekonečných dálek za naši skořáčku,“ usmál se otec.

„I to kuře si v sobě nese paměť slepičího rodu, i když k tomu nemá technické prostředky. V pravý okamžik přesně ví, co má udělat, aby jeho existence pokračovala a jeho obzor se rozšířil,“ namítl chlapec, ale bylo zřejmé, že už uvažuje o něčem úplně jiném.

„Pověz, co tě trápí. Co bys chtěl vědět? Třeba najdu odpověď.“

„Dívám se už dlouho do černého prostoru venku a chtěl bych vědět, jaký je doopravdy. Učili jste mne, že hvězdy jsou tak velké, že se to vymyká lidské představivosti, já je však vidím jako puntíky na černém sametu. Jaké jsou hvězdy doopravdy?“

„Hvězdy znáš. Viděl jsi přece dokument...“ začal vyprávět otec, ale syn jej nenechal domluvit.

„Ano, to je pravda. Technika odpoví na jakoukoliv otázku, ale může vystihnout skutečnost? Ví někdo, jak to všechno venku vzniklo a kde se vzal řád, který

udržuje v bezporuchovém chodu takové obrovské množství hmoty, kterou představuje vesmír? Vyvíjí se to všechno nebo je to, co vidíme i nevidíme pevně daný pohyb hmoty v omezeném prostoru? Je hmota ve vesmíru udržována v pohybu vlastní vnitřní silou nebo to způsobuje něco z vnějšku? A jestli se to vyvíjí, tak kam to spěje? Co se stane s vesmírem, který se dostane ve svém vývoji na vrchol?“

„Zadrž, synku. To je příliš mnoho otázek a člověk je příliš malý na to, aby mohl na všechny odpovědět.“

Otec byl potěšen synovým hlubokým myšlením, současně si však uvědomil, že právě tímto končí jeho dětství a bylo mu to trochu líto. Proto řekl s naprostou vážností:

„Vstupuješ do příliš hluboké vody, synku, dej pozor, aby ses neutopil. Ale budiž. Jsou dva základní, přitom však protichůdné názory na vznik a vývoj vesmíru. Budeš-li o to stát, s jedním z nich tě seznámím. Ten druhý ti poví maminka.“

„Proč maminka?“

„Maminka se v něm lépe vyzná a víc mu důvěřuje.“

V příštích dnech vysvětlil otec synovi, jak vznikl vesmír, život i člověk. Pověděl mu, že prvotní byla hmota, která byla směstnána v nekonečně malém prostoru pod nekonečně velkým tlakem. V jednom určitém okamžiku došlo k obrovskému výbuchu a hmota i záření se rychle šířily do okolí a vytvářely tak prostor, který ještě stále roste, přestože už je nekonečně veliký. Bleskovým uvolněním hmoty a energie nastal obrovský chaos, který se vlivem fyzikálních zákonů zvolna měnil v řád. Začaly vznikat chemické prvky, ty se slučovaly a nastal vývoj, jehož výsledkem je život a konečným produktem mozek v lidské hlavě.

„Je to podivné a pro mne málo srozumitelné,“ namítl chlapec, „jak se mohla všechna hmota vesmíru natlačit do nekonečně malé kuličky? Tomu chybí logika.“

„Ano, vypadá to tak. Možná se však všechno řídí jinou logikou, kterou my, lidé, nejsme schopni zatím pochopit.“

Chlapec se s otcem nepřel, zeptal se však:

„Co však bylo před tím?“

„Před čím? Před tím big bangem? Nevím, snad nic.“

„Jak to myslíš, nic?“

„Nejspíš nebyl ani prostor ani čas. Toto bylo nastartováno až v okamžiku výbuchu. Ale abych pokračoval. Podle této teorie je člověk to nejdokonalejší, co ve vesmíru vzniklo, protože jedině člověk má tvořivé schopnosti a také schopnost vyspělé abstrakce. Člověk se také vyvinul jako poslední. Je nejvyšším stupněm vývojové řady,“ dokončil otec svůj výklad.

„Znamená to tedy, že další příčkou tohoto žebříku budou roboti?“

„Proč roboti? Co tě to napadlo?“ podivil se otec. „Roboti nejsou součástí přírodního vývoje. Jsou to stroje vyrobené člověkem.“

„Pak tady něco nehraje,“ namítl syn. „Robot dokáže také abstraktně myslet a často daleko líp než člověk. Dokáže řídit složité operace, které by člověk vůbec nezvládl. A pokud jde o to, že robota vyrobil člověk, tak to už také není pravda. Možná kdysi dávno. Teď je to však tak, že roboti se navzájem opravují, vyrábějí i zdokonalují. Na naší lodi rozhodují prakticky o všem. Vydávají zákazy, příkazy, stanovují různá omezení, korigují dráhu naší lodi. Kdyby rozhodly, že polovina posádky musí opustit loď, lidé by je nakonec poslechli.“

Otcova obrana byla jen chabá. Marně synovi vysvětloval, že roboty jen slouží a člověk rozhoduje. Chlapec o nich věděl své. Odešel do ústraní a uvažoval o tom, co má větší cenu. Jestli život, jehož výslednicí je člověk, nebo inteligence, která se může rozvíjet nezávisle na životě. Napadaly ho hrozné myšlenky. Vynořil se pocit těžkého rozporu a nebezpečí. Rozmrzelý a zmatený odešel za matkou. Našel ji v její pracovně, kde třídila botanické exponáty.

„Podívej,“ řekla, když ho spatřila, „toto je *Campanula bohemica* a toto *Gentiana acaulis*. Obě už jsou na Zemi velmi vzácné. Ubývají tam velice rychle všechny ušlechtilé rostliny. Naším úkolem mimo jiné je pokusit se je zachránit někde jinde, pokud to bude možné.“

Matka, která ukazovala synovi dvě křehké květinčky, si uvědomila, že chlapec ji nevnímá.

„Stalo se něco?“ zeptala se a v jejích očích se objevila starost.

„Maminko, může být inteligence slepá a tím i nebezpečná?“

„Ach tak,“ ulevilo se matce, „ty asi myslíš roboty. Ti jsou slepí a mohou být jen takoví, jaký je člověk, který je řídí. Jestli je to zločinec, využije ke zločinu i svého robota.“

„Co by se stalo, kdyby na této lodi všichni lidé zahynuli?“

Matka se usmála a řekla:

„Počítače by se snažily splnit výzkumný úkol a vrátily by loď na Zemi. Ale jaký je první úkol pro všechny členy posádky?“

„Žádné chmurné myšlenky,“ řekl hoch a smutně odešel z matčiny pracovny.

Chlapec, který znal dobře hvězdy, ale nepoznal nikdy písek, uměl vypočítat dráhu hvězdoletu, ale neviděl nikdy západ slunce, měl prostudovaný hvězdný oceán, ale nekoupal se nikdy v řece nebo v moři, tento chlapec se cítil nekonečně sám a nekonečně ošizen. Odešel do studovny, která byla bez oken, bez záclon, bez denního světla, ale i bez knih. Knihy nebyly potřeba, protože všechno bylo zaznamenáno v paměti počítačů. Schoulil se v anatomickém křesle a uvažoval o životě. Věděl, že v žádném okamžiku života není opuštěn, protože rodiče jej milují, přesto se však cítil osamělý. Jeho život mu připadal nesnesitelně těžký a na výsost zbytečný. Byl unášen vesmírem za cílem, který si sám nezvolil a byl uvězněn mezi samými stěnami. Znal jen pokoje, chodby, haly. Volný prostor sice mohl vidět na monitoru, ale nikdy do něj nemohl vstoupit. Vše krásné, co mu nabízela obrazovka, byla pro něj jen fikce.

Ze skličujících úvah ho vytrhla matka, která tiše vstoupila do knihovny a posadila se proti němu. Byl rád. Jeho tichá, trpělivá maminka vždycky věděla, kdy potřebuje pomoc.

„Jak si mohli lidé vymyslet takový nesmysl, že všechna hmota vesmíru byla původně natlačená v nějaké nepatrné kuličce? Chápeš to, mami?“ vyhrknul hoch hned první otázku, která ho trápila.

„Já to tak nevidím,“ řekla překvapená matka, „já jsem více obklopená životem, tak i vesmír chápu jinak. Podobně jako život.“

„Jak jej chápeš?“

„Mně nemůžeš brát vážně, nejsem odborník na něco tak obrovského, jako je vesmír,“ bránila se matka.

„Pověz mi, jak jej chápeš,“ poprosil chlapec.

„Já jsem ve skutečnosti zahradnice, i když mi chybí zahrada. Pracuju se semínky a semenům rozumím. Proto by pro mne bylo srozumitelnější, kdyby v té nepatrné počáteční kuličce nebyla natlačená všechna hmota vesmíru, ale jen její zárodek, který začal na určitý impuls rychle růst, až z toho byl vesmír. Jakési semínko. Na tomto principu vyrůstá život a to je pro mne srozumitelné.“

Chlapci se rozzářily oči radostí nad tímto nápadem.

„To se mi líbí,“ řekl, „možná je jen jeden princip, jeden scénář, podle kterého všechno vzniká, vyvíjí se a zaniká. Co je to život, maminko?“

„Život? Nejspíš vlastnost hmoty. Zajišťuje její existenci.“

„To myslíš obecně? Platí to pro všechnu hmotu nebo jen pro její vymezenou část?“

„S určitostí to platí pro rostliny, živočichy a mikroorganismy. Ale i v anorganických hmotách probíhají procesy, které postupují od vzniku přes vyžívání k postupnému rozvolnění molekul i atomů a tím ke konečnému rozpadu. Rostliny, živočichové i mikroorganismy se replikují, mají schopnost rozmnožování a to jeden z definičních faktorů života. Anorganická hmota tuto vlastnost nemá. Je to velmi složité. Odpověď na otázku co je život, je velmi těžká. Snad se dá říci, že vše živé má genetickou výbavu. Nepoznali jsme však dosud všechny vlastnosti života.“

„A co hvězdy?“

„Hvězdy? Ty také vznikají, existují v plné kráse a posléze zanikají, i když to trvá velmi dlouho. Vše, co je hmotné, podléhá změnám... Ale člověk má kromě hmotného těla, které vnímáme, ještě jednu nehmotnou složku, která kromě toho, že oživuje tělo, má i jiné úlohy, i když ji nevnímáme. Bez ní by bylo tělo mrtvou hmotou, která by se rychle rozkládala.“

„To mluvíš o životě?“

„Mluvím o duši.“

„Proč žijeme, maminko? Jaký to má smysl?“ zeptal se chlapec a s očekáváním pohlédl na matku. Ta po krátkém zamyšlení odpověděla:

„Nevím, proč žijeme, chlapče, to není správně položená otázka. Život je dar a naším úkolem je naplnit jej.“

„Dar?“ podivil se syn. „Dar od koho? Kdo nám jej daroval?“

„Je to Boží dar. Život nám dal Bůh. Až budeš starší, tak pochopíš, jak vzácný je to dar. Jestli se někdy budeš zabývat vědou, tak poznáš i to, jak velice výjimečná příležitost se naskytne každému, kdo se narodí. Buněk připravených k nastartování života je nepředstavitelně mnoho, ale jen jedna z milionů a možná i miliard smí započít život. Život je úžasný dar a zaslouží, abychom jej prožili, jak umíme nejlépe.“

„Jak máme žít, aby to bylo nejlépe? Co je smyslem života?“

Matka se zamyslela a chvíli synovi neodpovídala. V duchu si posteskla, jak těžké jsou jeho otázky, nechtěla ho však odbýt a chtěla odpovědět co nejlépe.

„Každý z nás se narodí do určitých podmínek, někdy těžších, jindy snadnějších a někdy třeba i do velmi těžkých. Naším úkolem je naučit se přijímat vše, co se nám postaví do naší životní dráhy a se ctí se s tím vyrovnat. Žádný život není samoúčelný a není ani hříčkou přírody. Lidský život je vždycky úkol. Přesněji řečeno dlouhá řada úkolů, které musíme splnit, abychom při konečném účtování obstáli, abychom neměli žádný dluh.“

Chlapec hleděl na matku udiveně a ona poznala, že nepochopil, co mu říká, proto pokračovala:

„Člověk má mezi všemi živočichy výsadní postavení a z toho plyne i odpovědnost. Může se svobodně rozhodovat, co ze svých myšlenek uskuteční. To ostatní nemohou. Zvířata reagují na podněty tak, jak je jim to určeno podle druhu. Zajíc před nebezpečím uteče a tygr zaútočí. Člověk se může rozhodnout, jestli se zachová jako zajíc nebo jako tygr, ale může najít ještě nějakou jinou, třetí, případně i čtvrtou možnost. Říká se tomu svobodná vůle.“

Matka se zamyslela a po chvíli řekla spíš sama sobě nežli synovi:

„Bůh musel člověku velmi důvěřovat, když mu dal svobodnou vůli.“ Pak se podívala na syna a dodala: „Vnitřní svoboda je moc důležitá, chlapče, tu si nikdy nenech vzít. Tu potřebujeme pro vývoj ducha a charakteru, abychom byli pevní ve svém rozhodování a ne jako beztvárný hadr, se kterým si každý mává, jak se mu zlíbí. Proto přicházejí zkoušky, ve kterých bychom měli obstát. A když neobstojíme,“ pokračovala matka, „tak tatáž zkouška přijde znovu, třeba i v jiné podobě. Jsou to především zkoušky lásky a charakteru. To se opakuje tak dlouho, až na sobě něco zlepšíme. Jsme děti Boží a svým životem bychom měli směřovat k dobru. Neměli bychom nikomu ubližovat, ale naopak pomáhat v dobrém.“

„Dá se vždycky rozeznat dobro a zlo?“

„Často špatně. Ale Bůh, který je absolutní Dobro, nám pomůže, když ho poprosíme o radu a když se naučíme naslouchat.“

„Pochopil jsem, že ty na rozdíl od otce vážeš život na Boha. Pověz mi, kdo je to Bůh?“

„Kdo je to Bůh?“ opakovala matka, „my lidé si jej představujeme jako bytost podobnou nám lidem, což je neoprávněné. Boha nikdo neviděl a asi ani nemůže spatřit. Jeho podstatu lépe vystihne, že stvořil celý vesmír i vše živé a neživé ve vesmíru. Stvořil i člověka.“

„Znamená to tedy, že nejdřív byl Bůh jako živá inteligence a teprve potom hmota a energie?“

„Ano, tak to vidí věřící a tak to chápu i já,“ potvrdila matka.

„Je to zvláštní,“ podivil se syn, „prožíváte s otcem společný osud a přitom máte naprosto odlišné názory na tak vážné věci. Jak je to možné?“

„Je to trochu výchovou a vzděláním, ale především je to dar. Víra je dar Boží. Tvůj otec je technik a technické problémy se řeší především rozumem. Já pracuji ve vědě a mám daleko blíže k přírodě. Všímám si, jak fungují přírodní zákony a velice obdivuji dokonalost celé přírody. Všemmu byl vtisknut pevný řád,...“

„který mu vtisknul Bůh,“ dokončil syn matčinu myšlenku. „Uvěřím také v Boha, maminko?“

„To nevím, chlapče, ale když budeš usilovně hledat pravdu, tak je možné, že pravda k tobě přijde sama a ty uvěříš.“

Ještě týž večer dala matka synovi jednu tlustou knihu. Byla to Bible - Starý a Nový Zákon Písma svatého.

Po dalších dvou šťastných letech, ve kterých se syn přiblížil svým rodičům, se opět rozzářila obrazovka poučením. Tentokrát ukázala překrásný den s jasnou jarní oblohou. Docela dole byla rozsáhlá louka s ostrůvky bílých a červených skvrn. Osamělé bílé a červené ostrůvky byly pospojovány záplavou žlutých terčů.

„To jsou květiny,“ řekla matka, která sledovala obraz se synem. „Ty bílé jsou kopretiny. Zblízka vypadají takto,“ řekla a zaostřila na jednu z nich. „Červeným jsme říkali kohoutky. A ty žluté terče, to jsou pampelišky. Ty rostly všude. Pamatuji se, že moje babička z nich dělala med.“

Kamera se zvolna sunula po louce, až se zastavila u skupiny dívek, které seděly v trávě a pletly z pampelišek věnečky. Ta nejhezčí jej dopletla, vstala a položila si jej na hlavu. Pod věnečkem jí vlály dlouhé světlé vlasy, které se zvláštním způsobem vlnily, jak si s nimi pohrával vítr.

„Také sis pletla věnečky z pampelišek, maminko?“

„Také a ještě košíčky ze sítí, ale to už mi moc nešlo. Líp to uměla moje babička.“

Obraz se změnil. Ukázal onu krásnou dívku s dlouhými světlými vlasy na houpačce v rozkvetlém sadě. Létá vysoko, vítr jí tiskne sukni k tělu, cuchá jí vlasy a ona štěstím přivírá oči.

„To je jaro, chlapče,“ řekla matka. „Jaro je období, kdy je nebe vysoké, vzduch svěží a všude je plno květů. V trávě, v zahradách i na stromech.“ Obraz doprovázel matčina slova širokými záběry i detaily.

Další záběr ukázal dívku v prudkém trysku na bílém koni, kterému dlouze vlála hříva.

„Jezdila jsi někdy na koni?“ zeptal se chlapec matky.

„Ne, nejezdila. Když jsem byla malá, tak už bylo koní velice málo. Kůň dá moc starostí a tak je choval jen ten, kdo je měl opravdu rád.“

Jiný záběr ukázal dívku, jak si před hezkým domem na břehu jezera rozčesává své dlouhé vlasy. Ty teď připomínaly závoj, který se jemně vlnil a halil jí celou horní polovinu těla.

„Maminko, proč nemáš dlouhé vlasy?“

„Všechny ženy nenosí dlouhé vlasy, synku,“ řekla matka a s úsměvem pohladila chlapce po hlavě. Ten téměř se slzami v očích odešel.

Uplynulo téměř šest dalších let. Ze zvědavého chlapce vyrostl jemný, trochu zádumčivý mladý muž. Jednou mu otec podal kazetu a vybídl jej:

„Promítni si to.“

Mladý muž uviděl laboratoř a v ní jiného mladého muže a ženu u složitých zařízení. Oba pracovali. Soustředěně sledovali jakési chemické procesy, živě o něčem diskutovali a opět se vraceli k práci.

Potom je viděl v jejich domově. Žena ošetřovala malé dítě. Koupala je, osušovala opatrně křehké tělíčko, česala kartáčem jemné vlásky a natírala pokožku olejem. Po celou dobu přitom na děťátko mluvila, laškovala s ním a dítě se radostně smálo. Muž připravoval nápoj do zvláštní láhve s plastovým nástavcem.

Jiný záběr ukázal mladé lidi ve slavnostním oděvu. Jeli v otevřeném autě zšeřelou ulicí lemovanou mohutnými nazlátlými stromy. Auto zastavilo před budovou, jejíž průčelí podpíraly sloupy. Před vchodem bylo široké schodiště. Mladí lidé vešli dovnitř a usadili se do křesel seřazených v dlouhých řadách. Byla tam spousta jiných lidí. Opona před nimi se rozhrnula a ukázala tanečnický i tanečnice, kteří překrásně, ale nepochopitelně tančili.

„To je balet,“ vysvětlil otec.

Mladý muž zastavil promítání.

„To jste byli vy dva, maminko?“

„Ne, synku. To jsou manželé na Zemi, kteří spolu pracují, starají se o dítě, chodí se bavit. Je to rodina.“

„Jsou šťastni?“

„Bezpochyby ano, ale možná si to ani neuvědomují.“

„Byli bychom také šťastni, kdybychom žili na Zemi?“ zeptal se syn a střídavě pohlížel na oba rodiče.

„Ale to je nedorozumění, my jsme šťastni, my jsme dokonce velice šťastni,“ odpověděla matka. „Tedy aspoň já,“ dodala opatrně.

„Jenomže nejsme na Zemi,“ doplnil otec. „Já jsem taky šťastný, synu. Mám tvou matku, mám i tebe a nevyměnil bych vás za nic na světě. Byl bych moc rád na Zemi, ale jen s váma dvěma. Moje štěstí je v tom, že jsem zdravý, že mohu pracovat a že mám vás dva.“

„Ano, v tom je právě jádro věci,“ přerušil syn otce, „já jsem taky zdravý, ale budu někdy doopravdy pracovat? Budu mít svou rodinu a budu chodit na opravdový balet? Budu vůbec někdy chodit po Zemi?“

„Budeš,“ zvolal otec. „Budeš žít a pracovat jako kterýkoliv jiný člověk na Zemi. Proč myslíš, že jsme ti neustále ukazovali, jaká je Země, jak na ní lidé žijí, jaké mají starosti, ale i radosti? Proto, abychom tě trápili? To ne, chlapče. Všechno jsi to viděl proto, abys to poznal a abys to všechno mohl skutečně, opravdově prožít, až do takového života vstoupíš. Bude už to brzy, dokonce velice brzy. Pojď se mnou,“ vyzval syna a aniž by se ohlížel, odcházel rázně do přední části lodi. Tam odkryl veliké okno, které rázem ukázalo velikou výšeč oblohy.

„Dívej se dobře, chlapče. Která hvězda byla ještě nedávno největší na obloze?“

„Sirius,“ odpověděl syn.

„A podívej se teď. Teď nám svítí nová hvězda a je mnohem větší a jasnější než ta předchozí. To je naše Slunce, chlapče. Jak se k němu budeme blížit, tak se bude každý den zvětšovat, až doroste velikosti talíře, co z něj jíme. A tak už zůstane, protože tak je budeme vidět ze Země.“

Poslední úsek cesty uplynul jako voda. Mladý muž si s radostí doplňoval vzdělání a než se nadáli, přistála loď na Zemi.

Sanatorium, v němž byli navrátilci z daleké cesty připravováni k pozemskému životu, stálo na mořském pobřeží při úpatí vysokých hor. Vzduch tu byl průzračný a voňavý, ozvučený šuměním mnohých stromů a uklidňujícím šploucháním vln. Slunce vycházelo za zpěvu nesčetných ptáků nad horami a zapadalo v moři.

Po adaptaci na pozemské podmínky vyšla posádka kosmické lodi na terasu sanatoria, kde byla vítána halasnými projevy. Byli to samí starší lidé, zvyklí ukázněně se přizpůsobit jakékoliv situaci. Stáli tiše a pozorně naslouchali uvítacím projevům. Jediný mladý muž mezi nimi nevnímal slova obdivu a díky, která byla určena i jemu. Poslouchal šumění nedaleké fontány i zpěv ptáků v korunách stromů, sledoval pohyb mraků po modré obloze i třpytivý lesk ledovce vysoko v horách.

Letící racek odvedl jeho pohled k fontáně ukryté za zástupem lidí a pak ještě dál, až k pískovišti, na němž si hráli malí kluci. Jejich jemné hlásky najednou přehlušily uvítací projevy a mladý muž se váhavě vydal za nimi. Sestoupil po schodech, sledován laskavým pohledem svých rodičů. Vyhnul se shromážděným lidem, minul fontánu, ve které si s radostí omočil prsty a zastavil se až v pískovišti, kde si kleknul k těm mrňavým stavitelům.

„Postavíš mi hrad?“ zeptal se kučeravý klučina.

„Postavím ti kosmickou loď,“ odpověděl mladý muž a chopil se lopatičky, kterou mu kluk podával.

S rozkoší nechal protékat sypký písek mezi prsty, vnímal jeho bohatou barevnou skladbu, uvědomoval si jeho vůni. Nořil své ruce do hloubky pískoviště, těšil se z příjemného chladu, lahodila mu vlhkost a měkkost tohoto materiálu.

Když postavil kosmický koráb, jak slíbil, začal klučina škemrat o hrad na vrcholu hory, ve které chtěl mít vyhlouben tunel, ale mladý muž vstal, otřepal si zaprášené kalhoty a s úsměvem odmítl:

„Až jindy, teď musím ještě něco udělat. Jak ti říkají?“

„Sancho,“ odpověděl kluk a zvedl své bezelstné oči k mladému dlouhánovi.

„Měj se pěkně, Sancho,“ řekl mladík, „ať je z tebe jednou pořádný stavitel.“ Podal klukovi ruku, prohrábnul se jeho kučerami a zamířil k nedalekému městečku.

Městečko bylo starobylé a poklidné. Po bílých zdech rostly do výšky popínavé růže a z otevřených oken spadaly muškátové kaskády. Před některými domy seděli na lavičkách staří lidé a pozorovali procházející chodce a hrající si děti. Městečko bylo na svahu a mladý muž zdolal několik set schodů, než došel na náměstí, kde byl ukazatel se směrůvkami do hor. Tam si prohlédl vystavenou mapu a zvolil jednu značku, po které se vydal.

Cesta byla zprvu pohodlná, brzy se však změnila v úzkou pěšinu, která strmě obepínala nejbližší horu. Mladík po ní stoupal a s nadšením pozoroval krajinu. Neunikl mu jediný strom, jediný pták nebo motýl. Vnímal bzukot hmyzu i občasné mihnutí drobných hlodavců. Obdivoval káně, které bez pohybu křídel kroužilo nad krajinou a přitom zvolna stoupalo nadnášeno teplým vzdušným proudem. Dotýkal se trav i květín, pohladil ocelově šedou hladkou kůru ztepilého buku a polaskal se s jeho hedvábnými listy. Tuto uhlazenou krásu porovnal s vrásčitou kůrou a pichlavým vzhledem staré borovice. Objevoval nekonečné množství půvabů, které si dřív neuměl vůbec představit. Znal všechno, ale jen zprostředkovaně, ze záznamu, který ať předstíral cokoli, byl mrtvý. Zde bylo všechno živé, skutečné, tak jiné než simulovaná realita, se kterou se setkával do této chvíle.

Krajina voněla zvláštní lahodnou a omamnou vůní, kterou dosud nepoznal. Spatřil hada, který se se šustěním proplazil dva kroky před ním. Toho se však polekal. Tělo mu na okamžik ztuhlo v jemném mrazení, had se však odplazil a v zápětí se jeho svaly uvolnily. Mladý muž pokračoval v chůzi. Se zalíbením pozoroval obrovské peřiny bílých a šedých mraků, které zvolna pluly po obloze. Vychutnal i krátkou spršku, která z něj smyla prach a únavu a poněkud jej roztřásla chladem. Uplakaný mrak však brzy odplul a slunce mu v zápětí usušilo košili. Čas od času se mu naskytl pohled do otevřené krajiny a bylo to tak úchvatné, že téměř nedýchal. Mnoho nádherných dojmů mu poskytlo i občasné spatření moře. Čím byl výš, tím mu připadaly pobřežní vily titěrnější a obrovské lodě připomínaly koráby ztracené v nekonečném vesmíru. Moře bylo z té výšky klidné, dokonalé, nehybné, s jasně patrnými mělčinami, které se v určité vzdálenosti od břehu prudce svažovaly do hlubiny.

Šel už dlouho. Hory jej stále více obklopovaly, ale dosud nebyl nasycen krásou, kterou mu poskytovala příroda. Náhle se před ním otevřelo hluboké údolí, na jehož dně bylo modré jezero, do kterého se z protějších skal s hukotem řítily

vodopád. Mladý muž byl zaskočen. Posadil se na kámen a okouzleně pozoroval padající spousty vod okrášlené trojitou duhou.

Po řadě hodin usilovného stoupání zůstalo pásmo rostlin pod ním a on pokračoval skalami stále výš k ledovci, který se třpytil v podvečerním slunci. Nikde nebylo živáčka, jen hlubokým údolím letěl orel, který nesl v zobáku zmítajícího se hada. V těchto končinách už nebyla žádná cesta. Poslední úsek stoupání byl nejtěžší a byl před ním. Ticho a chlad, které tu vládly, mu připomněly vesmír. Věděl, jak je vesmírný prostor životu nebezpečný a zachvěl se.

Pocítil únavu a svírala jej samota, dolehla na něj opuštěnost. Po prvé byl tak dlouho sám a navíc v neznámém prostředí. Velice se mu chtělo vrátit se dolů k lidem, kteří už možná měli starost. Věděl však, že tento boj musí sám se sebou vybojovat a že musí zůstat. Byla to rodná planeta jeho rodičů a on zde chtěl také nalézt svůj domov. Nedaleko ledovce, ke kterému směřoval, uviděl srub. Rozhodl se, že tam přenocuje.

Od ledovce jej dělilo pásmo čvachtajícího sněhu, který mu smáčel nohavice, zalézal do bot a mrazivě se lepil na lýtka. Chůze byla čím dál těžší, on se však opíral o hůl, kterou si cestou našel a nepovolil, dokud nestál na tvrdém zledovatělém sněhu. Byl zpocený, vyčerpaný a trápila jej žízeň. Ke skále, která tvořila vrchol hory, zbýval už jen kousek cesty. Rozhodl se, že si odpočine až tam. Slunce už bylo tak nízko, že jeho paprsky přestaly hřát. Nebyl vybaven pro horský výstup a nebyl na to ani psychicky připraven. Příroda na něj dolehla s celou svou neúprosností. Pocítil ticho a opuštěnost, tak jak je znal z vesmíru. Byla to tvrdá zkušenost, ale v okamžiku, kdy se opřel o vrcholovou skálu, byl rád, že ji podstoupil.

V tom okamžiku se obrovské slunce kolébané červánky dotklo hladiny moře na obzoru. Jeho odleskem ledovec zružověl a moře zřialovělo. Mladý muž uchvácený tímto majestátem padl na kolena a poklonil se hvězdě, která se stala i jeho mateřskou hvězdou.

Očarován sledoval slunce mizející za obzor. Obloha se rychle v pásmech proměňovala, až docela potměla a objevily se hvězdy, které se postupně rozsvěcovaly jako lampy a zaplňovaly prostor nad jeho hlavou. Vypadaly jinak, než z vesmíru. Připadaly mu větší a třpytivější a některé na něj spiklenecky mrkaly. Nebe bylo hluboké a zobrazovalo dokonalý řád, který by postrádal smysl, kdyby byl jen mechanickým pohybem mrtvých těles, kdyby vznikl sám od sebe a pro sebe, kdyby nebyl nikdo, kdo by mohl všechnu tu krásu nekonečna obdivovat. Vnímál vše pronikající Inteligenci, vnímál i impulzy života i vše objímající lásku, která k němu proudila s paprsky hvězd. Kořil se dokonalému řádu, v němž byl zobrazen hluboký tajemný smysl, k jehož pochopení je třeba dorůst. I on sám byl jeho součástí a nebyl ani větší, ani významnější než zrnko písku na břehu moře, ale to vůbec nevadilo. Měl své místo v nekonečném hemžení života a měl i svou roli, pro kterou se zrodil. Všechno to, co dnes spatřil, bylo součástí všeobecné harmonie, kterou on s pohnutím vnímál. Jezero bylo klidné, vodopád majestátní,

buk něžně hedvábný a motýl, co mu cestou usedl na rameno, se radoval ze života. Všechno se radovalo ze své existence a on té radosti rozuměl a sdílel ji.

Chladno a tma už neprobouzely úzkost. Byly součástí tohoto podivuhodného dne a den v nich vrcholil. Mladý muž už nebyl sám. Teď s určitostí věděl, že celý svůj dosavadní život žil právě pro tuto chvíli, kdy se cítil být nejbohatším a nejšťastnějším člověkem na Zemi. Měl jiný osud, než většina lidí, kteří zde žijí. Mnohé mu bylo odepřeno a mnohé bylo daleko těžší. Teď však věděl, že to tak mělo být. Nikdy by nemohl s takovou intenzitou vnímat krásu, která ho provázela po celý den, nikdy by tak nepocítil lásku, která od rána proudila jeho žilami a spojovala ho se vším živým a nikdy by nemohl být tak vděčný za dar života, kdyby nepoznal jeho spoutanost na své cestě vesmírem. Vesmír mu poskytl mnohé poznání, tato planeta ho přivítala nepopsatelnou krásou a Bůh zaplnil jeho srdce bezrozměrnou láskou.

V tuto chvíli byl jiný než včera a teď věděl, že od těch dokonalých strojů, které tak přesně, tak neomylně řídily loď a korigovaly každou chybu, které se lidé dopustili, tedy od těch robotů, které byly neúprosnými strážci a vychovateli lidí, se liší právě tím, že vnímá krásu, cítí lásku a uvědomuje si svoji sounáležitost se vším stvořeným. V tom je výsada i naděje člověka.

Strach i úzkost už jej docela opustily. Nebyl sám. Někde tu byl i Bůh a ze Země i z vesmíru k němu proudilo přátelství. Zaplaven hlubokou vděčností odcházel k nedaleké chatě, která nabízela útočiště před nočním chladem.

Punni

Tichou lesní silnicí šel malíř. V duši byl tak trochu impresionista. Chtěl zachytit krásu okamžiku a dbal na to, aby jeho štětec byl pravdivý. Proto nespolehal jen na fotoaparát a vycházel malovat do pléneru, jak se kdysi na malíře slušelo. Teď měl na zádech krosnu s pomalovanými plátny a hlavou mu vířily dojmy z tohoto podivuhodného dne. Pod paží nesl stojan a v druhé ruce kufřík s barvami.

Bylo pozdní odpoledne časného podzimu. Všechna krása tohoto jasného dne se začala halit do modravého oparu a malíř si nesl domů hotovou práci. Byl to neobyčejně plodný den, namaloval několik obrazů. Měl už právo na únavu i odpočinek, on se však unaven necítil. Právě naopak. Vzrušení, jež se ho zmocnilo ráno, když pohlédl z okna a stupňovalo se až do chvíle, kdy vzal do ruky štětec a začal malovat, dosud nevyprchalo, ačkoliv dnes udělal tolik práce, jako ještě nikdy předtím. Pracoval každý den, často se mu však stávalo, že neudělal ani jeden obraz za celý měsíc. Dnešní den zúročil jeho snažení. Doufal, že to nebude jen do chvíle, kdy se začne dívat na své obrazy kriticky.

Byl to dnes opravdu podivuhodný den. Probudil se ponořen do mlhy, která neslibovala nic příjemného. Během rána se však tak vyčásilo, že se stal jedním z nejhezčích dnů roku. Dopoledne bylo pro malíře ve znamení tiché svěží krásy v

pohádkovém lese. Ranní slunce prozářilo zlatou pěšinu z opadávajících modřínů i lehký opar mezi stromy a proměnilo les v tajemnou krajinu. Tuto krásu v jemném závoji zaklel malíř do dvou obrazů. Před polednem zmizel opar a les naplno hýřil zlatem všech odstínů. Tato jásající pestrost útočila na duši a nebylo možné nenamalovat vstřebané dojmy. Vždyť po tom toužil sám štětec.

S polednem přišlo zatmění a vše se proměnilo. Vzduch zřítověl, obloha potemněla a příroda začala nabývat přízračného vzhledu. Ptáci přestali zpívat a snad i vítr utichl. Ve chvílce nastalo podivné chvějivé ticho. Malíř nechápal, co se děje. Byl ještě mladý a nezažil nikdy nic podobného. Připravil si plátno i štětec a pustil se do práce. Barvy míchal neomylně instinktem a štětec je nanášel na plátno sám. Pracoval velice rychle. Obraz byl ve chvílce hotov. S posledním tahem štětce se v přírodě začalo všechno normalizovat a malíř si najednou vzpomněl, že něco podobného viděl už kdysi ve snu. Všechno v tom snu bylo stejně přízračné, jako před chvílí skutečnost. Viděl před sebou ten sen tak jasně, jakoby byl promítnutý na plátno. Vzal tedy štětec a namaloval jej.

Vzpomněl si ještě na jiné své sny. Viděl modré město pod tmavou klenbou, rudě a zeleně ozářené. Viděl půvabné kopce s malým lesíkem či bílým kostelíkem na vršku. Viděl toho ve svých snech mnoho. Temné moře s bílou lodí, oblaka zvláštních tvarů i barev, květiny, jež okouzlovaly, velikého pavouka, který si spřádal síť na růžovém keři, města, která promlouvala svými barvami i architekturou, města a znovu a opět města. Měl tak rád svou práci, že se mu v noci nezdávaly děje, ale obrazy. A bylo to strhující i neobyčejné. Ráno se pomalu, opatrně probouzel a rovnou z postele pospíchal ke stojanu, aby zvěčnil svou noční prchavou vidinu. Bylo to však marné počínání. Sotva udělal pár kroků, sen zmizel a malíř z něj nezachytil ani čárku. Býval z toho nešťastný a odnášel to bolestmi hlavy. Časem pochopil, že na to nesmí myslet, že musí tvořit z docela jiné podstaty a sny ponechat noci. Smířil se s tím a pracoval těžce. Některé obrazy mnohokrát předělával, aby realizoval svou představu, dařilo se mu to však jen velmi zřídka. Většinou se musel spokojit s tím, že namaloval obraz, který se jeho představě jen blížil.

Dnes se však stalo něco neobyčejného. Před malířem vystupovaly jeho sny a to tak jasně, že stačilo vzít štětec a obtáhnout to, co viděl. Bylo to jako film, který promítal sám sobě. Kdykoliv si mohl obraz zastavit, zaostřit na nějaký detail a začít pracovat. Neměl však na co, protože všech pět pláten, která si s sebou vzal, už pomaloval.

Na krajinu už padal chlad, malíře však rozechvívala horečka. Rychle sbalil své věci a pospíchal domů. Před očima mu defilovaly všechny nenamalované obrazy a malíř měl pocit, že se ztrácí jeden za druhým v nenávratnu. Byla to skvělá galerie představ, které neměly být nikdy realizovány.

Když se přiblížil ke svému domu, prošly už před ním jeho všechny snové obrazy, až na jediný. Všechny, až na portrét dívky s krásnýma, nekonečně hlubokýma očima. Tento obraz byl jeho velikou touhou už několik let. Malíř jej považoval za zkušební kámen svého umění, proto mu na něm tolik záleželo. Tu

tvář, kterou chtěl namalovat, hledal všude. Hledal ji ve svých snech i na ulicích, hledal ji dokonce i v dílech ostatních umělců. Nikde ji však nenacházel. Namaloval desítky portrétů, žádný se však nepodobal tomu, co chtěl vytvořit. Přátelé mu jeho posedlost vymlouvali, říkali, že jeho model zřejmě neexistuje, když jej dosud nenašel, on se tím však nenechal odradit. Byl přesvědčen, že svůj obraz jednou najde a že to bude to nejlepší, co kdy vytvořil. Pospíchal domů s jistotou, že jeho obraz přijde dnes. Chtěl zbrzdit své představy až do okamžiku, kdy bude připraven.

Ted' seděl před plátnem a čekal na inspiraci. Pomalu se začínalo šerit. Stíny v atelieru houstly a kouty potemněly. V krbu praskalo dřevo a oheň vrhal zlaté pruhy světla na stěny. Ten krásný podivuhodný den se proměnil ve vlídný večer. Malíř byl připraven. Hleděl na bílou plochu plátna před sebou, která nebyla rušena ani odlesky ohně. Věděl, že pokud obraz vznikne, namaluje jej přímo, bez obvyklé řady skic. Chtěl zachytit představu a ta je téměř vždy velmi prchavá. Několikerym překreslováním a přemalováváním by ji rozmělnil a zploštil a z obrazu by nakonec nezbylo nic. Ted' jen hleděl na plátno a čekal.

Najednou pomalu, docela pomaličku začaly na plátně vystupovat detaily budoucího obrazu. V dolní části plátna se objevily růže. Malíř byl překvapen. Nemyslel na růže, usiloval o portrét. Ony tu však stejně byly a byly čím dál zřetelnější, až je vnímal jako orosené. Opustil tento detail, který považoval za nepodstatný a zaměřil svou pozornost na tvář, která už se začala formovat do určité podoby. Objevila se ústa s jemným, sotva postižitelným úsměvem a na malíře začaly hledět oči, jejichž pohled se prohluboval a zjasňoval. Po chvíli byly vidoucí a vědoucí a na malíře hleděly s hlubokým soucitem. Ten přestal vnímat detaily a najednou viděl celou tvář zarámovanou v záplavě vlasů. To byl ten okamžik, kdy mohl začít pracovat.

Vzal čistý štětec a s bušícím srdcem a chvějící se rukou přešel místa, kde měly být oči, ústa i nos. Nic se však nestalo. Nesmazal svým pohybem nic z toho, co před sebou v duchu viděl. Ted' už nesměl otálet. Bylo třeba připravit a namíchat barvy, vybrat vhodné štětce, rozmyslet si pozadí. To všechno však nemohl udělat potmě. Musel rozsvítit a toho se bál. Věděl, že ztratí-li tentokrát svou představu, ztratí ji navždy. Stál před plátnem nerozhodný, zoufalý, s chvějícíma se rukama a rozmýšlel, co dělat. Hlavou se mu divoce honily myšlenky, které popíraly jedna druhou. Najednou se však rozhodl. Odložil paletu i štětec, přetřel si rukama spánky a rozsvítil.

S elektrickým světlem vnikla do jeho mozku úleva. Napětí povolilo a malíř měl najednou pocit, že ještě nikdy neměl tak jasnou představu toho, co chtěl malovat. Že ještě nikdy tak přesně nevěděl, jak bude vypadat obraz, na kterém začínal pracovat. Byl osvobozen. Najednou mu bylo jasné, že dříve, než skončí tento den, namaluje portrét, po kterém léta toužil. Že dříve než skončí den, bude hotov obraz, který jej posune o stupínek výš.

Práce probíhala jako v horečce, ale když ji skončil, byl spokojen. Před ním na plátně, na nízké zídce seděla dívka s neobyčejnými očima. U nohou jí rostly

kopretiny. Malíř odložil paletu, štětky vložil do nádoby s vodou a teprve teď v hluboké noci pocítil únavu. Spát však nešel. Nechtěl se ještě rozloučit s obrazem, který právě dokončil.

Přihodil na dohořívající uhlíky pár polínek, otevřel si láhev vína a na hotový obraz nasměroval lampu. Pak zapadl do hlubokého křesla, které nabízelo odpočinek. Potřeboval rozmýšlet se svým obrazem. Chtěl vychutnat radost z hotové práce, pocítit hrdost na hotové dílo a také chtěl najít v právě skončené práci zárodek příštího obrazu. Bylo třeba nechat doznít dojmy, kterých bylo v uplynulém dni mnoho a teď mu v hlavě šuměly jako šampaňské. Okouzleně hleděl na obraz dívky a nechal myšlenky volně poletovat atelierem. Víno i únava vytvořily jemnou mlhu a živé odlesky ohně kolébaly jeho rozechvělou duši. Možná by i usnul, najednou se mu však zdálo, že dívka na obraze se pohnula.

„Už jsem opravdu přetažený,“ pomyslel si.

Dívka se však usmála, laškovně na něj mrkla a řekla:

„Tak mi přece pomoz.“

Malíř zůstal zmaten. Na sen to bylo příliš živé a opilý nebyl.

„No tak, neotálej, chtěla bych z toho plátna ven. Cítím se tu upatlaně,“ nabádala jej.

„Co to bylo?“ ptal se sám sebe. „Přelud? Halucinace? Nebo si ze mne tento obraz utahuje?“

Se zvláštním pocitem pohlédl na obraz na stojanu. Dívka se prosebně usmála a natáhla k němu svou ruku. Malíř zmaten vstal a pomohl jí vystoupit z obrazu. Její ruka byla teplá, příjemná, měla hebkou kůže. Nevěděl, co si o tom má myslet. Ale ať to bylo cokoli, bylo to krásné.

„Kdo jsi?“ zeptal se.

„Především jsi mě stvořil, jsem tedy tvou vidinou. Ale protože jsem ti pomáhala, občas jsem ti i vedla ruku, tak jsem také tvou inspirací.“

„Tedy Múza.“

„Nepatřím mezi bohyně. Jsem inspirace.“

„Netušil jsem, že inspirace je tak krásná,“ řekl malíř, posadil se zpět do křesla a se zálibou sledoval dívku, která se procházela po atelieru, brala do rukou různé věci, se zájmem si je prohlížela a nad některými vrtěla hlavou. Nakonec sáhla na paletu a umazala si ukazováček. Viditelně si s tím nevěděla rady a tak chodila se vztyčeným prstem.

„Všechny ne,“ řekla, „všechny nejsme stejné. Záleží na tom, koho si umělec přivolá. Kdo je posedlý sexem, k tomu přijde inspirace divoška. Kdo má v duši vzpouru, k tomu se přidá buřička. Kdo se topí v nenávisti, toho navštíví nenávist, aby mu vedla ruku. Běda však, jak se jí podvolí. A v patách toho, kdo má strach, se plouží chimérická rozervaná bytost, která mu nedovolí udělat jediný svobodný krok. Mezi námi jsou veliké rozdíly, záleží na tom, odkud přicházíme.“

Malíř hledal něco, čím by očistil vztyčený ukazováček. V atelieru bylo několik kusů roztrhaných triček, ale všechny ty hadry byly umazané od barev.

Konečně našel papírový ubrousek. Jeho koneček namočil do terpentýnu a umazaný prstík očistil.

„Odkud jsi přišla ty?“ zeptal se a průsvitný prstík políbil.

„Můj domov je v zelených zahradách, kde šumí stromy s hedvábným listím a ztepilé pinie poskytují stín,“ spustila jako průvodkyně svou krajinou. „Kde zurčí křišťálová bystřina oživená mlčenlivými rybkami, kde libě voní lilie i růže, na kterých odpočívají pestří motýli. Můj domov je tam, kde mi něžný vánek pročechrává vlasy. K radovánkám nás zve čistý hlas stříbrné flétny a do rozjímání nám hrají housle líbeznou melodii. Já pocházím ze světa ticha ozvučeného křídélky hmyzu a hlasy slavíků. U nás je všechno mírné, tiché a vlídné. Prudká gesta nás lekají a hluk nás děsí. Před silou, která se snadno mění v násilí, prcháme.“

„Takhle přece nikdo nemluví,“ pomyslel si malíř, „ona snad opravdu není z tohoto světa. Nebo si ze mne dělá legraci můj vlastní mozek?“

Dívka pohládla paví pero zastrčené ve váze a pak se na malíře povzbudivě usmála.

„Krásně vyprávíš o svém světě. Rád bych jej poznal, ale teď mi pověz, odkud jsi doopravdy a kde ses tu vzala,“ řekl přísně nedůvěřivý malíř.

Dívka odložila pero, které si se zaujetím prohlížela a řekla:

„Vidíš, ty nejprostší věci nechcete chápat. Pocházím z duchovního světa, který někdy nazýváte světem za oponou. A s tebou bývám často. Dnes jsem s tebou byla celý den.“

„Vyprávěj,“ požádal malíř a sáhl po krabičce cigaret. Hned si však uvědomil, že by tím mohl tuto subtilní bytost poděsit, tak si nezapálil.

„Neměj obavy, duchovní svět poznáš,“ řekla inspirace, „ale pozor. Vyprávěla jsem ti jen o svém světě, kde je vše křišťálově čisté, průzračné jak nezkalená studánka. Kde je všechno to, co podporuje život a rozvíjí ducha. Nejen život v hmotném slova smyslu, tak jak jej chápete vy, lidé. Mluvím o životě jako absolutní hodnotě a o duchu, kterému jsou otevřeny všechny brány tvořivosti.“

Dívka si malíře zkoumavě prohlédla a přísně dodala:

„Z mé studánky se pije stéblem a to jde jen tak, že před ní poklekneš a skloníš hlavu.“

„Chceš tím říct, že bez pokory v srdci to nejde?“

„Přesně tak. Jsou však i jiné světy ovládané bytostmi ze sféry zla. I odtud přichází k lidem inspirace a bývá obdařena mnoha strhujícími nápady. Jejich uskutečnění přináší peníze, vliv i slávu.“

„Taky bych chtěl být bohatý a slavný,“ přerušil ji malíř.

Dívka na něj pozorně pohlédla a pokračovala ve svých myšlenkách:

„Nic z toho není měřítkem hodnot. Ani moc ani sláva ani peníze. Tvořiví lidé často podléhají klamu, že pokud nejsou slavní, nic neznamenaají. To je veliký omyl. Cesty úspěchu jsou jiné než cesty tvořivosti a často se ani nekříží.“

„V tom máš pravdu. Než udělá člověk něco, co stojí za řeč, tak si pořádně zapotí mozek a jeho ruce jsou pestřejší než paleta. A výsledek? Často nevydělám ani na barvy.... Honba za úspěchem spíše připomíná chytání motýla.“

Dívka pozorovala malíře a v jejích očích bylo tajemství.

„Tvořiví lidé podléhají ještě jednomu nešvaru,“ řekla přísně, „myslí si, že nejsou nikomu odpovědni. Vědci odmítají dohlédnout negativních důsledků svých objevů a vynálezů, a umělci zapomínají, že svým uměním ovlivňují ostatní lidi. Neptají se, co jim vkládají do duše.... Jestli v nich probouzejí dobré či špatné myšlenky...“

„Teď nám křivdiš. Člověk může nějakým způsobem ztvárnit jenom nápad. Nemůžeš pracovat na tom, co ti ani neprojde hlavou.“

„To je jen část pravdy. Druhá část se týká morálky. Všechno nové a veliké je vždy spojeno se zkouškou morálky a odvahy pohlédnout pravdě zpráva do očí. Jen velmi málo těch nejlepších dokáže obětovat stupně vítězů a zařadit se do anonymního davu, jakmile pochopí, že zlo, které jejich objev přivádí na svět, může být neporovnatelně větší, než dobro, kterého chtěli dosáhnout.“

„Kdyby každý vynálezce přemýšlel o tom, co jeho vynález přinese špatného, nehnul by se vývoj ani o píd, protože každý by se zarazil dřív, než by něco uvedl do života. Nebyl by žádný pokrok,“ namítnul malíř.

„Míra svobody, i svobody tvořit, musí být vždycky přímo úměrná míře odpovědnosti.“

„Proč sis vybrala právě mne?“ zeptal se umělec, kterému už se tato debata přestávala líbit.

„Ale to je nedorozumění. Ty sis mne zvolil. My přistupujeme k tomu, kdo po nás zatouží.“

Malíř chtěl vyslovit námitku, ale inspirace pokračovala:

„Tvůj výběr je dán tvou osobností, tvou duší. Zvolil sis to, co máš rád, po čem toužíš. Mohl sis vybrat z celé nepřehledné škály vidění světa. Někdo je připoután k síle, jeho obrazy pak sílu vyjadřují. Ta však sama o sobě není ani dobrá ani zlá. Ta potřebuje orientaci. Směr, do kterého je zahleděn i umělec, aby dílo bylo srozumitelné. Jiný je zmítán vášněmi, ty pak ovšem zaznamenáš i do svých obrazů.“

„Zajímavé,“ neodpustil si pobavenou poznámku malíř, inspirace to však ignorovala a pokračovala:

„Jsou i obrazy, které vyjadřují lásku, okouzlení, sepětí s přírodou i s Bohem, pokornou a jemnou duši. Všechna velká, nezapomenutelná díla nesou stopu Ducha.“

Dívka se odmlčela a malíř se zamyslel.

„Jsou však také obrazy,“ pokračovala posléze, „ze kterých vyzařuje zoufalství, beznaděj, ošklivost, zloba, nenávist, vzpoura, neřest, zvrhlost, sadismus. Ve výčtu toho negativního bych mohla pokračovat. Všimni si, jak málo slov je pro nepřehledné projevy lásky, zatímco pro formy nenávisti je celý slovník.“

Hovořila klidně, nevzrušeně, jako kdyby vyprávěla pohádku. Její řeč měla rytmus i melodii a plynula jako tichá hudba.

„Ale abych pokračovala. Nezáleží na tom, jestli malíř používá dokonalých, přesně promyšlených, cílených tahů štětce nebo maluje intuitivně. Zobrazí vždy jen to, co je v něm. V obraze pak dominuje to, co je dominantní i v autorovi. V kom není nic, tak zobrazí i to nic. Nezáleží ani na tom, jestli je obraz přísně realistický nebo abstraktní.“

Dívka se odmlčela a po chvíli pokračovala:

„Malířů, kteří touží po kráse, čistotě, tichých a průzračných sférách, není mnoho. Jejich obrazy promlouvají především k dětem a k lidem, kteří si uchovali dětskou duši. A přece právě tyto obrazy obohacují a posilují lidského ducha a ukazují mu jedinou možnou cestu vývoje.“

„Proč jedinou? Vodopád není tichý a rozbouřené moře není průzračné. Znamená to, že je nemůžu zobrazit, aniž bych se provinil?“

„Tak to není. Jádrem problému není v tom, co maluješ, ale jak to maluješ. Co do obrazu vložíš. Když sto malířů namaluje vodopád, tak z každého zobrazeného vodopádu bude vyzařovat něco jiného. Vodopád znamená především sílu, může představovat i hrozbu. Někdy působí děsivě, ale také oživuje kus krásné krajiny. Může představovat zmar, ale přináší i naději. Lze jím vyjádřit i krásu a okouzlení. Určitě navozuje i zvukové asociace a to opět negativní nebo pozitivní a to od úděsného řevu až po majestátní fortissimo velkolepé hudby přírody. Vždycky jde o to, co do toho vloží malíř, ale také o to, jak to vnímá divák. Každý obraz znamená vztah mezi tím, kdo jej vytvořil a tím, komu je určen. Vždycky je to dialog. Chtěl jsi však něco namítnout.“

„Ano, to jsem chtěl. Popsala jsi jednu cestu vývoje, kterou považuješ za jedinou možnou. Proč jsou ostatní cesty bludné nebo slepé? Lidstvo se až dosud vyvíjelo v zápase s přírodou a samo se sebou, přičemž každý jedinec prožívá svůj vlastní zápas. A právě tento boj je hnací silou vývoje jedince i lidstva. Nebyl by pohled na život z jednoho jediného úhlu nepravdivý? Myslím, že je dobře, že umění zobrazuje úplné spektrum toho, co je v člověku.“

„Ano,“ odpověděla inspirace, „nejde o to, aby něco nebylo zobrazeno, ale aby se změnilo spektrum ve prospěch čistých světlých barev. V hudbě se dosahuje harmonie za pomoci čistých tónů, které k sobě patří. Podobné je to i s lidskou duší. Teď převládají ve světě temné odstíny, zkalené barvy a disharmonické akordy. Tím je narušena rovnováha. Působí to dojmem, že zlo vítězí. Je to klam. Zlo není silnější, pouze hlučnější, ale i ten klam posiluje jeho sféry. Lidé by měli uvěřit v krásu, lásku, dobro a čistotu. Jestli tomu uvěří, začne se ve světě všechno měnit k lepšímu.“

„Vzpomněl jsem si na ryby v moři,“ navázal malíř, „na určitý signál se celé tisícirové hejno otočí, jako by to byla jen jediná ryba. Podobné je to i s lidmi. Jakoby na určitý signál se začnou dít věci, které se nikdy předtím neděly a nikdo to nedokáže pochopit, natož vysvětlit. Na jakýsi neslyšitelný neviditelný signál se začne řada lidí chovat, jako kdyby byli pomínutí. Myslím tím zbožštění násilí,

hrubosti, ošklivosti, rozvrácenosti..., stále zvrácenější chování a zvrácenější násilí. Hruznější vraždy nebo i dětské vraždy. Představ si, že jsou vražděny i děti, ale ještě horší je, že i děti se uchylují k vraždám. A kolik mladých lidí se propadá do drog jako do bahna. Je to všechno nepochopitelné. Kde je původ všeho toho zla?“

„Což ty opravdu neznáš odpověď? Vzpomeň si, co tomu všemu předcházelo. Ošklivost, chaos a násilí zvětčili nejdřív umělci. Byla to vzpoura... Obrazy, sochy, hudba, architektura i literatura začaly zobrazovat chaos, brutalitu a bezduchost. Tím naočkovali nesmírně mnoho připravených vnímavých duší. A když půjdeme ještě o kousek zpět, tyto duše by nebyly připravené vnímat zlo, kdyby v sobě neměly prázdné místo, které v minulosti zaplňoval Bůh. Bůh však byl vypuzen a duše touží po naplnění. Tak může vstoupit do člověka zlo a zatemnit jeho vidění.“

„Takže umělci jsou vinni?“

„Ne, to ne,“ odpověděla, „umělci jsou nevinní. Všechny druhy umění dosáhly vrcholu dokonalosti. Umělci mají pocit, že jsou vyčerpána témata i metody jejich zobrazení. Je to složitá doba pro ty, co tvoří. Skutečné hodnoty byly zprofanovány.“

„Myslíš úpadek?“

„Ano. Úpadek však není příčinou, ale důsledkem. Úpadek je vždycky znamením, že společnost neví kudy kam.“

„Existuje východisko z této situace?“

Inspirace se zamyslela a po chvíli řekla:

„Jistě, existuje. Společnost dosáhla určitého vrcholu a mnoho lidí má pocit, že už není o co usilovat. Jedině víra v život, v dobro v nás i mimo nás, vnímání krásy, která nás obklopuje a k níž také můžeme přispět, činí život životem. Bez tohoto hnacího motoru se život mění v živoření, v pouhé přežívání. A to je úpadek. Dost lidí ještě věří, že bohatství stojí za to, aby se o ně usilovalo, to je však slepá cesta.“

„I já bych chtěl být bohatý,“ připomněl znovu malíř.

Dívka jej chvíli zkoumavě pozorovala a pak řekla:

„Jsi ještě mladý a mládí mívá pošetilá přání. Věřím, že přijdeš na to, že důležitá je práce. Do té má člověk vložit vše dobré, co je v něm. A odměna? To už není tvoje věc. O té rozhoduje Prozřetelnost.“

Dívka se zamyslela a po chvíli dodala:

„Prozřetelnost je moudrá a věř, že dobře ví, co komu prospěje. Člověk, který tvoří velká díla pro peníze a slávu, brzy vyčerpá a promarní svůj talent. A také ho opouštějí Múzy.“

Malíř se usmál, ale inspirace ho pokárala:

„Nesměj se, i Múzy mají své povinnosti. Mají za úkol šířit světlo.“

„Jak se tedy dostaneme ze slepé cesty na tu, která někam vede?“ zeptal se malíř.

„Je třeba se vzepřít a uvěřit, že dobro existuje a je připravené pomáhat.“

„Jen jestli jsme schopni uvěřit.“

„Jsou umělci,“ řekla inspirace, „kterým stačí pár tahů štětcem a obraz pak působí jako dobrý zářič. I když nezobrazuje nic konkrétního, na lidi přece silně působí.“

Malíř si vzpomněl na obrazy Josefa Šímy a čínského umělce Čchi Paj -š. To byl přesně ten případ. V hlavě se mu začala promítat galerie slavných obrazů z různých dob. Byl to tanec, jehož tempo se zrychlovalo, až nakonec vše ustalo a v hlavě zůstala gotika a impresionismus.

„Správně,“ poznamenala inspirace, „jak gotika tak impresionisté jsou velikým přínosem pro duchovní rozvoj lidstva.“

„Jak je to s mými obrazy?“ zeptal se malíř.

„Chceš to opravdu vědět?“

„Ano, chci,“ trval na svém umělec.

Dívka si jej zkoumavě prohlédla a pak vážně řekla:

„O tvých obrazech nebude kritika psát, že jsou silné nebo vzrušující nebo docela objevené. Nejspíš o nich nebude psát vůbec. Možná však jednou k některému tvému obrazu přijde dítě, posadí se na podlahu, podepře si drobnou ručkou bradičku a bude celým tělem s radostí přijímat to, co bude z tvého obrazu vyzařovat. Uvidí pohádkový svět, do kterého bude chtít vstoupit. Vybral sis to, co není vždycky možné vnímat smysly. Snažíš se zachytit to, co k nám přichází z velikých výšek a to zpravidla nebývá odměňováno penězi ani slávou.“

Inspirace se odmlčela a mlčel i malíř. Dívka po chvíli řekla:

„Zнала jsem Čchi Paj-š i Šímu. Ráda na ně vzpomínám.“

Rozhostilo se ticho a sblížilo dvě bytosti, které se tímto zvláštním způsobem potkaly. Venku svítalo a ozvali se první ptáci.

„Zůstaneš se mnou?“ zeptal se umělec.

„Ano, pokud budeš mít v oblibě krásu a čistotu. A pokud budeš dost pokorný, abys neztratil dar, kterému vy lidé říkáte talent.“

„Budeš se mnou i v této hmotné podobě?“ zaprosil umělec, který byl tak okouzlen krásou dívky, že si v té chvíli nepřál nic jiného.

„To ne, to by ti nebylo k užitku. Ale budu s tebou pracovat tak dlouho, dokud mě nezapudíš a nezavoláš si inspiraci z jiných sfér. A to je myslím víc, než kdybys tady s tebou zůstala a dělala ti hospodyně.“

„Škoda,“ povzdechl si malíř, „škoda, že všechno krásné, co člověk v životě potká, je jen prchavý přelud.“

„Mýlíš se,“ namítla měkce dívka, „krása je v tobě a ty ji objevuješ svým srdcem. Podívej, svítá a to je také krása, která ti patří a kterou ti nikdo nemůže vzít. I kdybys přišel o oči, objevoval bys krásu sluchem. I kdyby ti kousíček po kousíčku unikal z těla život, vždycky by ještě zbylo kousek místa pro krásu. Nebudeš-li chtít, krása tě neopustí až do tvého posledního vydechnutí. A teď buď sbohem a pamatuj, že s tebou budu vždycky, když si to budeš přát a když se sám sobě nezpronevěříš.“

„Počkej, počkej přece.“

„Ještě něco?“ zpozorněla dívka.

„Řekni mi své jméno... Přece se nějak jmenuješ.“
Dívka váhala, ale umělec se nedal odbýt.
„Prosím, ať tě můžu někdy zavolat.“
„Dobře. Jsem Puni /puny/.“
„Puni?“ zeptal se překvapený malíř.
„Nelíbí se ti to?“
„Ne, to ne, jen jsem čekal něco vznešenějšího.“
V dívčiných očích se objevila otázka.
„Něco hvězdného nebo z oblasti květin. Třeba Astra nebo něco, co připomíná lilii. Mohlo by být voňavé nebo zářivé.“
Puni se usmála.
„Jsem Puni.“
„Je to moc cizokrajné.“
„Není pozemské, ale není to špatné jméno. Jen si je zkus několikrát vyslovit a uvidíš, že se ti zalíbí. A teď buď doopravdy sbohem.“
Dívka začala průsvitnět, měnit se a ztrácet, a najednou byla zase jen na obraze.
Malíř pohlédl z okna. Krajina byla ponořena do chladné předjitřní šedi a v dálce za namodralým mlžným obzorem se zlatě třpytily vrcholky hor. Ptáci svým zpěvem probudili nový den.

Život je dlouhý, ale uteče jak voda. Co přinese život mladému malíři, to nevím. Znam však jiného malíře, kterého Bůh obdaroval domem u jezera a tím předurčil i jeho život. Obklopil ho krásou a obdařil jeho srdce i touhou nějakým způsobem ji zaznamenat. S ranním probuzením vstupuje do jeho mysli, a když večer usíná, nachází odpočinek v jeho snech. Každý den bere do pravé ruky štětec a do levé paletu a snaží se zachytit to prchavé, čím nás krása obdarovává a co je na ní tak vzácné.

S léty ztrácíme všichni a ztrát nebyl ušetřen ani malíř u jezera. Ztrácíme iluze o světě i o životě a ztrácíme i ty, které jsme milovali a kteří milovali nás. Teď už je starý a mnoho z jeho života je v nenávratnu. Je však bohatší než mnoho jiných lidí. Zůstala mu krása, ke které není třeba slov a štětec je celým jeho životem. Lidé, city i slova zrazují, ale slunce nad jezerem vychází každý den a každý den je jiný. Jinak se chvějí listy na stromech, jinak se leskne hladina, neustále se mění barvy i tvary v krajině, jinak plyne čas. Vše se proměňuje po vteřinách, ale štětec, ten věrný průvodce životem malíře, zůstává.

Zapomenuté housle

Zemřel starý Cikán. Zatímco ho příbuzní oplakávali, on lehčí než pírkó a volnější než pták stoupal vzhůru k nebesům, až před sebou uviděl nekonečný zástup klečících prosebníků. Všichni upínali svou touhu k nádherné zlaté mříži v

dálce a ruce vztahovali ke ctihodnému vousatci v bráně, ale ten byl neoblomný. Neprošel nikdo.

„O jojoj,“ pomyslel si Cikán a opatrně prošel klečícím davem, až se octl před mříží. Byla opravdu překrásná. Cikán to mohl ocenit, byl přece kovář. Chvíli si prohlížel dokonalou práci zdobenou četnými nevídanými květy a pak prostě přešel. Vousatec v bráně si toho ani nevšiml.

Najednou stál na prahu obrovského chrámu s nekonečně vysokými sloupy. Ve veliké dálce vpředu, tam kde bývá oltář, zářilo zlaté světlo. To, co se zdálo být chrámem, však také mohla být veliká síň paláce, na jejímž konci zářil zlatý trůn. Všude bylo mnoho nevídaných květů, z nichž se linula příjemná vůně. V tomto zvláštním prostoru se ozývala jímavá hudba, která rozechvěla Cikánovo srdce. Ten lehounce, zaujat tím vším, postupoval dopředu.

Najednou stál před Nejvyšší Velebností na zlatém trůně, kterou představovalo nekonečně laskavé Světlo. Cikán se rozpačitě usmíval a neříkal nic. Světlo si jej pozorně prohlédlo a posléze řeklo:

„Tebe něco trápí, člověče.“

„Tak, aj,“ odpověděl Cikán a neklidně přešlápl.

„Chceš mi svěřit svou starost?“ zeptalo se Světlo a paprskem pokynulo na oblačnou podušku. Cikán si však prostřel vedle polštářku lehounký šátek, co si přinesl ze světa a na ten se posadil.

„Je tam marast,“ řekl omluvně a pohlédl na své ne právě čisté nohy. Světlo se však jen usmálo.

„Nu, ukaž, co tě provází až sem.“

„Tak, tak,“ odpověděl Cikán a jeho tvář se zachmuřila, „keď je zle, tri razy je ťažšie pre nás, Rómov.“

„Znám příběh tvého rodu, starobylého rodu Rómů,“ povzbuzovalo Světlo Cikána. „Vím, kolik strastí tví předkové vytrpěli, když se před tisíciletím vydali ze své překrásné vlasti ve vzdálené Indii na velikou pouť směrem na západ. Vím, že se museli rozdělit na dva mohutné proudy, z nichž zdatnější hnal svá stáda těžkými cestami přes horské průsmyky, zatímco ti útlejší byli soustředěni ve druhém proudu. Ti se s loutnou v ruce a s písní na rtech protančili do Evropy po mořském pobřeží. Vím, jak jim to rozdělení trhalo srdce. Jak mnohý Róm už nikdy nespatriil svou ženu a své děti, protože to nedovolovaly vzdálenosti, ani přísné zákony, co panovaly v těch dávných společnostech.“

„Tak, tak,...zákony,“ pokyvoval hlavou Cikán, který se vracel do přítomnosti. „Keď sú, je zle, keď nie, je horšie.“

„Jsi nemluvný, člověče a to je škoda. Tví předkové znali tolik způsobů, jak vyjádřit kdo jsou a co cítí, co si myslí.“

„Tak, naozaj, tak to je. Ale na čo sú dobré slová, keď vravia, čo sa jim zachce a nie to, čo chceš ty. Sú ako ľudia. Zradia ťa, keď to najmenej čakáš.“

Cikán se zamyslel a pak dodal:

„Eh, slová, sú na nič. Ved' znajú len lúhať. Serce je duoležité. Serce a pak mozok.“

„Bývali volní tví předkové,...svobodní a hrdí,“ zasníl se ten ve Světle nad pohledem do minulých věků. „Měl jsem je rád, člověče, a oni mne také milovali. Dávali přednost svobodě a volnosti před každodenním hrncem špatného vepřového. Nepotřebovali měkké podušky a nepotřebovali ani pevné zdi. Stačilo jim modré nebe nad hlavou a když nebylo modré, také jim to nevadilo. Z nepohody si nic nedělali. Byli přece statní a silní a ohřát se uměli i u otevřeného ohně.“

Světlo se ponořilo do vzpomínání o uplynulém věku a posléze dodalo s jemnou výčitkou:

„Milovali děti a své ženy nikomu neprodávali.“

„Tak, tak,“ přitakal starý Cikán, který se rovněž zabýval svými myšlenkami, které nebyly právě veselé. Byl však vyrušen příchodem rozhořčeného strážce od zlaté brány, který teď stál před Absolutní Spravedlností skrytou ve Světle a netrpělivě přešlapoval.

„Á, Petr,“ řeklo vlídně Světlo, „vítej a pověz, co tě sem přivádí.“

„Velebný Pane, už chvíli sleduju tady to ztělesnění duchaplnosti a nemůžu se udržet, abych nebyl rozčilenej.“

„Copak tě tak rozčililo, ty moje oporo?“ zeptal se ten, jehož Petr nazval Pánem.

„Pane, přicházím se stížností tady na toho Cikána,“ řekl Petr a sklonil se před vládcem. Když takto projevil svou úctu, napřímil se a spustil:

„Nejenže přešel zlatou mříž, což se mi nestalo ani nepamatuju, ale sedí si tu na svém plácku, abych ho nemohl vyhodit a culí se jako měsíček, aby tě, Pane, obalamutil.“

„Mne nikdo neošidí, Petře,“ řeklo Světlo přísně.

„Už se tak děje, můj dobrý Pane. Vždyť kdyby byli Cikáni takoví, jak tu vyprávíš, tak by se dávno neplahočili po zemi, ale byli by tady s tebou v tvém andělském sboru,“ namítl Petr a trochu zlomyslně připomněl: „Cikáni taky kradli, můj Pane, a ne málo.“

„Oh ano, ty myslíš koně. Velice je milovali a jak jim rozuměli,“ zasníl se znovu Pán, „ale tuto slabost si všichni spravedlivě odpykali,“ dodal vážně.

„Tak, tak,“ ozval se Cikán a jeho tvář se prozářila dávnou vzpomínkou. Ta sledovala stádo překrásných koní, ženoucích se i s hříbaty po nekonečné rozkvetlé louce. Na hřbetě jednoho z nich sedí malý hošík, jednou rukou se drží hřívy a druhou ještě drobnou pěstičkou buší do zad koně. Vlasy mu vlají, oči září a drobná ústa vyrazí: „Héééj, hejhejhej, héééj!“

„Dobré časy to boli,“ zhodnotí Cikán svou dávnou vzpomínku.

„Slova mu vážnou, ale představy nejsou špatné,“ obrátil se Pán na Petra.

„Moc bych mu nevěřil, nejdražší Pane, oba přece víme, že Cikáni byli i vrahouni.“

„To ano, Cikán uměl i zabít,“ řekl vážně Pán, „nikdy však nevraždil jen pro peníze a nikdy nezabíjel pro potěšení. A kdo zabil, i když to bylo z pomsty, ten věděl, že je odsouzen. Věděl, že se nedožije vysokého věku. V jeho duši hlodal červ špatného svědomí a ten ho také nakonec umořil. Sem pak přicházeli skleslí a

ztrápení a přáli si, aby jejich duše mohla vstoupit do koně. Cikán a kůň vždycky patřili k sobě, vždycky si byli blízcí,“ dopověděl Pán a v jeho hlase zazněl smutek i laskavé pochopení.

„Zato teď,“ neustoupil Petr, „teď oberou člověka, podřežou ho jako nejsprostší lapkové a ani přitom nemrknou.“

„Tak, tak,“ pokýval Cikán smutně hlavou a tvář se mu zachmuřila. Světlo jej ozářilo oblažující září, ale on jen zahanbeně sklonil hlavu.

Před vše prostupujícím Světlem se náhle objevil mladý krásný muž, hluboce se poklonil a řekl:

„Pane, tento člověk je v nevýhodě pro svou stísněnost a nemožnost vyjádřit svůj problém. Dovol, abych mu pomáhal. Rád bych ti vyprávěl o útrapách jeho lidu.“

„Budiž,“ odpověděl vlídně Pán, „dělej mu tedy obhájce.“

Petr, kterému příchod obhájce nebyl milý, se chvíli ošíval nedočkavostí a pak spustil:

„Vzpomeň si, Pane, že Cikáni byli vždycky hráči, a jak přitom šidili! Obrali každého i o poslední kabát a ani se přitom nezačervenali.“

Petrovu řeč přerušil anděl obhájce v bílém šatě přepásaném stříbřitým pásem:

„Je pravda, že Rómové i šidili, ale nebylo to pro bohatství. Bylo třeba přežít zimu a každý Cikán vždycky živil kupu dětí. Nic nedělali pro bohatství, Pane, vždyť majetek svazuje a Cikán tenkrát miloval svobodu a volnost nade vše.“

„Tak, naozaj tak, tak to bolo,“ vstoupil do této obhajoby Cikán, který při andělových slovech ožil.

„Neměli tenkrát Cikáni jen samé špatné vlastnosti, Pane,“ pokračoval anděl, „už při narození, když byli ponořeni do ledové vody, aby jejich malé tělíčko bylo očištěno, se jim v kolébce objevily housle. A hudba i housle je provázely po celý život. Jejich písně se nesly od večerních ohňů do daleka a večernice na obloze nad těmi čistými tóny slastně blikala. I nedaleký les se tiše zaposlouchal do táhlé písně vyprávějící dávný milostný příběh. Zmlkli dokonce i cvrčci, ti neúnavní muzikanti. Bylo něco jímavého v těch krásných písních a zjihlo při nich i nejedno ztvrdlé srdce.“

Petr s obdivem naslouchal andělovi obhájci a Cikánovo provinění, který tam seděl na šátku jako hromádka neštěstí, už mu nepřipadalo tak veliké.

„Vzpomeň si, Pane, housle jsi jim přece dal ty sám,“ podotkl s jemným ostnem v té větě.

„Ó ano, měl jsem je rád.“

„Nebyl to však jediný dar nebes, který jste dostali do vínku, Cikáne,“ obrátil se Petr na nešťastnou duši. „Jde o to, jak jste s dary našeho Pána naložili,“ dodal přísně.

„Ba, právě,“ topil se v rozpacích Cikán, který nevěděl, kam Petr míří, ale ten, který ho hájil, mu přispěchal na pomoc.

„Petr myslí vaše ženy, Róme.“

„Přesně tak,“ odušil znovu rozhorlený Petr. „Uměly uhranout dobytek, že krávy pak nedojily a mohly uhranout i člověka, že se pak choval jako smyslu

zbavený nebo aspoň jako blázen. Nejedem mládenec z dobré rodiny na to doplatil.“

„Tvá pravda není úplná, Petře, ba je jí jen nepatrný kousíček,“ pokáral Petra Pán. „Cikánky byly krásné a možná i trošičku tajemné, ale především půvabně tančily. Je pravda, že nejedem bohatý mládenec, který uviděl tančit ztepilou Cikánku, se tak zahleděl do jejích temných očí, že zapomněl na své rodiče, dobré vychování i statek, co měl zdědit a jako hladový pes se ploužil za jejím vozem. Takový člověk býval odsouzen k velikému trápení, ale ne proto, že by byl uhranut. Proto ne.“

„Cožpak soudný, zdravě uvažující člověk opustí úplně všechno pro něco tak nejistého, jako je srdce Cikánky?“ zeptal se pochybovačně Petr, „proč tedy byl trestán?“

„Pro svou chtivost, žádostivost a nepřiměřenost své touhy,“ odpověděl anděl. „On chtěl svou vyvolenou zavřít v pohodlném domě a tam po celý den poslouchat její zvonivý smích, který měl patřit jen a jen jemu. Ale kdepak Cikánka. Tu měkké podušky tlačí, stěny jí nahánějí hrůzu a oheň uvězněný v kamnech není pro ni ohněm. Její smích by se uprostřed krásných pokojů změnil v pláč a ona to věděla. Proto jej dávala větru, lukám a lesům, kde tak krásně zní a vrací se ozvěnou,... a pak samozřejmě také tomu, koho si ona sama vyvolila. Cikánku není možné dobýt, ona sama si volí.“

„Dobře mluvíš, můj milý,“ vstoupil do andělovy obhajoby Pán. „Tvé srdce je chápající a laskavé. Krása, zpěv a tanec však nebyly jedinými přednostmi rómských žen. To všechno je příliš pomíjivé. Žena, která přivede na svět několik dětí, přichází o svou krásu. Rázem by byla jako prázdná studna nebo uschlý strom. Vždyť vráscitá tvář nikoho neokouzlí, prořídle a unavené vlasy jsou k politování a smích v bezzubých ústech se mění v skřek. Proto jsem jim dovolil uzavřít smlouvu s tajemnem. Tajemno provázelo rómské ženy od kolébky až do smrti.“

Pán se zasnul, vzpomněl minulých věků a Světlo, které ho představovalo, se rozzářilo vlídností. Pokračoval:

„Malé holčičky mívaly tajemno ukryto za veselými jiskřičkami ve svých rozzářených očích, očím mladých dívek dodávalo neobyčejného kouzla, ale teprve zralé rómské ženy, které už odchovaly své děti, je uměly plně využít. Některým z nich dovolovalo nahlédnout do lidských osudů a předpovědět události ještě skryté v temnotách času. Staré Rómky si tím a také svým uměním léčit, získávaly vážnost nejen ve svém rodě, ale i u bílých. Ty nejmoudřejší se stávaly rádkyněmi rodu a jejich slovo bývalo svaté.“

„Tak, naozaj tak to bolo, pokial neprišiel zákon,“ vstoupil Pánu do řeči Cikán. „Teraz už len starí nēzabudli, aké to bolo, keď kočovali. Zákon prišiel cez noc a všetkých nás uzatvoril ako za mrežou.“

„Snad jste si to tenkrát taky trochu zasloužili,“ řekl Petr pohoršeně, ale anděl obhájce hned přispěchal na pomoc:

„Bylo z toho tenkrát mnoho smutku a pláče, ale nebylo to nic platné. Zákon je zákon. Je hluchý, slepý a přísný. Zákon se nepřizpůsobuje člověku, člověk se přizpůsobuje zákonu. Zákon neví, že Cikán musí cítit pod nohama vláhu voňavé jarní země, ze které všechno vyrůstá, a proto vytrhává podlahu, která mu tento pocit bere. Zákon ani netuší, že Cikán musí slyšet zpěv ptáků, cítit vítr ve vlasech a vidět širý prostor venku, a proto mu okna překáží....

Přišly však i další zákony, které Cikána stále pevněji svazovaly a připravovaly ho o odpovědnost za vlastní život. Cikána stíhal posměch za odlišný způsob života a tak to dopadlo, jak to dopadnout muselo. Cikán si zvykl. Vyměnil svobodu, hrdost a důstojnost za pochybné pohodlí a hrnec špatného jídla.“

„Taky za cigarety a za alkohol,“ nezapomněl připomenout Petr.

„Ano, i alkohol a cigarety, ale co si měl počít? Chtěl se přizpůsobit bílým a chtěl se jim podobat, ale neuměl to. Nikdy nebyl bílými přijat, vždycky byl jen trpěn. Ty víš, Pane, že když zasadíš do hrušňového sadu břízu, nebude rodit hrušky, i kdyby si to sebevíc přála. Jedině dlouhým šlechtěním, roubováním, očkováním, výměnou podnoží se po mnoha generacích může stát ten zázrak. Ale to už zase nový stromek nebude vůbec tušit, že byl kdysi bříza.“

„Pravdu máš, můj anděli,“ řekl Pán a obrátil se k Cikánovi se slovy:

„Projdi se po mých pastvinách a obhlédni mé hospodářství. Po chvíli budeme pokračovat.“

Než se Cikán nadál, ležel pod košatým stromem a hleděl na modré nebe, po kterém pluli bílí beránci. Kdesi ve výšce se třepetal a jako o závod zpíval skřivánek. Ležel v hebké trávě, v ústech žvýkal stéblo bojínku a na pokrčeném koleně mu seděl krasavec motýl. V těle cítil svěžest a sílu. Byl mladý. Nevěděl si se svou novou situací rady, tak vstal a rozhlédl se. Šťastný údiv mu otevřel srdce. Před ním se rozprostírala nádherná rozkvetlá louka, kterou v dálce lemoval les, nad nímž se k nebi tyčily bílé hory.

Vydal se travnatou pěšinou, která směřovala k bílému domečku v dálce u lesa. Jeho krok byl lehký a pružný, vlhý vánek kolébal louku v dlouhých stříbřitých vlnách a Cikánovi připadalo, jako kdyby krácel po hladině moře. Co chvíli mu přeskočil přes cestu zelený koník a na velkém kameni se vyhřívala ještěrka, jejíž smaragdy byly právě před chvílí vyleštěny ranní rosou. V nehybnosti čerpala energii vzdáleného slunce a přírodu obohacovala třpytivou zelenou krásou. Náhle však její smaragdy pohasly a krajinou se přehnalá chladná vlna. Cikán pohlédl na oblohu. Slunce zastiňoval veliký tmavý mrak lemovaný na okraji zlatou krajkou. Loukou proběhl veliký stín, který směřoval ke vzdáleným horám. Prostor byl nabit bzukotem hmyzu a to mu připomnělo jedno dávné nedělní dopoledne.

Vracel se tenkrát po dlouhé cestě domů. Byl čistě umytý i čistě oblečený, cítil se svátečně a sváteční byla i krajina, kterou se vracel. I teď tomu tak bylo. Krácel sváteční krajinou a na konci cesty byl domeček jeho rodičů. Před domkem humny opřeným o les byla lavička a na ní seděla maminka v černém šátku se žlutými a rudými růžemi, vrásčité ruce složené v klíně. Byla drobounká, tichá, s jiskřičkami

radosti v očích. Vedle byl tatínek s vyhrnutými rukávy u košile a v slaměném klobouku, který odkládal, jen když šel spát. Přes košili měl vestu zděděnou po dědečkovi a v ústech dýmku, která ho neopustila po celý život.

Cikán velice zatoužil posadit se na lavičku mezi své rodiče, vzít je oba za ruce a sdělit jim blaho, jehož vlna mu právě zalila srdce. Místo toho se však posadil na břehu řeky, která ho dělila od rodičů a jejíž průzračná voda přinášela vůni vzdálených hor.

„Prečo neveriť obed, mamička?“ zeptal se.

„Tu to nie je treba, synček moj.“

Voda živě ševalila a Cikán zatoužil vstoupit do chladné bystřiny a přebrodit se po jejích bílých oblázcích, ale v mamčiných očích se objevila úzkost a tatínek řekl:

„Do tej rieki něvojdi, synček, němohol by si zpeť.“

„Veď ja něhcem zpeť, ja chcem zvostať, lebo tu je krajšie ako vo mestě, kde som žil. Sú tam nědobří ľudia.“

„Naozaj je to tak, ako hovoríš,“ řekla matka, „my len azda už přišiel tvoj čas.“

„Moj čas?“ podivil se syn.

„Eh, ty mudrlant, pozri, něčo ti ukážem.“

Otec přistoupil k řece a prudce zahvízdal. Pronikavý hvizd se nesl přes louku do dálky a kdesi na jejím konci se objevilo veliké stádo koní, kteří se s vlajícími hřívami hnali vpřed a aniž si všímali Cikána sedícího na břehu řeky, vběhli do vody, kde se s rozkoší brodili a žíznivě pili. Jejich vůně mu přivolala vzpomínku na dobu, kdy jejich rodina ještě kočovala. Cikán se do ní na okamžik propadl.

Viděl vůz krytý notně spravovanou plachtou, který cestou mezi poli táhla stará unavená kobyla. On šel s otcem vedle vozu a vzadu za vozem šla maminka se sestrami. Za nimi na kopci byl les a před nimi na konci svažujícího se údolí bílá vesnice s červenými a šedivými střechami. Byli už na cestě kolikátý den.

„Tu zvostaněm a vyprosíme si dačo k jedlu,“ řekl otec a pobídl koně k rychlejší chůzi.

Údolí vonělo zralým obilím, které se zlatě vlnilo ve svěžím větru. Krajinu ozvlášťovaly veliké, rychle se pohybující stíny, které vrhaly mraky plující po obloze. Chlapec si představil vůni čerstvě pečeného chleba a zmocnila se ho tenkrát tak silná žádost po vonícím chlebě, že uchopil otce za ruku a silně mu ji stiskl. Ten na něj s údivem pohlédl a stisk opětoval.

Vzpomínka zvolna odplula a před ním bylo opět stádo nádherných arabů s rozkoší se osvěžujících v řece, na jejímž břehu seděl. Otec ničeho nic zatleskal a táhle zvolal:

„Héééj, hejhejhej, héééj.“

Koně pohodili hlavami, vyběhli z vody a v bujném trysku zmizeli v dálce.

„Tak čo? Ako sa ti páčia?“ zeptal se syna.

„Je to krása, naozaj. Tie všetci patria тебе?“

„Nie, tu je všetko iné. Sú toho, kto sa s nimi chce potěšit,“ odpověděl otec.

„Je medzi nimi aj naša Salome?“

„Hej, ale nespoznal by si ju. Je z něj nádherné zviera.“

„Synček, chod' už,“ řekla najednou matka, která si už chvíli netrpělivě uhlazovala cíp zástěry. „Chod' a vrát' sa, až keď príde tvoj čas. Budem na teba čakať.“

Cikán vstal. Srdce mu přetévalo láskou ke starouškům na druhém břehu, ale podělit se o to nedokázal. Místo toho se zeptal, jestli je tam i jeho žena Zuza, ale odpověď už nedostal.

Najednou byl opět v té zvláštní síni, kam se dostal, když přešel zlatý plot. Stál před trůnem, na němž seděl Pán, nejvyšší a nejspravedlivější soudce a po obou stranách trůnu byli vousatec Petr a andělská tvář jeho obhájce. Z trůnu i z Pána vycházela všeobjímající záře, která tišila Cikánův strach. Trochu stranou stály velké váhy, které měly jednu miskou stříbrnou a druhou černou. Tajemná vůně osvěžovala tento zvláštní prostor a líbezná hudba laskala srdce. Cikán spatřil sám sebe a nebyl už ani mladý, ani hezký, ani výřečný.

„Pánko moj,“ spustil překotně a naléhavě, „boli tam api aj mamička.“

„Vím,“ řekl Pán a jeho trůn se rozzářil laskavostí. Cikána zalila vlna toho nádherného světla a přiměla ho k pokleknutí. V jeho očích se objevila prosba:

„Dobrý Pánko, sú starí....a já jim nepovedal,...ako ich lúbím.“

„Zůstaň klidný, Róme, oni to vědí.“

„Ďakujem, Pán moj, budem sa starať o tvojich hrebcoch.“

„On tady snad chce zůstat,“ rozhořčil se Petr.

„Tak, naozaj tak,“ potvrdil Cikán Petrovy obavy. Pán však na něj přísně pohlédl a zavrtěl hlavou:

„Nejde to, člověče, nejdřív pověz, cos učinil se svým životem, jak jsi rozmnožil hřivnu, kterou jsi dostal do kolébky.“

„Pánko šľachetný,“ poděsil se opravdově Cikán, „v mojej kolíske nebolo nič, celkom nič. Iba ja a možno dajaké plienky, ale celkom isto tam nebola žiadná hřivna.“

„Hřivna života, člověče nešťastná,“ zahřímal Petr. „Pěkně poctivě pověz, cos udělal dobrého i špatného. Nezapomeň hlavně na to špatné, na to se rádo zapomíná. A ne, abys to halil do marných výmluv. Tady je místo pravdy a platí tu jen pravda. Každá lež tu praskne jako mýdlová bublina. Vydej počet ze svých skutků, člověče. Tady na té váze bude všechno zváženo a ty sám poznáš, kde je tvé místo. Ty sám o sobě rozhodneš.“

„Nu tak, neboj se a začni pěkně od začátku,“ vybídl ho vlídně obhájce.

Šátek, který si Cikán přinesl, odplul jako motýl v tichém vánku už před chvílí a tak jej opustilo to jediné, co s sebou měl ze země a čeho se až dosud přidržoval. Byl tu sám uprostřed jasného světla, jen se svými skutky a myšlenkami, které nebyly vždy dobré. Dokonce měl pocit, že ty zlé převažovaly a on nad tím náhle pocítil velikou lítost.

V tom okamžiku dopadl na stříbrnou miskou kamínek jako kapka stříbrné rosy. Cinknutí probudilo Cikána z ustrnutí.

„Čo to bolo?“ zeptal se.

„Projevil jsi lítost a to je vždycky posilující,“ řekl Pán s úsměvem a pokynul Cikánovi, aby se posadil na oblačnou podušku. Ten poslechl a najednou spatřil celý svůj život. Všechny události probíhaly jakoby naráz, ale současně odděleně, byl jejich divákem, ale i účastníkem, cítil bolest, zahanbení, ale i radost a zadostiučinění, cítil bolest těch, kterým ublížil, ale i radost, kterou způsobil. Nic nezůstalo utajeno. Na váhu pršely kamínky černé i ty, co připomínaly kapky rosy. Cikán na to hleděl s obavami.

„Není to nejhorší,“ řekl Pán.

„Ale ani celkom dobré,“ dodal Cikán.

V Pánových očích, které pozorně sledovaly Cikánovu zповěď, se objevilo něco jako pobavení. Zeptal se:

„Tak co s tím uděláme? Chybí ještě jeden větší kámen, aby mohlo být s určitostí rozhodnuto.“

„Pánko moj dobrý, viem robiť, rozumiem akejkol'vek robotě, ale celkom isto bysom sa bezchýbne staral o tvojich koňov. Odpracujem, čo je treba.“

Petr, který už netrpělivě přešlapoval, řekl:

„Zapomínáš, Cikáne, že jsi přešel zlatou mříž.“

„Sem se přichází otevřenou bránou,“ dodal Pán s jemným úsměvem.

„Veď bola zatvorená.“

„Zavřená zůstává pro ty, co neuměli využít darů nebes pro dobro svoje i jiných a také pro ty, kteří nebeských darů zneužili,“ řekl přísně Pán.

„To musím naozaj tam dole?“ zeptal se Cikán nešťastně a prstem ukázal místo, kam se mu očividně nechtělo. Pán se však obrátil na strážce od zlaté brány a řekl:

„Petře, připomeň tomuto člověku, kde jsme přerušili vyprávění o prastarém rodu Rómů.“

„Rád, můj Pane,“ spustil Petr se zřejmým nadšením. „Tak tedy po dlouhé době mičurinských iluzí přišel jednoho podzimního večera nový věk. Přišel na štítech policistů, která sličné demonstrantky tváří v tvář nebezpečí ověnčily květy v naivní důvěře, že proti květinám se nebojuje. V té sametové době zazářili mladí. Jednotně a s nadšením čelili hrubé síle rozžatými svícemi a písněmi svého národa. Svátý Václav, k němuž se tento národ v těžkých chvílích sbíhá, se na svém velkém koni, ve svém kamenném srdci šťastně usmíval.“

Petr se na okamžik zamyslel a poté pokračoval s větším sarkasmem:

„Revoluce vítězně skončila, přinesla svobodu a nabídla lidem šanci. Začal normální život. Láska, nadšení a štěstí ulétly kamsi do vesmíru a vystřídaly je dravost, hamižnost a závist, které se tak rády ohánějí spravedlností. Svou šanci dostali i Cikáni. Začali tím, že přestali být Cikány a stali se Rómy. Opojení nabytou svobodou se rozhodli, že rychle zbohatnou a ve všem dostihnou bílé, které nazývali „gádži“.

„Zosomárili, Pán moj, celkom zosomárili,“ rozhořčil se Cikán.

„Lidské srdce je ošidné, Róme,“ řekl Pán. „Člověk často sám netuší, co ukrývá. Záleží jen na člověku, co potlačí a co uvolní.“

„To je právě ono, můj Pane,“ pokračoval Petr. „Nabytá svoboda uvolnila city směřující vzhůru, ale i vášně a touhy strhávající dolů. Zatímco okouzlené duše se tiše a často neúčelně vznášejí kdesi v éteru, tvrdá realita pudů a hamižnosti je průraznější a dává o sobě vědět. Podnikavci mezi Rómy ze sebe strhli poslední zbytky studu a neštíteli se ničeho. Drobné krádeže se změnily ve velké loupeže. Začali přepadat, znásilňovat, kšeftovat, prodávat své ženy i nedospělé dívky cizincům a neštíteli se ani vraždy. Získali mnoho peněz, ale ty jim nejsou nic platné. Neumějí s nimi zacházet a jen se pro jejich získání dopouštějí dalších zločinů.“

„Svetú pravdu vravíš,“ vzdychla sklíčená Rómová duše, „tak to naozaj je.“

„Ano, všechno je to pravda,“ navázal na Petrovu obžalobu anděl obhájce. „Někteří Rómové se opravdu moc proviňují a tím přivádějí na hlavy nevinných Rómů obrovské zlo. Vzrostla nelibost většiny obyvatel proti všem Rómům a v holých hlavách některých mladíků se zrodila nenávist, která chce vyhnat Rómy ze země. Ale kam mohou jít, Pane? Vždyť už není na světě místo, kde by je přijali. Je to moc zlá doba pro Rómy.“

Cikán, který všechno pozorně poslouchal, padl na kolena, sepjál ruce a začal prosit:

„Pánko moj, dobrý Pánko, tam dole mám veľa příbuzných aj kamarátov, že ich neviem ani zrátať. Sú to všetko dobrí ľudia. Prosím pekne, vezmi ich pod svoju ochranu, lebo nikto iný nám nepomôže.“

„Tento člověk vidí soumrak Rómů,“ řekl vážně anděl.

Pánova vševědoucí tvář se zachmuřila a posléze řekl:

„Vždycky je to tak. Vždycky si chudí myslí, že je spasí bohatství a netuší přitom, jaký je to klam. A pro majetek se dopouštějí mnoha hříchů. Rád bych pomohl tvému rodu Róme, není to však jednoduché. Rómové se musí změnit. Musí zahnat zlo, které je svazuje a dělá z nich nesvobodné lidi. Nesmí podléhat zlobě, lži, chtivosti a lenosti. Zloba se mění v nenávist, chtivost v závist a lež je doprovází. A zahálka? Ta je vždycky matkou všeho zlého. Až se osvobodí od těchto vlastností, nastane úsvit jejich šťastné doby. Rómové potřebují mnoho svobodných srdcí, která se umí upřímně radovat. Ten, kdo umí osvobozovat srdce a probouzet v nich radost, může mnohé změnit.“

Pán se na chvíli zamyslel a jeho světlo vyzařovalo pokoj a naději. Cikán se jím cítil prostoupen. Další Pánova slova však Cikána polekala.

„Ale ty se můžeš vrátit a pomoci jim....Jen na tobě záleží, jak se rozhodneš.“

„Ako bysom mohol?“ bránil se, „ved' už nežijem.“

„Nežiješ tam, kde jsi byl až dosud. To se však může změnit, když budeš chtít.“

Cikánovi proběhlo myslí všechno trápení, které v životě prožil, ožily všechny bolesti, které jej potkaly, ozvala se všechna zklamání. Silně zatoužil po klidu. Přál si, aby byl co nejdál od zmatku a rumrajchu pozemského světa. Současně mu však začaly před očima defilovat tváře všech lidí, které měl kdy rád, ale i tváře těch, kteří budili jeho lítost. Viděl hladové děti, ale i zubožené staré lidi, pronásledované, i nenávistné tváře pronásledovatelů. Pochopil, že se do toho

všeho musí ještě jednou ponořit. I když se mu velmi nechtělo, zvedl hlavu, vážně pohlédl na Pána a řekl jediné slovo:

„Chcem.“

„Budiž, staň se,“ řekl Pán. „Od příštích okamžiků budeš němý.“

Cikána tato věta poděsila. Padl na kolena a spustil:

„Pánko moj, ako si rieknem o jedlo, ako porozprávam o zlatej bráně, ako to všetko urobím?“

„Dostaneš housle a těmi povíš vše, co je třeba říci,“ řekl ještě Pán a zvolna se ztrácel v dálce.

„Čo môžem zmeniť skrípkami?“ zeptal se Cikán sám sebe, ale z dálky uslyšel:

„Ten, kdo umí osvobozovat lidská srdce a probouzet v nich radost, ten může mnohé změnit...“

„Ako, ako?“ dožadoval se rady Cikán, ale Pán už docela zmizel. Viděl ještě tvář anděla obhájce, který mu stačil říci:

„Pamatuji. Utrpení je možné vykoupit zase jen utrpením. Radost přináší radost, láska plodí lásku, zloba způsobuje zlobu a msta přináší opět jen mstu. Co kdo zaseje, to i sklídí. Když si toto budeš pamatovat, jistě najdeš způsob, jak lidem pomoci.“

Když se mocným trhnutím octnul opět ve svém těle, stáli kolem postele, na které ležel, příbuzní a naříkavě jej oplakávali. On zvolna otevřel oči, opatrně se posadil a zděšených příbuzných se zeptal:

„Kde sú tie húsle?“

A to bylo to poslední, co řekl. Od té chvíle už nepromluvil ani slovo. Marně se ho ptali, o jakých houslích to mluvil, marně vyzvídali, co se s ním stalo. On jen tiše jako duch bloudil domem a stále něco hledal nebo seděl na posteli a hleděl do prázdna. Snil o slíbených houslích. Představoval si, jak se zvolna na stříbrném obláčku snášejí k zemi a z něj „naničodníka“ se rázem stává hrdina. Jindy snil o tom, jak z nebe sestupují dva andělé a na sametové podušce nesou křišťálové housle se zlatými strunami a stříbrným smyčcem. On bere vzácný nástroj do ruky, opírá jej o rameno a smyčcem přejíždí struny. Ozvou se božské tóny a před lidmi, kteří stojí shromážděni všude kolem, se odvíjí film jeho neobyčejného dobrodružství.

„Nie,“ vytrhl se rázně z tohoto krásného snu. „Nie! Nik by mi něuверil, že som dačo také prežil. Možno preto som němý, aby sa mi ľudia něsmiali. Vďaka ti, Pán moj.“

Tento návrat k pozemské realitě mu však nevydržel dlouho. Jeho myšlenky se neustále vracely k houslím, o kterých věřil, že mu spadnou z nebe a že budou zázračné. Každý se podřídí jejich tónům a udělá to, co mu přikážou.

Jednou si lidé vypravovali o nějaké potyčce se skínhedy a on se dal unést všeobecným rozhořčením. Představoval si, jak hraje rázný pochod a jeho housle svolávají další a další rómské muže, kteří pochodují ulicemi, jsou silní a hrdí a

všichni holohlavci se před nimi skrývají. Představa takové moci byla opojná. Brzy však poznal, že to není to pravé. Vedle ustrašených skínů se mu zjevila i úzkost v očích obyčejných žen a starost ve tvářích jejich mužů. Položil si otázku, k čemu by to bylo dobré a kam by to vedlo. Co by taková demonstrace síly přinesla? Jen strach a strachu v patách jde nenávidět. Jak se jednou položí na stůl sekýra, vzápětí vedle ní leží puška a v jejích stopách jde jen smrt.

„Ved’ by nás už vuobec nikto nělúbil,“ pomyslel si. „Nie, to nie je to pravé. Keby chcel Boh silu, obdaril by ma bubnom a paličkami.“

Jeho mentalitě vyhovoval úplně jiný sen. Rád by svůj národ přivedl k Bohu, aby se všichni dočkali štěstí, kterého je tady na zemi tak málo. V duchu viděl, jak jde v čele průvodu, který mohutní stále novými Rómy, kteří se přidávají i se ženami a dětmi. Všichni kráčejí za božskou hudbou, kterou vyluzují jeho zázračné housle a on je všechny vede. Ale kam? Do kostela?

„Aký som somár a luhár,“ rozhněval se sám na sebe, „ved’ v kostole som neboli ani já sám.“

Pochopil, že takto to není možné. Nemůže před Boha přivést lidi jako pištec krysy. Nemůže přivést otroky bez vlastní vůle. K Bohu přicházejí svobodní lidé, kteří sami najdou tu správnou cestu životem. Každý si musí sám uvědomit nespravedlnosti, kterých se dopouští na těch druhých. Každý musí před Bohem sklonit svou vlastní hlavu a musí to udělat sám. Úkol, který dostal tam nahoře, bude zřejmě spočívat v něčem jiném. V něčem, čemu sice zatím nerozumí, ale co určitě dříve či později pochopí. Možná proto je němý, aby více viděl, více slyšel a více přemýšlel.

Rozhodl se, že půjde do kostela. Aspoň pozná, co tam říkají o Bohu a o nebi a také poprosí o slíbené housle a pomodlí se za své bratry. Je to už dávno, co se naposled modlil. Od té doby uplynul celý věk, ale zkusí to.

Jak se rozhodl, tak už neváhal a začal se připravovat. Řádně se umyl, oblékl si čistou, kanárkově žlutou košili a na hlavu si posadil slamák. Pohlédl do zrcadla a nebyl spokojen. Spatřil tvář starého unaveného dědky a tento obraz nebyl ničím zajímavý. Obličej byl samá vráska, oči unavené, šedivý plnovous a řídké vlasy, které přikrýval slaměný klobouk. Aby si dodal důstojnosti, připnul si na košili napodobeninu šerifské hvězdy a slamák vytvaroval po americkém stylu. Zrcadlo se na něj potměšile zašklebilo, ale na svém zevnějšku už nic neměnil a vykročil.

Byl teplý podvečer pozdního léta a slunce měkce ozařovalo zlatě zdobené průčelí kostela s mohutnými otevřenými dveřmi. Cikán chvíli váhal, pak smekl, přitiskl klobouk na prsa a vstoupil. Za dveřmi jej ovanul příjemný chládek a zmocnilo se jej tajemno. Jako omámený kráčet prostředkem kostela až ke stupňům oltáře. Tam zbožně poklekl a hluboce sklonil hlavu. Jeho trochu směšná a trochu smutná postava vypadala v tuto chvíli navýsost důstojně. Lidé řídce rozesazení v lavicích sledovali jeho počínání, on je však nevnímal. Po chvíli zvedl hlavu a jeho srdce takto promluví k Bohu:

„Pán moj, vrátil jsi mi život, ktorý som už nemal a chcem splniť, čo odo mňa čakáš. Ale ako, keď som taký naničhodník? Slúbils mi skripki a neďal jsi mi ich.“

Aj keby som ich mal, na čo by mi boli? Do boja sa s nimi ist' nemá a v cerkvu ľudí neprivedú, lebo ľudia sú bezbožný. Oni ťa nepoznajú, Pánko, ako som ťa spoznal ja. Prečo si ma poslal zpeť, keď neviem byť nikomu potrebný?“

Myšlenky doznely a Cikána se zmocnila lítost. Vzbudila se pochybnost, jestli celé to neobyčejné dobrodružství prožil. Možná to byl jen sen, který ho oklamal a on teď dělá věci, kterým druzí nemohou rozumět a patrně se mu i smějí.

„Ale aj tak to bolo pekné,“ řekl si a chystal se vstát.

„Malověrný,“ uslyšel najednou hlas, který přicházel odkudsi z výšky. Cikán pohlédl směrem, odkud slyšel hlas, ale nikoho nespatriil. „Pravím, malověrný, že housle dostaneš ještě dnes a lidem budeš také užitečný, budeš-li chtít. Ale pamatuj: housle budou hrát to, co bude ve tvém srdci. Co budou říkat housle tobě, to uslyší i mnoho jiných lidí, proto dbej, aby tvé srdce bylo vždy čisté.“

Jak hlas řekl, tak se také stalo. Housle k němu přišly samy. Když se vrátil domů, podával mu vnuk staré dřevěné pouzdro, které našel v zapomenuté skříni na půdě. V pouzdře byly housle zabalené v prastarém šátku po babičce. Na tyto housle hrával jeho děd i otec a naučil se na ně hrát i on sám.

„Tak to sú tie zázračné skripki,“ pomyslel si překvapeně, „a já somár som čakal, že budú celkom iné a že mi jich priniesie anjel.“

Vyjmul housle z polorozpadlé látky a oťel z nich čtyřicetiletý prach. Opatrně je prohmatal a prohlédl, jestli je dřevo zdravé a nepotřebuje klížit. Housle byly v pořádku. Napnul tedy povolené struny, zajistil je kolíky a zkusil zabrnkat.

„Ako som len na vás mohol zabudnúť? Veď stě kedysi boli mojou ľúbosťou.“

Dal housle pod bradu a zkusil zahrát. Šlo to moc špatně. Prsty měl docela ztuhlé, nechtěly se ohýbat a nedokázaly najít správný tón. Rozčarovalo ho to, ale nevzdal se. Po mnoho dnů pilně cvičil, až začaly prsty s jistotou a hbitě běhat po strunách a ucho bezpečně rozeznalo správný tón. Tehdy se mu začaly v mysli vynořovat zapomenuté písně i lidé a situace, které k těm dávným melodiím patřily.

Vzpomněl si na otce, jak spolu chytali raky. Bylo to před půl stoletím. V přírodě vrcholilo jaro a jeho rodina se tenkrát setkala s příbuznými nedaleko bystré říčky s průzračnou vodou a tam se utábořili. Dědeček přikázal připravit velký večerní oheň a to znamenalo vždycky hodně práce. Ženy nosily vodu a mísily těsto na chutné placky, děti sbíraly dřevo a chrastí, a muži čistili a kořenili ryby, které dopoledne nachytali. Balili je do vonného listí, které na povrchu oplácali blátem. Takto vytvořili pro každou rybu maličkou pícku, která se ve žhavém popelu rozpálila a svěřenou rybu perfektně upekla. Po vyjmutí z popela se píckou ťuklo o kámen a zevnitř se uvolnil oblak horké vůně, která se šířila do dálky a mámivě lákala každého, kdo jí byl zasažen.

Když se slunce sklonilo za vzdálené kopce, které se rychle zahalily do mlžného oparu a nedaleký les ztmavnul v pevnou neproniknutelnou hradbu, bylo vše připraveno. Chyběli už jen raci, kterých bylo v říčce plno. Tatínek se strýčkem si vzali hořící pochodně a ponořili se do houstnoucí tmy. Jeho vzali s sebou. Šli mlčky a on si uvědomil, jak je ten večer plný zvuků. Rytmické šustění trávy

kolem jejich bosých nohou podmalovávalo pronikavý cvrkot hmyzu i vzdálené kvákání žab. V táboře zařehotal kůň a nad hlavou jim s křikem přeletěli rorýsi. Najednou uslyšel něžnou ukolébavku říčky, do jejíchž chladivých vln vzápětí vstoupili. Raci se slézali za světlem pochodní a muži jich tenkrát nachytali plný koš. Ten večer hrál otec na housle a všichni zpívali a tančili a byli šťastni. Otcovy písně stoupaly jako modlitba vysoko ke hvězdám, aby tam poděkovaly za krásu, hojnost, požehnání.

Vzpomněl si i na jítro, které následovalo po tom pěkném večeru. Ráno ho probudil velkolepý ptačí koncert. Vstal tiše, aby nikoho nevzbudil a vykročil do svěžího jitra. Kukačka mu odpočítávala dlouhý život a on šel k řece, kde se posadil na kámen. Přesně si vzpomínal na krasavce ledňáčka, který se jak šíp vrhal do vody, aby tam zobákem uchopil vyhlédnutou rybu. Tou pak obdaroval svou početnou rodinu a hrdě se usadil na vrbě, odkud střežil svůj lovecký rajon. Stoupající slunce prozářilo jeho třpytivá peříčka a tento malý zázrak, který připomínal kus drahého opálu, připadl najednou chlapci velice křehký a zranitelný. Chlapec vstal, vzal plochý oblázek a zkusil s ním udělat žabky na hladině. Tím vyrušil párek vázek na stéble rákosu. Sameček se proti němu rozletěl a prudkým třepotáním průsvitných modrých křidélek se jej snažil zahnat.

„Aký bol statočný, vobec sa ma nebál,“ pomyslel si teskně starý muž.

Dětství neměl lehké, přesto na tu dobu rád vzpomínal. Byla to především příroda, její krása a melodie, na co rád vzpomínal. S přírodou tenkrát žili, dýchali, snášeli s ní všechno dobré i zlé. Příroda k nim nebyla laskavá. Byla tvrdá, často nesmiřitelná a žádala oběti, ale patřila k nim a oni patřili k ní. Nejednou hledali útočiště před mrazem a vánicí a kdo je nenašel, tomu skončila pouť po této zemi. A když přišla povodeň, rychle prchali na vyvýšená místa. Nic však netrvalo věčně. Ani to zlé, i když se občas zdálo, že to nikdy neskončí. Po každém nečase se vždy ukázalo modré nebe a dobrotivé slunce zahřálo zkřehlé údy. V těžkých chvílích vzpomínali na Boha a prosili ho o záchranu. On jim dal život, On určil, že bude těžký, ale On je pro něj také vybavil. Dal jim sílu a odolnost, aby dokázali unést všechno těžké, ale dal jim také přírodu v celé její hojnosti a kráse.

Po každé zimě přišlo jaro a s jarem přicházela i naděje. Sníh zmizel mnoha drobnými potůčky v řekách, příroda začala zpívat a lidé ji svým radostným zpěvem doprovázeli. Byla to nepopsatelná krása.

Němý Róm se stále více nořil do vzpomínek. Vzpomínky ho rozněžňovaly a vzdalovaly od života. Ze všeho co prožil se k němu vracela láska, krása a jeho touha po Bohu sílila natolik, že přestával vnímat svět, do kterého se vrátil. Jednoho dne si to uvědomil a tehdy si řekl:

„Nie, takto naozaj nie. Nikomu bysom nebola potrebný. Ako naničhodník bysom nešplnil úkol od svojho Pána. Žijem, tak budem žiť.“

Tímto rozhodnutím se jeho život změnil. Začal vnímat svět kolem sebe a najednou uviděl, kolik je mezi lidmi starostí, bolesti, ale také zloby. Bylo příliš mnoho neklidu v lidech, mnoho nervozity. Tehdy se ozvala v jeho žilách krev jeho předků a ta mu řekla:

„Veď je to tak prosté, ľudia počujú len hluk. Ako majú byť šťastný, keď jich nehľadká žiadna hudba, ktorá vie tíšit' dušu, zaháňať demony a prinášať pokoj.“ „Veď je to naozaj prosté,“ odpovedel svým předkům, „právě na to sú najlepšie skrípki.“

Jednou byl svědkem, jak jakýsi mladý Róm chtěl okrást neopatrného opilce, který se chvástal balíčkem bankovek v přeplněném bistro. Chlapcovy oči se lačně přisály k penězům, které se povalovaly na stolku před opilcem. Hoch hledal příležitost, jak peníze sebrat, aby si toho nikdo nevšiml. Némý Róm pozoroval chlapce, vnímal jeho touhu a velice se o něj bál. Bál se, aby se nedopustil něčeho zlého. Bezděčně dal housle pod bradu a začal hrát. Housle naléhaly, prosily a domlouvaly. Krev němeého promluvila ke krvi mladého a chlapec pochopil. Zklamaně pohlédl na bankovky i na houslistu a odešel. Némý si oddechl:

„Chalan jeden, veď by ti to celkom pokazilo život. Všetko zlé sa urobí najprv v prvý raz.“

Jednou uviděl ženu s plnými taškami a dítětem, které zlobilo. Táhlo matku do obchodu, kde si něco vyhlédlo, trucovalo a zdráhalo se jít s matkou. Ta se je snažila uklidnit domlouvami a sliby, nebylo to však nic platné. Nakonec ztratila nervy, začala na dítě křičet a dokonce je i bít. Celá scéna budila pozornost kolemjdoucích. Lidé se ohlíželi a někteří i zastavovali. A tehdy starý Róm zahrál. Čisté tóny prořízly napětí, malý capart se zvědavě zahleděl na houslistu a docela zapomněl zlobit. V jeho očích se objevily veselé jiskřičky a v rozpacích se přitiskl k matce.

Némý Róm začal hlouběji poznávat velikou moc hudby a hrával vždy, když to bylo třeba. Nikdy však své melodie nikomu nevnucoval. Lidé ho však často žádali, aby zahrál a on rád vyhověl. Věděl však, že s hudbou je to jako se slovy. Může být laskavá, ale také zlá, může probouzet vášně nebo je tíšit, pozvedat ducha nebo jej strhávat do temnoty. Mnoho prázdných slov se omrzí a hudba, která zní stále, se omrzí také. Právě je jen to, co vychází ze srdce a člověk přijme jen to, co potřebuje. Důležité je ticho. Takové ticho, které dal tomuto světu Bůh. Lidské melodie mohou to božské ticho okrášlit nebo je zle pošramotit. Toto starý houslista věděl a to také respektoval. Proto vždy v podvečer odcházel k řece, aby se zaposlouchal do ticha, které bylo pro citlivé uši stejně složité jako městský ruch, ale nekonečně jemnější a blahodárnější.

Pro starého Róma bylo toto živé ticho jako voda, kterou pil v dětských časech z pramene vytékajícího ze skály. Z dlaní vytvořil mističku, která přerušila zurčivý pramínek, aby se naplnila a z té misky pak pil. Voda byla chladná, průzračná a lahodná. Znal žízeň a pamatoval si, jak bylo příjemné její hašení touto vpravdě živou vodou. Vzpomínal i na studánky, ze kterých se nejlépe pilo uříznutou slámkou. Přitom viděl ve studánce svou tvář a bavilo ho rozvlnit hladinu a tím i svůj obraz. Prameny a studánky byly pro Rómy vždy svaté. Nikdy je neznečišťovali.

Pro Róma bylo stejně svaté i podvečerní ticho u řeky. Když dostatečně vychutnal jeho blahodárnost, dal pod bradu housle a zahrál. Jeho písně byly

poděkováním za krásu, která na světě ještě přetrvávala. Modlit se neuměl, tak se modlil svými houslemi. Tehdy lidé v okolí otvírali okna, aby si poslechli ten podivuhodný hlas houslí a pro malé děti byly tyto melodie něžnou ukolébavkou. Prostí lidé si oblíbili starého houslistu, který osvobozoval srdce od starostí a rozdával radost a on si uvědomoval štěstí lidí za těmi otevřenými okny.

„Eh, ty somár,“ pokáral se při jednom podvečerním rozjímání, „hladáš dačo veľiké, no nie nič krajšieho nad šťastnú rodinu. Veď ľudia utvárajú tento svet. Iba ľudia.“

Uvědomil si, že štěstí je jako krásný pták, který si staví hnízdo v lidských rodinách, ale zabydlí se jen tam, kam ho pustí. Když jsou lidé šťastní, šíří radost kolem sebe a své štěstí předávají i budoucím pokolením. Bůh dal člověku dvojí požehnání. Rodinu a práci. Obojí přináší člověku radost a je zdrojem štěstí. Každý má na tomto světě nějaký dobrý úkol, jde jen o to, jak jej naplní. Kdyby byl řezbářem, vyřezal by sochu anděla, aby potěšil děti, kdyby měl zahradu, pěstoval by jahody, kdyby měl louku, pásł by se na ní kůň. Má však jen housle, ale jeho skřipky přinášejí radost všem těm lidem, kteří si otvírají okna, když hraje. Jeho housle probouzejí v lidech lásku a štěstí a to není tak málo.

Žádná krása, žádná láska ani žádná melodie nemá však jen obdivovatele, ale i nepřátele, kteří se umí ozvat. Jednou uviděl na odlehlém místě v parku skupinu mužů, kteří bili nějakého rómského chlapce. Dávali mu rány pěstí, kopali do něj a ten chudák už se bránil jen velice chabě. Němý Róm přišel ke skupině, když jeden z mužů začal polévat nebožáka ležícího na zemi. Němý se postavil vedle zbitého a ucítil zápach benzínu. Celé jeho tělo zmrazila hrůza. Jako naprogramovaný automat dal pod bradu housle a začal hrát. Jeho housle lkaly a naříkaly, domlouvaly a prosily o slitování. Nebyla to však jeho zásluha, on byl zcepenělý hrůzou. Násilníci přerušili týrání a zaraženě hleděli na houslistu jako na zjevení.

„Ty vole, co teď?“ zeptal se ten, co poléval nebožáka benzínem.

„Hele, ty černá tlamo,“ oslovil holohlavec houslistu, který přestal hrát, „zmizni a nepokoušej se někde ceknout. Jinak si tě najdu a dopadne to s tebou jako s tímto srabem.“

„Já padám,“ řekl třetí, co stál opodál, „do vraždy se zatáhnout nedám. A navíc je tu ten starej.“

„Drž hubu a ani se nehni,“ pohrozil mu holohlavec, který zřejmě rozkazoval, „a ty pokračuj,“ přikázal tomu, co měl v ruce láhev s benzínem. „Polej je oba.“

Starý Róm začal opět hrát. Jeho housle úpěly, svolávaly nebesa na pomoc, naříkaly, prosily o slitování i o pomoc. Ten s benzínem zaváhal:

„Ani já do toho nejdu. Navíc ten starej hraje. Jestli chceš, udělej si to sám. Já mizím.“

Odhodil láhev a chtěl utéct, ale holohlavec to nedovolil. Chytil ho pod krkem, cloumal s ním a do obličeje mu syčel:

„Jen to zkus, ty hnusnej srabe, a uvidíš, co se stane. Jste jen hnusný krysy a jako s krysama s váma naložím, hnusný zbabělci.“

„Ty jsi ten největší zbabělec,“ ozvalo se za ním. Holohlavec se ohlédl a vedle houslisty, který ještě stále hrál, uviděl stát světlou dívku. Oči jí sršely hněvem v nejhlubším pohrdání.

„No né, to se podívejme, co to za náma přišlo... a jak je to naježený... a plete se to do věcí, po kerejch tomu nic není. Jestlipak to má taky dráčky?“ šklebil se holohlavec pobaveně a s vědomím převahy si přestal všimnout svého druhá a přistoupil k dívce. Chystal se ji obejmout. Zbitý chlapec využil situace a odpotácel se dál. Druzí dva násilníci také zmizeli. Dívce se zúžily oči a téměř šepem pohrozila:

„Sáhni na mne a urazím ti pracku.“

Holohlavý se tvářil pobaveně, ale z různých stran se začali scházet lidé a to ho zneklidnilo. Ustoupit však zatím nechtěl.

„Sáhni na ni,“ ozvalo se za ním hrozivě, „a urazím ti pazouru.“ Násilník se otočil a uviděl chlapa jak horu, který byl připravený zmlátit ho, jen aby lidem, kteří se tam zatím shromáždili, ukázal svou sílu. Holohlavec zhodnotil situaci a rozhodl se pro ústup. Obrátil se k němému a dívce a procedil výhrůžně:

„Najdu si vás...všechny tři.“ Pak zmizel. Dívka se obrátila k Rómovi a požádala:

„Teď nám zahrajte něco veselejšího, ať na to zapomenem.“

Starý Róm zahrál a shromáždění lidé přijali jeho hru s povděkem. Když si sdělili, co se stalo a vyjádřili své rozhořčení, zvolna se rozešli. Zůstal jen silák, který viděl větší část konfliktu, a proto se zeptal:

„Bál ses Cikáne?“

Němý přikývl. Jistěže se bál. Bál se strašně. Nohy mu zdřevněly, vnitřnosti se sevřely, v žilách mu ztuhla krev. Měl pocit, že tam místo něj stojí a hraje někdo jiný. Jeho strach však byl komplikovaný. Bál se o sebe i o toho zbitého kluka, ale také o ty tři násilníky. Bál se, aby nespadli do zločinu. Bylo to nepochopitelné, ale bylo to tak.

„Říkají o tobě, že seš svatej,“ řekl hromotluk, „a někdo jinej zase, že seš blázen. Já spíš myslím, že blázen, když se postavíš takovej zabijákům. Možná svatej blázen. Tak se měj a nebuď blázen.“

„Ani sveteц ani blázon. Len kráčám s Bohom a Boh zvostává so mnou. A já chcem, aby bol aj s celým mojím národom.“

Před dávnými věky dal Bůh Rómům přírodu s celou její krásou a požehnáním a dal jim i svobodné srdce schopné lásky. Navrch přidal píseň, aby jim pomohla překonat útrapy a posílila srdce, které muselo vždy čelit mnohým pokušením. Píseň umí lépe nežli slova vyjádřit radost a potěšit zarmouceného. Píseň překlene propasti, otvírá závory a zažene také hněv. Možná pomohla i v této kritické chvíli nebo aspoň trochu.

„Možno zasiala iskričku,...azda.“

Starý muž dlouho přemýšlel o násilí, se kterým se setkal. Marně hledal vysvětlení. Myšlenky se mu v hlavě rojily jako sršni, až se jeho mozek vyčerpal a zklidnil. Pak ho napadlo, že někteří lidé se potřebují setkat se zlem, dotknout se

ho, aby si uvědomili, že jejich životní cesta nemá žádný cíl a že může skončit v pekle. Vzpomněl si, že v očích jednoho toho útočníka zahlédl zahanbení a možná i omluvu. Možná to byla právě ta jiskřička, která se časem může změnit v dobrý plamínek. Bůh po něm nechce žádné velké nebo slavné činy. Vybral si jej naničodníka, aby potěšil lidská srdce a probouzel v nich svými houslemi lásku. Aby vrátil Rómům jejich písně a připomněl jim dědictví, které získali po předcích a o němž nevědí, jak je cenné.

Kdo ví, jak by to bylo dopadlo, kdyby si byl místo šátku vzal na poslední cestu housle a zahrál na ně před zlatou bránou. Kdo ví?

„Možno druhý raz, možno inokedy,“ pomyslel si němý Róm a zasněně se zahleděl na kosa, který si na pozadí zapadajícího slunce prozpěvoval své večerní árie. Vzpomněl si, jak v jeho dětství nastalo vždy v poledne a v podvečer na malou chvíli naprosté ticho, které jako balzám hojilo zjitřenou mysl. Babička vždycky říkala, že to prochází krajinou Bůh a příroda čerpá lásku, která z něj vychází.

Kos zpíval jako o závod a nemyslel na Boha ani na Cikána, který s rozkoší naslouchal tomuto jiskřivému zpěvu.

„Eh, ty škorec, aj тебе чы́ба рэ́спект прэ́д Бо́гом. Зпíевááš si vo chvílke, ktorá patrí len Bohu. Мо́жно зпíевááš Бо́гу, але нам люд’ом то пріна́ша потэ́шэніе. Мо́жно прáве о то ідэ. Пріна́шаць люд’ом а́ж пріро́дэ радосць. Ты, шко́рец, віе́ш на чо́ je тво́жо hrдіе́lko, no мо́е skрі́пki sú azda rovnako dobré. А́ж ony ве́діа за́hraць Бо́гу а потэ́сіть людí.“

A starý Róm pochopil. **Ten, kdo umí osvobozovat lidská srdce a probouzet v nich radost, ten může mnohé změnit a nezáleží na tom, jestli je to kos nebo starý houslista, či někdo docela jiný.** Po vzoru svých dávných předků dal pod bradu housle a rozezněl smyčcem jejich struny, aby doprovodil toto velkolepé kosí sólo.

Lukrecie

Byl pěkný jarní den. Takový modrý, zelený a žlutý. A protože si lidé vážili každého krásného dne po velmi dlouhé zimě, která jako by ani neměla skončit, bylo venku mnoho lidí. Jaro, které přišlo pozdě, ale bylo krásné, si vychutnávala příroda i lidé. Vyšel snad každý, kdo k tomu měl možnost, a tak lidé postávali na chodnících nebo se procházeli v parku, seděli na lavičkách a hledali teplá a světlá místa v lesích i na loukách. Kdo měl auto nebo motorku, táhlo ho to dál od města, aby užil co nejvíce té teplé jarní pohody. A tak bylo ten den na silnicích více ruchu, ale i nebezpečí, než obvykle.

Na silnici, která se táhla jako přímka k obzoru, budil pozornost malý Fiat. Byl nepřehlédnutelný. Maličký a připomínající žlutý citron se jako svižný brouk proplétal provozem a budil úsměv. Bylo to prostě veselé autíčko. Dívka, která je

řídila, opustila na první křižovatce za městem hlavní silnici a zamířila směrem k městečku vzdálenému asi dvacet kilometrů a skrytému v hlubokém údolí.

Skálu vysoko nad městečkem zdobil neobyčejně elegantní zámek neobvyklého tvaru, který byl i se zbytky prastarých věží viditelný už z daleka. Když přešlo autíčko rovinu, ze které byl hezký výhled na tento stavitelský klenot, byl už cíl nedaleko. Dívka se tím pohledem letmo potěšila. Vždycky ji potěšil. Poté silnice klesala k několika serpentínám, kterými se sjíždělo do městečka.

První zatáčku projel žlutý brouk klidně, beze spěchu a před druhou stejně beze spěchu, snad jen s maličkým zaváháním vybočil ze silnice a sjel na stráň nad řekou. Dívka v autě bezděčně zaregistrovala rozkvetlé koniklece. Stráň nebyla nijak prudká, jen mírně se svažovala, takže auto mělo dost času zastavit, ale nezastavilo. Jelo pořád dál a z místa, kde se stráň změnila v příkrou skálu, se zřítilo. Padalo jako veliká hračka, jako žlutý míč. Najednou narazilo, houpavě nadskočilo a zmáčknuto se položilo s koly trčícími k obloze na pruh mladé trávy mezi skálou a řekou. Řidička byla po prvním nárazu vymrštnuta velikým obloukem ven. Auto vzápětí vzplanulo jako pochodně. Mladá žena ležela kus dál ve voňavé trávě jako loutka zapomenutá na svěžím koberci. Její poloha byla nepřirozená, přesto ležela pokojně a tiše, s modrým nebem nad hlavou a šumící řekou u nohou. Stalo se neštěstí a řeka s údolím to zaznamenaly jen ozvěnou. Jinak se nic nezměnilo. Slunce nepřestalo svítit a země se nezachvěla. Řeka dál šuměla, jak jí stanovil řád a ptáci zpívali o své radosti ze života i z toho krásného dne....

Jen lidé ztrnuli. Stáli na skále němí hrůzou, neschopni cokoli udělat. Toto strašné neštěstí zapadalo do krásy toho dne, jako by tam patřilo, jako kdyby pro ně byla předem stanovena chvíle i místo. A právě ten kontrast mezi přírodou pulzující životem, a smrtí, která přišla tak nečekaně, tak po špičkách a přitom tak samozřejmě, otrásl lidmi, kteří celou událost viděli. Někteří si možná v této souvislosti uvědomili, jak málo člověk znamená.

Dívka s námahou otevřela oči a na okamžik si ještě uvědomila všechnu tu krásu, která už jí přestávala patřit. Její duše se oprošťovala od současnosti, zbavovala se starostí a vracela se do dětství. Od řeky k ní přicházela stařenka. Byla drobounká, čistounká, milá jako ten den.

„Babičko, věděla jsem, že přijdeš, věřila jsem, že mne v tom nenecháš.“

„Co tě to napadlo, Emo? Jak bych za tebe mohla řešit tvé problémy? To přece neumím.“

„Byla jsi se mnou vždycky, když mi bylo zle, ale neboj se, teď už je mi dobře.“

„Proč jsi to udělala, Emo?“

„Ale, babičko, ty mi přece rozumíš. Byl takový krásný den po té dlouhé zimě. Muselo se něco stát.“

„Možná, ale tohle? Tušíš vůbec, co jsi řekla?“

„Přišla na mne slabá chvíle tam nahoře a já jí podlehla. A vidělas? Příroda se po mně ani neohlédla. Jako by se nic nestalo. Žádný soucit, žádná účast.“

„Překvapuješ mne, Emo. Takové kousky se nedělají pro přírodu. Nedělají se vůbec. Ani ze slabé chvíle. Na tu je úplně nejlepší pořádná práce. Mohla jsi zasázet cibulky nebo zasít mrkev, přineslo by ti to radost a neměla bys čas na neužitečné myšlenky. Stejně je to zvláštní. Lidi se mají čím dál líp a přitom si čím dál méně váží života.“

„No tak, babičko, od tebe bych se nenadála peskování. Za života jsi taková nebývala.“

„Možná. Ale toto bych nikdy neudělala. Já jsem měla povinnosti až do stáří a ty se jich chceš takto zbavit?“

„Byla jsem tak ztracená tam nahoře.“

„Jste nerozumná generace. Snadno se ztrácíte v labyrintu života, když nedovolíte Bohu, aby vás vedl. Byl v tom nějaký muž?“

„Ano, byl. Ten vztah neměl řešení a můj život ztratil perspektivu.“

„Zvolila jsi tu nejhorší variantu, jak se dostat z krize. Mělas ji překonat prací a mohla jsi prožít hezký život. Vždyť radosti mládí, čas zralosti i čas moudrosti byly před tebou. Mohla jsi poznat věci, o kterých nemáš zatím tušení. Mohla jsi dozrát, vždyť tvá nejlepší léta tě teprve čekala.... I zralý věk má své šance a svůj půvab.“

„Babičko, život se mi scvrkl na jedinou bolavou chvíli a já jsem nevěděla kudy kam. Ale teď už je mi dobře.“

„To je jen na chvíli.“

„Zlobíš se na mne, babičko?“

„Ne, Emo, nemůžu se zlobit. Jen je mi líto, že sis tolik ublížila.“

„Vždyť už všechno končí, omyly i trápení.“

„Nechápeš to. Nic nekončí, hlavně ne trápení. Ublížila jsi svým rodičům i sobě, a budeš se z toho zodpovídat. Život není jen tvůj, jak si myslíš. Byl ti propůjčen a s ním ti byla nabídnuta i šance udělat mnoho dobrého pro své blízké.“

„Copak jsem neudělala nic dobrého?“

„Možná že ano, ale to dobré jsi znehodnotila tímto hrozným činem. Život je posvátný, a tak jej také musíme brát a podle toho se k němu chovat. Nezapočala jsi jej sama a nemůžeš jej sama ukončit, jak tě napadne. Vrátit jej musíš tomu, kdo ti jej propůjčil. Dobře se vrací život čistě prožitý, naplněný a okrášlený šlechetnými činy.“

„Ty mne tu peskuješ, babičko, a přitom mezi námi není takový rozdíl. Skončila jsi podobně jako já.“

Stařenka se viditelně zarazila.

„Co to povídáš? Teď ti doopravdy nerozumím.“

„Vzpomeň si, jak jsi žila. Celý život jsi myslela jen na druhé. Pro své děti a svá vnoučata jsi dělala všechno, co bylo v tvých možnostech, dokonce ještě víc. Co jsi však udělala pro sebe? Jaké potěšení sis někdy dopřála? Rozsévala jsi kolem sebe jen lásku, ale sklízela jsi také? Pokud si vzpomínám, nenechala sis ani střechu nad hlavou.“

„Nerozumíš tomu, Emo. Radost a potěšení si nosí každý v sobě. Je to vlastnost, ne okolnosti. Schopnost najít ji v jakýchkoliv podmínkách. Vidíme vždycky jen to, co chceme vidět. Mým potěšením byla především má rodina. I láska je vlastnost, kterou máme v sobě.“

„Možná. Já jen vím, že když ses celá rozdala, když z tebe zbyl jen věchýtek, když už jsi nemohla pracovat, když už sis nemohla ani nic odříkat, protože nikdo nepočítal s tím, že bys také mohla něco chtít, odešla jsi do starobince. Tragické je to, že se všem ulevilo.“

„Tak to přece nebylo. Dcera měla velkou rodinu a bylo nás moc na náš malý domek.... Nesud', ať nejsi souzena,“ pokárala babička Emu, ale ona pokračovala ve stejné tónině:

„Neměla jsi jen jednu dceru. Nevadilo ti, že tě nikdo nepřemlouval? Že tě žádné z tvých dětí nepozvalo, abys u něj prožila poslední léta života?“

„Jistěže ano. Jistěže mi to vadilo, ale nesoustředila jsem se na své zklamání a nedovolila mu, aby vyrostlo tak, že by mne zahltilo.“

„Jen jsi volila pro svůj únik ze života elegantnější formu nežli já. Nikomu jsi nechtěla zatížit svědomí. Do poslední vteřiny jsi měla ohledy.“

„Ano. O ty ohledy právě jde. Pochopit situaci toho, s kým se střetává tvůj zájem. Ale nevzpomínej takto. Každý má své trápení. Každý rub má i svůj líc a každý líc má svůj rub. Dneska vím, že kdybych byla přísnější, tak jsem svým dětem více prospěla. To už však napravit nemůžu.“

„Zнала jsi tolik pohádek a jak jsi je uměla vyprávět... Jsi mou skutečnou pohádkovou babičkou. Pověz mi, jak se to dělá, aby byl člověk najednou maličký jako cívka od nití. Chtěla bych teď být tak maličká.“

Stařenka ještě víc zesmutněla a začala vyprávět:

„Vždyť nejsme větší než ta cívka, jen to o sobě nevíme. To jen naše ego chce být jedinečné. Ale kdo chce poznat pravdu, ať si lehne ve vlahém letním večeru do trávy a zadívá se na hvězdy. Pak pozná, že není o nic větší než cvrček, co právě vyhrává sólo ve velkém žabím koncertu, který se ozývá od nedalekého rybníka. Pak pochopí i to, že i každé zrníčko máku je jedinečné. Nejsou dvě stejná zrnka. I kdyby mělo některé z nich toho nejlepššího „manažera“, který by vychválil jeho kvality až do nebe, stejně by nebylo nic víc než pouhé zrnko máku.“

„Babičko, já se bojím, já se moc bojím.“

„To je dobře, to je moc dobře. Pros ze všech svých sil Boha, aby tě nenechal umřít. Aby ti dal ještě šanci napravit svůj neuvážený čin. I já o to budu prosit.“

„Zůstaň se mnou, prosím.“

„Už to nejde, Emo, lidé přicházejí, ale pamatuj, že z boje se neutíká. Každý se musí poprat s tím špatným v sobě, tomu se nedá uniknout. Asi to budeš mít o mnoho těžší, než to bylo do teďka, ale nevzdávej to, jestli dostaneš šanci. Jsi přece moje vnučka a chci být na tebe hrdá. Já budu prosit, abych s tebou mohla být ve tvých nejtěžších chvílích. Tady za hranicí budu tvým advokátem.“

Stařenka Emu pohladila po tváři a pomalu se vzdálila. Byla čím dál menší, čím dál průsvitnější, až zmizela docela. K dívce, této rozbité loutce ležící na měkkém jarním koberci, se přiblížili poděšení lidé. Jeden z nich v pohnutí řekl:

„Taková mladá a tak tragický osud. Vždyť je jako rozbitá panenka.“

Jeden mladý muž jí položil prsty na krční tepnu a řekl:

„Žije, rychle volejte záchranku.“

K životu se probírala jen pomalu na specializovaném lůžku v nemocnici, kde za ni životní funkce vykonávaly přístroje. Tělo se hlásilo k životu, ale duše ukrytá v bezvědomí zápasila se smrtí. Znovu a znovu prožívala celou nehodu, jenže teď ji vnímala úplně jinak a po každé jinak. Konečný dojem však byl vždy stejně krutý.

Opět řídila auto a bylo to velmi skutečné. V kritické zatáčce se něco stalo s řízením a ona přestala auto ovládat. Ze všech sil točila volantem, ale auto si jelo, kam samo chtělo. Poznala, jak se na skále naklonilo, uvědomila si hrůzu pádu a uslyšela i zvuk nárazu. Prožívala strach, který zatemňoval její vědomí. Nepoznala, že to není skutečné, že je to jen klam.

Po krátkém odpočinku byla opět za volantem, ale tentokrát nebyla sama. Na zadním sedadle bylo rozkošné dítě. Jednou ručkou jemně laskalo její vlasy a druhou k sobě tisklo medvídku. Prožívala štěstí, které jako oblak nejvřelejší lásky zaplnilo celý prostor auta. Bylo to úžasné. Zaplavena tím nejvřelejším citem se otočila k dítěti a ztratila kontrolu nad vozem. V osudové zatáčce vyjelo auto ze silnice, ona si toho však nevšimla. Až v ustrašených očích dítěte uviděla, že něco není v pořádku. To začalo naříkat:

„Maminko, maminko, medvídek se moc bojí, maminko, medvídkovi se něco stane.“

„Neboj se, drahoušku, jsi přece se mnou a já tě nedám.“

Vtom si uvědomila celou situaci a ztuhla zděšením. Opět pád a náraz, který se vrátil ozvěnou. Cítila, že sama žije, ale bála se otočit. Polila ji hrůza z ticha za sebou. Neuslyšela ani hlásek, ani dech dítěte. Seděla bez dechu, úplně ztrnulá za volantem. V té chvíli uviděla za předním sklem smrt, která se na ni zašklebila hadíma očima. Srdce dívky zaplavil nekonečný pocit viny a ona se začala propadat.... Celý ten krutý sen skončil prudkým trhnutím.

Nový prožitek ji opět vrátil na místo neštěstí, všechno však vypadalo jinak. Zatáčku přeřezávaly koleje. Tentokrát neseděla u volantu, auto řídil nějaký muž. Byl rozdováděný a chtěl jí ukázat svou převahu. Chtěl se předvést jako brilantní řidič. Fiat se svižně proplétal mezi ostatními auty na silnici a ona občas zahlédla zděšený pohled jiných řidičů. Auto jelo jako v šíleném snu, jakoby se řítilo do pekla. Najednou před sebou uviděla blikající červené světlo a začala křičet:

„Zastav, zastav prosím tě, pro Boha živého, zastav.“

Ale řidič, který najednou vypadal úplně jinak, který se změnil do hrůzné podoby, se jen smál a jeho smích se změnil v úděsný skřek. Najednou spatřila řítící se lokomotivu a uslyšela náraz kovů.

„Tys mne zabil,“ stále opakovala do prázdna, ale svůj hlas neslyšela.

Další příběh jí umožnil vidět vše z vnějšku. Tentokrát nebyla v autě, seděla na travnaté stráni nad řekou a vychutnávala pohodu pěkného jarního dne. Slyšela tiché šumění svěžího vánku, který se proplétal větvemi borovic, i švitoření drobných skotačících ptáků, kteří byli plně zaujati sami sebou a svými hrami, a pozorovala pohyb stříbrných beránek po obloze, které se zrcadlily i v hladině řeky. Obdivovala koniklece, jejichž kalíšky byly sestaveny z milionu drobných briliantů a všimla si i žlutých jestřábníků a bílých chomáčků kavylu, kterým se tady říkalo Ivanův vous. Nastavila svou tvář slunci a nechala se kolébat pohodou jarního dne.

Najednou kolem ní zvolna projíždělo auto. Všimla si, jak kolo auta zlomilo stonek žluté kozí brady, vjelo do keříčku konikleců a nechávalo za sebou stopu polámaných rostlin. Rozhněvalo ji to, pohlédla na řidiče a s hrůzou zjistila, že je to ona sama.

„Stůj,“ začala křičet, „tak přece zastav,“ ale auto jelo dál až k vysoké skále. Ona vstala a utíkala za ním. Viděla, jak padá ze skály a rozbíjí se na dně propasti. Auto vzplálo a ona v tom žáru spatřila na okamžik vlastní tvář. Viděla, jak z něho vypadla a velkým obloukem dopadla do svěží trávy na břehu řeky, kde zůstala ležet jako bezcenná věc. Cítila, jak úděs z tohoto hrozného divadla začíná ovládat její tělo. Nohy jí přimrzly a smrtelný chlad postupoval směrem vzhůru.

„Ne, ne, já nechci,“ křičela v zoufalství. „Už dost, už je dost té hrůzy, toho děsu,“ ale křičela to do prázdna. Nikde nebyl nikdo, kdo by to slyšel.

To však ještě nebyl konec. Nemohla se probrat z tohoto zajetí představ, ještě neměla dost síly, aby se vyprostila ze smrtelného sevření.

Tentokrát byla opět v autě, měla však pocit, že tam není sama, že tam s ní někdo je, nikoho však neviděla. Bylo to nepříjemné a byla velice nejistá. Řídila a přemýšlela o svém životě, přitom cítila, že kdosi sleduje její myšlenky. Bylo jí z toho úzko. Svírala jí jen bolest a zahanbení. Před očima jí vystoupila poslední nešťastná příhoda před několika dny, její prohra a beznaděj, a to vše ji zavalilo jako lavina, strhlo do šíleného kolotoče a ona byla ve středu tohoto dění. Kolotoč se zrychloval, ta zlá síla ji strhávala, zbavovala ji vůle a přivolala marnost, která narostla do obludných rozměrů. Marnost a bolest dosáhly vrcholu a ona se rozhodla všechno ukončit, udělat tečku. V tu chvíli podlehla tomuto pocitu a octla se v prázdnotě, ze které zmizel prostor i čas. Věděla, že je rozhodnuto. V okamžiku, kdy vjela do zatáčky, ji přestaly poslouchat ruce i nohy. Volant sám stočil auto na strán a její ruce se jej jen bezmocně držely. Noha místo aby šlápla na brzdu, přidala plyn. Začala se tomu bránit, nebylo to však nic platné. Její tělo ji neposlouchalo. Zmocnila se jí hrůza a najednou viděla, že se nedrží volantu, ale že má v ruce hada. Uslyšela za sebou úděsný smích a řítila se ze skály. Ten pád byl nekonečný a ona si uvědomila, jak bylo celé její přemýšlení o marnosti falešné. Poznala, že to byl jen zlý klam. Jako v zrcadle spatřila rozšklebenou tvář toho, kdo ovládal její vůli a teď se jí za zády chechtal. Pochopila, že ten nestvůrný obličej bude mít před očima už provždy....

Dole na ni čekala babička.

„Neboj se, už je to za tebou. Byly to jenom sny.“

„Ale jak hrozné sny. Bylo to jako doopravdy.“

„Muselas to všechno znovu prožít, abys pochopila. Každý, kdo se něčeho takového dopustí, to dříve či později prožívá znovu. Tomu se nikdo nevyhne.“

„Ale ten poslední, babičko, ten byl tak odporný. Byla jsem úplně bezmocná.“

„Ukázal ti pravdu.“

„Pravdu?“

„Ano, pravdu,“ řekla babička přísně, „když podlehneš zlu, začne tě zlo ovládat. Rozumní lidé se zlu vyhýbají, nepohrávají si s ním. Nikdy nevíš, co s tebou udělá. Umí být nepředstavitelně silné, když mu dáš příležitost, aby se projevilo. A tys mu ji nabídla.“

„Zlobíš se na mne?“

„Ne. Jak bych se mohla zlobit? Jen je mi líto, že procházíš tak těžkou zkušeností. Zápas o život je zápas s tím zlým v tobě. Zlo je všudypřítomné. Na nás je, abychom mu nedovolili vyrůst. Musíme pracovat na tom, aby v nás zakrnělo a uhaslo.“

„Neopouštěj mne, babičko. S tebou je mi tak dobře.“

„Budu s tebou ve tvých těžkých chvílích. To, co máš před sebou, bude těžší, mnohem těžší než to, co jsi prožila, ale překonat to musíš. Není jiná možnost. Když se nechceš propadnout do hrůzy, kterou jsi prožila, musíš napravit důsledky své špatné volby, i když někdy to bude opravdu těžké. Teď však spi, ať se uzdravíš.“

Závora, která ji dělila od života, začala průsvitnět a Ema se ocitla na hranici mezi spánkem a bděním. Vnímala už dění kolem sebe, ale nemohla se probrat, nemohla otevřít oči.

„Lukrecie,“ uslyšela v polospánku tichý hlas, který jí pohnul srdcem. Zdálo se jí, že sedí na stráni mezi samými fialkami. Cítila jejich vůni a bylo to velmi příjemné. Nevěděla však, jestli je to sen nebo skutečnost. Byla v té chvíli jako na obláčku. Ten hlas znala, rozechvíval ji i rozteskňoval, tápala však marně v paměti, neuměla jej zařadit.

„Lukrecie, moje Lukrecie,“ uslyšela znovu a vtom si vzpomněla. Byl to Jakub. Srdce se jí rozbušilo radostí.... Nikdo jiný jí tak neříkal. Nebylo to její jméno, bylo to vyjádření hodnoty. Tak ji oslovoval, když jí chtěl říci, jak je jedinečná nebo když jí chtěl pozlobit. Teď to však znamenalo veliký smutek. Vnímala to tak, cítila jeho bolest, nemohla však otevřít oči. Poznala, že chvíli postál a pak odešel. Vzdalující se kroky ji roztesknily a s nimi se od ní vzdalovalo i její vědomí... Prostor opět oživily sny, ze kterých jí vyrušily jiné, ráznější kroky. U její postele se zastavil někdo jiný a ona uslyšela rozhovor.

„Máte nějakou vázu na ty růže?“ zeptal se známý hlas. Ema v něm poznala Viktora a pocítila radost.

„Můžete je dát do návštěvní místnosti, tady by neměly být,“ odpověděla sestra.
„Dobře, tak si je vezměte a někam je dejte... Jak to, že tu má fialky, kdo je sem dal?“ chtěl vědět Viktor.
„Nevím, nebyla jsem tu.“
„Co se jí stalo?“
„Autonehoda,“ odpověděla sestra.
„Proboha, co to má s nohama?“ uslyšela Ema Viktorovu zděšenou otázku.
„Vidíte sám. Já vám nemůžu říct nic o jejím zdravotním stavu.“
„Jestli to vidím správně, tak je to průšvih. Kdy se asi vzbudí?“
„Ani to nevím, zkuste to zítra.“
„Stejně by mě zajímalo, kdo sem dal ty fialky.“
Tímto rozhovor skončil a Viktor odešel.

Příští den probudila Emu lékařka, která jí odpojovala hadičky.
„Vítám vás do života,“ řekla jí vesele.
„Co je se mnou?“
„Měla jste ošklivou autonehodu. Je zázrak, že jste to přežila.“
„Zázrak?“
„Ovšem, zázrak, ale my jsme mu pomohli. Pořádně jsme se zapotili,“ řekla doktorka a povzbudivě na ni mrkla. Vzápětí přišly dvě ošetřovatelky a začaly se o ni starat. Připadlo jí, že o ni pečují jako o mimino. Řekla jim to.
„Zatím jste jako mimino, musíte se snažit, abyste všechno překonala,“ řekla tmavovláška a obě odešly.

Eva měla o čem přemýšlet. Nepamatovala si úplně přesně, co se stalo a nepoznávala ani sama sebe. Chtěla otočit hlavu, ale nešlo to. Ruce měla celé zafačované, že sotva pohnula prsty. Zkusila pokrčit nohy, ale to také nebylo možné. Pocítila jen ukrutnou bolest a rychle se propadla do neklidného spánku. Zdálo se jí o jejím těle a v tom snu nacházela jen jeho části, které se snažila poskládat dohromady. Nedařilo se jí to, tato skládanka byla nad její síly. Ať to zkoušela jakkoliv, vždycky něco chybělo.

Za nějaký čas se cítila silnější i méně zafačovaná a chtěla se posadit. Sestra jí zformovala postel tak, aby byla v polosedě a mohla se rozhlédnout po pokoji. Její pohled skončil na posteli v místě, kde bývají nohy. To místo bylo divné, bylo jaksi prázdné. Zkusila pohnout nohama, zkusila je pokrčit a ucítila bolest. Zprvu to nepochopila, ale pak jí to došlo. Nemohla se opřít patami, neměla nohy. Bylo to jako ve zlém snu, toto však nebyl sen, byla to skutečnost. Začala úzkostně křičet. Přiběhla sestra a hned za ní lékařka.

„Co se děje?“ zeptala se doktorka.
„Nohy, co je s mýma nohama?“
Doktorka chvíli váhala, jak odpovědět, pak však řekla:
„Konečně jste se probudila, to je dobře.“
„Co je s mýma nohama?“ opakovala dívka.

„Měla byste se soustředit na to, abyste se rychle zotavila,“ vymluvila se lékařka a chtěla odejít.

„Co je s mýma nohama!“ trvala na svém Ema. Doktorka váhavě řekla:

„Byly roztržštěné, museli jsme amputovat.“

„Jak amputovat?“

„Pod kolenem.“

„Obě?“

Doktorka přikývla.

Emu toto konstatování zlomilo. Cítila, jak se mění její vnímání. Kamsi se propadala a všechno se od ní vzdalovalo. Když se probírala, zeptala se:

„Budu chodit?“

„Snad ano.“

„Snad?“

„Nevíme to s určitostí. Nevíme, co všechno se ve vás porouchalo. Hodně bude záležet na vaší vůli. Na tom, jak se budete snažit.“

Ema zavřela oči a už nechtěla nic vědět. Nohy byly její chloubou, každý muž si jich všimnul. Byla celá pěkná a těšilo ji to. Muži si ji však zpravidla prohlíželi od zdola nahoru a ona to věděla. Měla ráda své tělo a dobře o ně pečovala. Její krása začínala u nohou. Nohy byly pro její vzhled moc důležité a teď o ně přišla. Chtělo se jí plakat, ale nebyla toho schopna.

V tu chvíli si vzpomněla na babičku. Ta by ji jistě pokárala za takové myšlenky. Připomněla by jí, že není vděčná za to, že může žít. Ale jak má být vděčná, když z ní zbyla jen troska? A to ani neví, jestli bude chodit. Pak ji napadlo, že se ještě neviděla v zrcadle a asi se dlouho neuvidí. Na počítání ztrát bude mít jistě času dost.

Jak začala více vnímat život kolem sebe, převezli ji do jiného pokoje a položili na postel u okna. V pokoji nikdo nebyl. Byla ráda, že je sama, potřebovala se se vším vyrovnat. Překročila hranici, za kterou bylo všechno jiné. Setkala se se smrtí a mohla by přísahat, že má lidskou podobu. Ne kostra s kosou zahalená do pláště, ale divoce vyhlížející žena s ohnivými vlasy a hadíma očima. Viděla její rozšklebenou tvář a pochopila, že Ona ví, že ji vidí. Ty ledové oči vládnoucí magickou mocí se staly brýlemi a skrze ně se teď Ema dívala na život.

Uvědomila si, že opustila svět, ve kterém mohla být šťastná a vstoupila do světa totální beznaděje. Pochopila, že se stala břemenem. Závažím bude pro každého, kdo by se odhodlal k životu s ní. Jediná možnost pro budoucnost je zůstat sama, ale dokáže to zvládnout? Má rodiče, kteří prožívají její neštěstí s ní, jenže jak se jim má pověsit na krk? Připadalo jí to nemorální o to víc, že si to vlastně způsobila sama.

Druhý den přišel Jakub a přinesl jí koláč. Už ode dveří se usmíval a vesele brebentil:

„Když jsem tu buchtu uviděl, tak jsem si představil, jak se do ní zakousneš jako tygřice. Neodolal jsem a musel jsem ji koupit.“

Podal koláč Emě a vybídl ji:

„Teď mi předved', jaká jsi šelma.“

„Jestli ve mně bylo kousek šelmy, tak se to někde ztratilo. Šelma zůstala tam dole pod skálou. Tady už je někdo úplně jiný,“ řekla smutně a koláč položila na stolek.

„Ne, Emi, to nejde, nebuď smutná. Když nemůžeš být šelmou, buď holubicí. Ta má hebký půvab, krásu a navíc křídla. Pro holubici jsou křídla důležitá. I půvab, kterým okouzluje svět. Holubici by chtěl každý chránit.“

„Opravdu každý?“

„Ano, každý muž,“ řekl přesvědčivě Jakub a dodal: „Kromě těch, kteří ji raději sestřelí a pak si ji upečou s nádivkou.“

Emu jeho humor pobavil i v této chvíli. Vždycky ji rozesmál.

„Ale teď vážně, moje milá. Rozjedu se do světa a najdu tam toho největšího sochaře. Takového, který vytvoří vílu a vdechne jí tolik života, že mramorová socha mu pak zatančí. Před toho si kleknu a budu ho prosit, aby mne naučil sochat. Až to budu umět, vytvořím z alabastru pár těch nejkrásnějších nohou a poprosím ho, aby jim vdechl život. Pak je přivezu své jediné a nejkrásnější Lukrecii.“

„Já už nejsem Lukrecie,“ povzdechla Ema.

„Jsi a vždycky budeš moje Lukrecie. S Gabrielou se rozejdu.“

Ema se polekala.

„To nesmíš, Jakube. To nemůžeš udělat. Vůbec netušíš, co bys tím způsobil.“

„Rozejdu, už je rozhodnuto.“

„Byla by to největší chyba tvého života, Jakube. Ztratíš svou rodinu a mne tím nezískáš. Přivolal bys jen další neštěstí.“

„Nechápu, co se stalo?“

„Jen to, že už za mnou nesmíš nikdy přijít. Vůbec nikdy, rozumíš? Přivolal bys tím neštěstí. Smrt ještě neodešla. Číhá tu někde blízko. Cítím to.“

„Překvapuješ mne.“

„Věř mi prosím, že vím, proč se nesmíme už nikdy setkat. Už za mnou nechod’.“

„To myslíš vážně?“

„Smrtelně vážně.“

„Na mé city se nezeptáš?“

„Vím, že mne máš rád a já tě mám také ráda. Nepokoušejme osud. Nechme ho, ať sám rozhodne.“

„To je tvé poslední slovo?“

Ema se nadechla a řekla:

„Ano, není jiná možnost a ty to časem pochopíš.“

Jakub zesmutněl.

„Lukrecie, co ti na to mám říct? Děláš ze mne zbabělce a bídáka.“

„Ne, neber to tak. Vím, že bys mne neopustil. Je to oběť. Veliká oběť nás obou. Musí to být, není jiná možnost. Zapamatuj si mne takovou, jakou jsi mne znal.“

Jakub váhal s odpovědí.

„Věř prosím, že vidím o krok dál než ty,“ naléhala Ema.

„Víš snad něco, co nevím já?“

Ema přikývla.

„Asi mi to neřekneš nebo snad ano?“

„Jsem unavená, Jakube. Ráda bych ti napsala ještě dopis. Bylo by to možné?“

„Ano. Dám ti adresu mé maminky. Tam nic nehrozí,“ řekl Jakub a napsal adresu na lístek, který vložil do zásuvky nočního stolku.

„Opravdu za tebou nemám chodit?“

„Jakube, prožila jsem peklo a viděla jsem smrt. Žiji jen díky tomu, že tam nahoře nade mnou někdo držel milosrdně ruku.“

Jakub vzal Eminu ruku do svých dlaní, chvíli ji laskal a pak ji vroucně políbil.

„Chci žít, chci něco napravit, jestli to bude možné.“

„Jsi jako ptáče lapené do sítě.“

„Moc tě prosím, neudělej nic poštilého. Vyvaruj se toho, abys někomu ublížil. Vím, proč ti to říkám.“

Emu už viditelně opouštěly síly. Jakub ji políbil a řekl:

„Sbohem, Lukrecie, netušíš, co pro mne znamenáš... To jméno už nikdy nevyslovím.“

Jakub odešel a Emě zůstaly jen vzpomínky a bolest.

Život v nemocnici měl svůj pevný řád, který nutil i nemocné k určité aktivitě. Časně ráno dávaly ošetřovatelky pacientům teploměry, pak následovala snídaně a úklid pokojů, vizita, vyšetření nemocných, rehabilitace a návštěvy, zkrátka byl to zaběhaný kolotoč, který byl spouštěn teploměry. Rodiče ji navštěvovali pravidelně, ale Viktor už se neukázal. S Emou začala cvičit rehabilitační sestra už od toho dne, co se probírala. Vysvětlila jí, že je potřeba posilovat svaly na nohou, aby jednou mohla zase chodit.

„To myslíte doopravdy?“

„Co jako?“ zeptala se sestra.

„Že budu opět chodit.“

Sestra se na ni káravě podívala.

„Proč byste nechodila?“

„Divná otázka, když nemám nohy,“ řekla smutně Ema.

„Nemáte část nohou a to není důvod, abyste nechodila. Ale musíte chtít, jinak vám nikdo na světě nepomůže. Je to jen na vás. Na vaší vůli.“

Větu „je to na vaší vůli“ teď slýchala často.

„Co je vlastně na mé vůli, když nemám nohy?“ zeptala se jednou rehabilitační sestry. Ta jí po krátkém zamyšlení odpověděla:

„Vlastně všechno. Už teď musíte posilovat celé své tělo, svaly na nohou, ale i sebekázeň, abyste zvládla chůzi, až dostanete protézy. Zpočátku to bude dost bolestivé, ale jde to překonat. Jen se nesmíte ničeho bát a nesmíte nic vzdávat.“

Na tuto sestru a její slova si Ema v budoucnu často vzpomněla.

V nemocnici si Emu dlouho nenechali. Jak se jí zahojily rány, převezli ji do rehabilitačního ústavu, kde se měla naučit žít v nové situaci. Bylo to tam jiné, než v nemocnici. Ráno ji nebudila sestra, ale ptáci, kteří probouzeli den. Nejdříve zapípal slabounce jeden, jen jakoby ze sna, postupně se k němu přidávali další a další a jak sílil zpěv, tak přibývalo i světla. Den nepřicházel nepovšimnut. Bylo to podivuhodné. Slunce bylo ještě daleko za horami, sotva však pošimralo prvním paprskem nejvyšší vrstvy atmosféry a začalo uzounkým pramínkem přilévat do černočerné tmy světlo, ptáci to poznali a hlasitě ohlašovali své probuzení.

Ema se probouzela zároveň s nimi. I když to bylo o mnoho dřív, než se budili lidé, byla vděčná, že mohla sledovat tento každodenní proces vyhánění tmy, vstupování dne do noci. Každý den byl pro přírodu i pro lidi novou nadějí a ona si uvědomovala, že i když to vypadá samozřejmě, tak to tak samozřejmě není. Nocí bloudily chmury, ale den všechno proměňoval. To, co v noci vypadá hroživě, obludně, to den zmenší nebo docela zažene. Čas mezi nocí a dnem byl pro Emu časem přemýšlení, ale i vzpomínek. Do těch pěkných se tulila jako do měkkých podušek, ty si hýčkala a oblažovala jimi svou duši. Ty špatné přicházely samy, aby ji znovu a znovu zraňovaly, ale přicházející den ji vysvobozoval.

Lukrecie.... Už nikdy to neuslyší, toto jméno bude už jen v jejích vzpomínkách. Přesně si vzpomínala na své seznámení s Jakubem.

Když vrcholila zima, dostala nabídku, aby na půl roku zastoupila kastelána na zámku. Dotyčný správce zámku měl jet na studijní cestu do Tibetu. Ema v té době končila poslední ročník historie na filozofické fakultě. Zkoušky měla téměř hotové a diplomovou práci rozpracovanou. Byla to výborná nabídka, která jí umožňovala v klidu utřídit poznámky a dokončit diplomku. Nastoupit měla v pondělí, ale kastelán ji požádal, aby přijela o dva dny dřív, aby jí mohl všechno předat, protože odjížděl už v neděli.

Na zámku měla připravený malý pokoj se starou skříní a postelí a s výhledem do údolí pod zámkem.

„Miniaturizovaná romantika,“ pomyslela si, když spatřila pokojík, ve kterém měla prožít víc jak půl roku. Téměř čtvrtinu pokoje zabíral luxusní ořechový psací stůl.

„To je stůl jako pro předsedu vlády,“ řekla kastelánovi a zkusila si představit člověka, který za ním sedával. Kupodivu to nebyl muž, ale v jejích představách se objevila elegantní žena z devatenáctého století.

I když byl pokojík malý, měl atmosféru, která byla Emě příjemná. Na ten veliký stůl si rozložila své studijní materiály a s potěšením se k němu posadila.

V malé místnůstce spojené dveřmi s pokojem byla sprcha a klozet a tak měla komfort, za který byla vděčná.

Kastelán jí v sobotu předal klíče, seznámil ji s uklízečkou i zabezpečovacím zařízením a poradil jí, aby se ve všem, co nebude vědět, obracela na uklízečku paní Blažíčkovou. Upozornil ji, že od této chvíle za zámek odpovídá ona a odjel.

Ema se zabydlela a neděli věnovala prohlídce zámku i okolní krajiny. Nadšená byla z obojího. Už poloha zámku vybudovaného na vysoké skále nad řekou svědčila o jeho prastarém původu a nezanedbatelném významu pro obranu. Byl to nedostupný a ještě ve třicetileté válce i nedobytný hrad, původně románský, později gotický. Jak procházel dějinami, tak se postupně měnil v pohodlný zámek a když dosáhl vrcholu, ztratil svůj ochranný význam pro celý kraj a stal se elegantní národní památkou. Jeho exteriér byl v současnosti opraven a na interiérech se pracovalo.

Emu okouzila i krajina, v tuto chvíli pocukrovaná čerstvě napadlým sněhem, který už neměl šanci se udržet. Proti proudu řeky byla přehrada, na které v současnosti hlučně praskaly ledy. Řeka se vinula hlubokým údolím mezi skalnatými kopci a s ní protékaly krajem i dějiny. Na jejích březích vznikalo v průběhu tisíciletí městečko, kterému ráz krajiny nedovolil, aby se rozrostlo ve velké město. Nicméně bylo ctihodné svým stářím. Představila si, s jakým úsilím jeho dávní obyvatelé budovali nedobytný hrad, od kterého očekávali ochranu i pro podhradí. Představila si i život hradních a později zámeckých paní a připadlo jí, že se musely cítit dost odtržené v těchto chladných, nedostupných zdech.

V pondělí ráno si jela vyřídit nějaké věci na úřadech a když se vrátila, bylo u zámku zaparkované auto. Zeptala se paní Blažíčkové, která stírala chodbu, čím je to auto.

„Malíře, kerej tu opravuje obrazy na stěnách.“

Ema chtěla odejít, ale uklízečka se nedala.

„Je to místní malíř,“ řekla, „maluje pořád zámek támhle ze zdola. On tam u řeky bydlí, tak sedí na zahradě a maluje. Jeho zámky jsou docela pěkný, ale tomu ostatnímu nerozumím.“

Ema poděkovala a odcházela, ale ještě uslyšela:

„Je ženatej... a má dceru.“

To už stála téměř před malířem.

„Jestli se nemýlím, tak přišla nová zámecká paní,“ řekl a slezl ze štaflí.

„Já jsem Kuba, ale můžete mi říkat Jakube. Jinak jsem místní malíř, co upsal svou duši tomuto zámku.“

„Vím,“ řekla Ema.

„Možná víte i to, že zámky maluju dost slušně, ale to ostatní za moc nestojí.“

„Tak nějak.“

„A taky jsem ženatej,“

„a máte dceru,“ dokončila Ema jeho větu.

„Nenechala jste mě doříct větu.“

„Tak ji řekněte.“

„A mám dceru. Taky mám králíky a psa a vím něco o vás.“

Ema se na něj tázavě podívala.

„Že jste mluvila s paní Blažíčkovou.“

Ema se upřímně zasmála.

„Řekla vám taky, že mě ty moje mazaniny neuživí, tak si přivydělávám jako...“

„Myslíte restaurátor?... Tak to ne. To mi neřekla.“

„Kdo vám to řekl?“

„Vy právě teď.“

Tak se seznámili a bylo to seznámení veselé.

Když přišla Ema příští den ráno do sálu předků, Jakub už tam byl a dokončoval opravu jedné z maleb.

„Můžu se chvíli dívat?“ zeptala se, když pozdravila.

„Ovšem, aspoň tu nebudu tak sám. Občas mne kontroluje paní Blažíčková, ale to je jen kontrola. Od zámecké paní očekávám víc.“

„Co očekáváte?“

„Jestli zchudla, tak aspoň obdiv.“

„To vám můžu slíbit, jestli si jej ovšem zasloužíte.“

Ema ráda pozorovala, jak stará, omšelá malba nabírá opět barvu a pod malířovými rukama se proměňuje ve srozumitelný příběh. Nevnímal ani tolik Jakuba, daleko více si všímala jeho práce. Byla jí příjemná vůně barev i ředidel a obdivovala způsob, jakým Jakub pracoval.

„Nechcete mi dělat asistentku?“ zeptal se jednou nečekaně, když tam jen tak postávala a okouněla.

„Ráda. Co mám dělat?“

„Překvapujete mne. Čekal jsem spíš otázku „Co za to?“.

„Třeba se něčemu přiučím.“

Tak začala jejich souhra. Celé toto dobrodružství kolem barev a štětců byla spíše hra, která s sebou nesla od samého začátku něco nepostižitelně nedovoleného. Ema čistila palety a štětce a udržovala pořádek, což při takovéto barevné práci není jednoduché a měla přitom pocit, že se zúčastňuje tvůrčího procesu. S nikým se necítila tak uvolněně a svobodně, jako s Jakubem. Byl přátelský a veselý, mluvil lehce i o vážných věcech, ale své myšlenky jí nevnucoval, skoro jako kdyby ani žádné neměl. Přesto poznala, že ten člověk na štaflích nebo na lešení ví věci, o kterých ona neměla ani tušení. Když o tom teď zpětně přemýšlela, uvědomila si, že to byl především pocit bezpečí a porozumění, co ji přitahovalo.

Po několika dnech takovéto spolupráce jí řekl:

„Četl jsem příběh o krasojezdkyni.“

„Povězte mi jej.“

„Je jednoduchý. Její umění bylo tak vrcholné, že to vypadalo, jako by byla se svým koněm srostlá.“

„Jak srostlá?“

„Jako by dívka a kůň byli jediná bytost.“

„Hezké a působivé,“ řekla Ema.

„Vy mě nikdy nenecháte domluvit. Říkám vám to proto, že mi připadáte jako pradávna zámecká paní, která se sem znovu a znovu, v každém novém životě vrací.“

„Jak vás mohlo napadnout právě toto?“

„Ze dvou důvodů. Jednak se tu pohybujete, jako by pro vás neměl tento zámek žádné tajemství. Jako kdybyste tu mnohokrát vyrůstala, jako kdybyste s ním byla spojena srdcem. Symbióza zámku a mladé dívky.“

Ema se upřímně zasmála.

„Čemu se smějete?“

„Dívku srostlou s koněm si jakš takš umím představit, ale dívku a zámek?“

„Tak to přece není. Dívka zámek s láskou zušlechťuje, vkládá do něj to dobré ze sebe a zámek jí poskytuje úkryt a ochranu.“

„Opravdu se tu dobře cítím a všechno mi tu přináší radost.“

„Pozor na to, jistě se tu staly i tragédie.“

Ema se usmála jeho způsobu myšlení.

„I mne něco napadlo.“

Jakub přestal malovat.

„Jestli jsem tu bývala zámeckou paní, pak vy jste tu byl šaškem.“

„To jste mi přisoudila pěknou roli.“

„Ano,“ řekla vážně, „moudrý, vzdělaný a bezpochyby citlivý muž, který skrývá svého ducha pod čepicí s rolničkami a odhaluje jej v příbězích, které se nikdy nemohly stát.“

„Jak vás to napadlo?“

„I dnes se tak chováte.“

„Máte pravdu. Když v hlavě nic není, musí se zvonit aspoň rolničkami.“

„Otočil jste to,“ zasmála se, ale on si té poznámky odmítl všimnout.

„Ještě horší to je, když není nic na hlavě, když je ta hlava holá. To se pak musí nosit čepice... třeba s rolničkami.“

„Nebo s anténkou.“

„Nebo s anténkou,“ opakoval laškovně malíř.

„A ten druhý důvod?“ vrátila Ema řeč o několik vět zpět.

„Na ten zámek se dívám už čtyřicet let. Dobrých pětatřicet let toužím po tom, abych vysvobodil princeznu, která je jistě zakletá v zámecké skále nebo v jedné z těch prastarých věží.“

„Chlapecký sen,“ řekla a v duchu si pomyslela, že asi jen umělci neopouštějí své dětské sny.

„Možná jsem se mýlil.“

„V čempak?“

„Princeznu nevysvobodím, protože ona přijela vysvobodit mne.“

„Zajímavé. Z čeho by vás mohla vysvobodit princezna?“

„Z průměrnosti, svázanosti a lhůstivosti.“

Ema zpozorněla. Nepatřila k ženám, které by se daly obalamutit duchaplnými muži a ženatí muži pro ni byli úplné tabu.

„Kolika ženám jste tyto příběhy vyprávěl?“ zeptala se.

„Žádné,“ řekl naprosto bezelstně, „to je přece tajemství.... A navíc jsem mlčenlivý. Vyjadřuju se štětcem. Nemám ve zvyku takhle klábosit.“

Po tomto rozhovoru mezi nimi nastalo určité ochlazení. Omezovali se na věcné poznámky, ale o to víc přemýšleli. Ema si uvědomila, že první, co ji na něm zaujalo, byly oči, které mluvily za něj. Kladla si tehdy otázku, jak si mohl dospělý člověk uchovat oči, ve kterých se zrcadlila duše jako u dítěte. Jeho sen o zakleté princezně mohl být i odpovědí na tuto otázku.

Jednou, když utíkala před deštěm do oválného sálu, vběhla celá promoklá Jakubovi přímo do náruče. Ten neváhal a políbil ji. Oba se zarazili a Jakub řekl:

„Jsi můj nenaplněný osud, Emo.“

„Jsi nešťastný?“

„Ne, to ne. Spíš bych řekl, že nejsem šťastný.“

„V tom je rozdíl?“

„Obrovský.... Pocit neštěstí vyvolává touhu něco změnit,“ vysvětloval jí už opět se štětcem v ruce, „ale nebýt šťastný, to znamená stagnaci bez výhledu. Je to stav odevzdanosti.“

Ema měla o čem přemýšlet. Myšlenky se jí rozlétly do všech stran jako hejno vrabců, do kterého někdo střílí. I když se snažila pracovat na diplomce, po jejím soustředění bylo veta. Nevěděla, jak je to s osudovostí, ale byla si jistá, že Jakub jejím osudem je. Byla připravená naplnit jej, jak to okolnosti dovolí. Od toho dne pro sebe kradli chvíli v jejím pokojíku a byli šťastni.

Jednou ji Jakub pozoroval, jak k němu přichází po nádvoří.

„Lucrezia Borgia,“ řekl zasněně, když k němu přišla. „Kdybych ji měl malovat, chtěl bych tě jako model.“

Později jí to vysvětlil:

„Vítr ti cuchal medové vlasy a necudně si pohrával s tvými šaty a já jsem si představil vznešenou dámu, která by v tu chvíli měla stejné problémy.“

„Proč právě Lucrezii?“

„Na tu se za staletí nezapomnělo.“

„Byla krásná?“

„Byla neobyčejná, tedy i krásná.“

„Tomu moc nerozumím.“

„Neobyčejné ženy jsou vždycky krásné.“

„Opravdu?“ zapochybovala Ema, „nemůžu si zrovna vzpomenout na žádnou slavnou ošklivku, ale já si vzpomenu.“

„I když si vzpomeneš, tak to bude jen potvrzením pravidla. Na ošklivé báby se rychle zapomíná,“ řekl laškovně a hned dodal, „jen krása stojí za to, aby byla opředena kouzlem a legendami. Ale teď vážně. Lucrezia milovala a podporovala umění. Možná ji zvěčnil Tizian ve svých kráskách, ale já si ji představuji jinak.“

„Jak jinak?“

„Třeba jako Botticelliho Venuši, která se zrodila z mořské pěny a připlula ke břehu ve veliké mušli. Překrásná žena se soustředěným pohledem. Téměř neviditelně se usmívá.“

Ema po něm hodila zpochybňujícím pohledem a Jakub své zasnění rychle zlehčil:

„Tak dobře. Usmívat se nebude. Co když nemá v pořádku zuby.“

Ještě později, když se rozvinula jejich láska, jí řekl:

„Lucrezia Borgia by vedle tvé krásy neobstála.“

„Ani ta Botticelliho?“

„Ani ta.“

V této době si Ema po prvé uvědomila, že jejich vztah nemá budoucnost. Věděla, že musí skončit, neměla však k tomu sílu. Jejich láska začala jako nevinný flirt, oba však do ní spadli jako do propasti, ze které nemohli ven. Byl to čas plný štěstí a pohody, za obzorem už se však daly vytušit první mráčky.

V tomto období plném štěstí za ní přijel otec. Našel ji, jak pomáhá uklízečce utírat prach. Zámek měl být otevřen pro veřejnost za deset dnů.

„Tati, to je překvapení.“

Když se objali, odvedla ho Ema do kanceláře, kam jim paní Blažíčková přinesla kávu.

„Mám radost, že jsi přijel. Ukážu ti zámek.“

„Děkuju, Eminko, proto jsem nepřijel.“

„Potřebuješ něco?“

„Potřeboval jsem tě vidět. Zdálo se mi o tobě a v tom snu ses mi vzdalovala, ztrácela ses v dálce.“

„Tatínku...“

„Já vím. Sen je sen a patří noci, ale když ty se nám opravdu vzdaluješ a ztrácíš kdesi v dálce.“

„Víš co? Prohlídneme si zámek, třeba to rozptýlí tvé starosti. Vám se přece nemůžu ztratit.“

„Nemáš starosti?“

„Ne, tati, nemám.“

„Málem jsem zapomněl, maminka ti posílá koláč.“

Emu dojala starost rodičů. Vzpomněla si na své různé maléry. Rodiče vždycky stáli za ní. Vždycky byli na blízku, když se jí něco stalo. Věděla, že by pochopili i její lásku k Jakubovi, ale způsobilo by jim to velikou starost a nejspíš i bolest.

S Jakubem bylo všechno hezké, dokud se to nedověděli lidé. Jednou ujel Emě autobus, na který dobíhala a ona udýchaná a rozmrzelá postavila tašku na zem, aby si vydechla. Vtom vedle ní zastavil bourák a magistr z lékárny, který jej řídil, otevřel okénko a vyzval ji:

„Slečno kastelánko, nastupte si, máme stejnou cestu.“

Ema zaváhala. Magistr byl zhýralec pověstný divokými večírky a sednout si k němu do auta znamenalo zadat si.

„No tak, já vás přece nesním,“ lákal ji a pěkně se na ni usmál.

Pověsti vždycky přehánějí a nenastoupit by znamenalo otevřené vyslovení nedůvěry. To Ema nechtěla, vzala tedy za kliku dveří a sedla si vedle řidiče.

„Ještě nás nikdo nepředstavil, tak dovolte, abych to udělal sám. Já jsem Jindra. Příjmením Jindra, jinak jsem Karel. Je mi sympatičtější, když mi lidi říkají Karle.“

„Těší mě, Ema.“

„Tak, jak se vám tu líbí, slečno Emo?“

„Myslíte v autě?“ zažertovala.

„V autě se vám líbí, o tom nepochybuj, myslel jsem v našem městě.“

„Líbí. Krásná krajina a půvabné městečko.“

„Půvabné?“ uchechtl se magistr, „spíše díra plná zlých hadů.“

„Hadů? To snad ne, to bych utekla.“

„Třeba se vám bude více líbit slovo maloměšťáků.“

„Proč zlých?“

„Je to odporná, udrbaná a závistivá chamrad.“

„Třeba jim křivdíte.“

„Nekřivdím. Znáám je jako své pantofle. Žiju tu celej život a vím všechno o jejich špatným trávení, o žaludečních vředech i o hemeroidech. Z čeho myslíte, že to mají? Ze zloby a závisti, kterou v sobě dusej. Však to poznáte taky a nebude to ani tak dlouho trvat. Ale nechme toho, změňme téma.“

Nastalo ticho, které už chtěla Ema protrhnout vyprávěním o zámku, když vtom magistr mlčení přerušil.

„Máte čertovsky hezký nohy,“ řekl a po očku se na ni podíval. Ema cítila, jak rudne a v rozpacích poděkovala. Magistra to viditelně bavilo.

„Hezky se červenáte,“ řekl, „to už jsem dlouho neviděl, ale je to zbytečný. Dneska už neplatí - sedávej, panenka, v koutě, budeš-li hodná, najdou tě.- Ženská, co je k světu, má své přednosti řádně uplatnit.“

„Jsou i jiné přednosti.“

„To bych rád věděl, jaký jiný přednosti kromě hezkejch nohou a pěknýho těla může ženská mít.“

„Třeba vzdělání, mírnou povahu, šikovné ruce, soucit s potřebnými, prostě je toho hodně,“ řekla trochu bojovně Ema.

„Teď jste mě teda pobavila. Mírnost, to jsem u ženský ještě neviděl. To teda ne. Soucit a šikovný ruce předvádí, jen když něco hraje, jen když jí o něco jde. A vzdělání je dobrý na to, aby ukázala svou převahu.“

„Máte o ženách moc špatné mínění a přitom jsem myslela, že vy jste ctitelem žen, že je máte rád, vy Casanovo.“

„Vida, tamtamy dozněly až na zámek. Ne, že bych je neměl rád. Mám je rád, ale asi tak, jako má člověk rád kotě. Bez nich by byl život příšerná nuda. On ani s ženskéjma za moc nestojí.“

„Překvapujete mne. Myslela jsem, že nechybíte nikde, kde je veselo. Aspoň to o vás říkají legendy.“

„Lidi toho napovídají!...Nesmíte to brát moc vážně, jsou to žvanilové.... Ale ani mě neberte moc vážně. Vlastně ani sebe. Člověk by se neměl cítit jako střed světa. Jako osa, kolem které se všechno točí.... To spíš jako vosy. Tý se víc podobáme. Ta když píchne, tak to pořádně zabolí. Nesmí však zapomenout uletět.“

„Skeptik nebo docela pesimista?“

Magistr se překvapeně otočil a oči se mu zúžily.

„Vida, koťátko, co umí seknout. Ale tlapky máte půvabné, to je pravda,“ řekl s pohledem na její ruce.

„Omlouvám se, myslela jsem to jako žert.“

Magistr neodpovídal. Zdálo se, že se soustředil na řízení, po chvíli však řekl uznale:

„Trefu tedy máte, to se musí uznat. Nejspíš jsem oboje. Ale uznejte sama, jak by na vás působilo, kdybych vám tu vyprávěl, jak jsou ženy půvabné, líbezné andělské bytosti, které přetvářejí svět k obrazu Božímu. Vždyť by to od takovýho zhýralce, jako jsem já, znělo falešně. Tak může mluvit farář, kterej tomu věří, ale ne já. Lidi mám rád, ale jen některý a není jich moc. Hlavně nemám rád toho mazala, co je teď na zámku.“

„Co vám provedl?“

„V mládí mi přebral ženskou. Možná jedinou, se kterou bych byl schopen žít. Nikdy jsem mu to nezapomněl.“

„To vidím.“

„Kdyby s ním aspoň byla šťastná.“

„Copak není?“

„Je vidět, že ho ještě neznáte. Je to hroznej vůl.“

Magistr se na chvíli odmlčel, ale v zápětí pokračoval ve svém hodnocení žen.

„A pokud jde o ženský,“ začal, „nedotknutelná je pro mě ta, která ještě s nikým nic neměla. Ta se ještě neprojevila, ta má šanci. Ale uznejte sama. Kolik je jich nad čtrnáct let? A pak ještě ta, co koketuje jenom s tím svým. Těch je ale po čertech málo.“

„Mne už jste si taky zařadil?“ zeptala se Ema trochu pichlavě a trochu s obavami.

„Mezi neprojevené,“ odpověděl magistr po krátkém přemýšlení, „ale máte smysl pro humor a to je dobrý. Mimochodem, nejbližší legrace, která je před náma, bude soutěž o nejhezčí nohy. Bude to v sobotu večer v Janoutově hospodě na pláži a tímto jste oficiálně zvaná.“

Ema na to nic neřekla, tak magistr dodal:

„Máte vážně šanci tu soutěž vyhrát.“

O magistrovi si řekla, že je sice trochu drsňák, ale jinak docela příjemný. Do té hospody však tenkrát nešla ani jako divák. Ne, že by ji to nelákalo, rozhodla se však, že pro toto městečko a pro magistra chce zůstat nezařazená. Přesto se s ním

na té pláži setkala o dva měsíce později a byl to nepříjemný zážitek. Magistr tenkrát odhodil všechnu žoviálnost a ukázal svou bezohlednost a nízkost.

Bylo to v době, kdy už s Jakubem nedokázali utajit svou lásku a Ema si připadala jako pod mikroskopem. Čím dál víc si uvědomovala, jak nešťastná byla její volba srdce.

„Jakube,“ řekla mu jednou, když spolu pozorovali z okna zámku krajinu před sebou, „asi si musíme říct bylo to překrásné, ale bylo toho dost.“

„Taky cítím, že se musí něco stát, ale neumím si představit, že bychom se rozešli. Že už bych tě nevidal nebo když bych tě vídal, tak by ses ke mně chovala jako k cizímu. Ne, to nejde. Určitě ne, dokud jsi tady.“

„Dobře, ale bojím se, že už nás opouští štěstí.“

„Až odejdeš, budeš pro mne v každém atomu vzduchu, který budu dýchat, budu tě slyšet v šumění řeky a váněk mi o tobě bude vyprávět. Já to všechno zaznamenám do svých obrazů. Myslím, že nejlepší umělecké období je teprve přede mnou.“

„Umíš zlehčit všechno, ale je to dobře. Některé věci jsou k neunesení.“

„To jistě, ale teď jsem nic nezlehčoval. Opravdu mi tě bude připomínat všechno, co stojí za to, aby to člověk vnímal. Ale teď ještě nemám sílu k rozloučení.“

Sílu k tomuto kroku neměla ani ona.

Emino svědomí několik dní nato posílil i místní kněz, se kterým se občas setkávala při obědě. Byl to starý bodrý pán s bezelstným pohledem.

„Slečno kastelánko,“ oslovil ji, když ji uviděl v jídelně a přisedl si k jejímu stolu. „I příbytek našeho milého Pána má svou dávnou minulost a je kulturní památkou. Je téměř stejně starý jako zámek. Nechcete se k nám přijít podívat?“

Mezitím, co jí povídal, zářila jeho tvář v širokém úsměvu. Ema neodolala tomu úsměvu a slíbila:

„Přijdu v neděli na mši, pane faráři, ale teď mne prosím omluvte.“

„Dobře, budu se těšit. Třeba si s náma i zazpíváte.“

V neděli šla do kostela tak, jak slíbila. Čtení i evangelium napovídaly, že tato mše bude o rodině. A skutečně. Pan farář, kterého by každý normálně považoval za pytel rozpačité dobroty, se jako švihnutím proutku proměnil v přísného kazatele.

„Kdo krade dětem otce nebo matku, je horší než zloděj,“ zahřímal. „Ukrást peníze nebo cennou věc je špatné, ale ukrást dětem otce nebo matku, je mnohem horší. Neporovnatelně horší.“

Na Emu, která stála vzadu za lavicemi, tato slova dopadla jako rány pěstí. Měla pocit, že stojí uprostřed rozlíceného davu, který ji kamenuje. Zatmělo se jí před očima a klesla na kolena. Jakási žena si všimla, že jí není dobře a odvedla ji do lavice, kde zůstala do konce mše. V hlavě jí šumělo a nevnímala nic z toho, co se v kostele dělo. Vyušil ji až páter, který za ní přišel, když už byla v kostele sama.

„Copak, děvenko, stalo se vám něco?“

„Nechtěla jsem nikomu ublížit.“

„Chcete se vyzpovídat?“

Ema zavrtěla záporně hlavou, kněz ji však chtěl povzbudit, tak řekl:

„Nezoufejte, všichni chybujeme, všichni občas podléháme tomu zlému. Třeba jste si přála něco, co nebylo v souladu s vaším svědomím. Víte, přání jsou někdy ošidná a když není člověk připraven na jejich záludnost, tak podlehne. Znáte pistáciové oříšky? Přání jsou jako sáček těch oříšků. Člověk si vezme jeden s úmyslem vzít si jen jeden, ale jak jej sní, okamžitě zatouží po dalším a dalším a jeho chuť na oříšky nebere konce. Někdy je snadnější potlačit první přání, byť by bylo sebenaléhavější, než splnit to, co z něj vyplyne. Často je moudré nevzít si první oříšek.“

Svým povídáním se snažil odlehčit velikou tíhu, která na Emu doléhala. Nakonec však dodal vážně:

„Nebud'te nešťastná. Myslím, že můžete ještě všechno napravit bez větších škod.“

„Vy o mně něco víte?“

„Ano, něco jsem slyšel a něco jsem vypožoroval. Nejde o zlý úmysl, ale o podlehnutí sobě a pokušení. A vtom je veliký rozdíl. Asi byste měla vědět, že náprava se neobejde bez bolesti, možná i velké bolesti, ale oběť přinesená z lásky dojde odměny.“

„Vzdát se lásky?“ zeptala se Ema spíše sama sebe.

„V tomto případě by to byl projev lásky.“

Páter Antonín měl pravdu. Štěstí nejde ukrást. Není možné ho vybudovat na cizím štěstí, které jsme někomu ukradli a podupali.

„Štěstí je velice vzácná rostlina,“ řekl páter, „vyroste třeba i na tom nejchudším úhoru, ale jen v čisté půdě. Štěstí je spojeno s čistotou myšlenek i činů. V jiném než čistém prostředí hyne.“

Do kostela šla Ema s tísnivými pocity a z kostela odešla odhodlaná všechno změnit. I když se teď spíše vyhýbala lidem, rozhodla se, že si v podvečer, až skončí prohlídky, půjde zaplavat. I když jaro ještě úplně neskončilo, lidé už si chodili zaplavat.

Na pláž přišla v době, kdy odtud většina lidí odcházela k večeri a zůstali tam jen vytrvalci. Ještě pořád bylo teplo, ale s odpoledním vedrem už se to srovnat nedalo. Poslední tři týdny bylo horko, a tak se voda rychle ohřívala. Byla osvěžující, hluboká a čistá, a pohyb v ní byl na Eminu psychiku jako balzám. S rozkoší vychutnávala její chladné proudění kolem svého těla. Měla mokré obličej i vlasy a když vystoupila na břeh, uviděla magistra. Seděl na ručníku vedle její deky a díval se na ni.

„Taky jste neodolal?“ zeptala se ho Ema, když pozdravila.

„Dneska se dá existovat jen ve vodě nebo ve sklepě. Pro změnu jsem zvolil vodu.“

Ema se osušila a lehla si na deku, aby vystavila klesajícímu slunci svá záda.

„Plavala jste dost daleko,“ řekl magistr.

„Plavu ráda.“

„To bylo vidět, plavete i dobře, ale přece jen ve vašem stavu je to neopatrnost.“

„V jakém stavu?“ zpozorněla.

„Jste přece těhotná.“

Ema se posadila a překvapeně hleděla na magistra.

„Jak vás to napadlo?“ zeptala se.

„Dneska v kostele jste se zhroutila a takové věci se mladým ženám nestávají jen tak.“

„Vy jste tam byl?“

„Ne, ale místní tamtamy jsou spolehlivý.“

„Tentokrát jste se na ně spolehnul špatně. Jistě vám vybubnovaly i pachatele.“

„To víte, že jo, ale to nemusely, vím to i bez nich. Je to ten mazal od řeky.....

Mimochodem, teď si to klidně můžeme spolu rozdat. Nic vám nehrozí, když už jste těhotná.“

Ema na něj zírала neschopná slova a magistr pokračoval:

„Co zíráte, jako kdyby vás hypnotizoval had? Mužskej jako mužskej. Mezi mnou a tím nýmandem není takovej rozdíl. A když jo, tak jedině v můj prospěch. Teď se pěkně nenápadně zvedněte a ztraťte se támhle v rákosí. Já si vás tam najdu. Nebo mám za váma raděj přijít na zámek?“

Ema se beze slova oblékla, sbalila své věci a prchala jako uhranutá. Cítila se pošpiněná a vyřazená ze společnosti a nemohla se se svým trápením ani nikomu svěřit, protože Jakub měl být celý týden mimo zámek. Doběhla do svého pokojíku, kde dopadla na postel. Ležela nehybně a neschopná soustředit myšlenky zírала do stropu. Po dlouhé době usnula a zdála se jí spousta zmatených snů, ve kterých byla opravdu zámeckou paní. Procházela řadou krásně zařízených pokojů, ale nic z toho jí nepatřilo. Dveře se před ní otvíraly a ona šla pořád dál, neschopná dojít na konec, kde mělo být něco, co patřilo jen jí. Něco vzácného, nesmírně cenného, ale pro ni nedostupného. V jiném snu stála nad propastí, opírala se o zábradlí a dívala se do vody v hloubce pod sebou. Ta voda ji přitahovala, šeptala jí laskavá slovíčka, slibovala ztišení. Ona se dívala dolů jako očarovaná. Najednou se zábradlí začalo rozpadat a už nebylo nic mezi ní a propastí. Pocítila hrůzu a celá zpocená se probudila. V tu chvíli ještě netušila, že má před sebou nejhorší týden svého života.

V pondělí si odpočinula ve snaze zapomenout na neděli, ale úterý bylo náročné. Začínal čas školních výletů, ve kterém zámek ožíval brebentěním dětí. Dopoledne provázela několik dětských zájezdů, odpoledne byl nějaký reklamní zájezd, důchodci, ještě dvakrát děti a nakonec Rakušané. Na děti se muselo dávat pozor. Ty byly rozpustilé, rády se klouzaly v plstěných pantoflích a musely se hlídat, aby něco nerozbily. Učitelky na to obyčejně samy nestačily. Důchodci byli pozorní a Rakušané zvědaví. Ti kladli mnoho otázek a některé byly pro Eminu němčinu záludné. Když vyprovázela poslední hosty, byla ráda, že má den za sebou. Na lavičce před zámkem seděla jakási žena.

„Čekám tu na vás,“ řekla a vstala.

„Co potřebujete?“ zeptala se Ema.

„Tvou smrt.“

Ema zůstala, jako když ji opaří.

„Jsem Jakubova žena. Jeho právoplatná manželka a máme spolu dítě.“

Emě se začalo nedostávat dechu, ale ona nelítostně pokračovala:

„Žili jsme šťastně až do chvíle, než ses objevila ty, ta nejsprostší coura, jakou svět nosil, ale já tě varuju. Seber si svoje saky, paky a zmizni vocaď, než se Jakub vrátí. Máš na to týden. Jestli se s ním ještě jedinkrát sejdeš, tak se zabiju. A jestli řekneš Jakubovi třeba jen slovo o tomto rozhovoru, tak zabiju tebe i sebe.“

Žena byla úplně zlomená. Sedla si na lavičku a její pohled byl nepřítomný. Ema si v tu chvíli uvědomila celou tíhu toho, co jí žena vyčítala a nebyla schopna vypravit ze sebe třeba jen jediné slovo.

„Proklínám tě, abys měla zničený život, tak jako ho mám zničený já.“

Ema na ni zděšeně zírala.

„Nemáte ho zničený,“ pokusila se o obranu, „všechno se napraví. Uvidíte, že se všechno napraví. Já odejdu. Opravdu odejdu.“

„To, co jsi rozbila, už se nespraví.“

„Nechtěla jsem vám ublížit.“

„Nechtěla? Proklínám tě. Nebo ještě líp. Proklínám tvoje děti, ať poznáš, co je to skutečná bolest.“

„Víte, co jste řekla?“

„Ať jsou z nich zločinci a mrzáci.“

Zatímco Ema stála jako socha, žena vstala, uhodila ji do tváře a řekla jediné slovo:

„Kurvo.“ Pak se otočila a odešla.

Tento zážitek Emu úplně zlomil. Bezmyšlenkovitě pozamykala a zapnula zabezpečovací zařízení. Pak se napůl v mrákotách odpotácela do své komůrky. V životě se necítila tak pokořená a tak bezmocná. V příštích dnech fungovala jako automat. Dělala vše, co bylo třeba udělat, připadalo jí však, že je to bez její účasti. Někdo v ní se staral o zabezpečení zámku, někdo jiný než ona odříkával výpravám naučený text, kdosi se za ni umýval, česal, čistil si zuby. Skutečná Ema cítila jen bolest, hanbu a beznaděj. Něco důležitého se v ní zlomilo.

V pondělí ráno si dala do auta věci a oznámila paní Blažíčkové, že odjíždí k rodičům.

„Dobře, řeknu Kubovi, až přijde, že tu budete zítra.“

Ema byla jako ve snu. Děj probíhal kolem ní, ona byla jeho součástí, nemohla však nic ovlivnit. Otec poznal, že se s ní něco děje, na nic se však neptal a snažil se ji rozptýlit. Navrhnul jí, aby spolu šli na výstavu orchidejí. Byl to dobrý nápad a ona souhlasila.

Na výstavě byly zastoupeny vysokohorské i pralesní orchideje, subtropické i tropické, ty co rostou v indické džungli, ale i květy z amazonských pralesů. Byly tam zastoupeny rody Catleya, Vanilla, Dendrobium, Phalaenopsis, ale i velké fotografie českých vstavačů. Byla to sbírka přírodního bohatství a krásy, která by ji za normálních okolností okouznila. Teď však byla ke všemu kolem sebe hluchá a slepá.

Doma řekl otec matce:

„Tak mám pocit, že se s naší Eminkou něco děje.“

Odpoledne se s rodiči rozloučila, nasedla do svého citrónového Fiata a vracela se zpátky na zámek. Tam však už nedojela. Její cesta skončila pod útesem...

Kolem sanatoria byl rozlehlý park, ve kterém trávila Ema hodně času. Vyjížděla tam na kolečkovém křesle. Ještě víc než její tělo byla rozbitá její duše. Nacházela si proto skrytá místa, kde naslouchala tišivým zvukům přírody, které byly jako hojivé obklady na její polámanou duši. Rozjímání o tom, co prožila, zde bylo méně bolestivé než uvnitř budovy. Zde byla někým jiným. Jinou ženou, která se v jejích představách procházela po pěšinách, u vzdáleného rybníka krmila labutě a snila o něčem hezkém. Tyto sny však byly nekonkrétní jako mlžné obrazy a tak vzdálené realitě, že je snadno zahnal i kos, který zápasil s žížalami o své živobytí nebo se rozplynuly v závanu tichého vánku.

Často se tu potkávala s mladíkem, kterému chyběla jedna noha. Ten se učil chodit o berlích a po Emě rád pokukoval. Jednou jí upadla knížka a on ji podal. Tak se vlastně seznámili. Jmenoval se František a byl docela příjemným společníkem.

„V tomto parku si připadám jako v jiném světě,“ řekl a posadil se na lavičku pod košatým bukem, odkud pozoroval chvění jeho lesklých listů v záplavě slunečního světla.

„I já se tu cítím moc dobře,“ přisvědčila Ema.

„Dokud jsem byl zdravý, nevnímal jsem to.“

„To chápu. Pro mne se všechno změnilo. Příroda nebyla nikdy tak důležitá, jako je teď.“

„Asi si všeho více vážíme, zvláště života.“

„Co se vám stalo?“ chtěla vědět Ema.

„Adrenalinový skok,“ řekl na to František a trpce se usmál.

„Provokoval jste nebezpečí?“

„Provokoval jsem smrt.“

„A vyprovokoval jste ji?“

„Vidíte, kousek si mne vzala.“

„Pokud vím, tak se tyhle věci dělají kvůli poznání.“

František pokrčil rameny a řekl:

„Většinou je to hazard pro posílení ega. Pro poznání to dělá jen málokdo, ale já jsem byl zvědavý.“

„Přineslo vám to něco?“

„Ne,“ zavrtěl hlavou, „jen jsem draze zaplatil za poznání, že jsem lehkomyšlný idiot.“

„Viděl jste smrt?“

„Ne, neviděl jsem nic. A co vy? Vy jste ji viděla?“

„Myslím, že ano.“

„Povídejte, jak vypadala?“

„To nevím. Možná jako ženská s hadíma očima. Byl to jen subjektivní pocit.“

„Vždycky je to jen subjektivní pocit,“ dodal František, „objektivní skutečnost za hranicí našeho vnímání je pro nás nepoznatelná.“

Takto proběhl jejich první rozhovor, při kterém se trochu oťukali. Při dalším už si tykali. Brzy zjistili, že toho, o čem si mohou povídat, je spousta a na setkání se oba těšili. Byli mladí a navzdory tomu, co je potkalo, byli i zvědaví. Ve svých rozhovorech si povídali o všem možném i nemožném. Probírali dobro a zlo, spravedlnost a nespravedlnost a rozhodně se přitom nenudili. Došlo i na život a smrt v nejširším představitelném rozsahu. Probírali různá témata a Ema později litovala, že si nedělala poznámky.

Při jedné schůzce Ema řekla:

„Probrali jsme život blesku i život skal, ale jak je to s životem lidí?“

„Jistě o mnoho komplikovanější.“

„Poznala jsem, že smrtí nic nekončí, i když z těla zůstane jen hromádka chemikálií, které splynou se zemí. Přežívá naše entita, inteligence, mysl, prostě duše. Když opustí definitivně hmotné tělo, které dosloužilo, jistě se někam zařadí.“

„Proč myslíš?“

„Když jsem byla na hranici mezi životem a smrtí, setkala jsem se se svou babičkou. Ale ne jako se vzpomínkou. Jako s konkrétní bytostí, která mi dávala rady, abych přežila.“

„Nemám tu zkušenost, ale dost jsem o tom četl.“

„Kde se tam vzala? Jak věděla, co se se mnou děje? Kde byla před tím?“

„Zeptala ses jí na to?“

„Ne, na to nebyl čas.“

„Nějaký názor sis jistě udělala.“

„Snad jen to, že už více důvěřuji lidem, kteří podali takováto svědectví. O čem jsem dříve vůbec nepřemýšlela, to dnes беру vážně.“

„Myslíš i nebe a peklo?“

„Třeba.“

„Nenapadlo tě, že může být nebe a peklo jen v nás samotných? V našich představách? Že není nic takového mimo člověka?“

Ema se na chvíli zamyslela, ale pak zavrtěla hlavou.

„To by pak mohlo být všechno jen v naší mysli. Celý svět, celý vesmír, i to, že mi chybí nohy. To jsem si pak mohla vysnit i tebe, ale myslím, že to tak není. Existuje svět i hvězdy na obloze a ty jsi reálný člověk, se kterým právě mluvím.“

„A jsme zase u dobra a zla“ řekl František. Protože byl čas jít na oběd, přerušili tuto debatu a šli se najíst.

Odpoledne prošli celou zahradu, František s francouzskými holemi a Ema na vozíčku, a unaveni skončili na lavičce, kterou už jim nikdo neobsazoval. Když se František posadil, vyndal z kapsy karty a zeptal se:

„Zahrajem si něco?“

„Jen něco jednoduchého,“ navrhla Ema. Hráli chvíli, ale brzy je to přestalo bavit, tak toho nechali.

„Asi nejsme soutěživé typy,“ komentovala to Ema.

„Jen si nemysli, že by nás to nechytlo, kdybychom hráli o něco.“

„O co třeba?“

„Hrát se dá o všechno možné.“

Ema si jej zkoumavě prohlédla a řekla:

„Raději to nerozvíjej. Nebo bys byl schopen hrát o cokoli?“

„Ne, to ne,“ zavrtěl František hlavou a schoval karty. „Vraťme se raději k dobru a zlu. To nám asi více sedí.“

Než se rozmysleli, tak trochu sprchlo, ale jejich lavička zůstala suchá. Mrak, který přikrýval slunce, odplul a v osvěžené zahradě se rozezpívali ptáci.

„Myslíš, že si všimli, jak se tím deštěm všechno osvěžilo?“

„To myslíš ptáky?“

Ema přikývla.

„Proč ne? Jsou to taky živé bytosti a mají taky duši.“

„A jsme u tématu. Co se stane s duší člověka, která opustí tělo a podnítl tak jeho rozpad?“

„Byla o tom napsána spousta protichůdných knih.“

„Jaký je tvůj názor?“ naléhala Ema, ale František neodpovídal. Chvíli přemýšlel a pak řekl:

„I když mne moc zajímá, kdo jsme, odkud jsme vyšli a kam směřujeme, i když bych rád pochopil smysl naší existence, bojím se, že tyto rozhovory jsou jen hry se slovy. Základní otázka je, co bylo dřív. Hmota nebo duch?“

„Co tedy bylo dřív?“

„O to se přou největší světoví filozofové.“

„Co si myslíš ty?“

Z logiky věci vyplývá, že duch. Že to všechno bylo vytvořeno inteligencí. Jak? To je otázka. Možná byl dán jen impuls a všechno to, co se tak bezporuchově rozběhlo, se možná vejde do jediného super geniálního matematického vzorce. Lidi by ten vzorec rádi prokoukli, ale není to možné, protože jsme uvnitř. Uvnitř procesu, který podle toho vzorce běží.“

„Vejde se do toho tvého vzorce i dobro a zlo?“

„Jistě. Dokonce si myslím, že obojí má své opodstatnění. Jsou to dvě veliké protichůdné síly, které hýbají vesmírem a možná ovlivňují i člověka. Vstupují do jeho osudu.“

„Teď mne překvapuješ.“

„Člověk se může vyvíjet jen díky rozporům. Kdyby nebyly rozpory, kdyby nic nenutilo člověka, aby se dral dopředu, kdyby bylo všechno dokonalé, tak bychom teď možná spolu seděli tady na tom buku a vybírali si blechy z kožichu.“

„Hájíš tedy zlo?“

„Ne, to ne. Hájím to, že je někdy nezbytné, ale nesmí se stát pánem. Déšť čistí vzduch i všechno na zemi, ale jen do určité míry. Když je z něj příval, tak napáchá škody. Zlo má snahu ovládnout člověka, ale člověk má možnost bránit se vlastní vůlí. Nechtěl bych podlehnout.“

„Mluvíš o zlu jako o bytosti.“

„Ano. Personifikujeme si tyto síly, protože tak se o nich snadněji přemýšlí.“

„Máš pravdu v tom, že všechna slova a všechny obrazy značně kulhají při vyjadřování nevyjádřitelného.“

„Možná má své centrum někde dobro a tam je jistě i moje babička a někde jinde je soustředěno zlo. Už pohled na hvězdnou oblohu vypovídá o oddělených ostrovech v nekonečné prázdnotě. Je možné si představit i oddělené ostrovy života, mezi kterými je nekonečný temný prostor. Zločinci čekají na rozsudek někde na periferii vesmíru. Aspoň tak jsem to pochopila a tak si to myslím.“

František se zamyslel a po chvíli řekl:

„Umíš si představit, jaké by to bylo na recepci, na které by se sešli pánové jako Herodes, Nero, Čingiz-Chán, Attila a z novodobých krutovládů třeba Hitler, Stalin a bezpochyby k nim přibyl i Saddám Husajn? Tam bych nechtěl být ani neviditelným pavoučkem.“

„Dám ti jiný příklad, pro který by se více hodila zahradní slavnost. Představ si společnost, ve které by nechyběli Perikles, Platón, Sokrates, Cicero, Marcus Aurelius a někteří novodobí myslitelé, třeba Pavel VI. proslulý svou jemností nebo Gándí, či čtrnáctý tibetský dalajláma a Jan Pavel II., zkrátka lidé, které obdivuješ a máš rád.“

„A taky tvoje babička?“

„I moje babička.“

„Asi by se obě tyto slavnosti nemohly konat pod jednou střechou, ale hodně daleko od sebe.“

„I to je důvod k tomu, aby neslučitelné bylo odděleno. A dobro a zlo je neslučitelné. K Attilovi se můžeš svými činy propadnout, ale za Marcem Aureliem musíš vystupovat příčku za příčkou. I toto naznačuje nějakou vzdálenost mezi dobrem a zlem.“

„V tom je dobrodružství života,“ zakončil František tuto debatu, která už byla příliš dlouhá, „v možnosti zdolávat sami sebe jako horolezci. A když kus spadneme, tak si chvíli odpočineme a znovu se drápeme vzhůru za tím, co v nás stojí za námahu, i když na to jen ztěží dosáhneme.“

Rozhovory, které vedl František s Emou, byly o všem možném. Někdy se přeli, ale nikdy se nenudili a nikdy se mezi nimi nepropuklo nepřátelství. Někdy si také jen četli každý svoje, ale bylo jim přitom spolu docela dobře.

Když vyrobili Emě protézy a začala si na ně zvykat, choval se téměř jako fotbalový fanda. Každý její krůček oslavoval, jako kdyby to byl gól ve světovém mistrovství.

Tak Emě ubíhal čas a ona se rychle zotavovala na těle i na duši. Jednou, když byla s Františkem zase na zahradě, přijel ji navštívit Viktor, její oficiální známost už několik let.

„Tak co, marode?“ zeptal se a rozpačitě ji políbil.

„Čekala jsem, že za mnou přijdeš do nemocnice.“

„Nebyl jsem tu. Vrátil jsem se před nedávnem z Ameriky. Rodiče mi řekli, co se ti stalo, tak jsem tu.“

Emu pobouřilo, že jí lhal. Čekala, že za ní přijde znovu do nemocnice, ale od doby, kdy jí přinesl růže a myslel si, že je v bezvědomí, se neukázal, nedal o sobě vědět, tak s ním přestala počítat. I když to bylo zklamání, nebylo to bolestivé.... František překvapen touto návštěvou se rozloučil a odešel.

„Nejsem marod,“ namítla Ema trochu podrážděně, „toto je můj trvalý, skutečný, prostě životní stav. Takhle už budu vypadat pořád.“

„Jistě, je to ovšem malér... Chtěl jsem jen vědět, jak se cítíš.“

„Přiměřeně okolnostem, ale nestěžuju si. Život může být i takhle snesitelný.“

„Myslel jsem si, jestli něco nepotřebuješ.“

„Co máš na mysli?“

„Nevím. Prostě něco.“

„Momentálně potřebuju jen lidi, co mě umí ošetřit. Víc nic,“ řekla Ema a v duchu se peskovala za to, že je tak protivná. S Viktorem však jiná neuměla být a skrývat to nechtěla, nebylo by to upřímné.

„Kdo je ten chlápek?“ zeptal se Viktor a kývnul směrem, kterým odešel František.

„Kamarád.“

„Asi si rozumíte,“ řekl Viktor.

„Rozumíme,“ řekla Ema důrazně, „trávíme spolu většinu času.“

„Takže mne opravdu nepotřebuješ?“ zeptal se Viktor s ulehčením.

„A ty mě potřebuješ?“

„Nevím,“ řekl Viktor po krátkém přemýšlení, „nemám v tom jasno.“

„Tak si to vyjasni a až to budeš vědět, tak mi dej vědět,“ ukončila podrážděně rozhovor na toto téma.

Pro Viktora nebyly rozhodující city, ale rozumová úvaha. Rozum ho spolehlivě vedl k úspěšnému zařazení na společenském žebříčku. Do jeho životních plánů patřila i Ema jako hezký vývěsní štít, ale teď už se mu nemohla hodit a ona to věděla. Ani ji to nebolelo, byla jen zvědavá, jak se vykroutí ze svých slibů.

František byl úplně jiný. Měla pocit, že s ním jede ve stejném vlaku, že se třeba někdy v budoucnu najdou, aby navázali na poslední rozhovor tady v sanatoriu, ale Viktor byl na jiné koleji. Jeho vlak směřoval jinam. Viktor byl zapomenutou minulostí a ve své budoucnosti si ho neuměla představit. Toto pochopení posílilo její sebevědomí. Byl to první krůček k nezávislosti a Ema se rozhodla, že mu to poví.

„Viktore,“ oslovila ho, „nejezdi za mnou. Tys mne nikdy neměl doopravdy rád. Ty jsi mě jenom chtěl.“

„Co to povídáš? Copak chtít někoho a mít ho rád není totéž?“

„Není. Ale to ti nemůžu vysvětlit. To musíš poznat sám. Dítě si strašně moc přeje pejska. Myslí si, že s pejskem bude daleko šťastnější. Když ho dostane, když si ho vynutí, tak zjistí, že pejsek neznamena jen radost a legraci, ale že je s ním i řada obtíží a často i nuda. Dítě zůstane bezradné a začne si myslet, že kočička by byla lepší. Pak musí přijít někdo, kdo za ně problém s pejskem vyřeší.“

„Ten problém chceš vyřešit ty?“

„Už jsem jej vyřešila. Ještě dřív, než se mi to stalo.“

„Proto ty fialky... Ty někoho máš.“

„Nemám nikoho a ty na mne zapomeň.“

„Myslíš to vážně? Nezapomínáš, v jakém jsi stavu?“

„Myslím to naprosto vážně a teď prosím odejdi.“

„Jak si přeješ. Myslel jsem si, že mě potřebuješ.“

„Nepotřebuju nikoho, kdo nepotřebuje mne.“

„To jsem ovšem netušil.“

„Tak teď už to víš a můžeš v klidu odejít.“

„Ten mrzák se o tebe těžko postará.“

„Vypadni.“

„Snoubenec nebo docela manžel?“ zeptal se František, když byli opět sami.

„Můj bývalej nastávající.“

„Proč bývalý, opustil tě?“

„Ne... Asi to neumím vyjádřit. Dostali jsme se do situace, kdy si navzájem čteme myšlenky. Aspoň já vidím do jeho mozku a nenacházím tam nic pořádného a to mne rozčiluje. Viktor mě prostě štve.“

„Jsi tedy sama?“

„Ano, jsem.“

„Brzy mne odtud propustí.“

„To tu zůstane sama?“

„Jen na chvíli. Rád bych se o tebe staral jako tvůj manžel...kdybys to chtěla, kdybys o to stála.“

Emu tato nabídka zaskočila. Neuměla si představit soužití s nějakým mužem a nechtěla si to ani představovat. Její chybějící nohy byly překážkou, která jí nedovolovala přemýšlet takto o své budoucnosti. Proto řekla:

„Františku, nejde to. Nezlob se, ale není to možné. Nejsem schopná žít s nikým. Prostě to nejde. Kdyby to bylo možné, byl bys jediný, o koho bych stála, ale opravdu to nejde.“

František ji nepřesvědčoval, jen zesmutněl. Odešel a Ema ho několik dní neviděla. Čekávala ho na zahradě, ale zbytečně. Stýskalo se jí po něm, ale život s nějakým mužem po tom, co jí zbylo z nohou, si představit neuměla.

Přišel se až rozloučit. Měl přes rameno tašku a opíral se o hůl.

„Uvidíme se ještě?“ zeptal se.

„Ráda tě uvidím kdykoliv, napiš mi.... Co budeš dělat?“

„Dostuduju veterinu a dál se uvidí. Třeba se uchytím někde v ekologii.“

„Přeju ti..., přeju ti hodně štěstí.“

S Františkem se objali a políbili.

„Napiš mi,“ poprosila Ema, „třeba se něco změní a my se ještě potkáme.“

František se jen smutně usmál a pak už ho Ema viděla jen odcházet. V bráně se ještě otočil a zamával jí.

„Kapitola František,“ pomyslela si, „krátká, ale pěkná. Škoda, že jsme se nepotkali za jiných okolností.“

Ema věděla, že se jí bude stýskat, ale také věděla, že to bude podobný stesk, jaký člověk pocítí, když odezní jaro i léto a přijde podzim. Františka jí připomene zmoklý pták na telegrafním sloupu i první jinoška, která pocukruje uschlé bodláky. S Františkem jdou stejným směrem, jejich myšlenkové pochody jsou podobné, ale vždycky by byli jen vedle sebe jako dobří přátelé, nikdy spolu. Vždycky by byl mezi nimi stesk, který je možné k něčemu přirovnat, ale není možné jej definovat. Osud jí poslal do cesty dobrého člověka, ale poslal jej v nevhodnou dobu. Když odjel, nedokázala už se Ema v sanatoriu s nikým tak sblížit. Zbyli jí už jen rodiče.

Jezdili za ní pravidelně každou druhou neděli a vozili jí spoustu dárků. Vlastně především jídla, které maminka ve své starostlivosti navařila a napekla.

„Mami, dobře víš, že nesmím ztloustnout,“ hubovala ji vždycky Ema a maminka z toho byla pokaždé smutná. Neznala zatím jiný způsob, jak Emě udělat radost. Jediné, co ji potěšilo, byly knihy, ale mamince se to zdálo málo. Pokaždé propašovala ještě nějaké jídlo.

„Byl u nás Viktor a ptal se na tebe,“ řekla jí, když se setkaly.

„Tady byl taky, ale nechme to být. Nebavme se o něm.“

„Copak, nedomluvili jste se?“

„Nebylo o čem.“

„Jak nebylo o čem? On už tě nechce? Připadalo mi, že o tebe má zájem.“

„Já ho nechci.“

„Ztratila jsi rozum? My tu přece nebudeme s tátou věčně.“

„Mami, vždyť uvažuješ jako Viktor. Přece si ho nevezmu jen proto, abych mu celý život vyjadřovala vděčnost. Myslím, že on to jinak nevidí.“

Otec zpozorněl, neřekl však nic.

„Co chceš dělat? Řekni nám, co chceš dělat, Emo,“ naléhala matka.

„Nevím, mami. Dokončím diplomku, obhájím státnice a dál se uvidí. Můžu si udělat nějaký jazyk a třeba se stanu překladatelkou. To mě uživí,“ rozohnila se a pohlédla na otce, „když mi pomůžete,“ dodala mírněji.

„To víš, že ti pomůžeme,“ přisvědčil otec.

S rodiči se rozloučila vřele a trochu provinile. Matka navzdory své úzkostlivosti její rozhodnutí přijala a otec byl viditelně na svou dceru pyšný, i když to přímo neřekl.

„Za co jsem získala u otce body? Za to, že jsem dala kvinde Viktorovi nebo za to, že chci studovat?“ zeptala se v duchu a hned si odpověděla, „možná za obojí.“

Rodiče odjeli, na Viktora Ema ani nevzpomněla, Jakuba si zakázala a František se neožýval.

„Chybíš mi, Františku, chybíš mi jako dobrý přítel,“ řekla si, vzala knížku a přesunula se do parku.

František jí doopravdy chyběl. Chyběl jí jako společník při četbě knih, které jí přivezl otec. Myšlenky v nich byly nadčasové a spojovaly minulost s přítomností. Tato četba jí připomínala Františka, který to měl všechno určitě v malíčku. Uměla si ho představit před katedrou, kde by přednášel dychtivým posluchačům své poznatky ze samých počátků naší civilizace a mezi tou dávnou dobou a současností nacházel nadčasové spojnice, ale uměla si ho představit i jako zvěrolékaře, který seznamuje s tímto světem telátko, které chvíli předtím přivedl na svět.

Jednou seděla na lavičce pod bukem a větvičkou kreslila do písku pod svýma nohama kluka, tak jak to dělají děti. Ježatý kluk se mračil, načrtla tedy ještě jednoho, co se usmíval.

„Co to znamená?“ ozvalo se za ní.

„Toto je kluk po dvojím výprasku,“ řekla Ema, když se pozdravila s psychologem, který za ní přišel, „a tohle je tentýž kluk, ale cítí se ospravedlněný.“

„Tedy ilustrace příběhu.“

„Tak nějak,“ přisvědčila a vyprávěla psychiatrovi starověký příběh o sumerském klukovi, který svou stížnost na nespravedlivý osud vyryl dřívkem do hliněné tabulky.

„Kluk nejspíš zaspal nebo se cestou do školy loudal, zkrátka přišel pozdě. Nejdřív dostal výprask od školníka, pak i od učitele, který se navíc vyjádřil ve smyslu, že kluk roste pro šibenici.“

„Vida,“ řekl psycholog, „a já jsem si myslel, že se v posledních šesti tisících letech nic nezměnilo. A ono ano.“

„Co se změnilo?“

„Teď už by školák nemohl dostat výprask od školníka. Bylo by to netypické.“

„Příběh má pokračování.“

„Poslouchám.“

„V téže práci kluk popisuje i moudrost svého otce, který pozval učitele na večeři, bohatě ho pohostil a obdaroval vzácným prstenem. Chlapec byl od toho dne považován za premianta s velikou perspektivou svého budoucího rozvoje. Mohl se stát písařem, starověkým inženýrem nebo stavitelem přehrad, ale i právníkem nebo astronomem.“

„Tak jsem se přece jen tak moc nespletl.“

„Tento drobný příběh je nadčasový, i když dnes by se tomu říkalo korupce a hrozil by trest jak učiteli, tak otci.“

„Myslím, že jste právě prakticky předvedla několik věcí.“

Ema na psychologa zvědavě pohlédla.

„Že korupce je stará jako svět, i když ten kluk měl bez pochyby štěstí na tátu, který nebyl úzkoprsý a šlo mu doopravdy o syna. Ten táta tenkrát rozuměl tomu, co my dnes odmítáme chápat.“

„Co nechápeme?“

„Ze spravedlnosti jsme udělali slepou dámu a zbavili jsme ji tím jakékoliv aktivity. Jak může rozhodovat spravedlnost, když nevidí člověka, ale jen momentální čin? Pak se snadno stane, že straní fikanému darebákovi proti slušnému člověku, který se v této oblasti neumí pohybovat.“

„Co je ta třetí věc, kterou tento příběh předvedl?“

„Ukázala jste, jak vznikali vzdělanci a možná i umělci. Potřebovali k tomu jen klacík nebo kamínek. Uhladili si písek před sebou nebo si uplácali tabulku a mohli psát i malovat. Možná také seděli pod košatým stromem na kusu otesaného mramoru, co tam zbyl po nějakém sochaři, kreslili geometrické obrazce, zaznamenávali výpočty a poslouchali kdákání slepic a křik husí.“

„Nebo zpěv ptáků,“ dodala Ema vesele.

„Nebo zpěv ptáků.“

„Co ode mne potřebujete?“ zeptala se.

„Nic, jen jsem si všiml, že jste zabořila nos do knih a jsem jen zvědavý.“

„Na knihu nebo na mne?“

Psycholog otázku nečekal, tak ho na zlomek sekundy zarazila. Byl to však jen mžik a on odpověděl:

„Na knihu i na vás. Kam vy zaznamenáte svou stížnost na nespravedlivý osud?“

Ema se na něj pozorně podívala a řekla:

„Neztěžuji si.“

„To je pravda, jste však smutná a straníte se lidí a to psychologovi neunikne.“

„Jsem znetvořená a to mi předurčuje život. Vždycky už budu sama.“

Psycholog se usmál a řekl:

„Víte toho moc málo o životě. Je mnohem silnější, než si umíte představit. Myslím tím život a asi i vás. Zatím co vy si stýskáte nad tím, že není vaše tělo kompletní a zahazujete svoje šance, život ve vás se brání a chce se prosadit. Život je něco jiného, než jen tělo.“

„To už jsem poznala.“

„Dejte šanci té druhé složce života a ona pak pomůže tělu.“

„Moc tomu nerozumím.“

„Řeknu vám modelovou situaci. Zkuste si představit, že byste byla dokonale krásná, vaše tělo by nemělo jedinou chybičku. Všichni by vás milovali, obdivovali, všichni by vás chtěli mít.“

„Asi by se mi to líbilo.“

„Ještě jsem neskončil. Byla byste i vtipná, třeba byste i krásně tančila, ale byla byste maličká jako panenka na hraní. Všichni ostatní kolem vás by byli tak velcí, jako jsou teď. Myslíte, že byste na tom byla líp, nežli jste teď?“

Emu to přirovnání překvapilo.

„To určitě ne. Byla bych odsouzena k samotě. Možná by to bylo horší, než je to teď.“

„Tak vidíte, jak je všechno relativní. Můžu vám dát ještě jeden příklad?“

Ema přikývla.

„Byla byste dokonale krásná, vaše tělo by nemělo jedinou chybičku. Všichni muži by vás obdivovali, toužili po vás, všichni by vás chtěli mít.“

„To už tu bylo. Jakou chybu to má teď?“

„Žádnou. Snad jen tu, že byste nemohla uniknout před zvědavými pohledy, drzími poznámkami a každý hovor by se stočil na vaši krásu. Brzy byste poznala, že lidi na vás nezajímá nic jiného. Poznala byste, co to znamená být Helenou Trojskou. Jen málokoho by zajímala druhá část vaší osobnosti, vaše duše. Jak byste se cítila?“

„Asi bídě. Zase bych byla sama.“

„Tak vidíte. Nejde tolik o to, jak vypadáme, ale jak umíme sami sebe přijmout a co můžeme nabídnout lidem kolem nás. Dal jsem vám dva příklady, řeknu vám tedy ještě třetí. Na této planetě žije velmi významný vědec, který je téměř stoprocentně ochrnutý. Jen leží, nemůže se hýbat, nemůže dokonce bez speciálního přístroje ani mluvit. Funguje mu jen mozek, ale ten mu funguje dokonale. Vymýšlí fascinující matematické modely z oboru astrofyziky a předělává obecné představy o vesmíru. Co myslíte, jakou stíznost na osud by asi napsal on?“

„To nevím. Nejspíš žádnou.“

„Taky žádnou nepíše, ale přemýšlí, co ještě může nabídnout světu.“

„Znáte jméno toho vědce?“

„Asi ne přesně, nemám moc paměť na jména. Možná Hawking nebo tak nějak. Až o něm uslyšíte, tak mne opravte,“ řekl psycholog a změnil téma.

„Zajímá vás starověk?“

Ema přikývla.

„Asi nejsme o moc lepší, než byli lidé před tisíci lety,“ řekla, „v těch dávných dobách bylo všechno jednodušší. Lidé nekomunikovali, ale mluvili spolu z očí do očí, dané slovo se nestvrzovalo složitými smlouvami a přesto platilo.“

„Zapomínáte, milá slečno, že tenkrát bylo právo praktickou pomůckou pro to, aby civilizace mohla přežít. Proto bylo jednoduché a každý pasáček je znal z paměti. Bylo pevné jako skála a každý je respektoval.“

„Dnes nás houfně přibývající kličky paragrafů omotávají a svazují jako zlověstný pavouk,“ posteskla si Ema.

Psycholog nechtěl, aby rozhovor vyústil negativně, tak řekl:

„Třeba se všechny ty kličky zašmodrchají do jednoho nerozmotatelného klubka a skončí v kolapsu. Prostě je vezme čert a pak nějaká moudrá hlava opráší Desatero a vyhlásí je za zákon.“

Ema se zasmála a psycholog se rozloučil.

Čas v léčebně utíkal Emě rychle. Když necvičila, tak četla, a když nečetla, tak rehabilitovala. Na přemýšlení o vlastních problémech nezbýval čas. Navíc byla s podobně postiženými lidmi, vnímala jejich trápení a to pro ni bylo také velikým poučením. Pochopila, že nárek nad tím, co se stalo, nikam nevede. Smysl mělo přijetí nevyhnutelného a práce na všem, co bylo možné zlepšit. Také pomoc druhým v rámci vlastních možností. Mnohokrát si vzpomněla na babičku, která vše viděla z úplně jiného úhlu. Občas se kárala, jako by ji kárala babička, ale uměla se za ni i pochválit. Tak s ní v duchu rozmlouvala jako se svou nejmoudřejší přítelkyní.

Jednou za ní přišel zase psycholog.

„Jak je to tentokrát?“ zeptala se Ema, „přišel jste za mou knihou nebo za mnou?“

„Tentokrát jsem přišel jen za vámi.“

Ema na něj tázavě pohlédla.

„Říkám si, hezká mladá dívka a je sama i uprostřed společnosti. Proč mám stále tento pocit?“

„Je to tak trošku omyl. Nejsem tak úplně sama.“

„Vždycky vás vidím s knihou nebo bez knihy, jak pozorujete ostatní pacienty, rozčepýřené vrabce v křoví nebo rozkvetlý palouk. Kdo vám dělá společnost?“

Ema se odhodlaně nadechla a řekla:

„Moje babička.“

„Zajímavé, ještě jsem tady tu ctihodnou dámu nezahlédl.“

„Už je několik let mrtvá. Myslíte, že mi přeskočilo?“

„O čem si povídáte se svou babičkou?“

„Třeba si postěžuju, že mne něco nebaví nebo že jsem něco zpackala, ale taky ji zavolám, když se cítím ztracená. Říkám jí i o tom, co se mi povedlo.“

„Konzultujete s ní i své plány do budoucnosti?“

„Samozřejmě. Povídám si s ní o všem.“

„Co na to ona?“

„Bohužel nic. Odpovědi musím najít sama. Jen jaksi dbám na to, aby se to k ní hodilo.“

„A radí vám dobře?“ zeptal se s úsměvem psycholog.

„Určitě ano. Moje babička byla moudrá.“

„Ničeho se nebojte, nepřeskočilo vám. Je to váš způsob, jak se vyrovnat s těžkostmi a je to účinný způsob. Nejste na problémy tak sama. Není to však

samospasitelné. Nahrazuje vám to autoritu, o kterou byste se mohla opřít,“ řekl psycholog a dodal vážně, „ne každý má to štěstí v podobě babičky, která umí poradit, i když už nežije. Neopovrhujte však lidmi, kterým proudí v žilách krev.“

„Neopovrhuju, jen se neumím lidem přiblížit. Vždycky jsem trochu mimo..“

Za několik měsíců prožitých v léčebně se Ema téměř vyrovnala se skutečností, že za ní zůstanou jen spálené mosty a před ní budoucnost zahalená v mlze. Nic z toho, co bylo, nemělo vstoupit do toho, co bude. Ani Viktor, ani Jakub, ani nikdo jiný. Navzdory jejímu rozhodnutí láska k Jakubovi ovinula její srdce jako břečťan a udržela je pohromadě tak, že se úplně nerozpadlo. Nikdo nevěděl, co se stalo tam na skále. Neřekla to ani psychologovi a nevěděla to ani policie. Auto bylo tak rozbité, že nepoznali, co se odehrálo. Nejspíš usoudili, že ji přepadl spánek. Ema to nikomu nevyvracela, ale ani nepotvrzovala. Odmítala o tom mluvit. Vyrovnala se se ztrátami i se vzpomínkami, které už vesměs nebolely.

Zbyla jen jediná, kterou chtěla potlačit, zahnat, zahrabat hluboko pod zem, nebylo to však možné. Vzpomínka se pořád připomínala v nejrůznějších situacích i chvílích. Seděla jí v týle jak šelma připravená skočit a roztrhat ji na kusy. Už uvažovala o tom, že se svěří psychologovi, ale pak se rozhodla, že toto tíživé tajemství nechá neodhaleno. Před očima však měla Jakubovu ženu přikrčenou na větvi mohutného stromu, připravenou skočit.

Z léčebny ji propustili, když se naučila chodit s francouzskými holemi po rovině a zčásti i po schodech. Uvědomovala si, za co všechno je lidem, kteří o ni pečovali, vděčná a loučila se s tímto místem s dojetím. Jen ztěžila potlačila slzy. Všichni jí přáli do života štěstí a psycholog, za kterým zašla, aby mu poděkovala, jí řekl:

„Jste statečné děvče, vy si se životem poradíte. Jen mám neodbytný pocit, že s sebou vláčíte nějaké břemeno, nějaké těžké tajemství. Měla byste to vyslovit, bylo by to pro vás lepší.“

S údivem a v rozpacích se zeptala:

„Copak je na mně něco takového vidět?“

„Ne, nebojte se, nikdo nic neví. To jen můj čenich,“ řekl a významně si poklepal na nos. „Když jsem vás trochu poznal, měl jsem z vás pocit pramene, který byl něčím zkalen.“

„Jak se čistí prameny?“ zeptala se Ema.

Psycholog ukázal na židli, aby se posadila.

„Nejde to mávnutím proutku,“ řekl, když se tak stalo, „není to jednoduché, ale možné to je. Především musíte sama zatoužit po tom, aby vaše myšlenky byly čisté, aby v nich nebylo nic, co by zatěžovalo váš život.“

„A když něco takového je?“

Psychologovy oči se zabodly do Eminých.

„Měla byste se svěřit někomu, kdo má všech pět pohromadě, ale taky dost zkušeností. Taky by měl vědět něco o životě. Měl by to být někdo, komu bez

výhrad věříte. Rozhodně ne kamarádka. To byste to mohla rovnou našeptat nějaké vrbě, která by to rozkecala do celého světa.“

„Pak už zbývá jen moje babička.“

„Jestli myslíte onu ctihodnou dámu na onom světě, tak se obávám, že ta by na to nestačila.“

Eva chtěla něco namítnout, ale psycholog ji předběhl.

„Ne nedostatkem moudrosti nebo nepochopením vašeho problému, ale překážkou v komunikaci. Vy potřebujete slyšet její posouzení problému. Nemůžete se jen domýšlet, co by vám řekla. To nestačí.“

Ema byla překvapená. Myslela si, že psychologové jsou zahlceni vším negativním, co zmučení lidé vysypou na jejich hlavu, ale tento člověk byl ve skutečnosti vstřícný a připravený pomoci.

„Já už vám nepomůžu,“ řekl, „na to už není čas. Musíte si najít někoho jiného, kdo rozumí lidské duši. Jste věřící?“

Ema přikývla.

„Tak to může být i kněz. Ti znají lidskou bolest i lidské prohřešky dopodrobna. Jestli to bude dobrý kněz, takový, co není otrávený z lidí, tak vám poradí.“

„Děkuju,“ řekla Ema, „děkuju za všechno.“

„Nemáte za co, i když bych byl rád, kdyby bylo za co. Jednu radu vám přece jen dám. Zapomeňte na minulost, žijte přítomností a dívejte se do budoucnosti. Pamatujte, že nejdůležitější je přítomnost.“

„Přítomnost?“

„Ano. Ta nám připravuje budoucnost. To jsou dveře do budoucnosti. Ale abych to konkretizoval. Já jsem se před lety rozhodl, že pokud jde o mé osobní věci, nebudu v žádném případě lhát nebo něco zastírat, ať se děje, co se děje.“

„Dodržíte to?“ zeptala se Ema s úsměvem.

„No, skoro, ale ne stoprocentně. Když se mi stane, že udělám krok k tomu, abych se zapletl, tak bych si nejraděj jednu vlepil. Ono to má svou výhodu především v tom, že člověk si dává pozor **na to**, jak žije. Žít tak, aby nemusel lhát. To je taky cesta a dobrá cesta. Mít rád lidi, ctít tajemství druhých a mít co nejmenší vlastních.“

Když jí podal ruku na rozloučenou a popřál jí štěstí, dodal:

„Když budete mít slabou chvilku nebo se budete moc nudit, napište mi. Zajímá mne, jak si povedete v budoucnosti.“

Tak se rozloučila i s psychologem a zalitovala, že k němu byla tak dlouho odmítavá.

Návrat domů Emu překvapil. Těšila se, až bude zase ve svém. Těšila se na vlnitou intimitu zahrady, domu i svého pokoje, ale přivítala ji jakási podivná cizota, i když se rodiče snažili, aby bylo všechno v dokonalém pořádku. Stůl v jídelně byl prostřený a stála na něm i láhev vína. Když se sešli u stolu, matka měla slzy na krajíčku, otec však pozdvihl skleničku a řekl:

„Vítám tě doma, dcerunko a s maminkou si přeji, aby ti tu nic nechybělo, abys tu byla šťastná.“

„Děkuju, děkuju vám oběma. A nebojte se, všechno bude v pořádku.“

Uvědomila si, že nepříjemný nelad má původ především v ní samotné. Tento domov už neměl být jejím domovem. Měla mít svůj vlastní a sem měla jezdit jen na návštěvu. Trochu se bála, jak bude všechno zvládat, své problémy však nechtěla na nikoho přenášet. A když to bude nutné, tak jen v nezbytné míře.

Na nepříjemné pocity z návratu brzy zapomněla, ale stejně se necítila dobře. Byla de facto sama. Nemohla navštěvovat diskotéky, sportoviště, prostě místa, kde se mládež baví, tak trávila hodně času v knihovně a občas se zastavila v kostele. Obojí jí bylo posilou. V knihovně si rozšiřovala vědomosti a v kostele nalézala klid a mír v duši, podobně jako v přírodě. Jednou ji požádal o schůzku Viktor. Nechtěla se s ním sejít, ale moc naléhal, tak navrhla, že se sejdou v parku.

Viktor čekal na domluveném místě a sledoval ji, jak přichází.

„Jak se vede?“ zeptal se, když odložila francouzské hole a posadila se na lavičku vedle něj.

„Děkuju, docela dobře.“

„Koukám, že už ti to docela chodí. Zlepší se to ještě?“

„Snad ano. Aspoň se o to snažím.“

Viktor vyprávěl o svých úspěšných obchodech i velkolepých plánech do budoucna a přitom se snažil obejmout ji. Ona se však odtáhla.

„Ty se mnou nemluvíš?“ zeptal se najednou.

„Zatím jsem neměla příležitost něco říct.“

„Copak z toho nemáš radost?“

„Z čeho?“

„Přece z toho, jak se mi daří a jaké mám plány.“

„Jistěže ano. Mám radost, že se ti daří, jen nevím, jak to souvisí se mnou.“

Viktor se zarazil, ale vzápětí řekl:

„To víš, ty moc možností nemáš. Co si budem nalhávat? Asi budeš muset být doma.“

„Jak to myslíš, doma?“

„Tak, jak jsem to řekl. Kde bys chtěla najít uplatnění, když není práce ani pro zdravé? Bud' ráda, že dostaneš nějaký důchod. Dodneška nevím, co jsi tenkrát dělala. Jak se ti to stalo?“

„Třeba jsem se chtěla zabít.“

„Prosím tě, takový nesmysl. To bys k tomu musela mít důvod.“

„Možná jsem jej měla.“

„Nesmysl. Přestaň si vymýšlet a řekni, co se doopravdy stalo.“

„Ať už se stalo cokoliv, je to pryč. Teď je důležitější přítomnost a budoucnost.“

„Jestli ti jde o to, tak myslím, že se nemáš čeho bát. Rodiče ti jistě nastrádali pěkný balík a možná bych ti nabídl, že se ke mně můžeš vrátit.“

„Nechci se vrátit,“ řekla a zpříma mu pohlédla do očí, „chci se uživit sama a k tobě se vrátit nechci. Nemáš ke mně vůbec žádný závazek.“

„Myslel jsem, že už ti něco došlo a že sis to rozmyslela.“

„Nerozmyslela.“

„To mi jako dáváš kvinde?“

„Jde to říct i líp.“

„To mě podrž. Kdybych to někomu vyprávěl, tak mi neuvěří. Ty mi chceš dát kvinde v takovémto stavu? Vždycky budeš na někom závislá, ale jak chceš. Tvoje přání můžu snadno splnit. Jen jsem myslel, že budeš trochu vděčná za to, že jsem tě neopustil v době, kdy by se na tebe každé jinej vykašlal.“

„Sbohem, Viktor, a ať se ti daří.“

„To myslíš vážně?“

„Ano.“

„Chtěl jsem promluvit s tvým tátou. Ale jak chceš. Tak tedy sbohem.“

Viktor odešel a Emě zbyl nepříjemný pocit. Když řekla rodičům, že se definitivně rozešla s Viktorem, matka lamentovala, ale otec řekl:

„Dobře jsi udělala. Tomu darebákovi šlo vždycky jen o peníze.“

Emě začala další etapa života, teď už opravdu bez Viktora. Krátce po posledním rozhovoru ho potkala v parku s jakousi dívenkou, kterou vášnivě líbal a po očku sledoval, jestli si toho Ema všimla. Ona mu však dala najevo, že ji to vůbec nezajímá. Viktor byl pro ni definitivně uzavřená kapitola. S Františkem si vyměnila přátelský dopis a do léčebny poslala poděkování s pozdravem pro psychologa. Tak skoncovala s minulostí a cítila se volná, svobodná, připravená udělat si pořádek v myšlenkách i v životě, ale byla na to velice sama. Oblíbila si knihovnu, kde trávila mnoho času.

Jednou se jí vedoucí zeptala, jestli tam nechce pracovat. Souhlasila a tak získala zaměstnání. Byl to úspěch a Ema se z toho upřímně radovala. Začala žít s knihami a s celou agendou kolem nich. Dělala všechno, co bylo třeba. Knihy balila, číslovala, řadila, vyhledávala i půjčovala. Oblíbila si tu práci a oblíbila si i lidi, kteří do knihovny přicházeli, ale i staré a nemohoucí čtenáře, za kterými vozili knihy až do domu. Vždycky naložili půl auta knih a objížděli své čtenáře. Babičky chtěly obvykle něco hezkého ke čtení a když knihu vracely, tak chtěly přečtený příběh povyprávět. Bylo to milé, ale někdy i únavné. Muži byli oboroví čtenáři. Zajímala je historie nebo jen dějiny válek, zbraně, ale také cestopisy a ryby nebo vývoj letectví. Často hledali nějakou konkrétní maličkost, na kterou se tak upnuli, že byli ochotni převrátit celou knihovnu. Úplně nejlepší čtenáři byly děti. Těm někdy předčítala a ony ji za to měly rády. Jejich zaujetí ji dojímal.

Do roka dokončila zkoušky i diplomku a získala tak výbornou kvalifikaci pro práci v knihovně. Po oslavě promoce oznámila rodičům, že by si ráda vystudovala ještě medicínu, ale matce se to moc nelíbilo.

„Proč se chceš ještě trápit studiem? Vždyť už máš dobré zaměstnání,“ řekla.

„Ráda bych pomáhala takovým lidem, jako jsem já.“

„Mně se ten nápad líbí a samozřejmě ti pomůžeme, vid', maminko,“ slíbil otec a tím zavázal k souhlasu i matku.

Tak nastal rok jakéhosi mezidobí, rok příprav. Pracovala, střádala peníze a ve volném čase se připravovala k přijímacím zkouškám. Dny měla naplněné prací, kterou dělala v pohodě, ale někdy večer, než usnula, k ní přicházely vzpomínky.

Její láska k Jakubovi přetrvala, ale získala jinou úroveň. Nebyla už v ní bolest. Stala se něčím, do čeho bylo možné se stulit bez pocitu provinění. Vůbec nic o něm nevěděla a po ničem nepátrala, možná i ze strachu, aby se nesetkala s něčím, co by ji ranilo. Po roce, který uplynul jako voda, byla z Emy řádná studentka na fakultě medicíny a všeobecného lékařství v Brně. Opět byla mezi mladými lidmi a bylo jí mezi nimi dobře.

Jednou, když šla s batůžkem na zádech po Husově třídě a rozhlížela se po výkladech, téměř vrazila do psychologa.

„Doktore, pane doktore,“ oslovila ho.

Psycholog se vytrhnul ze zamyšlení a jeho tvář se rozzářila širokým úsměvem. Okamžitě ji poznal.

„Pane doktore, co vy tady?“

„Co já, mne tu můžete potkat dost často, ale kde se tu berete vy, slečno Emo? Kdybych vás tak dobře neznal, asi bych vás nepoznal. Zkrásněla jste.“

„Já tady studuju medicínu.“

„To tedy klobouk dolů. Nechcete si popovídat?“

„Ráda,“ souhlasila, „aspoň mi řeknete, co je v ústavu nového.“

„Je tam nový rentgen,“ řekl psycholog, který s Emou nikdy nemluvil moc vážně, „ale takhle jsem si to nepředstavoval. Člověk se setká s tajemnou kráskou a ona se s ním chce bavit o hloupostech. I když na to nevypadám, jsem taky jen mužskej a potřebuju se blýsknout.“

„Blýsknout čím?“

„Přece váma, vy nechápavá.“

„Pane doktore, teď zasloužíte pokárání.“

„Nechcete mne pokárat někde jinde? Co kdybychom spolu poobědvali?“

„Tak dobře,“ souhlasila a psycholog ji zavedl do nedaleké kavárny.

„Co je nového v léčebně?“ zeptala se, když se posadili.

„Jak jsem řekl, mají nový rentgen a starého psychologa,“ odpověděl. „Rád bych se dověděl něco o vás. Krok máte jako tanečnice a vypadáte dokonale. Jak to děláte?“

„Pracovala jsem, teď studuju a trochu brnkám na klavír.“

„To by bylo dost i na tři takové slečny jako jste vy. Nebo už nejste slečna?“

„Jsem a asi to tak zůstane provždy.“

Psycholog se na ni zkoumavě podíval.

„Něco ještě nepřebolelo?“

Ema jen smutně sklonila hlavu.

„Řekla jste někomu, co vás trápí?“

„Nikdo by to nepochopil,“ řekla a zavrtěla hlavou.

„Ani já bych vám nemohl být užitečný?“

„Vy možná ano, ale chybí nám čas. To se nedá odbýt, než sníme oběd. Na to nestačí chvílka.“

„A kdyby bylo těch chvilek víc?“

„Jak víc?“

„Prostě víc. Mám tady vedle hotelu Morava byt po rodičích. Mám tu i ordinaci.“

Ema na něj překvapeně vykulila oči.

„Dva dny v týdnu ordinuji tady a zbytek v léčebně. Musím se nějak zajistit pro případ, že mne tam někdo vystřídá. A taky chci poznat lidi, které nepotkal tělesný, ale duševní úraz. Nebo duševní nevolnost. Těch bohužel přibývá.“

Ema chtěla vědět, jak drahé jsou jeho služby, ale on ji to nenechal vyslovit.

„Nedělejte si starost, vás vyslechnu gratis a gratis vám poradím, když to budu umět.“

„Dobře, povím vám svůj příběh. Měl byste ale vědět, že ani mně se nelíbí. Je to špatný příběh s ještě horším koncem. Můžu začít od konce?“

„Jistě, povídejte,“ řekl psychiatr a pohodlně se posadil.

„Ta moje autonehoda nebyla nehoda.“

„Myslel jsem si to. To vás trápí?“

„Ne, to už ne. S tím jsem se vyrovnala nejrychleji.“

„Jak jste se s tím vyrovnala?“

„Byla jsem dost dlouho mimo tento svět. Nic jsem nevnímala, ale celou tu událost jsem znovu a znovu prožívala. Pokaždé jinak, ale výsledek byl vždycky stejný. Bylo to příšerné. Divím se, že jsem nepřišla o rozum.“

„Možná, že právě to vás zachránilo.“

„Vím, babička mi to taky říkala.“

Psychiatr zpozorněl a ukázal palcem směrem nahoru.

„Myslíte tu babičku?“

„Ano. Tehdy jsem ji viděla a slyšela její domlouvání. Řekla mi tenkrát, že není vyhnutí, že tím musím projít znovu. Vyrozuměla jsem, že to je proto, abych se od toho očistila.“

„Je to přesně tak, i když musím přiznat, že jsem takováto setkání nebral moc vážně. Četl jsem o nich a někdy jsem o tom slyšel vyprávět, ale moc jsem tomu nedůvěřoval. Ale budiž. Víme, co se stalo, víme však také, proč se to stalo?“

„Je to dlouhý příběh s řadou vazeb.“

„Povídejte, prosím.“

Ema se pustila do vzpomínek. Vyprávěla o Jakubovi, o jejich vzájemné lásce, i o překážkách, které je zraňovaly.

„Jakub pro vás ještě stále něco znamená?“

„Ano. Je pro mne ten jediný, ale nechci ho.“

„Setkali jste se po té události?“

„Přišel za mnou do nemocnice. Od té doby jsem ho neviděla ani jsem o něm neslyšela a nic o něm nechci vědět.“

Po této vzpurné výpovědi se podívala na psychologa a její oči se proměnily v otazník. Ten však navrhnul:

„Víte co? Dneska už je toho dost. Dáme si ještě zmrzlinu a já vás zavezu domů. Myslím, že jste mi neřekla to hlavní. Povíte mi to zítra?“

„Když mne vyslechnete, tak povím.“

Při zmrzlině už povídali o jiných věcech a Ema za to byla ráda. Bylo to jen takové nic neznamenantající klábosení, při kterém byl psycholog veselý a hlavně zábavný společník.

Druhý den přišla ve stanovenou dobu do domu, kde měl byt i ordinaci. Byl tam sám a Ema za to byla vděčná. Nemohla by svůj příběh vyprávět před někým neznámým, třeba před jeho asistentkou. Ostatně ani nevěděla, jestli nějakou má. Byl ponurý den a v ordinaci, která vůbec nevypadala jako ordinace, ale jako stylově zařízený salon, bylo přítmí. V místnosti byl krb, ve kterém hořel oheň.

„Do tohoto salonu vodíte své pacientky?“ zeptala se.

„I pacienty, i když těch je pochopitelně méně,“ řekl psycholog a vybídl ji, aby se posadila do jednoho ze dvou křesel u krbu. Když se posadili, nalil víno do skleniček a řekl s potměšilým úsměvem:

„Hezké pacientky znásilním přímo v křesle a pak si je opeču v krbu na rožni.“

„Chcete mne poděsit?“ zeptala se Ema.

„Vás by to mohlo poděsit?“ zeptal se a zkoumavě na ni pohlédl. Vzápětí dodal, „snad spíše rozveselit. Nebo si myslíte, že takto zakulacený člověk je násilnický typ?“

„Může být, ale k vám se násilí nehodí.“

„Člověk nikdy neví,“ ukončil toto laškování psycholog, podal Emě skleničku a pronesl připitek:

„Tak tedy na to, aby za vašim příběhem, ve kterém je něco z antických tragedií, byla šťastná tečka. Když bude veselá, třeba jako pampeliška nebo kopretina, tak to bude ještě lepší.“

Ema se trochu napila a skleničku odložila. Zadívala se do ohně a chvíli pozorovala hru plamínků.

„Vyprávějte prosím,“ vybídl ji doktor.

„Jakub byl úžasný,“ začala. „Bylo mezi námi něco, co neumím vyjádřit. Jako kdyby se spojily dvě duše a vytvořily jednu jedinou.... Ještě dnes si pamatuji, že jsem měla pocit světla. Jemného, teplého světla. Už pro tento pocit, který přetrval, to stálo za to.... Bylo to krásné, ale jen do určité chvíle.“

„Povězte mi tu chvíli,“ požádal psycholog.

„Když se nad tím zamýšlím,“ pokračovala, „bylo to jako příběh prvních lidí. Když hřešili, tak asi nepocíťovali nic negativního. To přišlo až potom. Až následně si uvědomili, že prohráli. S námi to bylo podobné. Uvědomili jsme si, že nemůžeme vyhrát, že spolu nikdy nebudeme, ale na to, abychom se rozloučili a šli každý svou cestou, jsme neměli sílu. To, co bylo najednou mezi námi, bylo chaotické. Byla to směs lásky a beznaděje, přičemž beznaděj sílila. Horší to bylo

o to, že jsme svůj vztah nedokázali utajit a na malém městě umí být lidé velice zlí.“

„To chápu. Umím si představit všechny ty skryté jedovaté šípy, které dopadaly především na vás.“

„Je to přesně tak. Už jsem se bála setkávat se s lidmi. U každého jsem se snažila odhadnout, jestli ví o našem vztahu či nikoliv. Nevím, kam by to všechno dospělo, kdyby do hry nevstoupila Jakubova žena.“

S psychologem to viditelně trhlo. Aby to zamaskoval, napil se trochu vína.

„Povězte, jak vypadala.“

„Byla hezká. Ne moc vysoká brunetka, spíše plná než štíhlá, taková normální matka dospívající dcery. Asi byla panovačná a zatrpklá, dnes si uvědomuji, že měla zatrpklý výraz. Ale není se co divit, když ji zklamal manžel.“

„Pokračujte prosím ve vyprávění. Jak vstoupila do hry?“

„Jednoduše a dost tvrdě. Když byl Jakub na nějakém sympoziu o památkách, přišla za mnou na zámek.“

„Co bylo dál?“

„Polekala jsem se a v žilách mi ztuhla krev. Poznala jsem, že přišla pohroma. Rovnou začala nadávkami, z nichž nejmírnější byla coura. Byla jsem poděšená a nebyla jsem schopna žádné obrany. To ji asi ještě víc vydráždilo a začala mi vyhrožovat.“

„Čím vám hrozila?“

„Sebevraždou, jestli se ještě jednou sejdu s Jakubem. Žádala, abych podala okamžitou výpověď, což nebylo možné. Trvala na tom, že jestli se ještě jednou setkám s Jakubem, tak všechno řekne své dceři a skončí život. Celé vystoupení zakončila tím, že mě proklela.“

„Ano,“ řekl psycholog, „je to veliké drama. Umím si představit tu situaci. Holubice s polámanými křídly a nad ní se tyčí had, který ji hypnotizuje. Ta žena je predátor. Šelma, která chrání svou rodinu. Co bylo dál?“

„Dál už nic. Odjela jsem k rodičům a když jsem se pak vracela a představila si, co se může stát, přišly na mne v té zatačce mráčky a já jsem odbočila ze silnice.“

„Nechtěně?“

„Chtěně. Neviděla jsem jinou možnost.“

Ema se odmlčela a pozorovala žhavé uhlíky i hravé plamínky nad nimi.

„Víte, co se stalo s tou rodinou?“

„Ne, nevím. Nevím vůbec nic. A snad to ani nechci vědět.“

„Bolí vás na celé věci nejvíc to, že jste ztratila Jakuba?“

„Věřím, že tak docela jsem ho neztratila. Jistě mu zůstala aspoň jedna pěkná vzpomínka. On mne taky neztratil. Je to jen jiné.“

„Rozumím vám. Milujete ho, ale nic už neočekáváte a nic nechcete.“

„Tak nějak.“

„Milá dívko, je to dokonalé, ale nikam to nevede. Leda tak do kláštera.“

„I tam se dá žít. Možná se tam leccos odčiní.“

„Vy chcete jít do kláštera?“

„Zatím mne to nenapadlo.“

Psycholog si zapálil cigaretu a řekl:

„Nejednám s váma jako lékař s pacientkou. Vy totiž nejste pacientka a váš příběh neposlouchal lékař, ale jen člověk. Neuslyšíte tedy názor lékaře, ale člověka, který se snaží pochopit jiného člověka.“

Ema mlčky přikývla.

„Vyprávěla jste mi příběh starý jako svět. Láska, nevěra, dramatické vyvrcholení. Je to skoro jako antická tragedie. Ten klášter by z toho udělal středověké drama a kdyby to bylo šmrncnuté romantismem, tak by to mělo dobrý konec.“

„Pane, doktore, vy se mi posmíváte.“

„Probůh, to ne, to bych si nedovolil.“

Doktor chvíli pozoroval Emin zmatek a pak řekl:

„Vlastně jo. Ale jen trochu. Některá dramata jsou tak těžká, že kdyby se jim člověk nezasmál, tak to neunes. Dneska už se to tak nebere. Nejsme už v antice a romantismus už také zmizel v archivech. Zkuste si představit, jak by tentýž příběh vyprávěla Jakubova žena... To by bylo něco naprosto jiného. Jinak by to vyprávěl i ten váš Jakub. Předpokládám, že by mu na to stačilo pár vět a ty by možná nebyly ani moc souvislé. Ale víte co? Jako třešničku na dort si vybereme nezávislého, třeba trochu zlomyslného pozorovatele.“

„To by mohl být magistr,“ řekla Ema, která začínala chápat, kam psycholog míří.

„Ten by celý ten krásný dort, to načančaná vypravěčské dílo polil odporným sirupem. Je to tak?“

„Je to přesné,“ přikývla.

„Pochopila jste, že nejde o samotný příběh, o jeho prožívání, o city, které jsme do něj vložili, ale o to, jak jej sami sobě interpretujeme? Jak jsme schopni to těžké si zlehčit, aby to bylo k unesení? Humorem nebo aspoň úsměvem příběh neztrácí, ale získává na hodnotě. Rozumíte mi, co chci říct?“

„Myslím, že rozumím.“

„Tady v té místnosti jsem vyslechl řadu dramat. Vyprávějí je ženy, které opustil manžel nebo muži, kterým ženy nasazují parohy. To je ovšem jiné vyprávění.“

Psycholog dal Emě čas, aby si mohla představit to, co jí právě řekl a po chvíli pokračoval:

„Podívat se na vlastní trápení tak trochu jako na grotesku neznamena, že ztrácím cit nebo mám méně lásky, vždyť v dobré grotesce je mnoho citu, jinak by nás nadojímala a nevyvolávala by úsměv.“

„V tom máte pravdu, ale najít ten správný úhel pohledu je těžké.“

„Příběhy jsou stále stejné, mění se jen pohled. Neubere nám na velikosti, když svůj příběh trochu zmenšíme. Aspoň ve vlastních očích.“

„Říkáte mi jinými slovy totéž, co mi řekla babička.“

„Je to pořád stejná babička?“

„Ano, ta kdesi tam nahoře,“ přisvědčila Ema a pověděla psychologovi poučení o máku.

„Ohromujete mne. Měla ta dáma státnici z psychoanalýzy?“

„Neměla, ani se neznala s Freudem a nestudovala Froma.“

„Byla tedy přirozeně moudrá a svou moudrost uměla předat. Teď by nám poradila, abychom ji přestali pomlouvat a vrátili se k tématu.“

Psycholog prohrábnul dohořívající uhlíky, ale už nepřiložil.

„Vy jste za mnou přišla kvůli pocitu viny, je to tak?“

Ema mlčky přikývla.

„Jako vinu cítíte, že jste se zamilovala do ženatého člověka?“

Opět přikývla.

„Za to jste zaplatila, Jakuba jste opustila, váš účet je vyrovnaný,“ řekl věčně.

„Ano, ale...“

„Cena byla vysoká a je moc dobré, že jste se s tím také vyrovnala. Berte to tak, že chybám a vinám se v životě neumíme vyhnout.... Nikdo z lidí. Důležité je přiznat si je a odčinit to, co jsme napáchali, pokud je to možné. A to je velice těžké. Pro některé lidi je i omluva nad jejich síly. Nenávidíte tu ženu?“

„Ne, to ne. Jen bych se s ní nechtěla setkat. Cítila bych se špatně a ona asi taky.“

„Myslím, že se nemusíte setkat. Aspoň ne v dohledné době. Co vás tedy ještě trápí? S čím jste se nevyrovnala?“

„S tím prokletím.“

Psycholog se zamyslel a po chvíli se obrátil na Emu:

„To je něco, co nás přesahuje. Primitivní atavismus, který nesmíte brát vážně... Buďte si vědoma toho, že jste udělala, co bylo ve vašich silách, abyste jí nenarušovala život a zbytečně už se nebičujete. Jste dobrý člověk. Chápu vás jako dobrého člověka. Pracujte na tom, co je ve vašich možnostech a to ostatní nechte Bohu... On mnohé překlene a zařídí to, co nemůžeme zařídit my... Jestli jste pokřtěná a jste věřící, zajděte si ke zpovědi. To bude vaše vyrovnaní s Bohem. Víte, v čem je největší smysl zpovědi?“

Ema nevěděla.

„Že vám někdo kompetentní poví, že vaše viny jsou odpuštěny a že žádná kletba nemá nad vámi moc, pokud budete žít řádným životem. Že od této chvíle už nemusíte vláčet svá provinění s sebou. Že jste čistá a budete čistá, pokud se nepošpiníte dalším průšvihem. Řekne vám to kněz jménem Boha.“

„Řekne to každému, kdo přijde ke zpovědi?“

„Ne, to ne. Po každém žádá, aby své viny přiznal a odčinil, aby jich také litoval, aby přijal trest, pokud se dopustil něčeho trestného.“

„Vy chodíte ke zpovědi?“ zeptala se.

„Ano, pravidelně. Nemusíte tam vyprávět celý příběh podrobně. Omezte se jen na své viny a na to, co vás trápí. Kněz vám poradí jinak, než to mohu udělat já, ale určitě vám to prospěje. Nepochybuji, že vám ano.“

Ema poděkovala za povzbuzení a doktor jí na rozloučenou řekl:

„Nebyl to příběh se špatným koncem, ale právě naopak. To, že se tak úporně perete sama se sebou, že se nesnažíte z ničeho vyvlíknout, vás vyneslo o několik příček výš a vy se můžete dívat na svůj život se shora. To je velká výhoda. Váš příběh nemá konec. Zatím to byla jen ouvertura. Sice bouřlivá, ale přece jen predehra. Jistě prožijete šťastný život. Jsem přesvědčen, že jste se zrodila pro lásku a štěstí. Vždyť to z vás přímo vyzařuje.“

Ke zpovědi nešla hned, ale až po dlouhém procesu získávání sebedůvěry. Odhodlala se k tomu, až když byla mezi věřícími jako doma, až když cítila, že k nim patří svou vírou i způsobem vyznání. Pobyt v kostele na ni působil podobně jako pobyt v přírodě. Prohlubovala tam svůj vnitřní klid a vyrovnanost, a našla i způsob, jak řešit své každodenní problémy v klidu a bez stresu. To, co tam získala, pak přenášela i na své okolí.

Mezi studenty měla řadu kamarádů, kteří si ji oblíbili. Svým handicapem se nedala svázat a žila téměř normálně. Byla veselá a především milá a studovala jen jakoby mimochodem. Přesto patřila k nejlepším studentům. Spolužáci chtěli vědět, jak to dělá, že má každou zkoušku na poprvé a ne hůř než za dvě.

„Prozrad' nám to tajemství,“ řekl jí jeden z nich, „jak je všechny uhraneš a zkouškama jen tak protančíš?“

„Není to docela tak, jak říkáš. Každému se někdy něco nepovede. To je normální.“

Nebylo to žádné tajemství. Ema zkouškami neprotančila, jak to vyjádřil ten student, ona totiž studovala dopředu. Než se začal některý předmět přednášet, tak už měla přečtená skripta. Na přednáškách si pak doplňovala přečtené a učivo lépe pochopila. Tajemství jejích úspěchů bylo v soustavném studiu.

Emu měli všichni rádi, ale jen po určitou hranici. Tou hranicí byly její nohy, a žádný z mladíků ji nedokázal překročit. Ona ostatně také ne.

Jednou ji spolužák s podivným jménem Tumahagh požádal, jestli by mu nepomohla s diplomkou. Ema souhlasila. Tumahagh byl rodilý Tuarég a s češtinou, hlavně s českým pravopisem měl potíže. Mohl napsat práci v angličtině, ale to by nebylo o mnoho lepší.

„Já jsem být Tuarég a my být moc hrdý národ,“ řekl Emě.

„Vím, Tumahaghu. Vyprávěj mi o své zemi.“

„Můj domov je poušť.“

„Vidíš, jak jsi to řekl pěkně. V té větě nebyla chyba. Ještě lépe by *znělo mým domovem je poušť*.“

„Český jazyk je těžký jazyk.“

„Opět se ti to podařilo. Však berberština také není lehká.“

„Ne berberština. Tuarégština. Řekl jsem my být hrdý národ.“

„My jsme hrdý národ,“ opravila ho Ema, „pověz mi, jaká je poušť?“

„Ó, Sahara. Veliká, nekonečná, žlutá a vlnkovatá. Stále se mění. Na konci je slunce jak půl melouna....“

Tumahagh vyprávěl a Ema si představila nekonečné, dunami zvlněné moře žlutého písku krátce před západem slunce. Viděla Tumahagha na velbloudu. Bylo krátce před setměním a velbloud tichým rychlým během uháněl do tábora, kde byla voda. Jeho veliký stín, který spojoval duny, běžel s ním. Nad krajinou zakřičel osamělý pták a jeho výstražný křik se nesl do daleka.

Představila si vysokého štíhlého Tumahagha oblečeného jako Tuaréga. V tmavomodrém hábitu a turbanu, se stejně modrou rouškou přes obličej. Z Tumahagha zbyly jen temně modré nebezpečně podmanivé oči a štíhlé ruce, které podávaly Emě misku s velbloudím mlékem.

„Vždyť je to jen voda,“ řekla zklamaně.

„A co by mělo být?“ zeptal se Tumahagh a vybídl Emu, aby se napila minerálky, kterou jí podal.

„Mléko. Velbloudí mléko. Ta voda mne vrátila do skutečnosti.“

„Ty být tajemná jako poušť.“

„Ach, Tumahaghu, kdybys jen tušil, že tvé oči mohou zastavit šelmu uprostřed skoku a přinutit výhruzně vztyčeného hada, aby se stočil do klubíčka jako domácí mazlíček. Kdybys tušil, že z tvých očí se dá i omdlít,“ pomyslela si Ema, ale nahlas řekla:

„Tvýma očima, Tumahaghu, promlouvá tisíciletá poušť Tuarégů.“

„Co povypravuje?“ byl zvědavý Tumahagh.

„Vypráví o muži, který sestoupil z temně modrého nebe plného hvězd na poušť. Když uviděl zlatý kotouč na azurové obloze a kam až oko dohlédlo záplavu žlutého písku vlnícího se v dunách jako rozbouřené moře, byl okouzlen, ale zůstal bezradný. Bloudil krajinou, obdivoval měnící se duny zalité sluncem, útvary z kamene a písku, oázy bohaté datlovými palmami i stříbrné říčky proplétající se mezi množstvím jarních květů, ale byl sám.... Okouzlovalo ho slunce, které se z jitra koupalo ve stříbřitém oparu a večer uléhalo do červánků. V noci se mu stýskalo po hvězdné domovině a tak si posteskl:

„Sestřičky hvězdy, vás je tak mnoho a já jsem tu sám, cizinec v nekonečném moři písku...“

Tehdy se nad ním poušť slitovala a takto k němu promluvila:

„Nebudeš sám, neboj se. Vystup na nejvyšší horu a rozhlédni se.“

Když tak učinil a spatřil nekonečnost pouště, uslyšel slova:

„Kam až dohlédneš, od obzoru k obzoru je tato krajina tvoje. Dávám ji tobě i tvým potomkům do dědictví.“

Potom poušť poručila svému služebníku hadovi, aby přivedl dívku, co se zrodila ze třpytu ranní rosy.

Když dívka přijela na bílé velbloudici, kterou doprovázel statný hnědý velbloud, její druh, velbloudice poklekla a dívčiny křišťálové opánky se dotkly písku pouště. Muž z hvězd oslněn dívčinou krásou padl před ní na kolena a v obdivu sklonil hlavu.

„Povstaň přece,“ vyzvala ho dívka a když se tak stalo, pohlédla do jeho temných očí, které jí připomněly hvězdné nebe, a rázem byli oba ztraceni.

Had, který svými kličkami ukazoval dívce cestu, však byl úskočný a lstivý služebník a chtěl si ji ukrást pro sebe. Začal omotávat její nohy závitů svého dlouhého těla, ale hvězdný muž to nedovolil. Přetáhl hada svou dýkou a dívku osvobodil. Ta se stala jeho ženou, a aby nebylo nikdy zapomenuto, že přišel z hvězd, přijala oděv v barvě temného nebe. Od těch časů se oblékají Tuarégové do tmavě modrých hábitů. Mezi hada a člověka vstoupilo nepřátelství.“

„Hezký, moc hezký. Jaké byly jejich ména?“

„Muž se jmenoval Tumahagh a dívka byla Sahara. Svého prvního syna pojmenovali Tuarég.“

„Moc hezký. Já budu vyprávět pro Tuarégy.“

Práce na Tumahaghově diplomce trvala více jak čtvrt roku a za tu dobu se s Emou sblížili. Jeho čeština se výrazně zlepšila. Bylo to podobné jako s Františkem, ale s tím rozdílem, že Ema už byla téměř normálně pohyblivá.

Chodili spolu na koncerty i do divadla, navštěvovali muzea, galerie i botanickou zahradu, chodili do přírody a jezdili na výlety. Vyrázili si docela i do Prahy, kterou Tumahagh považoval za pohádkové město. Pro Emu to bylo velmi náročné, ale ráda to podstoupila, aby Tuarég na krásy naší země nikdy nezapomněl. Aby měl co vyprávět svým potomkům.

Po promoci přijal Tumahagh pozvání k Eminým rodičům. Když spolu byli sami v jejím pokoji, řekl Emě:

„Jsem smutný, Emo, Tuarég je smutný.“

Ona pochopila, že na něj doléhá blížící se loučení.

„Jsem smutný, že odejdu ze země, kterou mám rád a ještě více jsem smutný, že už se nebudeme vidět.“

„Nemysli na to, ještě nějaký čas zbývá,“ řekla Ema a prsty projela klávesy klavíru.

„Víš co, já ti něco zahraju.“

Tumahagh se posadil do křesla a zadumaně poslouchal. Když Ema skončila, zeptal se:

„To jsou písně tvé země?“

„Ano. To si kdysi zpívali prostí lidé při práci.“

„Krásné, jako tvoje země. Tumahagh bude moc vzpomínat. Jsi jiná než ostatní ženy.“

„Jak jiná?“

„Když chceš hudbu, zahraješ si ji nebo si zazpíváš. Rozumíš ptákům i listům na stromech. Noc ti vypráví o hvězdách a vítr o dálkách. Nejsi srostlá s computerem. Nesurfuješ na internetu, ale čteš si knihy. A ze všeho nejvíc rozumíš Tumahagho.“

„Tumahaghu, nestýskej si, vždyť není všem dnům konec. Až se vrátíš domů a ovane tě horký vítr Sahary, probudí se v tobě opět Tuarég.“

„Ty jsi moje Sahara. Chci, abys jela se mnou.“

„Nejde to, Tumahaghu, jsem jiná a tví lidé by mne nepřijali.“

Tumahagh sklonil hlavu před nevyhnutelností, která byla silnější než on.

„Ema říká pravdu. Jsi ve všem jiná a Tuarégové by mysleli, že jsi slabá, i když Tumahagh ví, že to tak není. Ale s pouští se musí bojovat ze všech sil a to Tuarégové vědí.“

„Tak vidíš. Život mne naučil přijímat nevyhnutelné.“

„Tak mluví Sahara a ty mluvíš, jako bys vyrostla na poušti. Víš i to, že nemůžu zůstat. Tuarégové potřebují lékaře.“

U autobusu, kam ho Ema doprovodila, se objali a Tumahagh jí řekl:

„Až se bude Tumahagh dívat na tento svět z hvězd, počká na Emu na měsíční houpačce a podá jí ruku. Najde si ji mezi kapkami rosy. Pozná ji podle rozpuštěných vlasů, které budou mít barvu jako Sahara a na nohou bude mít sandálky z měsíčního svitu. Pamatuj, že jsi Sahara.“

„Proč se musím rozloučit s každým, koho si zamiluji?“ pomyslela si Ema a bylo jí smutno.

Po několika dnech zahálení zavolala psychologovi a zeptala se ho, jestli by nepotřeboval asistentku.

„Chcete léčit cvoky?“

„Rozhodla jsem se pro psychologii.“

„Tak vítejte v klubu cvokařů,“ řekl vesele psycholog a nabídl jí práci ve své ordinaci v Brně. Ema tam v dohodnutém čase nastoupila a když se posadila za stůl a přijala první pacientku, měla pocit něčeho pevného, něčeho definitivního. Uvědomila si, jak je všechno relativní, a jak je dobro se zlem spojeno neviditelným vláknem. Kdyby ji nepotkalo to, co ji potkalo, nikdy by tu neseděla jako lékařka. Její život měl opět tvar, program a jasný výhled. V podstatě jí nic nechybělo, až na jediné. Měla docela pěkný byt, ale byla v něm sama. Sama si opravovala pojistky, sama večeřela i snídala, sama chodila do divadla. Pomalu se smiřovala s tím, že to tak bude vždycky.

I když si to zakazovala, s přibývajícím podzimem se u ní prohluboval stesk, a blížící se Vánoce jej okrášlily podobně, jako jinovatka promění nevládnou zimní krajinu v pohádkový sen. Ema se rozhodla, že své první Vánoce po skončení studia prožije sama. Chtěla je nerušená prožít podle svých představ, proto uvítala službu, kterou měla mít na Štědrý den dopoledne. Rodičům oznámila, že přijede až po svátcích a vysvětlila to pracovní zaneprázdněností, aby se zbytečně nestrachovali.

Dopoledne proběhlo tak, že nazdobila stromeček a odpoledne se vydala do přírody. Sníh milosrdně přikryl rozpadávající se suché rostliny i opadané stromy a proměnil krajinu v pohádkovou scénu. Jen Svratka se líně valila kalným proudem. Ema nadrobila ptáčkům a nakrmila labutě. Přímo od řeky zamířila do kostela sv. Jakuba, kde se měla konat oslava narození Ježíška už krátce po setmění. Ulice i tramvaje byly téměř prázdné, národ byl u televize.

Ke kostelu přišla brzy a kostelník, který odklízěl sníh, ji pustil do setmělého chrámu, osvětleného jen množstvím světel na stromcích kolem oltáře. Z kůru se nesl sametový mezzosoprán, který zpíval líbezný Ave Maria od Schuberta. Celý chrám byl prodchnut tak intimní krásou, že Ema pohnutím téměř nedýchala. Trvalo to jen chvíli, ale zůstalo to nezapomenutelné.

Vše se změnilo, když kostelník otevřel dveře a dovnitř se nahrnuly davy. Tajemné kouzlo odlétlo a vystřídala je každoročně se opakující mše pro lidi, kteří si přišli splnit svou domnělou každoroční povinnost. Když obřad skončil, byla unavená a měla pocit všednosti. Lidé odcházeli, ale ona ještě chvíli zůstala, aby v zšeřelém kostele načerpala něco z intimní atmosféry, kterou už celé věky vyvolává vzpomínka na narození Ježíše.

Uvědomila si, jak byl Ježíšův příchod obdivuhodný. Narodil se jako nejchudší z chudých, a přitom je po dvě tisíciletí uctíván jako Bůh. Při jeho narození nikde nezněly fanfáry ani nevlály prapory. Nebyla připravena zlatá kolébka s aksamitovými poduškami naplněnými kajčím peřím a nebyly ani zástupy vybraných chův. Jeho prvním příbytkem byla chladná jeskyně, jeho kolébkou jesle pro zvířata vystlané senem a jeho prvními společníky oslík a volek, kteří ho svým dechem zahřívali. Jen málo lidí porozumělo hvězdě, co zazářila nad Betlémem, když se Ježíš narodil.... Svým teplem prozářil nejen nevlídnou jeskyňku, ale i miliardy lidských srdcí. Chudoba ani nedůstojné prostředí při jeho narození neubralo nic z Jeho velikosti. Právě naopak. Ta naprostá chudoba Jej přiblížila srdcím nesčetných lidí a oni přijali tento prostinký příběh za svůj...

Když Ema opouštěla chrám, bylo už i prostranství před vchodem prázdné. Lidé se rozešli do svých domovů, aby pokračovali v oslavě vánoc. Pod schody kostela stál už jen jediný člověk.

„Lukrecie,“ uslyšela najednou a bylo to v tom svátečním tichu, jako když zazvoní rolnička.

Ema prudce zvedla hlavu a spatřila Jakuba, který stál kousek před ní.

„Jakube,“ řekla ohromeně.

„Lukrecie, věděl jsem, že tě najdu.“

„Tys mne hledal?“

„Ano, dlouho tě hledám.“

„Tys mne tedy hledal...“

„Můžu tě doprovodit?“ zeptal se Jakub a Ema přikývla.

„Odvezu tě domů,“ nabídl a ona souhlasila.

Nejeli však přímo. Projížděli vánočně osvětlenými ulicemi a dojeli až na náměstí k osvětlenému stromu. Tam vystoupili z auta.

„Myslíš, že je to samo sebou?“ zeptala se Ema.

„Nevím, co máš na mysli.“

„To, že Štědrý den tak promění všechny lidi. Dneska není nikdo lhostejný.“

Jakub si ji chvíli prohlížel, šibalsky mrknul a pak řekl:

„Možná je na nebesích veliká slavnost a Bůh rozsvěcuje tuto planetu jako veliký lampion. Třeba se v tuto chvíli proměnily všechny planety ve vesmíru v lampiony.“

„Vůbec ses nezměnil, zlehčíš všechno veliké,“ řekla Ema a dodala, „může to být i jinak. Slyšel jsi o svatém Grálu? Je to pohár, který přetéká láskou. Jeden den v roce dostanou svůj příděl i lidé na Zemi. Tak kapka rozptýlená v atmosféře úplně promění lidská srdce...Je dobře, že ses nezměnil.“

„Ani ty ses nezměnila. Hledal jsem tě a bál jsem se, že najdu ženu se zlomenou vůlí, ale zdá se, že jsem našel okouzující a okouzlenou duši. Povečeříme spolu?“

„Usmažíme si kapra a mám i štrůdl.“

Pozvání bylo vysloveno a chvíli nato spolu připravovali štědrovečerní menu. Když spolu povečeřeli a Ema mu řekla to nejdůležitější ze svého života, začal vyprávět Jakub o svém životě.

„Poté, co jsi zmizela, se můj rodinný život proměnil v peklo. Vysvobodila mne až nabídka na studijní cestu do peruánských And. Měl jsem tam sbírat doklady o kulturních, společenských a náboženských tradicích horských Indiánů v době předkolumbovské. Nabídka byla na čtyři roky a já jsem ji přijal. Tak jsme se de facto rozešli, aniž bychom se museli rozvést.“

„Líbilo se ti tam?“

„Ano. Byly to tři nejšťastnější roky mého života.“

„Neříkal jsi čtyři?“

„Musel jsem se předčasně vrátit. Dcera se zastřelila.“

Ema zůstala jako zasažená bleskem.

„Jak se to stalo?“

„Nevím. Gabriela mi nic neřekla.“

„Třeba to byla nešťastná náhoda.“

„Nevím. Nevím o tom vůbec nic a trápí mne to.“

„Co tvoje žena? Jak to nesla?“

„Zhroutila se...Ale měla utěšitele už když jsem odjížděl do And... Chceš vědět kdo to byl?“

„Znám ho?“

„Možná ano. Žije s magistrem.“

„Tak se sobě přece jen dostali....“

„Ty o tom něco víš?“

„Jen to, co mi řekl magistr... Jsi tedy opravdu sám?“

„Ne dlouho. Po rozvodu jsem čekal, až se Gabriela vdá, teprve potom jsem se cítil volný.“

Ema si vzpomněla na setkání s Jakubovou ženou, ale už to v ní nevyvolalo žádnou hořkost. Uvědomila si, jak se zlo obrací proti tomu, kdo ho vyvolá a v duchu se za ni krátce pomodlila, jak jí to radil kněz, když se mu svěřila se svým trápením. Po prvé byla její modlitba dokonale upřímná. Napadlo ji také, že dobro a zlo se proplétají. Magistr našel svou lásku a třeba jsou oba šťastni. Možná se i změnil.

Postavila na stůl svícen a zapálila v něm dvě svíčky.

„Za tvou dceru,“ řekla „a za mou babičku.“

Jakub zapálil třetí svíčku, podal Emě skleničku a pronesl přípitek:

„Za nás oba. Abychom našli svá srdce a dokázali si je vyměnit. Aby mezi námi nebyly překážky, které by nás vzdalovaly. Aby se naše světla spojila a vytvořila jediné světlo, stejně krásné, jako je duha, která se klene nad světem jako důkaz dobré smlouvy. Aby tvá bolest byla mou bolestí a má radost i tvou radostí.“

Tak se sešly dvě duše u jednoho rozsvíceného stromku a žádný z nich už nebyl sám.